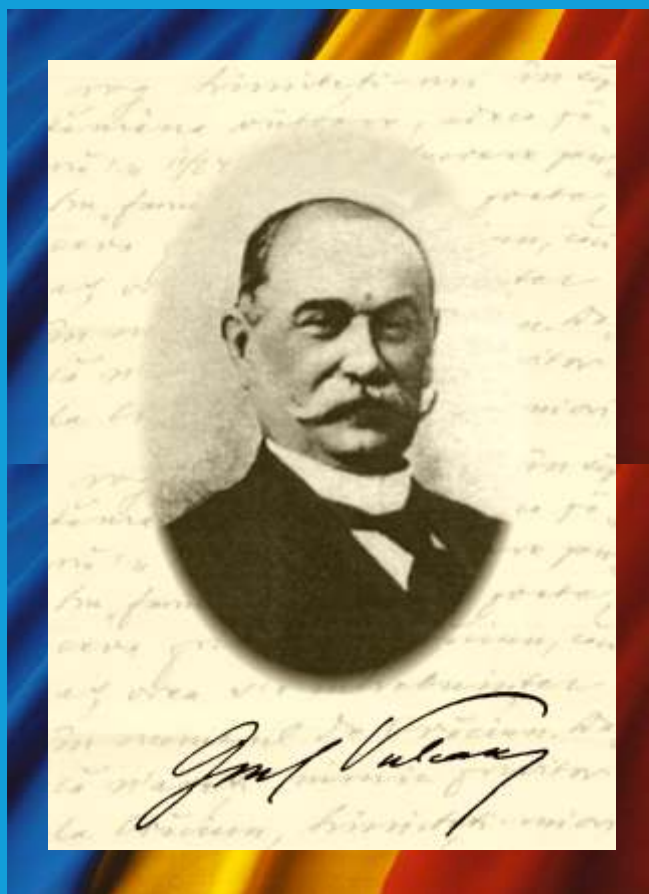

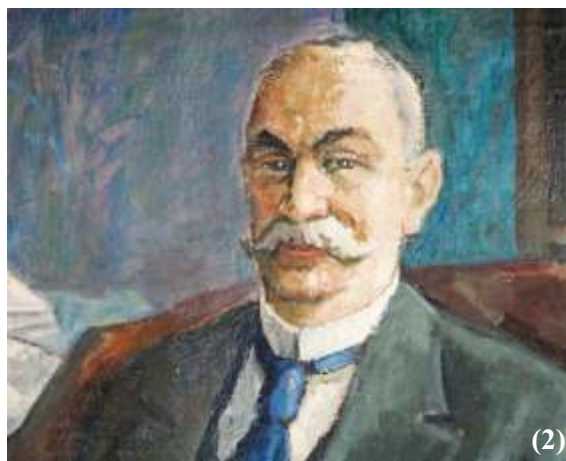
FAMILIA *română*

IOSIF VULCAN -170

(1)

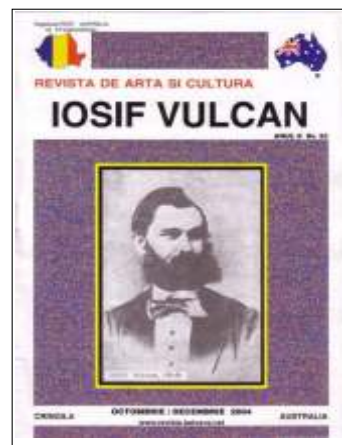
(2)

(3)

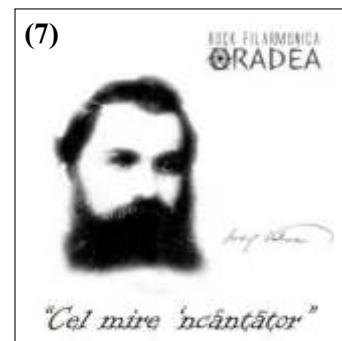
(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

(9)

1. Bust în Oradea, de Iosif Fekete (1964), 2.-4. Portret și bust Iosif Vulcan, Colegiul Național „Iosif Vulcan” Oradea, 3. Medalie din bronz; 5. Copertă revista „Iosif Vulcan”, Cringila, Australia; 6.-7. Afișul unui spectacol și copertă CD multimedia produs de Rock Filarmonica Oradea; 8. Piatra funerară în cimitirul din Oradea; 9. Muzeul memorial „Iosif Vulcan”, Oradea. str. „Iosif Vulcan” nr. 16.

FAMILIA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE CULTURĂ ȘI CREDINȚĂ ROMÂNEASCĂ

Editori: Consiliul Județean Maramureș, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare
și Asociația Culturală „Familia română”
Director fondator: Dr. Constantin MĂLINAȘ

Director executiv - redactor șef: **Dr. Teodor ARDELEAN**
Redactor șef adjunct: **Prof. Ioana PETREUȘ**
Secretar de redacție: **Anca GOJA**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Hermína **Anghel**escu (Detroit, SUA) ♦ Vadim **Bacinski** (Odesa) ♦ Vasile **Barbu** (Uzdin, Serbia) ♦
♦ Ion M. **Botoș** (Apșa de Jos, Ucraina) ♦ Florica **Bud** ♦ Sanda **Ciorba** (Algarve, Portugalia) ♦ Eugen
Cojocar (Stuttgart, Germania) ♦ Flavia **Cosma** (Toronto, Canada) ♦ Cornel **Cotuțiu** ♦ Nicolae
Felecan ♦ Mirel **Giurgiu** (Frankenthal, Germania) ♦ Săluc **Horvat** ♦ Ion **Huzău** (Slatina,
Ucraina) ♦ Cătălina **Iliescu** (Alicante, Spania) ♦ Lidia **Kulikovski** (Chișinău) ♦ Natalia **Lazăr** ♦
Adrian **Marchiș** ♦ Ștefan **Marinca** (Limerick, Irlanda) ♦ Viorel **Micula** (Sacramento, SUA) ♦
Mihai **Nae** (Viena) ♦ Ion **Negrei** (Chișinău) ♦ Nina **Negru** (Chișinău) ♦ Ada **Olos** (Montreal, Can-
ada) ♦ Mihai **Pătrașcu** ♦ Gheorghe **Pârja** ♦ Viorica **Pâtea** (Salamanca, Spania) ♦ Gheorghe **Pop** ♦
Mihai **Prepeliță** (Moscova, Rusia) ♦ Paul **Remetean** (Toulouse, Franța) ♦ George **Roca** (Sydney,
Australia) ♦ Origen **Sabău** (Apateu, Ungaria) ♦ Lucia **Soreanu Șugariu** (Aachen, Germania) ♦
Vasile **Tărățeanu** (Cernăuți) ♦ Teresia B. **Tătaru** (Augsburg, Germania) ♦ Traian **Trifu-Căta**
(Petrovasâla, Serbia) ♦ Erika **Vârșescu** (Israel).

PRIETENII ȘI SUSȚINĂTORII REVISTEI*

Valeriu **Achim**, redactor șef al revistei „Pro Unione”, Baia Mare ♦ Gavril **Babiciu**, colonel(r), Baia
Mare ♦ Ioan **Bâtea**, procuror magistrat(r), Baia Mare ♦ Pamfil **Bilțiu**, profesor etnolog, Baia Mare ♦
Ioan **Boroica**, muzeograf, Sighetu Marmăției ♦ Ion **Buzași**, prof. univ. dr., Universitatea „1
Decembrie 1918”, Alba Iulia ♦ Silvia **Caba-Ghivireac**, scriitoare, Herța, Ucraina ♦ Lucia **Davis**,
ziarist, Auckland, Noua Zeelandă ♦ Corneliu **Florea**, redactor șef al revistei „Jurnal liber”, Canada
♦ Stelian **Gomboș**, consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte, București ♦ Eugenia **Guzun**,
ziarist, Radio București ♦ Vasile **Ilica**, Asociația „Pro Basarabia și Bucovina”, Oradea ♦ Diana
Ionescu, prof., Baia Mare ♦ Vasile **Iuga** de Săliște, președintele Societății Culturale Pro Ma-
ramureș „Dragoș Vodă”, Cluj-Napoca ♦ Lidia Elena **Kozma**, conf. univ. dr., Universitatea de Nord,
Baia Mare ♦ Vasile **Malanețchi**, redactor șef al revistei „Atelier”, Chișinău, Republica Moldova ♦
Liviu **Marta**, muzeograf, Satu Mare ♦ Ioan **Miclău**, redactor șef al revistei „Iosif Vulcan”, Crin-
gila, Australia ♦ Tiberiu **Moraru**, președintele Fundației „Morărița”, Oradea ♦ Ana **Olos**, prof.
univ. dr., Universitatea de Nord, Baia Mare ♦ Liviu **Papuc**, redactor șef al publicației „Revista
Română”, Iași ♦ Raisa **Pădurean**, prof., Tiraspol ♦ Zinaida **Pinteac**, profesor, Frumușica Veche,
Ucraina ♦ Vlad **Pohilă**, redactor șef al revistei „BiblioPolis”, Chișinău ♦ Iosif **Popa**, ziarist, Oradea
♦ Silvia **Scutaru**, profesor, Chișinău, Republica Moldova ♦ Viorel **Thira**, preot, Baia Mare ♦
Antoaneta **Turda**, bibliotecar, Baia Mare ♦ Viorica **Ursu**, muzeograf, Baia Mare ♦ Mugur **Voloș**,
profesor, Baia Mare.

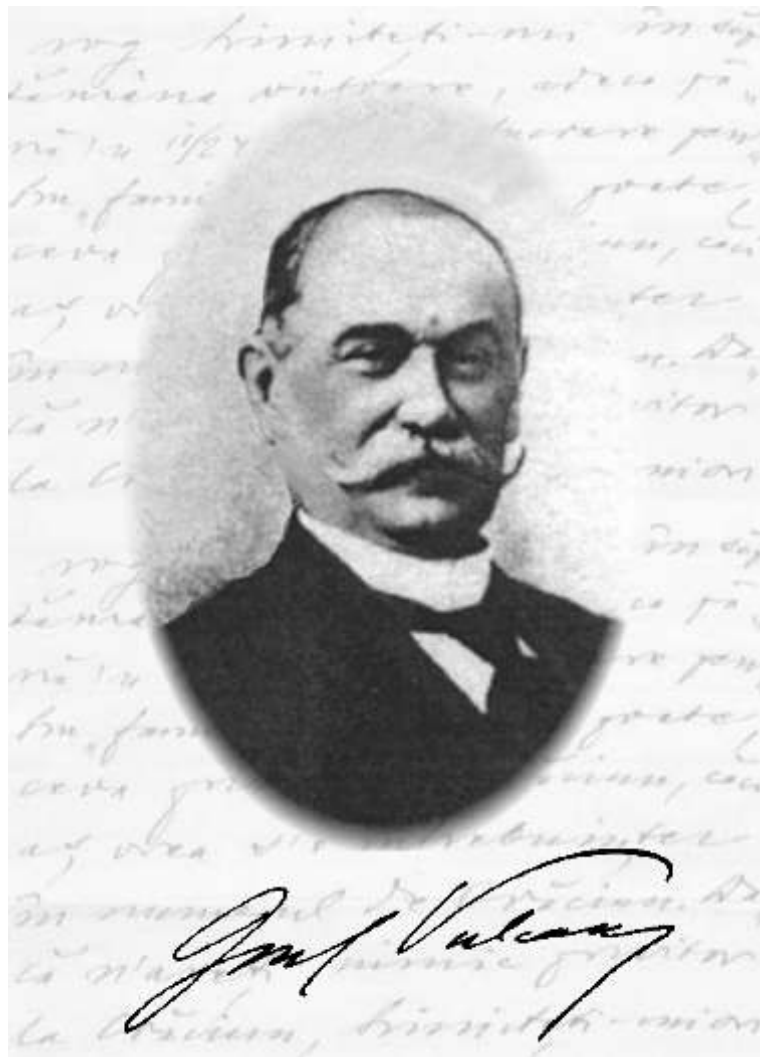
* Lista este deschisă tuturor celor care doresc să susțină și să colaboreze cu *Familia română*

Redactori: Ana GRIGOR
Simona DUMUȚA
Laviniu ARDELEAN
Corina ȘANDOR-MARTIN
Paula RUS
Ștefan SELEK
Oana UNGUREAN
Simona GABOR
Casilda CIOLTEA
Valentina ROTARU
Ana BIZĂU
Remus-Daniel DRAGOȘ

Tehnoredactare: Firuța ȘOMCUTEAN
Culegere text: Edit STOICHIȚĂ

ADRESA REDACȚIEI:
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „PETRE DULFU”
(Pentru redacția revistei „Familia română”)
Bd. Independenței, 4B, 430123, Baia Mare
MARAMUREȘ - ROMÂNIA
Tel: +4 0262 275583, Fax: +4 0262 275899
Email: familiaromana@yahoo.com
Web: www.bibliotecamm.ro

Tipar EUROTIP
Baia Mare, str. Dacia 4, tel./fax: 0262-211118
email: eurotipbm@yahoo.com

IOSIF VULCAN

(1841-1907)

170 de ani de la naștere

IOSIF VULCAN - 170

Iosif Vulcan, un vizionar

Prof. Ioana PETREUȘ

Numele lui Iosif Vulcan ne duce cu gândul la gestul memorabil de a-i fi dat numele liric poetului național: Eminescu (din Eminovici). Dar Iosif Vulcan rămâne în cultura română o figură proeminentă mai ales prin conducerea revistei *Familia* pe care a mutat-o de la Budapesta la Oradea. Despre Iosif Vulcan și despre activitatea lui literară poetul Octavian Goga spunea: „Dacă opera lui Iosif Vulcan se poate uita, revista *Familia* nu se uită. Ea este biletul de rămânere a lui Iosif Vulcan în literatură”. Deși a terminat Facultatea de Drept, meseria de avocat nu l-a atras. S-a dedicat literaturii, însă fără mari izbânzi în domeniu, rămânând cu siguranță un om de cultură de mare importanță pentru epoca sa. Tenacitatea, intuiția prin vreme, devotamentul pentru celebra revistă i-a adus din partea exegeților numele de „Nestorul presei românești”.

A fost un pedagog național, cu un har sporit în a uni intelectualitatea românească din Transilvania pentru conturarea identității. Urmând programul Școlii Ardelene, Vulcan a avut o alcătuire interioară pentru a se pune la încercări care i-au adus notorietatea. S-a implicat în constituirea de societăți culturale, cum a fost *ASTRA* de la Sibiu, condusă de Andrei Șaguna. A inițiat Societatea de lectură a studenților români din Pesta. Îl întâlnim ca participant la diferite adunări generale ale românilor din Transilvania: Gherla, Deva, Năsăud, Șomcuta Mare, Oradea. Putem spune că el rămâne pentru vremea sa un vizionar. Mărturie stau și notele sale de călătorie prin care pledează pentru unitatea națională, iar faptele de viață pe care le întâlnește din Oravița la Tulcea, din Rășinari în Dobrogea sunt transpuse „într-o limbă dulce și sonoră”. De asemenea, corespondența pe care a cultivat-o îl plasează în relații de prietenie cu mari literați ai epocii. De la Titu Maiorescu la Aron Densușianu. Din aceasta reiese faptul că Iosif Vulcan întruchipa acel entuziasm național specific ardelenilor și capacitatea de a duce un gând până la capăt.

Același Octavian Goga îl surprinde admirabil într-o conferință care a avut loc la Oradea în anul 1926: „Într-o vreme când cărturărirea Ardealului se înfășura în îngustimea unei mândrii locale, când cei mai mulți fruntași politici de aici credeau în iluzia atavică a milosteniei de la Viena, când unii erau pe cale să-și facă intrarea în Parlamentul de pe malul Dunării, bătrânul Vulcan de zeci de ani bătea drumul Bucureștilor. Pe la Academie, prin culoarele Teatrului Național, pe la diverse serbări, se ivea silueta lui de stejar falnic cu obrazul rumen dar cu ochii împăienjeniți de emoție. El nu se întorcea numai încărcat de bucăți literare, care apăreau pe rând în gazeta lui, dar înregistra creșterea continuă a unui organism și venea acasă ipnotizat de îndemnuri noi”. În acest fel, revista de la Oradea devenea un far al ideii naționale.

Iosif Vulcan este membru titular al Academiei Române din anul 1891, în locul lui Timotei Cipariu. În această calitate, printr-o succintă scrisoare, îl anunță pe maramureșeanul Ion Mihaly de Apșa că este primit în Academia Română. Așadar fondatorul revistei *Familia* nu este numai nașul literar al lui Eminescu prin românizarea numelui, ci și un veritabil și neobosit om de cultură. Un precursor al unității noastre naționale și un model cultural.

Iosif Vulcan – portret peste timp

Georgeta NEDELICU

Publicist și scriitor român, animator cultural și membru al Academiei Române, Iosif Vulcan s-a născut la 31 martie 1841, în Holod, județul Bihor. Părinții săi erau greco-catolici. Tatăl său, Nicolae Vulcan, a fost nepotul de unchi al reputatului episcop-cărturar Samuil Vulcan, întemeietorul școlii de la Beiuș, care azi îi poartă numele.

Clasele primare le-a făcut în comuna Leta-Mare, unde a locuit cu familia în 1844. Din 1851 urmează liceul la Gimnaziul Premonstratens. La sfatul tatălui său se înscrie la facultatea de drept a Universității din Budapesta. Cu toate că era avocat, îndrăgea mai mult literatura. Primele încercări literare le publică în Federațiunea, patronată de Alexandru Roman.

În luna iunie 1865, Iosif Vulcan pune temeliele unei reviste, cu numele *Familia*, a cărei program era de a răspândi cultura română în Transilvania.

În februarie 1866, Iosif Vulcan primește la sediul redacției o scrisoare de la Gimnaziul din Cernăuți însoțită de poezia *De-aș avea*, semnată de Mihail Eminovici. Redactorul revistei *Familia* este încântat de versurile acestei poezii. Cu acest prilej românizează numele tânărului poet, transformându-l din Eminovici în Eminescu. Din acest motiv, Iosif Vulcan este considerat „nașul literar” al celui mai mare poet român al țării noastre.

În 1880, Iosif Vulcan a avut inițiativa mutării revistei *Familia* - pe care a condus-o cu dăruire, ca unic proprietar și editor - de la Budapesta la Oradea. Destinată culturalizării și afirmării valorilor spirituale proprii, revista a avut un număr relativ constant de cititori pe durata apariției ei vulcaniene și a fost, timp de câteva decenii, una dintre cele mai citite publicații românești. Ea includea în paginile sale creații beletristice, articole și studii științifice, însemnări despre viața socială și evenimentele politice, comentarii estetice și informații despre manifestările culturale ale momentului.

Întreprinzând o fecundă operă de educație estetică, revista orădeană a pus un accent deosebit și pe arta spectacolului teatral, despre care se pronunță favorabil și stimulativ. Articolele

dedicate actorilor Agata Bârsescu, Constantin Nottara, Elena Theodorini, știrile, notele despre reprezentațiile teatrale din satele și orașele Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Maramureșului, inserate în *Familia* decenii de-a rândul constituie un material informativ de o excepțională utilitate, fără parcurgerea căruia este imposibilă reconstituirea istoriei teatrului românesc în toată complexitatea și cu toate particularitățile sale. Tot în paginile revistei *Familia* s-au găsit la loc de cinste articolele critice despre teatru ale lui Mihai Eminescu, inclusiv articolul-sinteză *Repertoriul nostru teatral* - nr. 3/18-30, Ian. 1870. De altfel, teatrul a reprezentat pentru Iosif Vulcan o pasiune și o „stea conducătoare”. El a ocupat funcții de conducere în Societatea pentru crearea unui fond de teatru - S.T.R., înființată în 1870 - al cărei statut ar putea fi considerat articolul-manifest publicat în *Familia*, nr. 29-30/Iul-Aug, 1969, intitulat *Să fondăm teatrul național!* Câteva dintre ideile incluse în articol sunt fermecătoare prin noblețea, dar și actualitatea lor: teatrul trebuie să fie „nu numai un loc de petrecere și distracțiune, ci un institut pentru cultivarea limbei noastre și

pentru înălțarea ei, pentru deșteptarea, dezvoltarea și cultivarea simțului și spiritului național, un templu al moralității, al luminei și ale științei”. De asemenea, Iosif Vulcan era conștient că înființarea teatrului-instituție era mult mai importantă la vremea aceea decât teatrul local, care ar fi necesitat fonduri materiale uriașe, greu disponibile la acea vreme.

Iosif Vulcan și-a încercat talentul în aproape toate genurile și speciile literare, iar teatrul nu a făcut excepție: a scris cântece, vodeviluri și monologuri satirice, comedii într-unul sau mai multe acte, adaptări și traduceri. Voi specifica aici câteva din piesele de teatru scrise de Iosif Vulcan: *Ștefan Vodă cel Tânăr*, *Gărgăunii dragostei*, *Mireasă pentru mireasă*. Drama istorică *Ștefan Vodă cel Tânăr* a fost jucată în premieră la Teatrul Național București în 1892, apoi de două ori la Oradea, în limba română și în limba maghiară, beneficiind de o primire caldă, atât din partea publicului, cât și a criticii. Prin grija Fundației Rock Filarmonica Oradea, opera dramatică a lui Iosif Vulcan a fost reunită în două volume publicate de Biblioteca Revistei *Familia: Teatru din manuscrise* (2006) și *Teatru din publicații* (2007). A mai scris o importantă lucrare istorică *Panteonul Roman*, în 1869, nuvele, romane și traduceri. La data de 8 septembrie 1907, marele publicist

Muzeul memorial „Iosif Vulcan” Oradea

se stinge din viață și este înmormântat la cimitirul Olosig din Oradea.

Personalitatea lui Iosif Vulcan a dominat timp de mai multe decenii cultura ținuturilor de pe Crișuri, iar orașul Oradea mai poartă încă amprenta trecerii sale.

În anul 1965, cu prilejul organizării festivităților de aniversare a unui veac de la apariția revistei *Familia*, în Oradea a fost inaugurat Muzeul memorial „Iosif Vulcan”, situat în centrul orașului într-o clădire din secolul al XIX-lea.

În acest oraș, o stradă îi poartă numele și este foarte aproape de malul Crișului Repede, de care îl desparte doar un mic parc, în care se află și statuia marelui cărturar român Iosif Vulcan.

Gărgăunii dragostei

Fragment - Scena XXII

MARIN: Onorabile dame și domni! Știm cu toții scopul acestei întruniri! N-am să discut chestia aceasta. Mi-am dat silința să rezum într-un proiect de lege ideile și aspirațiunea conferinței.

TOATE: Prea bine.

OLIMPIA: Vă rog, citiți!

TOATE: S-auzim!

MARIN: A se naște bărbat este o rușine.

TOATE: Da, da!

TÂRGOVIȘTEAN: Da de sus o începi. Unde ai să sfârșești?

LUXIȚA: În discuție generală, eu admit.

JOIȚA: Eu am un amendament. După cuvântul „rușine”, eu aș mai adăuga vorbele: „dacă nu își face datoria”.

TOATE: Primim.

OLIMPIA: Prin urmare, întregul paragraf, cu amendamentul d-nei Joița, are să fie redactat astfel: „A se naște bărbat este o rușine, dacă nu-și face datoria”. (Lui Marin) Citește, domnule!

MARIN (citind): „Dacă cineva a avut nenorocirea să se nască bărbat, are să știe că în toate e supus femeii”.

RIȚA: Admirabil.

TOATE (cu entuziasm): Foarte bine.

OLIMPIA: S-a admis.

DR. URSULESCU: Paragraful al treilea desigur are să enunțe ca toți bărbații să se călugărească.

TOATE: Nu, nu.

OLIMPIA: Nu întrerupeți oratorul.

JOIȚA: Teroare la culme!

MARIN (citește): §3: „Bărbatul e dator a

îngrijii de hrana de toate zilele și a căuta ca pe timpul cât el muncește pentru existența familiei, nevasta să nu se plictisească...”

DR. URSULESCU: Scurtă vorbă: el să stea la birou, ea să iasă la șosea.

JOIȚA: D-ta ai vrea poate ca femeia să se ofilească între patru pereți? Au trecut vremurile acelea. Vrem să trăim și noi. Nu vă mai recunoaștem întâietatea. Nu ne mai temem de bărbați.

LUXIȚA: Nu ne temem de nimic. (Tresare) Ah!

TOATE (sar din loc): Ce-i?

LUXIȚA: (arată cu groază spre pălăria Riței): Uitați-vă acolo! O viespe. (Fuge departe).

TOATE (privind cu frică): O viespe! (Fug în cea parte a salonului).

DR. URSULESCU: O viespe! Culmea teroarei.

JOIȚA: Nu-ți bate joc!

LUXIȚA: Mai bine ne ajută!

DR. URSULESCU: Și d-ta te-ai speriat! Adineaori spuneai că nu vă temeți de nimic. Iată cum v-a încurcat o viespe neegalantă. (Se duce, prinde viespea și-i dă drumul pe fereastră.) Vedeți, tot suntem și noi bărbații buni de ceva.

TOATE (ușurate): Ah!

OLIMPIA (reluându-și locul prezidențial): (Toate se pun la locurile de mai înainte.) Fiindcă nimeni nu ia cuvântul, paragraful al treilea s-a admis. (Lui Marin) Urmează, domnule.

MARIN: Mai este un singur paragraf. (Citește): „Bărbatul trebuie să dea femeii tot ce câștigă”, prin urmare punga cu parale să stea la ea.

TOATE: Prea bine.

OLIMPIA: S-a admis.

TÂRGOVIȘTEAN: Eu aș mai avea de adăugat un paragraf.

OLIMPIA: Poftește!

TÂRGOVIȘTEAN: „Toți tinerii să fie datori a se însura până la vârsta de 24 ani.”

TOATE: Da, da.

JOIȚA: Acum s-auzim pe doamna prezidență.

TOATE: S-auzim.

RIȚA (aparte): Știu că are s-o pățească.

TOATE: S-auzim.

OLIMPIA: Mă supun dorinței obștești... Scuzați însă că nu sunt pregătită!

DR. URSULESCU: Femeile totdeauna sunt gata de vorbă.

TÂRGOVIȘTEAN: Fie iertată era maestră în privința asta.

TOATE: S-auzim.

MARIN: Am cerut și eu cuvântul.

OLIMPIA: Doamnelor, domnișoarelor și domnilor! Secolul al nouăsprezecelea e secolul egalității.

TOATE: Așa-i.

OLIMPIA: Ar fi o rușine ca noi femeile să mai purtăm...

DR. URSULESCU: Rochii vechi.

LUXIȚA: Nu întrerupeți...

JOIȚA: Teroare la culme!

OLIMPIA: Ar fi o rușine ca noi femeile să mai purtăm jugul bărbaților.

JOIȚA (bate în palme): Foarte bine.

TOATE: (bat în palme): Foarte bine.

OLIMPIA: Întunecimea veacurilor trecute ne este martoră cât am îndurat înjosirea.

LUXIȚA: Așa-i.

TOATE: Așa-i.

OLIMPIA: Dar a venit vremea să ne trezim...

JOIȚA: Teroare la culme!

OLIMPIA: Poziția... poziția... poziția...

ANICA (fugind acolo cu un teanc de hârtii): Cocoană, aicea-i (Îl dă.)

OLIMPIA (respingând pe Anica): Proastă ce ești. (Continuându-și discursul): Poziția... poziția... poziția... (Cu mâna la frunte.) Ah! Mi-i rău. (Marin sare iute acolo și ea leșină- n brațele lui.)

LUXIȚA: Apă rece...

TÂRGOVIȘTEAN: Doctore, doctore!

DR. URSULESCU: Doctorul cel mai bun o ține-n brațe.

MARIN: Ce să fac?

DR. URSULESCU: Zi după mine: Olimpio dragă, te iubesc!

MARIN (cu foc): Olimpio, te ador!

TOATE: A, a!

OLIMPIA: (deșteptându-se): Cine îmi vorbește?

MARIN: Eu. Îți cer mâna.

OLIMPIA: Răutăciosule! Și cât te-ai împotrivit! (Îi dă mâna pe care el o sărută.)

MARIN: Pentru că am vrut să-ți scot din cap gărgăunii egalității femeiești.

TOATE: Gărgăuni.

JOIȚA: Teroare la culme!

OLIMPIA: I-ai scos.

TÂRGOVIȘTEAN: Care va să zică nu mai scrii primi-articoli, nu mai ții discursuri, nu mai urmezi lupta pentru emancipare!

DR. URSULESCU (lui Târgoviștean): Vezi ce boală a avut: gărgăunii dragostei.

TOATE: Teroare la culme!

(...)

Aron Pumnul și Iosif Vulcan în umbra Poetului

Adelina ULICI

Când căminarul Gheorghe Eminovici a hotărât să-l dea și pe Mihai, pe urma fraților mai mari, la școală bună, nemțească, în „străinătate”, probabil că era destul de îngrijorat, pentru că firea contemplativă a copilului îl dezamăgea. Nu putea bănuși măcar că această alegere va declanșa o suită de întâlniri și întâmplări care vor marca definitiv drumul devenirii poetice a fiului său, cel atât de puțin înclinat spre ocupațiile practice.

La Cernăuți, copilul va lua cunoștință de aspirarea culturală a românilor, dar va avea și șansa să întâlnească omul potrivit să-i potențeze dragostea pentru literatură și istorie, să-i insuflă profunde sentimente patriotice și să-i cizeze conștiința națională.

Profesorul de limba și literatura română Aron Pumnul va suplini lipsa aprecierii paterne, oferindu-i înțelegerea și căldura ce fac să se dezvolte plener personalitatea și calitățile unui copil. Nu numai că l-a notat cu calificative excelente și, pentru că nu aveau manuale, i-a dat propriile „însemnări de lecțiuni”, să învețe din ele, ci i-a hrănit și setea neostoită de lectură cu cărțile din biblioteca lui românescă, ascunsă de ochii autorităților, în care l-a găzduit temporar, Eminescu îndeplinind rolul de bibliotecar, trăind și visând printre cărți. Configurația acelei biblioteci o putem reconstitui urmând *Lepturariul românesc*¹, lucrare a cărei realizare îl plasează pe Aron Pumnul între întemeietorii istoriei literare românești, sau citind poezia *Epigonii*, publicată de Mihai Eminescu aproape zece ani mai târziu, dar păstrând ideile *Lepturariului*.

Aron Pumnul

Un reflex dobândit ne face să ne gândim la ilustrul profesor în termenii poeziei *La mormântul lui Aron Pumnul* - pentru elevul preferat, durerea despărțirii convertindu-se în impulsul

tregerii pragului publicării primelor versuri, apărute în broșura omagială *Lăcrămiarele învățăcelor gimnaziști din Cernăuți la mormântul prea iubitului lor profesor Arune Pumnul*. De același moment din iarna anului 1866 se leagă și decizia de a trimite prima corespondență revistei *Familia* din Pesta, de a trece munții în Transilvania și de a încerca să-și continue studiile la Blaj. Despre dorul de Transilvania a mult regretatului profesor, ținut pe care l-a părăsit în urma implicării în mișcarea pașoptistă și unde nu s-a mai întors niciodată, vor-

bește și emoționanta dedicație de pe lucrarea sa *Privire repede preste două sute șezzeci și șapte de'n proprietățile așa numite Moșiile mînaestiresci, de'n carile s'a format mărșul fond relegiunariu all Bisericeii dreptcredincioase răsăritene de'n Bucovina*, tipărită la Cernăuți, în 1865 și aflată în colecțiile speciale ale bibliotecii noastre: *Bibliotecii seminarului român din Gherla cu toată ardoarea inimii*. Aron Pumnul, Iulie, 1865.

Aron Pumnul era pasionat de presă văzând în ea un instrument eficient de educare a maselor. L-a secondat pe Timotei Cîpăriu în înființarea ziarelor *Organul luminării* (1847), primul ziar românesc scris în întregime cu caractere latine și *Învățătorul poporului* (1848). Ajuns la Cernăuți, redactează partea română a ziarului *Bucovina*, care avea colaboratori din toate părțile locuite de români.² Sunt suficiente

1 Editat în intervalul 1862-1865, la Viena, *Lepturariul...* este o primă antologie de literatură română.

2 Acest model se perpetuează și astăzi, dovadă implicarea românilor din afara granițelor țării în numeroase publicații românești (pe suport de hârtie sau electronice) printre care se numără și revista noastră. (n.a.)

argumente pentru a vedea în Aron Pumnul mult mai mult decât un dascăl a cărui moarte a prilejuit scrierea unei poezii, fie ea chiar și de cel mai mare poet al românilor. E vorba nu numai de impactul hotărâtor asupra destinului lui Mihai Eminescu, ci și de opera întregii sale vieți.

La rândul său, Iosif Vulcan pare să fi visat dintotdeauna să facă gazetărie. La 14 ani, scoate în colaborare cu Gheorghe Ardeleanu revista manuscrisă *Deșteaptă-te române*. La 18 ani scrie prima sa încercare publicistică, intitulată sugestiv: *Despre necesitatea unei foi beletristice române*, urmată de colaborarea cu cele mai importante publicații ale românilor transilvăneni, este redactor al foii *Umoristul* și a diverse calendare de succes.¹

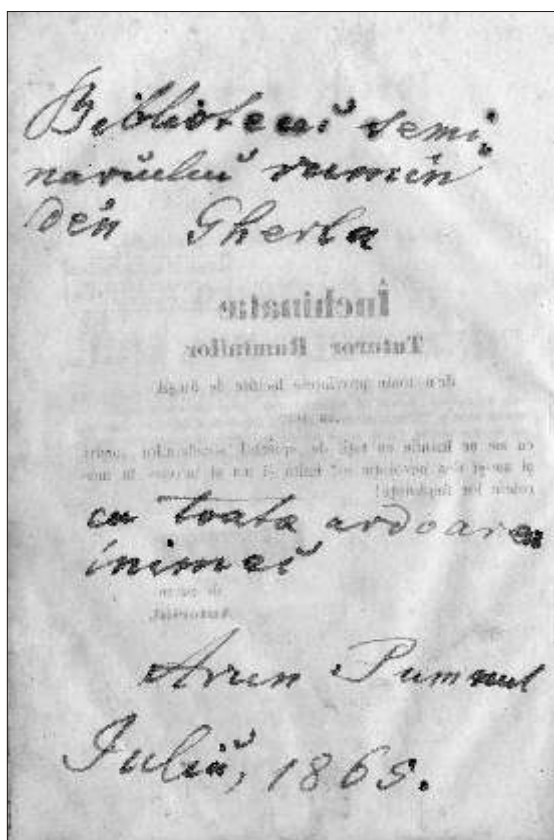
În vara anului 1865, când Aron Pumnul, din ce în ce mai bolnav, trimitea cărți cu dedicație în Transilvania și când Eminescu purta deja în gând primele poezii, Iosif Vulcan, editor, redactor responsabil și proprietar, edita, la Pesta, în 5/17 iunie, primul număr din noua sa revistă intitulată sugestiv și prietenos: *Familia : foaie enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni*. A avea 24 de ani.

Numărul de probă din luna mai fusese bine primit, răspândirea revistei era asigurată,

erau așteptați colaboratori din toate părțile locuite de români. „Și până acum un număr frumos de bărbați eminenți m-au onorat cu promisiunile lor de a conlucra la noua mea întreprindere literară, dar mă voi nizuși a câștiga și pe alții colaboratori. Voiesc să dau în mâna publicului o foaie cu care dânsul să se poată fâli.”² În același format, cu minore oscilații ale frontispiciului și ale periodicității, revista va apărea timp de 42 de ani (mai/iunie 1865 - decembrie 1906), transformându-l pe Iosif Vulcan în cel mai longeviv, stabil și consecvent redactor al unei publicații românești apărute vreodată. Ce dovadă mai bună a unui simț gazetăresc de excepție, a izbânzii demersului său publicistic, decât faptul că revista lui a reușit, în vremuri atât de vitrege, să însoțească viața familiilor de români doritori de lectură, pe parcursul a două sau chiar trei generații?

Familia a circulat și în Bucovina și, grație adresabilității și frecvenței ei s-a făcut repede cunoscută. A ajuns și în biblioteca lui Aron Pumnul, care urmărea atent mișcarea culturală românească și care, în mod sigur a prețuit-o. În peisajul mereu schimbător al presei românești, revista *Familia* dădea un reconfortant sentiment de echilibru și stabilitate. Tonul fără asperități, structura enciclopedică, definirea ca foaie beletristică, singura notabilă cu acest profil la momentul respectiv, o *Posta redacțiunii* discretă și temperată, încurajau colaborările. Nu este de mirare, astfel, că tânărul poet aspirant a ales-o pentru a-și încerca norocul, pentru a găsi o confirmare și un punct de sprijin.

Demn de reținut că *Familia* publicase imediat știrea morții lui Aron Pumnul, fapt grăitor pentru aprecierea de care se bucura ilustrul profesor în epocă. Iosif Vulcan însuși îi va face un portret deosebit de elogios, trei ani mai târziu, în lucrarea sa *Panteonul român: portretele și biografiile celebrităților române*, Tomul I, Pesta, 1869, în care îl plasează într-o selectă companie: Carol I, Timotei Cipariu, Mihail Kogălniceanu, George Barițiu, Vasile Alecsandri, Avram Iancu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, ca să menționez doar câteva dintre cele treizeci de personalități prezentate - un exemplar din această lucrare se găsește și în colecțiile speciale ale bibliotecii noastre. Un an mai târziu, în 1870, Mihai Eminescu își face debutul gazetăresc, legat și acesta, ca și cel poetic, tot de Aron Pumnul, publicând în ziarul *Albina*, în numerele din

1 Rozalia Varga. *Iosif Vulcan – cronologie*. În *Familia română*, an 3 (2001), nr. 2 (9), p. 10.

2 Din corespondența lui Iosif Vulcan cu G. Bariț, 9 aprilie 1865, citată de Mircea Popa și Valentin Tașcu în *Istoria presei literare românești din Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980, p. 100.

7/19, respectiv 9/21 ianuarie, articolul *O scriere critică*, în care ia apărarea fostului său profesor împotriva atacurilor lansate de Dimitrie Petrino în broșura *Puține cuvinte despre coruperea limbii române în Bucovina*, tipărită la Cernăuți în 1869. Fostul și devotatul elev subliniază esențialul, arătând că meritul profesorului cernăuțean stă în faptul că dă „consistență și conștiință națională maselor” și face din ele „o națiune”.¹

Asupra valorii creației literare a lui Iosif Vulcan există o unanimitate de păreri, care o exclud din circuitul lecturilor obligatorii, izolând-o în trecut. Deși, în privința revistei *Familia*, aprecierile sunt mai nuanțate, acestea sunt departe de a reconstitui tabloul complet al influenței și realizărilor revistei, posibilă consecință a unui efect de halou.² Prinsă între debutul ce s-a constituit în botezul literar al lui Mihai Eminescu și activismul național viril al gazetelor transilvănene din epocă, revistei *Familia* i se scapă din vedere principalele merite. Iar cheia trebuie căutată în acel: „Voiesc să dau în mână publicului o foaie cu care dânsul să se poată fâli.”

Pornind de la calitatea hârtiei, a ilustrațiilor, de la format și diversitatea conținutului, revista *Familia* este la nivelul revistelor similare unguerești ale vremii care circulau în Imperiu, cu care publicul românesc cititor de gazete era familiarizat. Dacă revistele militante erau adresate celor cu o conștiință națională mai clar conturată, revista *Familia* reușește să pătrundă și să cucerească cercurile largi ale românilor aparținând unei pătri de mijloc, buni cetățeni, dornici să se cultive în mod agreabil, fiind, în același timp, și cei mai expuși tendințelor de deznaționalizare, pentru că frecventaseră, inevitabil, școli maghiare, se mișcau într-un mediu maghiarizant, iar asimilarea era o consecință aproape firească a dorinței de a accede la poziții sociale mai bune. Aici intervine revista lui Iosif Vulcan, cu stilul ei plăcut, cu lecturile ușoare, promovând o limbă română din ce în ce mai frumoasă, punând față în față personalități române din toate provinciile istorice și personalități străine, bucăți literare traduse și originale, semnate de autori români de pretutindeni, folclor din toate zonele și nescăpând niciun prilej de a atinge subtil problema unității de limbă și cultură, de a informa în legătură cu principalele evenimente din toate părțile locuite de români, de a cultiva, cu finețe, un sentiment de mândrie

națională acolo unde, secole de-a rândul, se cultivase deliberat complexul de inferioritate. Diplomația, simțul măsurii și tactul lui Iosif Vulcan au condus cu grație revista, păstrând un aer de normalitate în vremuri tulburi, făcând cu discreție, în rândul știutorilor de carte, operă de educație națională, cu temeinicie, tenacitate și cu bătaie lungă. Revista *Familia* nu e un torent învolburat ce smulge arborii din rădăcini și ia bolovani la vale, modificând abrupt peisajul, ci este asemenea unui râu îmbelșugat, maiestuos și liniștit, care face să înverzească bogate grădini prin locurile pe care le străbate.

De o atenție aparte s-a bucurat problema educației femeilor și se poate spune că revista a încercat să suplinească, în cât de mică măsură, absența școlilor superioare în limba română pentru fete. Chiar dacă, la o privire superficială, ar putea fi lezate sensibilitățile feministe actuale - femeia trebuind să fie o soție iubitoare, dulce, devotată și supusă soțului său, după comandamentele epocii -, este remarcabil modul în care se accentuează importanța accesului la educație al femeii, recunoscându-i-se meritele de suflet și temelie a familiei tradiționale, rolul determinant în educația copiilor și, implicit, în formarea generațiilor viitoare.

Aceasta era revista condusă de Iosif Vulcan, căreia tânărul Mihail Eminovici din Cernăuți, fost elev al lui Aron Pumnul, îi trimite câteva poezii, iar răspunsul primit îi deschide porțile marii literaturi române, pe care pășește încrezător, cu nume devenit legendă de luceafăr: MIHAI EMINESCU.

1 Fundația Libra 1999/2000 <http://www.mihaieminescu.ro>

2 Se poate ca, de-a lungul timpului, sub influențe conjuncturale, să fi cântărit în balanța aprecierilor și faptul că revista a apărut la Pesta, că a acordat multă atenție publicului feminin, că a avut și a promovat multe colaboratoare, alături de numeroși și valoroși colaboratori.

Aron Pumnul și Iosif Vulcan - doi bărbați „prea meritați”, doi transilvăneni care au marcat decisiv biografia poetului nostru național - e greu să ne închipuim care i-ar fi fost traiectoria, fără aceste întâlniri providențiale. Iar el, Luceafărul, i-a prins în sfera sa de lumină strălucitoare și au rămas pentru posteritate: profesorul iubit și nașul literar, celelalte realizări remarcabile ale lor fiind, fără voie și în mod nemeritat, umbrite. Sigur că, doar atât să fi făcut în toată viața lor: să-i fi predat cu dragoste, unul, să-i dea numele nemuritor, celălalt, și ar fi fost destul ca să rămână pentru totdeauna în istoria culturii române, dar măcar în momentele aniversare să ne înclinăm în fața faptului că au acționat toată viața în spiritul cuvintelor lui Ti-

motei Cipariu: „Dea Cerul ca, precum toți sîntem de un sînge, toți ne-am îndulcit de la sînul mamei noastre cu aceleași cuvinte dulci, toți ne sîntem frați, – oricît ne despart munții și văile și oricît ne împart stările politice și confesiunile religioase, – tot una să fim, o națiune, o limbă, o literatură. Și dacă pe alt cîmp românul e tăiat în bucăți și purcede pe căi diferite, uneori cu totul contrarii, dar cel puțin în literatură, în pașii cătră cultură, numai un corp și numai un suflet să fie. Atunci, orice despărțiri politice, sociale și religioase ne vor tăia de laolaltă, dar spiritul națiunii și geniul român va tinde aripile sale peste toți fiii lui Traian și-i va ține legați întru legăturile păcii, frăției și unității naționale. Așa să fie în veci.”¹

De la Biblioteca „Mihai Eminescu” - Australia

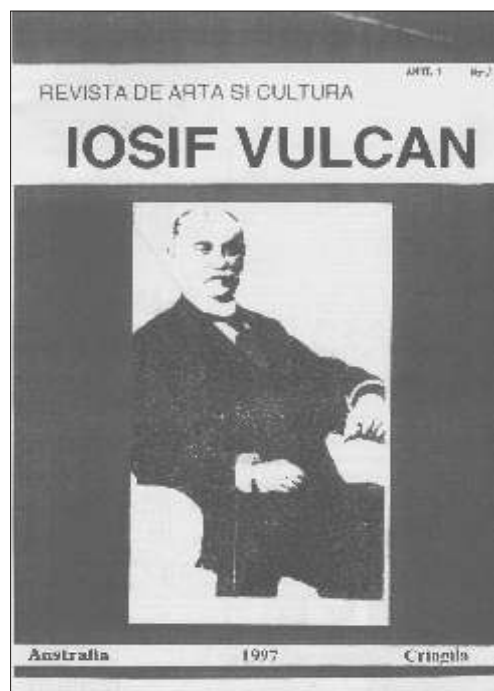
„Cuvânt de deschidere” a revistei „Iosif Vulcan”

Ioan MICLĂU
Cringila, Australia

Iosif Vulcan este unul dintre acei neobosiți purtători ai făcliei culturii românești și ai emancipării Neamului, care a știut să integreze în arena luptei spirituale puterea unei reviste literare.

La vârsta de numai 25 ani, Vulcan fondează revista sa, *Familia*, pe care o poartă alături timp de 42 ani. Vie este și astăzi, acolo pe malurile înflorite și sfinte ale Crișurilor Bihorului. Sunt scrieri și cărți care nu au nevoie de prezentare, fiindcă acestea se prezintă singure prin lumina și adevărul ce aduc. Revista vulcăneană nu are nevoie de prezentare fiindcă, de-a lungul apariției acesteia, a fost o adevărată armă de luptă, un far al românismului transilvănean ce lumina spre direcția unității Principatelor Române. Și a purtat Vulcan revista sa, nu numai prin hârtoapele imperiului habsburgic și austro-ungar, dar a ridicat-o la înălțimea demnității prestigiului Neamului său și a întregii lumi.

Fondată la 1 iunie 1865, prin editorialul ei

¹ Timotei Cipariu. *Cuvânt rostit la Adunarea ASTREI de la Brașov*, 1862. Apud Gavril Istrate. Timotei Cipariu – 200. În *Revista Română*, Iași, An XI, nr. 2 (40), iun. 2005. <http://astra.iasi.roedu.net/revistaromana/>

cuprinzător, treptat, revista vulcăneană capătă un profil multiplu și enciclopedic. Apogeul *Familiei* este atins atunci când scriitorii și patrioți de talie, aduc aportul lor creator și vizionar spre viitorul României. George Barițiu, Nicolae Iorga, B. P. Hasdeu, Timotei Cipariu. După 1880, când Iosif Vulcan își mută definitiv revista la Oradea, încep să publice în continuare George Coșbuc, Alexandru Ciurea, Șt. O. Iosif, Octavian Goga ș.a. Revista are meritul excepțional prin publicarea primelor versuri ale tânărului bucovinean Mihai Eminescu.

Pe chiar prima pagină a *Familiei* nr. 89, din 1878, redactorul-șef publica *Cântecul Gintei Latine* al lui Vasile Alecsandri, versuri ce aduc izul dulce al proaspetei Uniri de la 1859: „La sunetul cântării sfinte, / Surorile se-ntineresc, / Cu drag s-aduc din nou aminte, / De vechi căminul strămoșesc”.

În aceste contururi am dori și noi să așezăm orientarea noii Reviste de Artă și Cultură *Iosif Vulcan* tocmai aici în Australia, căreia, în mod onorabil și sinceră prețuire, i-am dat numele cărturarului holodean.

Continuitatea revistei *Familia* este și astăzi, și va rămâne veșnic o îngemănare vie a culturii noastre românești și strămoșești. Numai în 1932, George Călinescu reafirma frumusețea spirituală a lui Vulcan în relațiile sale sociale și familiale. Neobosit suflet pentru emanciparea transilvănenilor, îl numea Ion Agârbiceanu. Demne sunt cuvintele binecunoscute ale lui Octavian Goga, care îmbogățesc biografia lui Vulcan. Demnă este astăzi strădania depusă de profesorul universitar dr. Lucian Drimbea, la Editura „Minerva”, de a aduna aurul muncii și vieții lui Iosif Vulcan.

Acest Cuvânt de deschidere a revistei *Iosif Vulcan* din Australia, are atașat un anume Cuvânt - Program cu rubricile propuse. Unele segmente vor fi permanente, unele ocazionale: Folclor, debuturi literare, concursuri literare, viață cotidiană, etc.

Așteptăm suportul moral și spiritual din partea tuturor, pentru a deveni Fondatorii Revistei.

LA MONUMENTUL LUI IOSIF VULCAN

*Argintoase haine luna pune zării necuprinse,
Iar al sălciilor umbre peste ape stau întinse,
Numai stelele puzderii atârnând de-al razei fir,
Legănau a lor lucire pe al undelor creț șir...!*

*Din al Crișului străfunduri turn medieval răsare,
Clătinând zidirea-i veche pe a valului mișcare,
Iar din mijlocul acestei zugrăviri d-etern Crișan,
Peste turn se-nalță umbra bardului Iosif Vulcan,*

*El e strămoșescul geniu, laur dat posterității,
Însemnând pe malul verde locul sfânt Romanității;
De pe soclu-i Monumentul viu privirea și-o ridică,
Iar pe arbori frunze tineri cresc când cele galbeni pică!*

*Astfel generații tineri nasc în româneasca glie,
Urmând flacăra luminii lui Vulcan, ca o făclie,
Cuprinzând cu-a lor simțire, munte, ape, șes și deal,
Crescând veșnic a lor dulce rădăcină în Ardeal,*

*Prin cununi de raze albe privind fruntea-i gânditoare,
Îmi părea că văd-nainte-mi Nația nemuritoare,
A ei doruri și suspine într-un suflet adunate,
Ce-mpietriră-n veșnicie ca simbol istoric date,*

*Crișul e muzeu de taine sub altar de cer și stele,
Eu privind pluteam cu gândul pe sub bolta Țării mele;
Ce fericire-mi fu viața, când pe malul din cea parte,
Îl văzu-i pe Eminescu, valul numai ce-i desparte!*

*Ah, ce urieși ni-s moșii, mândri suntem de strămoși,
Nu mă-nclin și nici port teama cât or fi de colțuroși,
Cei ce jinduiesc la Crișuri, ori la a Lotusului floare,
Căci Istoria e tunet, fulger lung peste popoare.*

Ioan MICLĂU

„Ținem foarte mult la perfecțiunea și curățenia tematicilor, cât mai ales la educația ce o comportă materialele publicate, fiindcă ne-am propus să publicăm lucrări ce înobilează și înfrățesc spiritele, dând astfel revistei noastre literare acel suflu înnoitor, specific tradițiilor românești, care de fapt au caracterizat istoria și cultura acestei țări milenare, ce răspunde la frumosul nume, România!” (1997)

„Iosif Vulcan”, o revistă pentru românii din Australia

Anca GOJA

Lăsând România pentru meleagurile mai democratice ale Australiei, în 1979, omul de cultură Ioan MICLĂU a dus în sufletul său și o bucățică din identitatea Bihorului, de care se leagă atât de strâns numele lui Iosif Vulcan. Astfel, după ce a înființat la Cringila Biblioteca „Mihai Eminescu”, Ioan Miclău a pus și bazele unei reviste aflate sub protecția spiritului fondatorului revistei *Familia* de la Oradea și „nașului” lui Mihai Eminescu.

Ioan Miclău

Născut în comuna bihoreană Cefa, satul Gepiu, în 1940, din părinți țărani, Ioan Miclău este un poet, dramaturg, jurnalist, autor de memorialistică literară, promotor cultural care s-a făcut cunoscut în țara de adopție, unde s-a distins ca principalul animator al grupării scriitorilor români de la Antipozi, fiind distins, în 2006, cu Premiul de Excelență al Patrimoniului Românesc, decernat de Asociația Română pentru Patrimoniul Românesc. A început să scrie după vârsta de 45 de ani, el declarând la un moment dat: „La această vârstă, aflându-mă și departe de țară, pe lângă că-mi lipsea ba una, ba alta, dar îmi lipsea și țara, în creierul meu s-a format un șoc atât de puternic încât am luat creionul și am scris prima poezie, intitulată *Rugăciunea unui român*. În mintea mea au revenit tot mai des amintirile din copilărie, începând să se zămislească dorința de a scrie, prin iubirea naturii. Mi-am dat seama că poezia trebuie fundamentată științific, orientată pe un domeniu, pe care să fie așezată”.

La 25 septembrie 1996 a înființat Biblioteca „Mihai Eminescu” din Cringila, aniversând, astfel, și momentul istoric când emigrația română a aderat la Comitetul european de la Londra (26 septembrie 1851). Începuturile au fost modeste, colecția bibliotecii constituindu-se din donațiile făcute de familia Ioan și

Florică Miclău, ulterior aceasta fiind îmbogățită prin noi cărți cumpărate de aceiași iubitori ai spiritualității românești. De asemenea, au donat cărți familiile de români stabiliți în Australia, altele fiind primite din partea unor vizitatori români prin intermediul Ambasadei Române din Canberra. Au trimis volume și câteva biblioteci județene din România. Un an mai târziu, la inițiativa lui Ioan Miclău, apărea revista trimestrială „Iosif Vulcan”, care a fost editată în format tipărit pe fondul Bibliotecii „Mihai Eminescu” timp de un deceniu încheiat. Din 2007 și până în februarie 2010, revista a fost publicată online, la adresa <http://revistaiosifvulcan.wordpress.com/>, trecând sub umbrela Asociației Române pentru Patrimoniul Românesc – București – România. Acest lucru a fost posibil prin bunăvoința omului de cultură Artur Silvestri, care s-a stins la scurt timp după această schimbare, mai exact pe 30 noiembrie 2008. În primul număr al revistei de artă și cultură, comitetul de redacție, condus de redactorul șef Ioan Miclău, scria următorul argument:

„Această Revistă literară are scopul definitiv de a servi Românul Australian Emigrant

prin întregul program ce și-l propune. Este o Revistă de caritate, non-profit, cu orientare spre continua înnobilitare a Artei și Culturii Românești, cât și spre atașarea acestora la marile idei internaționale spre un viitor demn omenirii.

În Programul imediat, Comitetul de Redacție își propune segmente permanente, dar și unele ocazionale, funcție de evenimentele cotidiene. Cu caracter permanent vor fi segmentele: folclor, debuturi literare, analize și studii, biografii ale personalităților eminente românești, precum și periodice Concursuri literare, atât de așteptate de concurenții creatori.

Așteptăm desigur, suportul moral și direct al fiecărui grăitor de Limbă Românească, fără nici o resemnare, chiar dacă ar fi probabil de o reflecție mai dură, deoarece cu atât mai mult îndemnul venit va fi mai binefăcător”.

2007, anul în care revista a trecut de la formatul tipărit la cel electronic, a fost și momentul sărbătoririi unui secol de la trecerea în eternitate a lui Iosif Vulcan (1841-1907), fapt semnalat, bineînțeles, în cuprinsul revistei, odată cu relatarea amplelor manifestări omagiale organizate în județul Bihor.

Iosif Vulcan și teatrul transilvănean

Ioan MICLAU
Redactor-șef
revista „Iosif Vulcan”,
Australia

„Ziarele anunțară că eminentul nostru artist domnul Pascaly va aranja cu trupa sa câteva reprezentări la Gherla, pe timpul adunării generale a Societații (Asociația Transilvăneană). Eu însă (Iosif Vulcan), doream să văd mai multe piese, și astfel dorința mea mă mâna la Arad, unde chiar atunci publicul avea ocazia a se delecta în scena română. Și ce bine că mă dusei la Arad, căci, precum știți, d-l Pascaly neputând merge la Gherla, ași fi fost lipsit de plăcerea de a vedea teatrul român”.

La Arad, Vulcan l-a vizitat pe Mihail Pascaly cu care a avut conversații pe teme literare și dramaturgie, artă teatrală etc. Tot acum Vulcan are fericirea a-l întâlni pe tânărul său debutant, Mihai Eminescu. Vulcan era deci bine informat de soarta teatrului din România, fiind conștient de necesitatea creării unui repertoriu național.

În timpul șederii sale la București – mărturisirea Vulcan – „teatrul fu principalul meu studiu”.

Prin teatru, Vulcan vedea mijlocul cel mai potrivit de educație, de înfrățire între naționalități, cunoscute fiind istoricele și fără-de-sfârșitele frământări etnice minoritare, mai exact ale ungarimei. Teatrul, spunea Iosif Vulcan, este cea mai mare instituție și școală de educație, pe lângă biserica și școlile de Stat. „...dezvoltă în noi gustul frumosului, gustul buneii cuviințe, reîmprospătarea gloriilor străbune, victoriile și luptele românilor pentru libertate și independență”.

Inițiativa lui Vulcan a avut ulterior un mare răsunet în rândurile intelectualității române din Transilvania. Până și oamenii de artă și literatură de talia lui Ady Endre au recunoscut marele efort al redactorului *Familiei*. De un optimism într-adevăr de neegalat, Vulcan pune pe scena Teatrului din Oradea piesa dramei sale: *Ștefăniță Vodă cel Tânăr*. Acestea s-au petrecut la data de 4 martie 1903. Succesul a fost de un mare răsunet. Publicul a cerut repetarea reprezentației și în ziua următoare.

Înflăcărat de eveniment și, mai ales, de înflăcărarea mulțimii române și maghiare, umanistul poet maghiar Ady Endre nota: „Premiera prieteniei româno-maghiare”, iar în ziua următoare (5 martie 1903) la restaurantul „Vulturul Negru” din Oradea, la banchetul organizat în cinstea marelui succes al teatrului românesc, invitați ai artei și literaturii, române și maghiare, au adus elogiile autorului dramei, *Ștefăniță Vodă cel Tânăr*.

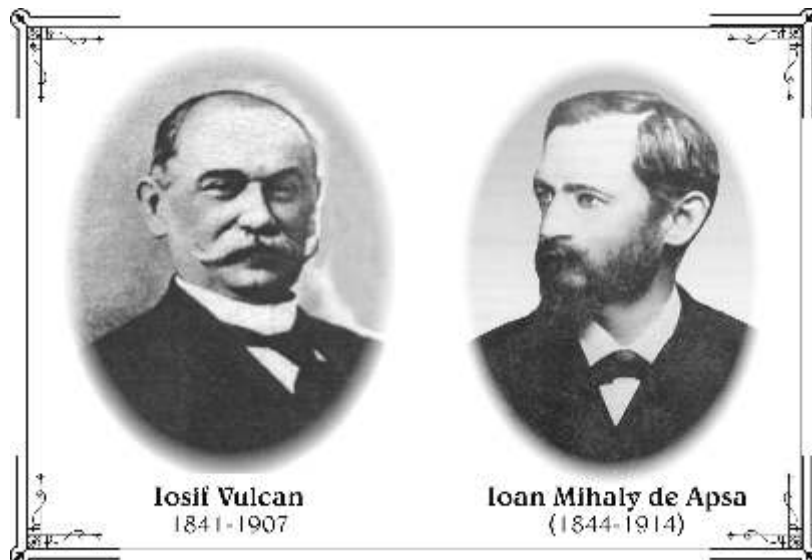
Ady Endre, din partea etniei maghiare, a fost cel mai înflăcărat, vorbind despre necesitatea înfrățirii, indiferent de nație. Cu această ocazie, în cuvântul său, Vulcan a rostit istoricele cuvinte: „Deși cultivăm limbi deosebite, sentimentele noastre comune se întâlnesc în templul sfânt al literaturii”.

(Revista „Iosif Vulcan”- Australia, iulie/sept. 1998)

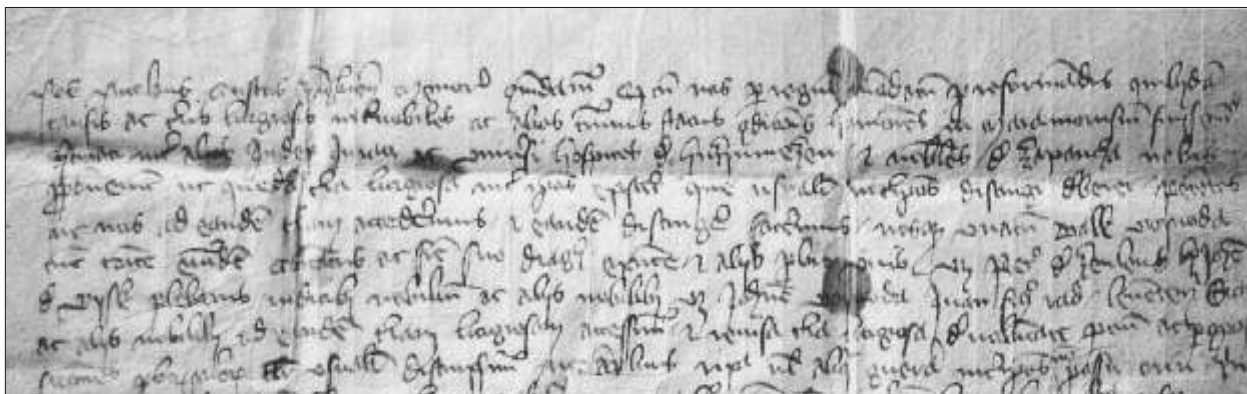
Iosif Vulcan și Maramureșul

Prof. Ioana PETREUȘ

Iosif Vulcan a avut legături remarcabile cu spațiul Maramureșului prin istoricul dr. Ioan Mihaly de Apșa (1844, Apșa de Mijloc, Maramureș, azi Ucraina – 1914, Gherla), cu care a fost coleg la Facultatea de drept a Universității din Pesta, recunoscut ca autor al celebrelor *Diplome maramureșene în secolele XIV - XV* (Sighetu Marmăției, 1900). Marii cărturari români de altădată au înțeles că fără această carte-document, care a stârnit un viu interes atât în România cât și în străinătate, nu se poate desluși istoria românilor. De aceea i-au acordat atenție sporită, iar pe autor l-au ales membru al Academiei Române.

Diplomele maramureșene reprezintă un izvor important pentru înțelegerea epocii „descălecărilor” întemeietoare de țară și a Evului Mediu, timp în care în Maramureșul istoric exista o veche și numeroasă nobilime românească, fapt dovedit cu cele 366 de diplome și blazoane nobiliare cercetate de autor. De-a lungul timpului ele au servit ca sursă de documentare pentru istorici ca Nicolae Iorga, Ioan Bogdan, Dimitrie Onciul, Alexandru Filipașcu, Ioan Moga, Gheorghe Brătianu ori Radu Popa. Toți au înțeles și apreciat că aceste documente scrise în limba latină deschid o fereastră largă spre trecutul Maramureșului și nu numai. Așa s-a înțeles mai bine modul în care s-au format statele voievodale, iar Maramureșul este conturat ca o entitate etnică și politică bine încheagată. Istoricul Ioan Aurel Pop, membru corespondent al Academiei Române, scria la prima ediție a traducerii *Diplomelor* în limba română (Societatea Culturală „Dragoș Vodă” Cluj Napoca): „Acest volum include între paginile sale o întregă lume care abia după 1990 a putut fi citită și înțeleasă. Numai prin parcurgerea și interpretarea documentelor maramureșene s-a putut descifra mecanismul formării cnezatelor și voievodatelor românești (...) numai cu ajutorul lor s-a putut înțelege procesul formării Moldovei”.

*Diplome maramureșene - fragment datat 30 octombrie 1373.
Originalul se păstrează la Arhivele Naționale - Direcția Județeană Maramureș*

Fascinația acestei cărți a fost argumentată, prețuită și încununată cu lauri chiar de Academia Română. Înaltul for academic i-a încredințat lui Iosif Vulcan să-i comunice istoricului maramureșean două vești: decernarea Premiului „Năsturel - Herescu” pentru carte, iar apoi alegerea lui Ioan Mihaly de Apșa ca membru corespondent al Academiei Române. Din cele două scrisori ale lui Iosif Vulcan reiese sentimentul de prețuire, dar și prietenia care-i lega pe cei doi cărturari încă din anii studenției. Publicăm în această pagină textele cu parfumul lingvistic al epocii, care conțin trainice năzuințe culturale și naționale.

*ACADEMIA ROMÂNĂ
București 6 / 19 Aprilie 1902*

Scumpe amice,

Cu cea mai mare bucurie te înștiințez că Academia Română în momentul acesta ți-a acordat premiul „Năsturel - Herescu” de 4.000 lei pentru volumul „Diplome maramureșene” ce ai prezentat la concurs.

Fericit a-ți putea anunța aceasta cel dinteiu, te rog în același timp primește felicitările mele cordiale.

*Vechiul amic,
Iosif Vulcan*

*București
25 Martie 1902*

Iubite amice,

Cu bucurie te înștiințez că Academia Română în ședința de aseară te-a ales, pe temeiul „Diplomelor maramureșene” membru corespondent în secțiunea istorică.

Felicităndu-te din inimă, te salut cordial.

*Al Dtale devotat coleg,
Iosif Vulcan*

Scrisoarea de răspuns a Dr. Ioan Mihalyi

Am primit epistola ta îmbucurătoare din a 19-a l.c. scriindu-mi despre iluziunea Academiei Române, prin care mi s-a acordat premiul Năsturel-Herescu pentru publicarea mea „Diplome maramureșene din secolele XIV și XV”.

Sun cu mare mulțumită către erudiții membri ai Academiei, pentru onoarea distinsă și prețuită ce mi se face, poate peste meritele mele și-ți mulțumesc mai ales ție, care ți-ai adus aminte de anii tinerețelor noastre și mi-ai fost precum sunt convins atât în anul trecut, cât și în acest timp, priten bun înaintea areopagului științelor românești.

Providența să-ți retribuiască înzecit bunătatea arătată pentru mine și m-aș simți fericit de a fi în stare să-ți dovedesc din partea mea asemenea și de a fi harnic de a coresponde așteptărilor legate la aceasta distincțiune.

Primește expresiunea deosebitei mele stime.

*devotat coleg,
Dr. Ioan Mihalyi*

Revista *Familia* în anul de grație 1866

145 de ani de la debutul lui Mihai Eminescu

Adelina ULICI

În zilele noastre, internetul funcționează ca o imagine în oglindă a lumii, ca o cutie a minunilor în care poți găsi, în devălmășie, cele mai neașteptate informații: texte, sunete, imagini. Hulit și adorat, în același timp, el aduce, uneori, sub ochii noștri lucruri rare, inaccesibile altfel. În categoria acestora intră și imaginea paginii din revista *Familia*, nr. 6 din 25 februarie/9 martie 1866, în care este publicată poezia de debut a lui Mihai Eminescu, *De-aș avea...*¹

Se vorbește mult de concurența pe care internetul o face tiparului. Dar iată că am descoperit un teren pe care tiparul este imbatabil, unde diferența copie-original e la fel de importantă ca în pictură: lumea tipăriturilor vechi, a autografelor și manuscriselor, într-un cuvânt, a lucrărilor susceptibile a face parte din patrimoniul cultural.

Cele scrise mai sus nu sunt niște simple considerații teoretice ale unui bibliotecar îndrăgostit de cărți și de munca lui. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare deține o valoroasă colecție a revistei *Familia*, în care intervalul de sub redacția lui Iosif Vulcan este bine reprezentat², astfel că am avut privilegiul să țin în mâinile mele piesa de rezistență a acestei colecții: anul 1866, anul debutului eminescian. Sentimentul este incomparabil! Când am răsfoit prima dată paginile fine și foșnitoare, minunat conservate, am fost copleșită de emoție. Aveam sub ochi un exemplar contemporan cu tânărul de 16 ani, aflat la Cernăuți, care aștepta cu febrilitate un răspuns, aveam sub ochi un exemplar care, cu siguranță, îi provocase o stare de fericire și poate, în același timp, durere pentru că omul cu care ar fi trebuit să împăr-

1 O adresă web unde poate fi văzută imaginea prețioasă este <http://iosifvulcan.revistafamilia.ro/FAMILIA1866.html>, grație digitizării și generozității Fundației Rock Filarmonica Oradea, care a demonstrat preocupări deosebite pentru valorificarea moștenirii culturale a lui Iosif Vulcan: CD-uri multimedia, cărți – editarea manuscriselor, concerte, digitizarea a 28 de ani din cei 42 de apariție ai revistei *Familia*.

2 Anii 1865-1866 compleți; An 1867, nr. 27-41, 43-47; An 1868, nr. 1-3, 8, 11-13, 16-19, 21; An 1872 complet; An 1873, nr. 33-34, 36-44; Anii 1874-1879, 1884 compleți; An 1897, nr. 33, 35, 37; An 1902, nr. 7-28.

tășească acest moment, iubitul său profesor Aron Pumnul, murise de curând.

Poate s-a uitat mai întâi la *Poșta redacțiunii*, cu toate că era cam devreme pentru răspuns și, spre surprinderea lui, a văzut: *Cernăuți. M.E. Și corespondență am primi cu bucurie*. Și așa, răsfoind revista, a găsit tipărită acolo, pe a opta pagină, între *Jertve de oameni în Dahomei* și nuvela lui Pușkin, *Fata căpitanului*, una din poeziile trimise de el: *De-aș avea...* A citit din nou poezia, cântărind modificările ortografice, sau s-a oprit cu o tresărire plină de mirare asupra numelui: Mihai Eminescu? Nu, nu putea fi o greșeală, numele lui primise o rezonanță românească: *Eminescu, Mihai Eminescu*. Ce frumos sună! Un nume nou, o altfel de viață, un alt început. Sau i-a atras atenția, în primul rând, notița redactorului, din subsolul paginii: „Deschidem cu bucurie coloanele foii noastre acestui june numai de 16 ani, care cu primele sale încercări poetice ne-a surprins plăcut?” Cine poate ști? Ce se știe însă e că, din acel moment, lumea putea să afle ceea ce el înțelesese deja: era poet!

Cum au decurs lucrurile din perspectiva lui Iosif Vulcan? „Înainte cu douăzeci de ani, în o dimineață de februarie a anului 1866, redacțiunea noastră primi o epistolă din Bucovina – scrie el în numărul omagial 2/1885. Epistola conținea poezii, primele încercări ale unui tânăr, care se subsemna «Mihail Eminovici». Comitiva poeziilor ne mai spunea că autorul lor este numai de 16 ani.

Farmecul gingaș al poeziilor, considerând și etatea tânără a autorului ne indică un talent adevărat, care avea un viitor frumos în literatura română. De aceea publicarăm cu plăcere aceste inspirațiuni juvenile; prima apăru în nr 6 al *Familiei* din anul acela.

Redactorul însă își permise o mică schimbare. Numele Eminovici nu-i suna bine [...]; romaniză dară numele, modificând terminațiunea și astfel poeziile apăru în foaia noastră sub numele Eminescu.

Autorul n-a protestat, ba a adoptat însuși acest nume și semnă apoi așa toate poeziile și scrierile sale în viitor. Astfel fu introdus numele Eminescu în literatura noastră; scriitorul acestor șire i-a fost nașul.

De atunci a trecut un timp îndelungat. În intervalul acesta, speranțele noastre cari ne în-

DE-ASIU AVE...

De-asiu ave si su o flora
Mandra, dulce, rapitoare,
Ca si florile din Maia,
Pice dalei a unui plaiu,
Plaiu ridiandu cu carba verde,
Ce se legana, se perde,
Undoindu inectisioru,
Sioptindu siopte de amoru;

De-asiu ave o floricea
Gingasia si tinerica,
Cu si florea erinului,
Albu ca neuta sinului,
Amalgamu du ros' albia
Si de una purpuraria,
Cantandu veselu si usioru,
Sioptindu siopte de amoru;

De-asiu ave o porumbitia
Cu chipu albu de copilitia,
Copilitia blandisiora
Ca o di de primavera,
Catu ti tine diulitia
I-asiu cantu doina, doinitia,
I-asiu cantu o inectisioru,
Sioptindu siopte de amoru.

Mihail Eminescu *)

*) Cu bucuria deschidemu coloanele foiei noastre acestui june numai de 16 ani, care cu primele sale incercari poetice trimise noue ne-a surprinsu placutu. H. d.

demnară să publicăm primele acorduri ale lirei tânărului începător se realizează. Eminescu s-a înălțat din ce în ce mai sus pe calea Parnasului român și astăzi putem să constatăm că dânsul este o decorare a beletristicii noastre.

Cu bucurie vedem aceasta, căci Familia a fost cuibul de unde a ieșit acest talent mare, noi l-am prezentat pentru prima dată publicului, cu cea mai mare plăcere venim dar să-i aducem tributul stimei, punând în fruntea acestui număr portretul său. [...]

Activitatea literară a lui Eminescu se reprezintă prin poeziile sale, publicate în *Convorbiri literare* și *Familia*. La noi a început, dincolo s-a înălțat la zenitul renumelui său și iarăși la noi a publicat cele din urmă poezii ce a scris, șapte adevărate mărgăritare ale lirei române, în *Familia* din 1883 și 1884.”¹

G. Călinescu scrie că „Titu Maiorescu nu avea nici o greutate să afirme valoarea lui Eminescu, după ce cu atât de norocoasă ușurință o afirmase Vulcan.”² E adevărat că, pentru a încuraja dezvoltarea unei producții literare ori-

1 *Ei l-au văzut pe Eminescu*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1989. Afirmația „ultimele poezii” este adevărată raportat la anul 1885, dar nu și la opera antumă a poetului. În 1887 apare în *Convorbiri literare* poezia *De ce nu-mi vii*, iar pe pe data de 1 iulie, tot acolo, poezia *Kamadeva*, deși G. Călinescu presupune că aceste poezii au fost concepute cu mult înainte, raportat la starea sănătății poetului. (n.a.)

2 G. Călinescu. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1988, p. 108.

ginale, părea să funcționeze la *Familia* o larghețe în aprecieri, dar mi se pare nedrept a vorbi despre „norocoasa ușurință” a lui Iosif Vulcan, atâta timp cât la *Poșta redacțiunii* găsim suficiente refuzuri categorice pentru alți aspiranți la gloria literară. Și apoi, graba cu care îi răspunde și îi publică prima poezie, intensitatea corespondenței ulterioare mi se par și ele elocvente. Erau șase poezii scrise de un gimnazist din Cernăuți, fost elev al lui Aron Pumnul, care vedeau un talent real și surclasau producțiile literare cu care era asediată redacția. E așa greu de acceptat că, în dimineața aceea de februarie, citind versurile unui atât de tânăr corespondent, redactorul *Familiei* a avut intuiția descoperirii unui viitor mare poet?

Dar să revin la revista *Familia* care găzduiește debutul lui Mihai Eminescu. Numărul se deschide cu un portret al lui *Emanoil Gojdu* (p. 1-2¹), continuă cu poezia *Adoru* de Georgiu Tăutu (p. 2-3), *Geniul lui Ștefan cel Mare* - fragment - de Vasiliu Ranta-Buticescu (p. 3-6), *Despre amoru, eseu despre educația femeii, din copilărie până la maturitate*, de Alexandru Onaciu (p. 6-7), apoi *Jertve de oameni în Dahomei*, nesemnat (p. 7-8), poezia *De-aș avea...* și un fragment din nuvela lui Pușkin, *Fata căpitanului* (p. 8-10). *Urmează serialul Cronica din Pesta* (p. 10-11), semnat de Iosif Vulcan, conținând informații de ultimă oră, vehiculate în orașul dunărean: o anecdotă legată de abdicarea lui Cuza, slaba participare a publicului românesc la concertul domnișoarei Eliza Circa, un exemplu moralizator pentru tinerele domnișoare și o prenumerațiune la culegerea de poezii originale pe care intenționa să o publice semnatarul rubricii: „Nu este vanitatea ceea ce m-a decis a pune sub tipariu această carte; la câștig material nu pot conta: ci ca un simplu lucrător al belletristicii noastre, am voit numai să concurgu [contribui n.n.] și eu cu produsele debilului meu talent la înflorirea acestui ram nefertil al literaturii naționale, fiind convins că mama comună - națiunea - va primi tot cu aceeași bucurie dinarii săracului, ca și miile avutului. Apelând dară la întregul public român, rugându-l ca - de cumva va găsi demnă de părtinire această colecțiune - să binevoiască a mă onora cu concursul său material. Această părtinire mă va îmbărbăta în viitor, sau mă va descuraja pentru totdeauna. Și atunci, durere! nu voi mai fi norocos a vă putea scrie - cronică din Pesta.”

Revista se încheie cu rubricile permanente: *Ce e nou?*, *Literatura și arta*, *jocul enigmatic Găcitură de siacu* [Ghicitura de șah n.n.] și, desigur, *Poșta redacțiunii*. Acesta este, așadar, conținutul numărului în care a debutat Mihai Eminescu.

Dar este numai începutul, pentru că 1866 este un an publicistic bogat. Se succed revistele *Familia*: nr. 14 din 15/27 mai, cu O călărire în zori (p. 2-3); nr. 21 din 17/29 iulie, cu Din străinătate (p. 2-3); nr. 25 din 14/26 august, cu La Bucovina (p. 4); nr. 29 din 11/23 septembrie, cu Speranța, care deschide numărul - „speranță” fiind cuvânt de ordine pentru români, la acea vreme (să nu uităm că, dincolo de entuziasmul lui Iosif Vulcan, Eminescu a fost receptat cu dificultate în Transilvania, reproșându-i-se pesimismul contrar comandamentelor epocii, aici dominând, până târziu, după moartea poetului, cultul lui Vasile Alecsandri); nr. 33 din 19/21 octombrie, în care începe publicarea în serial a *novelei svedice* [suedeze n.n.] *Lanțul de aur* de Onkel Adam, tradusă de Mihai Eminescu pe filieră germană (p. 10-11); nr. 34 din 16/28 octombrie, cu *Misterele nopții* (prima pagină) și *Lanțul de aur* - urmare (p. 8-10); nr. 35 din 23 octombrie/4 noiembrie, *Lanțul de aur* - urmare (p. 8-10); nr. 36 din 30 octombrie/11 noiembrie, *Lanțul de aur* - urmare (p. 10-11); și nr. 37 din 6/18 noiembrie, *Lanțul de aur* (p. 9-10), această ultimă parte purtând semnătura Mihaiu Eminescu.

În intervalul martie-noiembrie 1866, colaboratorul adolescent este prezent cu poezie sau traducere, în zece numere din revista *Familia*, perioadă în care se confruntă cu inimaginabile dificultăți materiale și face, mai mult la pas, traseul Cernăuți - Blaj - Sibiu - Giurgiu - București.

Când, la vârsta de 16 ani, ți se publică versurile într-una dintre cele mai bine cotate reviste literare ale momentului, de îndată ce sunt primite, mai mult, redactorul le salută cu cuvinte pline de entuziasm și ești solicitat să trimiți corespondențe ulterioare, când ți se acceptă, fără rezerve, orice colaborare, e de presupus că acest fapt îți influențează deciziile.

Mihai Eminescu continuă să colaboreze cu Iosif Vulcan până când, o succesiune de evenimente, printre care: reconcilierea cu tatăl său și plecarea la studii la Viena, un iminent proces de presă pentru articolele publicate în *Federațiunea din Pesta* și, nu în ultimul rând, con-

1 Deși paginile au atribuită numerotarea pe întregul an editorial, ca să faciliteze legarea în volum, am preferat să număr paginile fiecărui exemplar, pentru a avea o imagine a poziționării lucrărilor eminesciene în corpul revistei. (n.a.)

solidarea prestigiului și intuirea viabilității direcției îmbrățișate de Societatea *Junimea*, îi îndreaptă pașii spre *Convorbiri literare*, în care publică prima poezie, *Venere și Madonă*, la 15 aprilie 1870.

Pe 23 martie 1883, Iosif Vulcan participă la o ședință a *Junimii*. Cu această ocazie, Mihai Eminescu îi încredințează spre publicare șapte poezii, ce vor apărea în *Familia* în intervalul 1883-1884: *S-a dus amorul*, *Când amintirile*, *De acum*, *Ce e amorul?*, *Pe lângă plopii fără soț*, *Și dacă...*, *Din noaptea*. Pentru aceste ultime poezii, poetul primește un prim onorar. Iată un fragment din scrisoarea de mulțumire, păstrată de redactorul *Familiei*, ca o prețioasă relicvă:

„Mult stimate domnule și amice,

Mulțumesc pentru onorariul trimis – cel dintâi pentru lucrări literare pe care l-am primit v-odată-n viață. În România domnește demagogia și în politică, și în literatură; precum omul onest rămâne aici necunoscut în viața publică, astfel talentul adevărat e înecat de buruiana rea a mediocrităților, a acelei școale care crede a putea înlocui talentul prin impertinență și prin admirație reciprocă.

Iartă-mi, stimate amice, acest ton polemic, dar te asigur că a fost pentru mine o rară mângâiere de-a mă vedea remunerat dintr-un colț atât de depărtat al României, din Oradea-Mare – când în țara mea proprie nu voi ajunge nicicând să însemnez ceva, excepție făcând de cercul restrâns al câtorva amici. Și-apoi să nu fiu pesimist?”¹

Nu, n-am să fac paralele facile cu actualitatea, pe marginea primului paragraf. Vreau doar să subliniez ceva ce mi se pare foarte interesant, în cel de-al doilea. La 1883, Eminescu scrie: „dintr-un colț atât de depărtat al României, din Oradea-Mare”. Folosind vizionar acest nume, el înțelege prin România cu totul altceva decât înțelegeau hărțile și tratatele internaționale la acea vreme, deși nu le ignoră nici pe acestea, deoarece, în continuare, face o distincție clară: când în țara mea proprie, de parcă România ar fi înafara granițelor ei de atunci.

Finalul, infirmat de posteritate: „nu voi ajunge nicicând să însemnez ceva”, dă dimensiunea abisului de dezamăgire și tristețe pe marginea căruia se afla la șaptesezzece ani de la debutul său în revista *Familia*.

Iosif Vulcan și Societatea pentru Fond de Teatru Român (STR)

Valentina ROTARU

Pe linia tradițiilor înaintate ale cărturarilor iluminați ardeleni și ale luptătorilor de la 1848, Iosif Vulcan poate fi considerat ca cea mai reprezentativă personalitate culturală din jumătatea a doua a veacului trecut, în Transilvania. Prin două din cele mai importante laturi ale activității sale, cea de redactor al revistei „Familia”, timp de 42 de ani și cea de animator al dezvoltării teatrului românesc în Transilvania, Iosif Vulcan a slujit aspirațiile mari ale epocii sale: ridicarea culturală a maselor, apărarea și dezvoltarea, prin cultură, a prestigiului națiunii române din Transilvania și a ideii de unitate națională².

În toată activitatea pe care a desfășurat-o, Iosif Vulcan a fost călăuzit de concepția necesității de a contribui prin toate mijloacele la ridicarea culturală a poporului, convins că, „ținta noastră supremă (trebuie) să fie lumina” acestuia. Un popor, oricare ar fi el, nu se poate manifesta pe măsura capacităților sale latente și nu se poate impune ca valoare atâta timp cât este lipsit de cultură, aceasta fiind socotită una dintre condițiile esențiale care garantează libertatea și suveranitatea unui popor³.

În concepția lui Iosif Vulcan, teatrul reprezenta unul dintre cele mai importante mijloace de cultivare și educare multilaterală a indi-

1 Dumitru Velea. Mihai Eminescu – 120 de ani de la moarte. La o aniversare. Despre „cea mai scumpă” relicve literară. În *Saeculum*, nr. 4/2009, p. 1. <http://www.pro-saeculum.ro/arhiva/56/saeculum56.pdf>

2 *Iosif Vulcan și problema teatrului românesc în Transilvania* / Maria Fanache. În *Limbă și literatură*, nr. 14, 1967, p. 33.

3 Lucian Drimba, *Iosif Vulcan*, Ed. Minerva, București, 1974, p. 169.

Gărgăunii dragostei - comedie într-un act - pe scena Teatrului de Stat Oradea, stagiunea 1970-1971

Autor: Iosif Vulcan • **Regia:** Dorel Urlăteanu, artist emerit • **Distribuția:** Tîrgovișteanu: Marcel Segărceanu; Dr. Ursulescu: Mircea Olariu, Dorel Urlăteanu, artist emerit; Gogu: Geo Nune • **Anica:** Ana Popa; **Olimpia:** Simona Constantinescu; **Marin:** Ion Abrudan; **Joița:** Anca Miere Chirilă; **Rița:** Doina Urlăteanu; **Lucșița:** Olimpia Măinea; **Dora:** Alla Tăutu; **Betty:** Kiss Ildikó • **Regia tehnică:** Dalma Simionescu • **Sufleur:** Agy Segărceanu. (sursa www.teatruloradea.ro)

vidului și a societății. Este o instituție de mare însemnătate națională și morală, pe care el o așează imediat după biserică și școală. El nu ezită să considere că înființarea unui teatru este mai importantă chiar decât crearea mai multor școli la un loc, pentru motivul că, în timp ce de avantajele școlii beneficiază doar generația tânără, și nici aceea în întregime (pentru fete nu existau școli), de binefacerea teatrului puteau profita deopotrivă tinerii și vârstnicii, indiferent de sex și grad de cultură.

Ideea de a pune bazele unui teatru permanent în Transilvania este tot mai des vehiculată începând cu anul 1869. Iosif Vulcan s-a gândit la această problemă însă cu mult înainte de această dată. Eliade Rădulescu a fost prima persoană care i-a sădit în minte ideea de a înființa un teatru românesc în Transilvania, atunci când, în 1866, l-a căutat la redacția revistei *Familia* și i-a vorbit de acest lucru. Începând din acel an, Iosif Vulcan oferă în paginile revistei *Familia* nenumărate informații despre teatrele din țară, despre repertoriul abordat de către acestea, precum și despre necesitatea promovării pe scenă a pieselor românești. În 1869, Vulcan începe în revista *Familia* campania în vederea înființării

teatrului românesc în Transilvania prin articolul *Să fondăm teatrul național*.

Iosif Vulcan era conștient de faptul că înființarea unui teatru în Transilvania va întâmpina numeroase greutăți. El arată singurele căi posibile de realizare a acestui ideal: crearea, prin contribuții susținute, a unui fond de teatru, dirijat de un comitet și sprijinit de comitetele filiale în toate comitatele Transilvaniei; îmbogățirea acestui fond și prin veniturile serbărilor date de diletanți; apeluri, prin presă, către românii de dincolo de Carpați.

Ideea înființării unui teatru român în Transilvania a găsit sprijin imediat mai ales în rândul tinerilor, care au înfrânt, cu entuziasmul lor, scepticismul vârstnicilor. Din diferitele colțuri ale provinciei au început să se strângă sume pentru fondul teatrului român înainte de a fi constituită o societate și o conducere; deosebit interes s-a manifestat în părțile bănățene (Nădlag, Timișoara, Arad), precum și în orașe ca Abrud, Gherla,

Buziaș, Oradea, Satu Mare, Sibiu, Blaj. Problema teatrului a fost ridicată de deputații români în Camera din Budapesta, cu ocazia dezbaterii bugetului pe 1870 și a repartizării unei sume de bani pentru teatrul maghiar din Pesta.

În luna aprilie 1870, la Budapesta, ia ființă SOCIETATEA PENTRU FOND DE TEATRU ROMÂN (STR). Adunarea generală de constituire a STR a avut loc la Deva, în 4-5 octombrie 1870. Articolele din *Familia* transcriu atmosfera în care s-a ținut aceasta. Numeroasele telegrame primite din toate colțurile Transilvaniei (Gherla, Sibiu, Baia Mare, Șomcuta Mare, Sighetu Marmației, Seini) arată atenția cu care erau urmărite lucrările. Aici a fost ales ca președinte Iosif Hodoș, vicepreședinte Al. Mocioni, secretari Iosif Vulcan și A. Horsa. Tot atunci, s-a stabilit că, adunările generale anuale să se țină în diferite orașe din Transilvania, cu scopul de a atrage cât mai mulți membri cât și pentru a trezi viața culturală a tuturor regiunilor din această parte a țării.

Adunările societății împreună cu adunările generale ale „Asociației pentru literatura și cultura poporului român” au fost, an la rând, cele două evenimente culturale anuale ale româ-

nilor din Transilvania. La aceste adunări, au devenit tradiționale discursurile, disertațiile în legătură cu teatrul, concertele, reprezentațiile ținute de amatori cu scopul de a strânge fonduri și de a impulsiona mișcarea dramatică de amatori¹.

Succesul primei adunări, al adunării de constituire, a fost și de altă natură; s-au înscris, din cei prezenți, 60 de membri și s-a subscris o sumă totală de peste 4000 de florini. Iosif Vulcan a oferit revista *Familia* ca organ al publicațiilor STR, oferta fiind primită cu plăcere de către adunare. Ca urmare, din 1870 și până la sfârșitul existenței sale, *Familia* va purta și subtitlul *Totodată organul publicațiilor Societății pentru crearea unui fond de teatru român în Ardeal*. STR era sora mai mică a ASTREI, cum i-a plăcut lui Iosif Vulcan să o numească.

Iosif Vulcan a fost în STR, de-a lungul anilor, secretar (1870-1882), vicepreședinte (1882-1895), președinte (1895-1905) și a participat cu cea mai mare regularitate la adunările generale ale societății unde, la fiecare din ele, rostea câte un discurs, prezenta o disertație sau citea din opera sa.

În 1895 sediul societății este mutat de la Budapesta la Brașov, ca urmare a faptului că numărul intelectualilor români din Budapesta scazuse simțitor iar Brașovul s-a dovedit, la momentul respectiv, cea mai bună alegere dintre toate orașele transilvănene.

O bogată corespondență purtată de I. Vulcan cu Vasile Goldiș, cu Virgil Onițiu, membrii ai STR, demonstrează perseverența muncii sale ca organizator și conducător. Cu acest prilej el susține ideea editării unui Anuar în broșură separată – și a unei Biblioteci teatrale, în care urmau să apară piese originale².

Urmărind activitatea STR, întâlnim o serie de inițiative incontestabil interesante și utile pentru mișcarea teatrală din Transilvania la începutul secolului nostru. Astfel, e hotărârea de a înființa un „muzeu al limbii române”, proiectul unei „secții fonografice” în scopul înregistrării melodiei și studierii ritmului cântecelor populare, precum și „fixării” dialectelor regionale ale limbii vorbite, achiziționarea de ediții originale și manuscrise pentru muzeu; acordarea de pre-

mii pentru piesele originale și burse pentru actorii în formație³.

Începând cu anul 1903 Societatea anunță organizarea unui concurs cu premii pentru crearea de piese de teatru originale românești. Prin această acțiune se urmărește stimularea creației dramatice având un specific național și cu ancorare în viața satului sau a păturii culte românești⁴. În general, vorbind despre această literatură dramatică, trebuie să ținem seama de faptul că ne aflăm în perioada copilăriei acestui gen de literatură în Transilvania, perioadă căreia îi sunt inerente căutările, dilentantismul și greșelile. Chiar dacă nivelul atristic al celor mai multe piese este deficitar, ele umpleau un gol în repertoriul original și, mai ales, slujeau unor idei etice și naționale, susținute îndelung și nu arareori cu sacrificii de intelectualitatea ardeleană. Nu trebuie să uităm că aceste piese au fost scrise pentru amatori, fapt ce pretinde să fie privite cu anumită îngăduință. Această literatură a răspuns cerințelor imediate ale acelor timpuri și care și-a făcut pe deplin datoria⁵.

Literatura dramatică creată de intelectualitatea grupată în jurul STR rămâne valoroasă prin intențiile meritorii de creare a unui repertoriu teatral original, intenții adeseori realizate, constituind totodată un deosebit de interesant și inedit material de informare în domeniul istoriei noastre literare⁶.

Peste 30 de ani cât a fost la conducerea STR, Iosif Vulcan a cheltuit pasiune și energie, dovedind o consecvență remarcabilă în făptuirea scopului final. Este demn de menționat și capacitatea acestuia de a fi la curent și a accepta noile formule de teatru, care circulau din ce în ce mai mult datorită reprezentanților tinerei generații de intelectuali, care trecuseră alături de el la conducerea Societății. Fără a pierde din vedere obiectivele propuse inițial, omul de teatru Iosif Vulcan a demonstrat suplețe și spirit realist de-a lungul activității sale ca animator al teatrului românesc de amatori din Transilvania⁷.

Când la 10 septembrie 1906, Gazeta Transilvaniei, îndoliată, anunța moartea lui Iosif Vulcan, cultura românească de pretutindeni și mai ales cea din Transilvania pierdea nu numai pe luptătorul pe plan cultural, ci și pe omul de

1 Idem, p. 232.

2 Constantin Cuza, Maria Lamburcă, *Societatea pentru crearea unui fond de teatru român*, Ed. Casa Județeană a creației populare, Brașov, 1971, p. 27.

3 Idem, p. 6

4 Idem, p. 53

5 Idem, p. 59.

6 Idem, p. 74.

7 Idem, p. 77.

teatru, care continuase în mod strălucit eforturile înaintașilor săi pentru cuvântul românesc rostit pe scenă.

Virgil Onițiu, în Discursul de deschidere al adunării STR de la Cohalm din 17 noiembrie 1907 rostește cuvinte calde și îndreptățite: „Iosif Vulcan nu a fost un geniu, nu a fost un soare, care cu razele sale luminoase să lumineze până în întunericul zilelor trecute și al celor viitoare. Sufletul lui a fost o lumină blândă, care a luminat ani îndelungați cărările modeste în viața culturală și literară a contemporanilor săi, care datori sunt să rostească cu o pioasă recunoștință numele acestui fruntaș între luptătorii pentru cultura și literatura românească... Iosif Vulcan a fost apostolul teatrului românesc în Transilvania”¹.

La 14 aprilie 1934 este convocată adunarea generală a STR, la Sibiu, în sala Astra. Punctul IV al ordinii de zi prevedea „Propunerea Comitetului pentru fuzionarea STR” cu Asociațiunea pentru literatură română și cultura poporului român. Principalul țel al STR se realizase; contopirea cu Astra era justificată. Din fondurile vărsate – conform statutelor STR – au fost sprijinite în continuare trupele de teatru și tipărișurile de literatură dramatică.

După o activitate prodigioasă de 64 de ani, dusă în cea mai mare parte în condiții social-istorice vitrege, își încheia existența STR, aso-

Bust în Oradea

ciația care a jucat un rol hotărâtor în înființarea teatrului de amatori din Transilvania și în alcătuirea unei literaturi dramatice. Datorită ei au fost puse și bazele viitorului teatru profesionist prin sprijinirea morală și materială a tinerilor talentați, care au devenit nume ilustre în arta dramatică românească².

Revista revistelor Familia

Ioana DRAGOTĂ

În toamna anului 2009, în timpul ultimei vizite făcute la Baia Mare, regretatul director fondator al revistei *Familia română*, dr. Constantin Mălinaș, lansă, în plen, provocarea să alcătuim împreună o bibliografie a revistelor al căror nume stă sub semnul *Familiei*. Era una din multele idei pe care, cu generozitate, le împărtășia în jurul lui, în graba de a mai vedea ceva înfăptuit, de a mai pune un lucru în ordine, de a-și mai ostoi neliniștea gândului. Cunoscându-i tenacitatea și curajul, eram convinsă că întreprinderea se va realiza cât de curând, dar n-a fost să fie așa.

Nu s-a ivit atunci răgazul să intrăm în detalii, iar o a doua ocazie de a discuta despre proiect nu am mai avut. Nu știu cum și-ar fi dorit să fie lucrarea, dar mi se pare că este momentul potrivit să dau viață acelei idei, în semn de omagiu adus orădenilor care au reușit, de-a lungul timpului, să dea o strălucire aparte acestui nume cald și liniștitor: Familia și în semn de omagiu lui Constantin Mălinaș, cel care, prin înființarea revistei *Familia română*, a reiterat câteva din obiectivele inițiale ale lui Iosif Vulcan. Iată deci, lista bibliografică a seriărilor identificate până în prezent, într-o orânduire alfabetică:

1. **Amicul Familiei** : littere – științe – arte – pedagogie – industrie / Directoare-propr. Constanța de Dunca. București, 15 mar. 1863 – 31 oct. 1865; 1 ian. – mai 1868. (NH p. 31)
2. **Amiculu Familiei** : foia pentru tote trebuințele vietei sociale : instructiune : distractiune /

1 Idem, p. 79.

2 Idem, p. 44.

Redactor responsabil, proprietar și editor: Nicolae Fekete Negruțiu. Gherl'a și Clusiu, 1 aug. 1878 – 1 nov. 1890. (NH p. 31)

3. **Amicul Familiei** : fôia beletristică științifică ilustrată / Red.: N. Enescu. Editor: Paul Cieslar. Graz, sep. 1881-1884. (NH p. 31)
4. **Biblioteca Familiei** / Director Vasile Alecsandrescu. București, 1 ian. 1890 – 18 iul. 1895. (NH p. 65)
5. **Curierul familiei**. București, 12 feb. – 3 mar. 1874. (NH p. 168)
6. **Familia** : fôia enciclopedică și beletristica cu ilustrațiuni / Red. responsabil, propr. și editor Iosifu Vulcanu. Pesta, Oradea-Mare, 5 iun. 1865 – 31 dec. 1906. (NH p. 248); seria a II-a mar. 1926 – 1928 / Dir.: G.M. Samarineanu; seria a III-a mar. 1934 – iul.-aug. 1943; seria a IV-a 1944 – 1945. București; seria a V-a 1965-1989 / Redactor șef: Al. Andrițoiu; seria a VI-a / Redactor șef: Ioan Moldovan. Oradea, 1990 până în prezent (IH p.176-177)
7. **Familia** : Literatură. Instruire. Petrecere. Umor / Redactor responsabil: Dorin ; Propr.-editor: Ioan Țințariu. Romanpetre, 15/28 mar. – 15 iul. 1910 (GB p. 238); Redactor șef Traian Trifu Căta, Petrovasâla, 1994 până în prezent.
8. **Familia** : Pedagogie. Viața casnică. Științe popularizate. Litere și Arte /București, dec. 1907 – dec. 1909. (GB P. 238)
9. **Familia** : revistă enciclopedică săptămânală / dir. Temistocle Grigoriu. București, 14 sep. – 5 dec. 1908; 20-27 dec. 1909 (GB p. 238)
10. **Familia** : revistă familiară ilustrată / redactor și proprietar: M. Lazin. Detroit, Michigan, 1 apr. 1917 - ? (GB P. 238)
11. **Familia**. Editată de Liceul „Mihai Eminescu” Oradea. Semnalată de Constantin Mălinaș în Familia română, an 3 (2001), nr. 2 (9).
12. **Familia artistică și literară**. București, 20-27 dec. 1909. (GB p. 238) v. Familia : revistă familiară ilustrată.
13. **Familia creștină**. 2004-2007. Sursa <http://www.profamilia.ro/revista.asp>.
14. **Familia literară** / revistă literară de familie / Director: Duval M. Volny ; Red.: Alex Sussman. Iași, 15 iul. – 1 sep. 1912. (GB p. 239)
15. **Familia mea**. Publicație deținută de Edipresse S.A. București, 1993 - <http://www.youmago.ro/object/view/familia-mea/33884>
16. **Familia mea - baby**. Publicație deținută de Edipresse S.A. București. <http://www.google.ro/#hl=ro&source=hp&biw=1024&bih=403&q=familia+mea+%2F+baby&aq=f&aqi=&aql=&oq=&fp=c8c6a8247278b6a8>
17. **Familia ortodoxă** / Redactor șef: Mihai Cristea. Titlu avut anterior Presa ortodoxă, un nr. semnal, apoi nr. 1 din ianuarie 2009, de la nr.10 din noiembrie 2009 se numește Familia ortodoxă. Au apărut până la data scrierii articolului 22 de numere. Apare și în format electronic <http://www.familiaortodoxa.ro/>.
18. **Familia Română** : revistă săptămânală ilustrată / Proprietar-editor: Lucian Bolcaș. Budapesta, 1/14 feb. – 30 sep. 1908 (GB p. 239)
19. **Familia Română** : Viața casnică. Științe popularizate. Litere și Arte. București, ian. 1910 – dec.1911. (GB p. 239)
20. **Familia română** : revistă trimestrială de cultură și credință românească / Redactor șef: conf. univ. dr. Constantin Mălinaș. Oradea, 1999-2006; Director executiv - redactor șef: Teodor Ardelean. Baia Mare, 2008 până în prezent.
21. **Familia și viața**. 20.12.2010, Roman (Catholica) - În pragul mării sărbători a Nașterii Domnului, Asociația „Familia și Viața” a lansat primul număr al revistei „Familia și viața”. Revista apare în format PDF. Inițiativa se înscrie în Anul Familiei declarat în

FAMILIA

Dieceza de Iași, asociația amintită dorind să își aducă „cu modestie contribuția la susținerea acestei inițiative de apărare a demnității familiei – univers minunat al iubirii, bucuriei și speranței”. semnalată pe <http://www.catholica.ro/2010/12/20/a-aparut-revista-familia-si-viata>.

22. **Familia ta.** Din care a mai rămas pe internet doar următorul mesaj: Vom reveni! După 8 ani de existență *Familia ta* își caută un nou drum. Vrem altceva, mai bun, mai frumos, mai util. Sperăm ca și voi. Vom reveni îndată ce ne vom lămuri.
23. **Femeia și Familia :** foaie beletristică și literară / red. și propr.: Silvestru Moldovan și Ioan E. Prodan. Sibiu, 19 ian./1 feb. – 18 iun./1 iul. 1903. (NH p. 253, GB p. 831)
24. **Foia familiei :** pentru petrecere și cultură / Red. I.P. Florantin. Iași, feb.- ? 1875; București, serie nouă, 1 iul. 1905 – mar. 1906. (NH p. 266)
25. **Revista familiei :** magazin ilustrat săptămânal care apare la Tel Aviv începând din anul 1967 / Director fondator: I. Aurescu, Director de onoare: G. Mosari, Secretar de redacție: Nelu Blidaru. Tel Aviv. Sursa: http://www.isro-press.net/Portal/index.php/Portal/index.php?option=com_content&view=article&id=165&Itemid=77
26. **Revista Familiei Nikken.** http://issuu.com/nikkeneurope/docs/rou_autumn-magazine-2010
27. **Școala și familia :** foia pentru creștere și învețământ / Director Ștefan Iosif. Brașov, 4 apr. 1886 – 1 iul. 1889. (NH 659)
28. **Școala și familia de mâine.** 1936. <http://anticariatultau.ro/actiuni—asignate—acte-bancare-revista—scoala-si-familia-de-maine—chitanta-de-100-lei-27535.html>
29. **Tesaurul familiei.** București, 1 mai 1885– 15 apr. 1886; 1 mai – 15 iul. 1886. (NH p. 721, GB p. 862)
30. **Tribuna familiei :** revistă pentru literatură, artă și știință populară. București, ? oct, 1898 – 20 apr. 1905. (NH 741)
31. **Universul familiei /** M. Stoiacovici, 1990. <http://anticariatultau.ro/actiuni—asignate—acte-bancare-revista—scoala-si-familia-de-maine—chitanta-de-100-lei-27535.html>

Este o listă perfectibilă și deschisă. Dar chiar și așa, fără să luăm în calcul revistele care stau sub semnul unor denumiri înrudite, cum sunt vatra și căminul, putem constata că această „familie” de reviste este una destul de numeroasă.

Prescurtări:

NH - Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu. *Publicațiunile periodice românești* : (ziare, gazete, reviste). Tom I : Catalog alfabetic : 1820-1906. București, Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea, 1913.

GB - George Baiculescu, Georgeta Răduică și Neonilă Onofrei. *Publicațiile periodice românești* : (ziare, gazete, reviste). Tom II : Catalog alfabetic 1907-1918 ; Supliment: 1790-1906. București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969.

IH - *Dicționarul presei literare românești* : 1790-1990 / I. Hangiu. Ed. a 2-a rev. și completată. București, Editura Fundației Culturale române, 1996.

Prețuire și recunoștință pentru cinci destine artistice într-o carte de suflet

Paula RUS

Cartea intitulată: *Destine* (Gabriel Bratu, Elena Galaction, Alex. Jula, Gh. Sărac, Mirela Vlad), apărută la Editura TIPO-MAN, Ploiești, 2010, poartă semnătura doamnei prof. univ. dr. Elis Râpeanu.¹ Această lucrare a fost dăruită de Domnia Sa domnului dr. Teodor Ardelean, director al Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”, „prin care, o dată în plus, sper să demonstrez – scrie autoarea în scrisoarea care însoțește cartea trimisă - că fac parte din FAMILIA ROMÂNĂ”.

Cartea avută în atenție conturează armonios și evocă într-o modalitate caldă și plină de admirație și recunoștință „cinci destine ale unor artiști apropiați (autoarei n.n.), personalități care au lăsat o urmă de lumină în cultura românească”, așa cum înscrie însăși doamna Elis Râpeanu în autograful dedicat Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”. Aceste cinci destine artistice (Gabriel Bratu, Elena Galaction, Alexandru Jula, Gheorghe Sărac și Mirela Vlad) sunt personalități mai mult sau mai puțin cunoscute publicului larg, dar „care merită să stea în galeria oamenilor importanți din cultura noastră.”²

Autoarea a adunat în cele aproximativ 450 de pagini ale cărții sale referințe biografice și bibliografice cu privire la cele cinci destine artistice, împletind, astfel, evocarea propriu-zisă care, adesea, capătă și o nuanță lirică, cu documentarea, făcându-se apel și la cercetarea științifică. La baza documentării se află articolele

din presă, materialele apărute în unele cărți, manuscrisele, dedicațiile, întâlnirile la diverse activități culturale. La acestea se adaugă interviurile luate de autoare sau de diferiți reporteri, confesiunile artiștilor, dar și amintirile scriitoarei. Din paginile volumului nu lipsesc nici ilustrațiile cu valoare documentară și memorială care joacă un rol important în scrierea destinelor acestor artiști.

Lucrarea doamnei Elis Râpeanu dezvăluie

- 1 Născută la Valea Călugărească, Elis Râpeanu este o personalitate cu multiple valențe scriitoricești, afirmându-se în peisajul culturii românești ca poet, epigramist, critic și istoric literar, eseist și prozator. De altfel, sumarul biobibliografic al doamnei Elis Râpeanu, aflat la sfârșitul volumului primit, atestă faptul că această scriitoare este una prolifică și foarte activă în viața culturală românească. În acest sens, se pot aminti: autoare a peste 70 de lucrări științifice (manuale, culegeri, dicționare, comunicări științifice) și a mai multor volume de epigrame, poezii, aforisme, studii, eseuri, monografii etc., doctor în științe filologice (1999) cu lucrarea *Epigrama în literatura română* (studiu de istorie, critică și teorie literară), membră a Societății Române de Filologie romanică (1977), membră a Societății Scriitorilor Olteni (2006), membră fondatoare a Uniunii Epigramiștilor Români (1990), membră a Cenaclului literar „Ioan Tecca” din cadrul Casei de Cultură a Ministerului de Interne, a susținut timp de 10 ani rubrica intitulată „Catrene cu sprâncene” din săptămânalul „Jurnalul de București”, „Jurnalul TV”, colaboratoare (cu poezii, epigrame, articole) la peste 40 de publicații, inclusă în peste 45 de culegeri/antologii de epigrame, cuprinsă în culegeri/antologii de poezii, deținătoare a numeroase premii la concursurile de epigramă și poezie și această enumerare ar mai putea continua.
- 2 Elis Râpeanu, *Destine* (Gabriel Bratu, Elena Galaction, Alex. Jula, Gh. Sărac, Mirela Vlad), Editura TIPO-MAN, Ploiești, 2010, p. 6.

aspecte, uneori surprinzătoare, dar relevante, din viața și activitatea acestor dragi prieteni ai scriitoarei, în legătură cu care aceasta mărturisește: „Am simțit nevoia să scriu despre ei, să-i prezint așa cum i-am cunoscut și i-am văzut eu, astfel încât să învălui datele personalității și biografiei lor în gândurile și sentimentele mele, așa cum am procedat și în scrierile închinat Academicienilor Zoe Dumitrescu-Bușulenga și Radu Voinea, Prea Fericitului Părinte Teoctist, Părintelui Arhimandrit Grigore Băbuș, lui Tudor Gheorghe și Angelei Buciu.”¹ Acești oameni, „pe care i-a binecuvântat Dumnezeu cu calități, putere de muncă și haruri, m-au onorat – afirmă autoarea - cu atenția sau/și cu prietenia lor.”²

Primul destin conturat este cel al lui Gabriel Bratu, desenator, ilustrator de carte, publicist, memorialist, realizator de afișe, dar, înainte de toate, caricaturist. Personalitate distinsă și marcantă a vieții artistice craiovene, acest artist plastic, vicepreședinte al Asociației Caricaturiștilor Profesioniști din România a obținut, încă din tinerețe, recunoașterea oficială, concretizată prin numeroase premii ce i-au fost acordate și expoziții realizate, atât pe plan local și național, cât și internațional – pe întreg mapamondul. Despre cel care a fost inclus în volumul, apărut la Moscova, *Maeștrii caricaturii românești*, marele Ștefan Popa POPA’S afirmă: „Gabriel Bratu este deschizător de noi porți în caricatura românească. Domnia Sa a dus simplificarea extremă a caricaturii până la semnificațiile ei. O linie a lui Gabriel Bratu spune tot. Este o reducere la esența care-i conferă un rol foarte important în istoria caricaturii românești. Bucurați-vă de prezența sa artistică și considerați-vă privilegiați, caricatură inteligentă și sugestivă nu se găsește pe toate drumurile.”³

Prin activitatea și opera sa artistică, Gabriel Bratu reprezintă un nume de marcă în arta contemporană, iar în peisajul caricaturii românești rămâne un nume de referință. Iată de ce față de acest oltean, „care ne-a dat suflet din sufletul lui și spiritualitate din spiritul său, pentru caricatură - soră geamănă, dar, poate, mai directă și mai dură, uneori, a epigramei,”⁴ autoarea își exprimă toată prețuirea sa.

Al doilea destin evocat în paginile cărții este cel al Elenei Galaction, fostă actriță la Teatrul Național din București și cea mai mică

dintre cele patru fiice ale marelui scriitor preot Gala Galaction. Deși această artistă nu mai este printre noi, părăsind lumea aceasta la vârsta de 94 de ani, amintirea ei este vie în sufletul autoarei. Parcurgând acest eseu închinat artistei Elena Galaction, în care sunt inserate interviuri luate de scriitoare, dar și de unii reporteri, acestui ultim vlăstar al scriitorului Gala Galaction, se pot afla multe lucruri interesante, necunoscute publicului, cu privire la cel care s-a numit Grigore Pișculescu.

Alexandru Jula, cel de-al treilea destin artistic al cărții, este unic, ca voce și interpretare, în muzica ușoară românească. Ardelean de loc, născut în județul Sălaj, dar stabilit pe meleaguri gălățene, acest artist inegalabil, care a reușit prin talent, muncă, dăruire și tenacitate să se afirme, a deschis un drum în muzica ușoară românească și a devenit un model demn de urmat în acest domeniu. Cel care a ajuns să fie „o legendă vie a muzicii ușoare,”⁵ Alexandru Jula a imprimat sute de cântece, a cântat în mii de spectacole, a fost în numeroase turnee și a desfășurat o activitate artistică nu numai intensă, ci și diversă. Nenumăratele premii și distincții obținute de-a lungul vieții, succesele repurtate atât în țară, cât și în străinătate ca ambasador al cântecului românesc, precum și aplauzele binemeritate din partea auditorului sunt răsplata muncii sale depuse în slujba muzicii.

Al patrulea destin artistic, pe care cartea doamnei Elis Râpeanu îl aduce în fața cititorilor, este cel al bihoreanului Gheorghe Sărac, interpret de muzică de factură populară: doină, cântec de joc, romanță, baladă, colind. Dintre acestea, romanța este aceea „care l-a ridicat în rândul personalităților cu realizări unice în domeniu”.⁶ În acest sens, interpretarea și imprimarea unor romanțe pe versuri de Vasile Alecsandri, Octavian Goga, George Coșbuc, dar, mai ales, realizarea primei integrale a romanțelor concepute pe versurile lui Mihai Eminescu și Veronica Micle sunt pe deplin grăitoare. Acest reprezentant de seamă al romanței românești „consideră că a fost hotărârea lui Dumnezeu ca prima poezie (a lui Eminescu n.n.) să fie publicată de un bihorean – **Iosif Vulcan** (1841-1907), în revista *FAMILIA*, și ca tot un bihorean să adune și să interpreteze, după o muncă de ani, toate romanțele compuse pe versurile lui Eminescu și

1 Elis Râpeanu, *op. cit.*, p. 5.

2 *Ibidem*.

3 *Ibidem*, p. 14.

4 *Ibidem*, p. 88.

5 *Ibidem*, p. 197.

6 Elis Râpeanu, *op. cit.*, p. 270.

ale Veronicăi Micle.”¹ Astfel, prin acest artist, „romanța e ridicată de la actul de divertisment la un act de cultură.”² Dovada repertoriului bogat și divers al lui Gh. Sărac sunt sutele de înregistrări care - îndeosebi cele pe versuri de Eminescu - au ajuns în toate țările lumii.

La realizările amintite mai sus, trebuie adăugată calitatea de autor (în anul 2000, publică cartea *Documente privind adevărul despre boala și moartea lui Eminescu*) și de editor de carte (în 1989, s-a preocupat de editarea primei culegeri de romane eminesciene *Mai am un singur dor*, volum ce cuprinde textele a 25 de romane pe versurile lui Eminescu, în 1996, a editat, în premieră, *Misterul morții lui Eminescu*, dr. Ovidiu Vuia, iar în 1997, *Studiul patografic privind boala și moartea lui Eminescu* de același autor). Tot datorită stăruinței lui Gheorghe Sărac, a fost tipărită în limba română lucrarea filoromânului american Charles Upson Clark, *România Unită*, „prima și, până în prezent, singura enciclopedie a României scrisă într-o limbă de circulație internațională.”³ Prin toate acestea, Gheorghe Sărac și-a câștigat un loc binemeritat în cultura română, precum și aprecieri din partea specialiștilor și a publicului.

Olteanca „get-beget” Mirela Vlad, cel de-al cincilea destin artistic al volumului, o voce deosebită, de mezzosoprană a contribuit la cizelarea și formarea unor renumite voci de mu-

zică populară și ușoară, de operă și operetă, desfășurând o activitate intensă la Școala Populară de Artă, Secția Canto. Astfel, de numele acestei artiste se leagă voci consacrate din domeniul muzical românesc: Laura Stoica, Mioara Pitulice, Paula și Gina Lincan etc., iar numeroși elevi ai acestei profesoare remarcabile îi reprezintă școala de canto în țări precum: Canada, Italia, SUA și multe altele. Prin calitatea de interpretă de operă, operetă, romanță, muzică ușoară și populară, prin premiile naționale și internaționale obținute, prin activitatea de descoperitor și șlefuitor de talente pe care le-a ajutat să se afirme, precum și prin spectacolele susținute pe scenele din țară și străinătate (Germania, Austria, Olanda etc.) artista Mirela Vlad și-a construit un nume de referință în domeniul muzical.

Această amplă lucrare a doamnei Elis Răpeanu, elaborată într-un stil elevat, cu numeroase trimiteri bibliografice și informație bogată, reprezintă un real și util document pentru cei care doresc sau vor dori să cunoască destinele unor oameni care au avut ceva de spus în cultura română. Totodată, se dorește ca această scriere, o însumare de cinci eseuri închinată celor cinci destine, să fie o „mărturie de suflet și de spirit”⁴ care să ateste prețuirea și recunoștința față de aceste valori artistice românești, mesagere, în același timp, ale artei și culturii române în lume.

DOUĂ MEDALII DE LA BAIJA MARE

Reproducem pe copertele 2 și 4 ale acestui număr al revistei *Familia română*, două medalii rotunde de bronz, unifață, create de același sculptor, artistul plastic TÖRÖS GABOR din Baia Mare, cu prilejul Centenarului Mihai Eminescu, din 1989. Amândouă au fost descrise de Constantin Mălinaș în catalogul *Eminescu - un secol în medalii*.

Mihai Eminescu 1850-1889: [Medalie rotundă din bronz] / Törös, Gabor [monogramă]. - [Baia Mare: Atelierul Törös Gabor], 1989. - Lucrare unifață: diametrul 12,1 / 0,5 cm.; 632,2 gr. • Realizată prin turnare manuală în formă de nisip, medalia este oxidată prin patinare și are luciul conservat prin lăcuire. În deviza tematică de la exegeză folosește litere medievale, de caracter epigrafic. Toată compoziția este în excizie, foarte înaltă, armonios rezolvată ascendent, în consonanță cu mesajul general al subiectului Eminescu.

Iosif Vulcan 1841-1907: Medalie rotundă din bronz / TG [monogramă]. - [Baia Mare: Atelierul Törös Gabor], 1989. - Lucrare unifață: diametru 10,8 / 0,3 cm.; 338, 5 gr. • În note, aceleași observații ca la medalia precedentă.

T.A.

1 *Ibidem*, p. 333.

2 *Ibidem*, p.338.

3 *Ibidem*, p. 326.

4 Elis Rapeanu, *op. cit.*, p. 6.

RESTITUIRI

La inițiativa omului de cultură Constantin Mălinaș, director al Bibliotecii Județene „Gheorghe Șincai” Bihor și redactor șef al revistei *Familia română*, cu ocazia împlinirii a 160 de ani de la nașterea lui Iosif Vulcan, la Oradea, au fost organizate o serie de manifestări culturale dedicate marelui cărturar cu nume de rezonanță culturală, printre care și al treilea Simpozion anual al revistei, sub genericul *Mihai Eminescu și Iosif Vulcan*.

La lucrările simpozionului au participat, alături de reprezentanți ai autorităților locale, scriitori, bibliotecari, redactori ai mai multor publicații, oameni de cultură și delegați ai românilor din Transcarpatia, Odesa, Budapesta și din partea Seghedinului.

În paginile următoare, intitulate *Restituiri*, redăm o parte din alocuțiunile rostite cu ocazia evenimentului, precum și câteva articole dedicate lui Iosif Vulcan și publicate în revista *Familia română* nr. 2 (9)/2001.

Modelul cultural Iosif Vulcan

Dr. Constantin MĂLINAȘ

La împlinirea a 160 de ani de la nașterea, la 1841, în satul Holod din Bihor, a lui Iosif Vulcan, ctitorul și editorul timp de 41 de ani a celei dintâi serii a revistei *Familia*, principala întrebare care ne stăruie în minte privește oglindirea și primirea în actualitate a moștenirii sale literare și culturale, în ce măsură tot ce a produs în plan intelectual mai are acum un ecou productiv în posteritate, sub ce aspecte actul său de conștiință, propus sub pilduitorul frontispiciu al revistei cu nume sintetizator, ne mai este astăzi folositor, dacă luminile programului său s-au stins pentru noi, dacă mai au doar un mesaj istoric, sau continuă să fie un izvor și un model de lucru atractiv și motivat în actualele împrejurări ale literaturii și culturii românilor.

Vom observa în preambul că biografia și opera lui Iosif Vulcan au fost reconstituite documentar și editorial aproape în întregime, prin urmare nu se mai pot aștepta surprize de proporții din partea istoriei literare. Respectiv semnificațiile operei au fost adesea exprimate, ajungându-se la părerea corectă, încă în 1926 formulată de către Octavian Goga, că Iosif Vulcan este mai mare ca editor, ca jurnalist, ca scriitor de literatură de călătorie, decât ca creator de poezie, proză și teatru literar. Astfel spus, în

cazul lui călătorul cultural este mai important decât inventatorul de ficțiune literară, deși a fost asiduu și inepuizabil în amândouă direcțiile. Dar iată, în extras, opinia lui Octavian Goga, rostită la Oradea, într-o conferință, care are un echilibru pilduitor în materie de judecată a moștenirii lăsate de către Iosif Vulcan și revista sa, dintre anii 1865-1906:

„*Familia* e un fel de buletin literar al epocii. Înființată după exemplul cunoscut al revistelor germane, publicația săptămânală trăită atâta vreme, n-a fost numai o lectură de bună educație, un fel de îndreptar trebuincios pentru o societate începătoare. Dacă ar fi îndeplinit numai acest rol, ducând în fiecare sâmbătă o bucată literară, o dare de seamă a unui bal sau o ghi-citoare de șah, aproape o jumătate secol, în casele românești, și atunci ar merita recunoștința noastră. *Familia*, însă a făcut mai mult. Directorul ei a transformat-o într-un organ literar de seamă pentru vremea lui. Această revistă era un certificat pururi reînnoit al unității. Scriitorii din toate părțile își trimiteau aci contribuția lor. Eminescu și-a publicat în paginile ei primele înfrigurări de patimi și de stele. N-a fost poet sau novelist român de ori unde, care să nu fi primit inițiativa neobositului animator. Vulcan a descoperit cu instinctul de proorocie a artiștilor

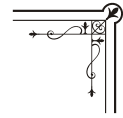

punctul fix pentru orientarea lui. Într-o vreme când cărturăria Ardealului se înfășura în îngustimea unei mândrii locale, când cei mai mulți fruntași politici de aici credeau încă în iluzia atavică a milosteniei de la Viena, când unii erau pe cale să-și facă intrarea în parlamentul de pe malul Dunării, bătrânul Vulcan de zeci de ani bătea drumul Bucureștilor. Pe la Academie, prin culoarele Teatrului Național, pe la diverse serbări se ivea silueta lui, de stejar falnic cu obrazul rumen, dar ochii împăienjeniți de emoție... El nu se întorcea numai încărcat de bucăți literare, care apăreau pe rând la gazeta lui, dar înregistra toată creșterea continuă a unui organism, și venea acasă ipnotizat de îndemnuri noi. În acest chip revista de la Oradea devenise pentru Ardeal un palpitant monitor al ideii naționale, care aducea verbul mântuirii și făcea să treacă în suflete acea presimțire minunată ce presăruse de mult cu flori în mințile tuturor drumul armatelor românești. De-aceea, cu toții pe vremuri am fost clienții *Familiei*, nu mai vorbesc de cei care au crezut că pot avea un cuvânt de transmis tiparului, fiindcă aceștia și-au început ucenicia sub ocrotirile gazdei primitoare din Bihor...

Familia e meritul de căpetenie, cărțile lui pot fi uitate, *Familia* nu se uită. Ea rămâne biletul de intrare permanentă a lui Iosif Vulcan în istoria literaturii noastre.” (Oradea, 1926)

Pornind de la acest punct de vedere, opera literară a lui Iosif Vulcan a fost treptat uitată, dar revista mereu amintită, deși nu toate poeziile și romanele lui meritau uitarea, precum, de pildă, *Ranele națiunii* (Pesta, 1876, în trei volume), sau tragedia istorică *Ștefan Vodă cel Tânăr* (premiată în 1891 la Teatrul Național din București și jucată în 1892, publicată în volum în 1893, la Oradea, tradusă în limba maghiară și jucată astfel în 1903, tot la Oradea), iar sutele sale de articole de atitudine au rămas doar în seama cercetătorilor. În schimb, s-a proiectat ca o cometă în posteritate revista *Familia*, în totalitatea colecției sale, fiind mereu un subiect viu, mai ales prin traseul Mihai Eminescu, al cărui debut nominal s-a produs aici, cu poezia *De-aș avea*, în numărul 6 din 25 februarie / 9 martie 1866, după debutul absolut, de la Cernăuți, din ianuarie a aceluiași an. S-a proiectat acest debut cu atâta insistență, de altfel motivată, încât prea puțin s-a observat un alt fapt remarcabil de istorie literară și anume, revenirea lui Mihai Eminescu în paginile revistei *Familia*, la 1883-1884, cu șapte dintre cele mai perfecționate poezii ale sale, din vârsta deplinei motivații poetice. Parcă pentru a echilibra percepția celor două vârste și momente

O SEARĂ LA RĂȘINARI

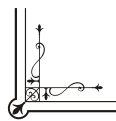

*Unde sunt? să-mi spuneți mie,
Căci eu, frate, zău nu știu!
Într-un rai de bucurie,
Am ajuns doar încă viu?
Nu-s în rai că nici el n-are,
Să-mi dea astfel de comori;
Sunt în loc mai de-ncântare,
Între frați și dragi surori!
Trageți hora românească,
Veselia să trăiască !*

*Pân-avem noi în națiune,
Fii ce brave și fii buni,
Stea nu ne-a mai apune,
Vom fi vrednici de străbuni,
Numai dânșii să se-nspire
De cerescul sentiment,
Să lucreze-n înfrățire,
Pentru scopul nalt și sfânt.
Trageți hora românească,
Înfrățirea să trăiască!*

*Am venit sărac aice,
Și bogat am să pornesc,
Căci de-acuma văd ferice,
Viitorul românesc.
Eu pornesc, dar vai, cu jale,
Las acest loc desfățat,
Unde inimi amicale,
Dulci iluzii mi-au creat!
Trageți hora românească,
Înfrățirea să trăiască!*

(I. Vulcan, *Familia* nr. 88, 1888)

Eminescu la *Familia*, în cartea recentă *Eminescu și Oradea*, publicată sub egida Primăriei noastre în Anul Internațional Eminescu 2000, am pus accentul mai puțin pe debutul nominal din 1866, care s-a produs la Pesta, dar am accentuat desfășurarea colaborării Eminescu - Iosif Vulcan din 1883-1884, care s-a produs la Oradea și a generat cel mai de seamă episod de istorie literară românească în orașul de pe malurile Crișului Repede, de atunci și până acuma.

Dincolo de reconstituirea factologică a biografiei, de abordarea estetică a operei, rămâne în cazul lui Iosif Vulcan de studiat și de calificat misiunea sa de formator cultural al românilor,

axiologia asemănătoare cu misiunea asumată și desfășurată de către scriitorul și pedagogul N. F. S. Grundtvig al danezilor (1783 - 1872).

Iosif Vulcan a fost un formator misionar, din acea promoție europeană, care a ridicat personalități din mai toate națiunile, în veacul trecut și care au acționat pentru luminarea poporului, prin tratarea pozitivă a subiectelor ce le propuneau, cât și prin înlocuirea artei cu tendința, prin tratarea cu artă a tendinței, după o expresie cunoscută a lui I.L.Caragiale. Astfel, mesajul intelectual transmis cititorilor putea să fie atractiv, să nu fie confuz, să fie viu, puternic și moral.

În acest scop, Iosif Vulcan a făcut din revista sa o tribună a tuturor românilor, un loc în care cititorii săi puteau găsi exprimate valorile românilor, dar și ale neamurilor înconjurătoare, ale Europei, exprimate în cea mai curată, frumoasă și flexibilă limbă română, înveșmântată în ortografia Academiei Române.

Din acest punct de vedere, Iosif Vulcan a fost un european atunci, în genul aceluia de care este nevoie acum, pentru a întinde punți europene peste români și punți românești peste Europa. Prin urmare, mi se pare motivat să spun că modelul cultural oferit de întreaga biografie, operă și activitate a lui Iosif Vulcan capătă o nouă actualitate și probabil nu întâmplător numele său și modelul său generează asociații și fundații culturale în țară și în străinătate, din România și până în Australia.

Restudierea modelului cultural Iosif Vulcan, din punct de vedere al artei și științei formatorilor, andrologia, ar fi foarte utilă, deoarece în acest moment european asistăm la reînvierea altfel serioasă, în mai toate țările, a învățământului popular, ca politică de stat, deoarece se constată tendința de scădere a nivelului cultural al populațiilor, creșterea indicelui de ignoranță și necunoaștere a oamenilor de rând, simultan cu procesul de separare și izolare a elitelor, absența preocupărilor culturale din stratul de mijloc al societății, cu totul absorbit de solicitările tranziției către economia de piață. Pe acest teren, examinarea tradițiilor poate încuraja preocupările, uneori disperate, de a readuce populația la un mod cultural de viață.

Dacă înaintașii au putut, de ce să nu putem și noi acum, cu mijloace logistice și mass-media mult mai performante.

Modelul lui Iosif Vulcan de acțiune culturală este cât se poate de recomandabil, deoarece prezintă următoarele caracteristici:

1. A acționat transfrontalier, așa cum se acționează acum în Europa, în condițiile în care frontierele devin tot mai permissive din punct de vedere cultural. Astfel, el este un premergător.

2. Ca om de margine, a avut din punct de vedere cultural, moral și caracterologic, acele premise și însușiri, acele prelungiri, care i-au asigurat să fie un creator de mijloace pentru comunicarea valorilor pozitive ale neamului său și ale neamurilor învecinate.

3. În mod prioritar a înțeles importanța comunicării culturale dintre români și unguri și a acționat constant pentru acest scop, fiind prieten al tuturor.

4. Deși om de margine, a avut purtarea unui personaj de metropolă, călătorind de la Oradea mereu în cele două capitale, la București și la Budapesta, de unde a adus și a publicat în revistă ceea ce găsea vrednic de exemplu pentru progresul cititorilor săi.

5. Limba maternă, literatura, arta, credința și istoria propriului neam le-a socotit esențiale și le-a cultivat, precum și N. F. S. Grundtvig a făcut-o în Danemarca, recunoscând fiecărui neam un drept simetric.

6. Idealul său a fost „familia culturală” și acest ideal l-a afișat tot timpul în frontispiciul revistei, care, deși s-a schimbat de câteva ori, a urmat mereu icoana aceleiași erminii: în jurul mesei, tata citește revista, probabil cu voce tare, mama coase, dar ascultă, fata cea mare este la pian, tânărul e în fața unui șevalet, deci e atras de pictură, un adolescent e cu cartea în mână iar fetița mezină e cu ochii la mâinile mamei.

Asemenea imagine idilică e, desigur, un deziderat, mesajul ei este familia culturală, care acum trebuie recuperată și construită din nou, cu mijloacele mult mai promițătoare, dar nefolosite destul ale societății de azi.

Pentru care modelul cultural numit Iosif Vulcan este un simbol, este chiar un mister, dar ar fi minunat ca din reproșul cu care ne privește să devină realitate în acțiune. Iar această aniversare de 160 de ani, mai necesară ca oricând. Ceea ce explică și atenția ce o dăm subiectului în acest număr al revistei noastre.

Eminescu și Iosif Vulcan

– câteva aspecte din raporturile lor reciproce –

Prof. univ. dr. Dimitrie VATAMANIUC

Iosif Vulcan a intrat în biografia și opera lui Eminescu, cum recunosc exegeții, ca naș al poetului prin românizarea numelui său, în 1866, și ca editor al poeziilor, cărora le face loc în coloanele revistei *Familia*, cea mai importantă publicație a românilor din imperiul pajurei cu două capete. Sunt însă și alte aspecte care merită să fie relevate.

Schimbarea numelui lui Eminescu aparține lui Iosif Vulcan și în această privință rămâne „nașul” său, cum îi place redactorului revistei *Familia* să se considere și să se recomande posterității. Iosif Vulcan nu patronează însă și debutul lui Eminescu în literatură. Înainte de a publica poezia *De-aș avea* în 25 februarie / 19 martie 1866, Eminescu se alătură colegilor săi de la Ober Gymnasium din Cernăuți și publică elegia *La mormântul lui Aron Pumnul* în broșura *Lăcrămiarele învățăceilor gimnaziști din Cernăuți la mormântul prea ilustrului lor profesor Aron Pumnul răpusat într-a 12/24 ianuarie 1866*, scrisă din inițiativa și sub supravegherea lui I. G. Sbiera, succesorul lui Aron Pumnul la catedra liceului german din Cernăuți.

Meritul lui Iosif Vulcan, rar întâlnit în literatură, stă în faptul că intuiește încă de la prima poezie pe care i-o trimite de la Cernăuți tânărul de 16 ani, un poet de viitor. Stă mărturie nota cu care însoțește prima poezie, cum nu se procedează în cazul debutanților. „Cu bucurie deschidem coloanele foaiei noastre - scrie Iosif Vulcan, cum se știe - acestui june numai de 16 ani, care cu primele sale încercări poetice trimise nouă ne-a surprins plăcut”. Această atitudine generoasă și înțelegătoare explică faptul că Eminescu rămâne un colaborator statornic și poeziile sale se tipăresc succesiv în *Familia*: *O călărire-n zori* (15/27 mai 1866), *Din străinătate* (17/19 iulie 1866), *La Bucovina* (14/26 august 1866), *Speranța* (11/29 septembrie 1866), *Misterele nopții* (16/28 octombrie 1866), *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie* (2/14 aprilie 1867), *La Heliade* (18 / 30 iunie 1867), *La o artistă* (18 / 30 august 1868), *Amorul unei marmure* (19 septembrie / 1 octombrie 1868), *Junii corupți* (31

ianuarie / 11 februarie 1869), *Amicului F. J.* (30 martie / 11 aprilie 1869). Mai trebuie să alăturăm la acest tablou și poezia *Asta vreau, dragul meu* publicată în *Umoristul*, cealaltă revistă a lui Iosif Vulcan, în 29 septembrie / 11 octombrie 1866. Impresionează numărul mare de poezii trimise *Familiei* în anul de debut, situație cu care ne întâlnim târziu, în *Convorbiri literare*, în 1879 și din nou, cum vom vedea mai departe, tot în *Familia* în 1883.

Eminescu publică în *Familia*, tot în anul de debut, traducerea nuvelei lui Onkel Adam (Karl Anton Waterbergh) *Lanțul de aur* și promite să-i trimită lui Iosif Vulcan și o „nuvelă”,

Mihai Eminescu pe coperta revistei „Familia” din 13/25 ianuarie 1885.

Sursa: biblioteca digitală a BCU Cluj

după părerea noastră *Geniu pustiu*, la acea dată concepută numai ca un jurnal al revoluției din 1848 din Transilvania. Promisiunea rămâne neîndeplinită, cum va rămâne și mai târziu pentru altă publicație transilvăneană.

Corespondențele lui Iosif Vulcan cu Eminescu la *Poșta redacției* din *Familia* sunt un document esențial pentru istoria noastră literară, însă sunt invocate numai în comentariile la poeziile respective. Atragem atenția că aceste corespondențe reprezintă documentul fundamental - și singurul - pe baza căruia stabilim itinerarul primei călătorii a lui Eminescu spre Blaj, pe urmele străbunilor săi. Și încă ceva. Această călătorie marchează, cum arată G. Călinescu și ieșirea lui Eminescu din copilărie și intrarea în altă vârstă a geniului său.

Eminescu se alătură campaniei de presă găzduită de Iosif Vulcan în *Familia*, pentru înființarea teatrului național pentru românii din Transilvania. Poetul publică în *Familia* în ianuarie 1870, articolul *Repertoriul nostru teatral*, cea dintâi evaluare critică a dramaturgiei românești din perspectiva reprezentării ei pe scenele din Transilvania. Călăuzit după aceste principii, poetul reține din producția dramatică a lui Alecsandri, foarte bogată, numai piesele cu eroi din popor și de inspirație istorică. Nu este de pierdut din vedere nici cel de al doilea articol *Strângerea literaturii noastre populare*, pregătit tot pentru *Familia*, dar rămas în manuscrise.

Iosif Vulcan este alături de Eminescu atunci când poetul este implicat în procesele de presă pentru articolul *Echilibrul* publicat în *Federațiunea* în aprilie-mai 1870 și în care denunță bazele constituționale ale dualismului austro-ungar. Iosif Vulcan urmărește mersul cercetărilor instanțelor judecătorești și își informează cititorii asupra lor. „Procesele de presă ale ziarului *Federațiunea* - scrie Iosif Vulcan în *Familia*, în 29 noiembrie / 7 decembrie 1870 - se vor pertracta în 29 noiembrie și 7 decembrie la Curtea juraților din Budapesta. în urma celui din urmă proces intentat pentru articolul *Echilibrul*, a intervenit un incident nou, rugându-se autorul aceluia de d-l Poruțiu pentru a-i spune numele la judecătorul de instrucție. Așa dară acest proces se va intenta de-a dreptul în contra autorului. Precum aflăm autorul e junele poet și colaborator al nostru dl. Mihai Eminescu”. Ioan Poruțiu era redactorul de presă responsabil al ziarului și potrivit practicilor vremii procesele de presă se intentau acestora pentru articolele nesemnate. Eminescu își semnează articolul cu pseudonimul Varro, care nu-i spunea nimic judecătorului de instrucție. Poetul se interesa de mersul procesului.

Aflăm tot din corespondența lui Iosif Vulcan de la *Poșta redacției* din 6/18 decembrie 1870 că îi scrie poetului la Viena și aștepta „cu nerăbdare răspunsul cerut”. Nu cunoaștem, în absența documentelor, sfârșitul acestui proces.

Eminescu considera ca redactor la *Curierul de Iași* (1876-1877) și la *Timpul* (1877-1883) că *Familia* era o publicație importantă de informații privind viața politică. Poetul întocmește, pe baza relatărilor din *Familia* cronici privind mersul luptelor din Balcani din iulie 1876 și a demonstrațiilor studenților din Ungaria în ianuarie 1877 în favoarea Imperiului otoman (*Opere IX. Publicistica*, p. 146, 299, 577, 688-689). Eminescu consacră o cronică specială spectacolelor de la Lugoj, organizate de reuniunea muzicală de aici în 24 noiembrie 1866 când se joacă și comedia lui Iosif Vulcan, *Mireasă pentru mireasă* (*Opere IX. Publicistice*, p. 268, 666).

Eminescu prezintă în *Timpul* cu multă simpatie reprezentațiile date la București de I. C. Lugoianu, actor din Abrud, cu piesa *Moțul din Ardeal*, adaptare, după câte se pare a cântecului comic al lui Iosif Vulcan, *Păcurariul din Ardeal*, publicat în *Șezătoarea* în 1864 și într-o nouă versiune *Ciobanul din Ardeal*, publicată de astă dată, în *Familia*, în iulie 1875 (*Opere XII. Publicistica*, p. 311, 594).

Iosif Vulcan este în opinia lui Eminescu cea mai importantă personalitate din cultura română la jumătatea secolului al XIX-lea, care știuse să facă din publicațiile sale „o oglindă a creației noastre populare”. Când Bernard Varvara Vermont scoate la București revista *Globul*, în august 1877, pe care o anunță ca o „foaie de literatură populară” cum nu era, Eminescu publica în *Curierul de Iași* articolul *Globul*, în care insistă asupra meritelor lui Iosif Vulcan ca editor al unor publicații consacrate creației populare. „O asemenea foaie există la români sub titlul *Șezătoarea* - atrage atenția Eminescu - redactată de dl. Iosif Vulcan din Pesta. Nu zicem că foaia din Pesta e bine redactată, dar dl. Vulcan pare a fi avut o idee sigură ce va să zică literatura populară, căci cearcă a da ca într-o oglindă cugetarea și produsele fantaziei poporului însuși, care devin literatură în care se reproduce prin scriere, sau produceri a clasei mai culte, care se potrivește însă așa de bine cu gândirea poporului încât dacă acesta nu le-a făcut, le-a putut însă face”. Să menționăm, în acest context și articolul *Strângerea literaturii noastre populare* din 1870, pregătit pentru *Familia* și destinat să fie un îndrumător pentru culegătorii din creația populară, rămas însă în manuscrise (*Opere IX. Publicistica*, p. 412-413, 768-769, 453-454, 794-795).

Eminescu însoteste elogiul lui Iosif Vulcan și al activității sale în valorificarea creației populare cu considerații teoretice de cea mai mare însemnătate. „Literatura populară are la români - ține să precizeze Eminescu - foarte puțini reprezentanți, pe care-i și cităm după cât ni-i aducem aminte: Anton Pann (Valachia), Vasile Aaron și Ioan Barac (Transilvania), Constantin Negruzzi și Alecsandri, în unele scrieri (pentru Moldova) și între cei mai noi, fără contestare, Slavici, povestirea umoristică (pentru Ungaria) și Creangă, povestea fantastică (în Moldova). Dacă mai adăugăm unele scrieri mai vechi de agronomie ale domnului Ion Ionescu [de la Brad], care sunt scrise cu totul în limba și-n maniera de-a gândi a poporului, am cam mântuit cu literatura populară română”.

Eminescu face o delimitare categorică și foarte importantă între creația populară și literatura pentru popor, în spiritul poporului.

Eminescu îl cunoaște personal pe Iosif Vulcan în 1868, când trupa lui Mihail Pascaly, din care făcea parte ca sufleur, dădea reprezentații în mai multe orașe din Transilvania. Familia face o vie propagandă acestor reprezentații și la cele din Arad, din august 1868 este de față și Iosif Vulcan, când Matilda Pascaly îi recită poezia Copila română, în aplauzele entuziaste ale publicului.

Eminescu îl reîntâlnește pe Iosif Vulcan la una din ședințele „Junimii” bucureștene, din martie 1883, când îi înmânează mai multe poezii: *S-a dus amorul, Când amintirile, Adio, Ce e amorul?, Pe lângă plopii fără soț, Și dacă, Din noapte*, pe care redactorul *Familiei* le publică succesiv în revista sa. Iosif Vulcan face și un gest aparte și îi trimite lui Eminescu un onorar - cel dintâi pe care îl primea pentru activitatea sa literară. Scrisoarea sa de mulțumire este un document biografic de prim ordin pentru cunoașterea stării de spirit a poetului în acest moment al relațiilor sale cu Iosif Vulcan și o critică severă a societății românești din vremea sa. „Talentul adevărat - scrie, indignat, poetul - e înecat de buruiana cea rea a mediocrităților, a acelei școale care crede a putea înlocui talentul prin impertinență și prin admirația reciprocă”. (*Opere XVI. Corespondența*. p. 196, 728-729).

Iosif Vulcan își manifestă încrederea în revenirea lui Eminescu din boală și când poetul încetează din viață își informează cititorii, îndurerat, de această mare pierdere a literaturii române. Întreține cu revista sa și după această dată cultul pentru Eminescu și opera sa. Și insistă, pe bună dreptate, asupra meritelor sale în descoperirea poetului și asupra generozității cu care deschide coloanele revistei sale scrisului eminescian.

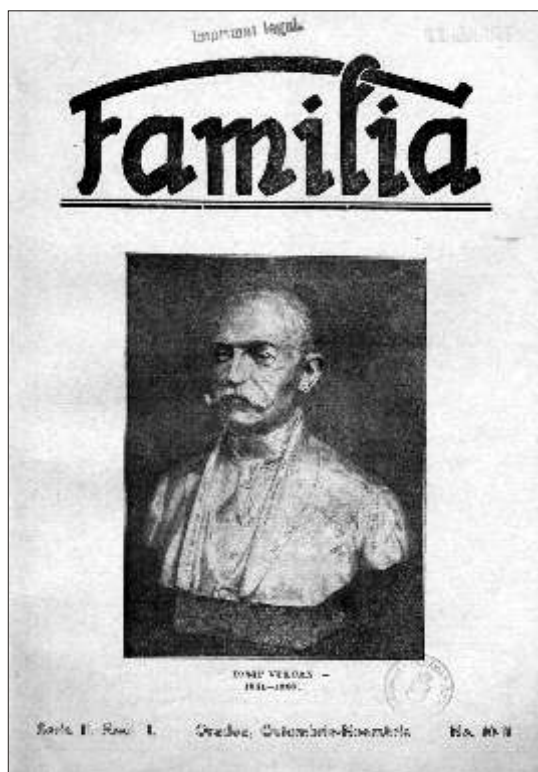
Iosif Vulcan romancier

Prof. univ. dr. Mircea POPA

Numele lui Iosif Vulcan a intrat definitiv în literatură ca fiind al aceia care a patronat debutul literar al lui Eminescu, schimbându-i și numele din Eminovici în Eminescu. Meritul său literar este covârșitor, fiind unul din acei bărbați de seamă ai neamului care au stat, sub multiple raporturi, la temelile culturii naționale. El se numără printre inițiatorii presei satirice românești, printre pionierii romanului românesc, ai criticii și istoriei literare. Volumul său *Panteonul român* (Pesta, 1869) este alături de *Lepturariul* lui Pumnul una dintre cele mai serioase tentative de a întemeia istoria literară românească, fiind constituit dintr-o sumă de biografii și analize ale vieții și activității celor mai importante personalități literare ale epocii. Dar realizarea sa cea mai de seamă o constituie fără îndoială revista *Familia*. Ea este arhiva-muzeu a istoriei literare transilvănene, căci nici unul dintre scriitorii care timp de o jumătate de veac și-au încercat norocul

pe tărâmul scrisului românesc nu lipsește din coloanele ei. *Familia* a adăpostit cu mărinimie primele încercări literare ale lui Coșbuc, Goga sau Emil Isac, a încurajat scrisul lui Macedonski, D. Zamfirescu, Iacob Negruzzi și al altor multor scriitori de peste munți. În decursul celor 41 de ani de existență ai săi (1865 - 1906) Familia a fost creuzetul creației literare transilvănene și cu greu ne-am putea închipui cum ar fi arătat această literatură în lipsa ei. Revista a fost pentru redactorul ei mediul cel mai potrivit pentru a-și etala talentul de organizator și îndrumător literar, calitate care i se potrivea așa de bine. Deși el însuși s-a străduit să umple golurile lăsate, scriind cu aceeași dezinvoltură poezii, nuvele, romane, piese de teatru, reportaje, cronici dramatice, articole despre limbă și folclor etc, domeniul în care s-a realizat cel mai aproape de posibilitățile lui este acela al romanului. Acest gen era pentru vremea aceea destul de nou la noi și puțin cultivat, lucru care explică graba cu care

o bună parte a intelectualității române se îndrepta înspre literatura franceză, germană sau maghiară, din care citeau în original multe romane la modă. Crearea literaturii naționale impunea ca o necesitate de prim ordin ca această activitate să fie transferată în cadrele naționale proprii. E motivul pentru care scriitorul încearcă mai întâi aclimatizarea unor astfel de creații la noi, traducând *Colomba* (1865) a lui Alexandre Dumas, *Cavalerii nopții* (1870-1871) a lui Ponson du Terrail, *Călătorie de pe pământ la lună* (1876) și *În jurul lumii* (1876) de Jules Verne, *Secretele castelului* (1877) de Xavier de Montepin, *Misterul nopții* de Claire de Chandeneux etc.

Copertă a revistei „Familia”
din colecția BCU Cluj

Prima încercare de roman original o face în 1873 cu *Sclavul amorului*, pe care-l oferă ca supliment cititorilor *Familiei*. Prin el Vulcan voia să atragă atenția tineretului asupra pericolului pe care-l putea reprezenta o iubire fatală. Mircea Tertulian, eroul romanului, își sacrifică onoarea și renumele pentru o ființă care nu-i merită dragostea, nefiind la înălțimea sentimentelor lui. Pe aceeași linie moralizatoare, educativă, stăruie Vulcan și în cel de al doilea roman al său, *Barbu Strâmbu în Europa* (1879). Aici el vrea să avertizeze de pericolul pe care-l pot reprezenta prietenii nechibzuite. Barbu Strâmbu, fiu de boier moldovean, este trimis la Paris la studii, dar aici în loc să se țină de carte se lasă sedus de plăcerile frivole ale orașului. Se

lasă atras de prietenia englezului John Fright, care deși de 15 ani în capitala Franței, „nu avusesese încă timp să termine nici un curs la Sorbona”. Tinerii sunt mereu în căutare de expediente, din care cauză ajung în conflict cu poliția. Sunt nevoiți să părăsească Franța din cauza unor escrocherii, iar tânărul Barbu se face părtaș aventurilor lor londoneze. Aventura se complică mereu printr-o călătorie în Algeria și în unele țări europene, după modelul lui Jules Verne, pe care autorul îl și invocă la un moment dat: „Și acum, de cum scopul nostru ar fi de-a scrie un roman în genul lui Jules Verne, am avea o nouă ocaziune spre a prezenta cititorilor noștri o descriere topografică și etnografică. Ținta noastră însă, precum doară ați putut vedea, este cu totul alta. Vom trece doar înainte și încât pentru Algeria, avizăm pe cetitorii noștri la cutare lexicon de conversație”. Cu alte cuvinte, I. Vulcan preferă să ne relateze aici aventurile eroului său, un adevărat picaro modern, decât să insiste pe descrieri și aspecte geografice, De altfel poziția autorului în roman este aceea a scriitorului omniprezent și omniscient. În virtutea acestor reguli balzaciene (romanul și debutează la modul balzacian cu „În frumoasa dimineață de toamnă a anului 18xx, pe șoseaua ce duce de către Lincoln la Londra, căruța poștei înainta cu repeziciune” etc.), el intervine cu de la sine putere pe parcursul acțiunii ori de câte ori crede că e necesar să o facă, mutând psihologiile și siluind situațiile sunt motiv că „este cam nepsihologică această schimbare a inimii sale, dar și psihologia caută să suporte uneori niște neregularități”. În concluzie, scriitorul își aduce în cele din urmă eroul în țară, unde în contact cu solul natal el se pocăiește, căsătorindu-se și împlinindu-și cu pricepere îndatoririle străbune și sfătuind și pe alții să nu-i urmeze experiențele, deoarece „timpul risipit în tinerețe să nu se mai poată suplini la bătrânețe”.

Scrise spre destindere și petrecere, sub influența unor cunoscute romane de aventuri și senzație ale vremii, primele două romane ale lui Iosif Vulcan nici nu depășesc propriu-zis perimetrul acestor joase ambiții. Abia prin *Ranele națiunii*, apărut în trei volume în 1876, concepția sa despre roman evoluează și se definește în raport cu gustul și cerințele naționale. Romanul acesta este unul dintre primele noastre romane politice. Ideea sa este aceea a întârzierii și consolidării ființei naționale în fața valului de de-naționalizare, pornit de mașina infernală a statului dualist. Politicianismul veros și corupt este urmărit aici în strânsă legătură cu tema trădării de neam și a renegării, problemă de mare actualitate în Ardealul social-politic al vremii sale,

unde adeseori condiția urcării pe scară socială era strâns legată de aceea a vânzării de conștiință. *Ranele națiunii* se adânceau astfel și mai mult, iar procesul exploatării sociale se intensifica. Prin destinul tânărului avocat Ștefan Zâmbreanu, I. Vulcan a vrut să creioneze o întreagă epocă și să fixeze cadrele unui posibil tip literar. Intenția de frescă nu lipsește însă și radiografia mediilor este făcută cu un simț de observație destul de acut, de la mediile de jos, ale țărănimii și micilor slujbași, până la mediul sofisticat al saloanelor cu blazon ale potențailor politici. Schema tezistă, după care Binele triumfă întotdeauna, este aplicată și aici cu obstinație, dar motivația tipurilor și a caracterelor este mai pregnantă, datele ficționate mai verosimile. Partida națională a lui Aron Albinescu are până la urmă câștig de cauză, după ce destinul politic al lui Ștefan Zâmbreanu este îngroșat în stil naturalist, iar ecourile luptelor electorale, cu demagogia lor deșăntată, par a fi rupte din *Scrisoarea pierdută* a lui Caragiale.

Grija pentru realizarea unui roman psihologic și social mai pronunțat se simte la I. Vulcan în *Fata popii*, apărut doar în coloanele revistei *Familia*, din 1885 și 1886. Acum influența directă pe care o detectăm este aceea a lui Slavici. Sub impresia, provocată de lectura *Popii Tanda*, Vulcan își plasează acțiunea la sat, în mediul pur al vieții de la țară, unde se pun în paralel mai multe destine individuale și se oferă mai multe soluții de emancipare colectivă. Centrul acțiunii e acaparat de lupta care se dă între mai multe grupuri locale pentru instalarea unui nou notar în satul Bujoreni, în persoana căruia preotul Tănase dorește un candidat la mâna fiicei sale bătrâne, Rahila. Ambițiile fetei se ciocnesc uneori cu acelea ale tatălui, după cum nu coincid nici cu acelea ale sătenilor, care doresc oameni integri și sfătuitoari dezinteresați în munca lor de fiecare zi. Importanța „conducătorilor” e încă o dată subliniată aici „căci tocmai cât poate să folosească un preot bun, pe atâta poate strica altul rău. Acela e binecuvântare pentru sat, acesta e blăstăm!”. Iar sătenii din Teiul Mare, sat frumos de gospodari harnici și curați, le spun în fața celor din Valea Mică: „Până-i lumea nu va fi din voi nimica, dacă veți avea tot popă ca cel ce-a murit și dascăl ce cel de-acuma!”. Și mai departe: „- Ce sat! - se miră unul dintre vălenari. Cum ați putut dumneavoastră înainta așa minunat? - Așa, că Dumnezeu ne-a dat cărțurari buni, care ne-a povățuit bine. De-ați fi avut popă, notar și învățător cumsecade și voi ați sta ca noi”.

Învățătura din *Popa Tanda* e dezvăluită aici mai direct și mai neted, povețele nefiind atât de mult învăluite într-o haină anecdotică. Satul Teiul Mare are însă aspect de Sărăceni, cu ulițele

frumos îngrijite și măturate, cu case curate și îmbelșugate. Vulcan împrumută de la Slavici nu numai imaginea generală a descrierii lui, dar și stilul nervos, colorat și direct al acestuia: „Mujerile văruiseră casa, copseseră pâine nouă, tăiaseră găinele cele mai grase, aduseseră carne și din casapie și făcuseră plăcinte, cât îți lăsa gura apă și-ncărcaseră mesele cu fel de fel de bucate, între care sticlele cu vin roșu și alb și plosca cu rachiu parcă-ți făceau cu ochiul ademenitor. (...) Bărbații măturaseră curtea și ulița dinaintea casei, curățiră grajdurile, împodobiră gardurile cu crengi verzi, să vază toate că-i sărbătoare, nu nimica. Feciorii își aleseseră cele mai frumoase flori în pălărie, iar fetele lucraseră pe-ntrecute până ce gătară câte-un opreg nou, care de bună seamă are să fie cel mai minunat între toate” etc.

Acest simț etnografic, de bun augur la Vulcan, e completat cu o viziune dinamică asupra satului, cu o privire realistă, de înregistrare amănunțită și exactă a fenomenelor și lucrurilor cuprinse. Iată un astfel de exemplu, din nenumărate, ale cărții: „O trăsură cu patru cai înainta pe drumul țării. Căii păreau a veni de departe, căci mergeau rău la vale, greu la deal, erau obosiți și nu puteau să alerge cum dorea cocieșul, dar mai ales cei patru tineri, care ședea în trăsură”.

Dintr-o asemenea proză, obiectivă, în bună tradiție ardelenească, au avut de învățat la timpul acela alți mulți prozatori transilvăneni, care și-au făcut ucenicia în coloanele *Familiei*. Important este că aportul lui Iosif Vulcan la constituirea ei, la impunerea unui stil și a unui fel de a fi transilvănean nu poate fi pus la îndoială, lucru care se recunoaște și astăzi de la Slavici la Rebreanu și de la Pavel Dan la Titus Popovici.

Tineretea lui Iosif Vulcan

Dr. Constantin MĂLINAȘ

FAMILIA ROMÂNĂ | IOSIF VULCAN - 170 - RESTITUIRI

Întreaga activitate a lui Iosif Vulcan un model cultural, este de foarte mare actualitate, pentru că suntem într-o perioadă în care sunt semne că se produce o deculturalizare. În sensul că lumea nu mai dă atât din timpul liber pentru preocupări culturale, lumea aleargă foarte mult ca să câștige bani, își face tot felul de activități conexe, deci timpul de lectură, timpul de informare culturală, de practicare a valorilor culturale, cu atât mai puțin de creare de noi valori culturale, este mult mai redus. Încât poate se creează chiar o urgență ca să vorbim despre modelul cultural pe care l-a propulsat Iosif Vulcan ca intelectual, să-i înțelegem structuralitatea personalității și a acțiunii lui pe traseele ei. Și de asemenea a revistei pe care timp de 41 de ani a editat-o la Budapesta și la Oradea. Aș spune că avem multe lucruri de învățat și de preluat de la el. De pildă, ideea acelor călătorii exemplare, care sunt prezente și în revista *Familia română*. Însemnările lui de călătorie presărate peste tot în revista *Familia*, formează partea cea mai rezistentă a activității scriitoricești a lui Iosif Vulcan, adică mai puțin valoroase sunt poeziile extrem de retorice, proza discursivă, însă însemnările de călătorie, care sunt călătorii culturale, sunt extrem de antrenante, sunt vii, sunt dinamice. Acolo se dezvăluie cu adevărat prozatorul, care se structurează compozițional pe firul călătoriei culturale. Iosif Vulcan nu a avut capacitatea unor construcții epice inventate și romanele pe care le-a scris, destul de multe, arată acest lucru, dar aici firul epic îl dădea însăși călătoria pe care apoi el își construia cu multă pricepere observațiile, asocierile, ideile lui care erau cât se poate de clare, aproape teziste, am spune, pe această solidaritate culturală, solidaritate de valori cu toți românii. Și acesta este exemplul pe care el ni-l dă. Sigur că uneori are și ironii, are un umor fin, dar are puterea de a evoca. De la întâlnirile pe care le avea, fie că erau ale societății pentru fond de teatru român, fie că erau ale Astrei, sau erau ale Academiei Române, venea întotdeauna cu însemnări interesante. Și noi de aceea avem o rubrică de călătorii exemplare în *Familia română*, care oarecum se doresc o replică. Modelul lui cultural este și un model sub alt aspect, uita-

ți-vă numai la frontispiciul revistei. El s-a modificat de câteva ori într-un traseu de 41 ani, dar ideea lui fundamentală a rămas aceeași, acolo este efectiv o familie în frontispiciu, unde toți componentii ei au niște preocupări nobile: tata citește ziarul, mama împletește, fata este la pian, cu băiatul mai e problemă, într-unul din frontispicii fugă după pisică, în altul însă pictează, adică cu băieții se pare că și atunci existau niște probleme în plus. Însă acest frontispiciu arată care era mesajul revistei, care vroia să propună o familie cu preocupări culturale, extrem de necesare pentru ca să ridice nivelul de informare, de cultură și modul ca atare de viață cotidiană a familiei românești de pretutindeni, acest lucru este necesar și acuma, deoarece vedem că apar surprize în ceea ce privește cunoașterea culturală, atât de către adulți cât și de către tineret.

De aceea trebuie să facem ceva asemănător, sigur în alt plan, și în acești ani, ca să activăm preocuparea și prestigiul de fapt al unor preocupări culturale ale oamenilor, să fie aceste preocupări socotite la fel de importante ca și preocuparea zilnică de a câștiga bani. După aceea mai vedem ceva, în revistă Iosif Vulcan a căutat să adune din tot spațiul românesc tot ceea ce-i părea important valoric. Aici sunt două aspecte, aduna și ceea ce-i părea valoric și de oriunde. Revista apărea la Pesta sau la Oradea, dar el publica scriitori de peste tot, din tot spațiul românesc. Și dacă s-ar face o statistică de acest fel, am vedea că în cei 41 de ani prin paginile revistei au trecut cei mai de seamă scriitori români, cu destulă rapiditate aspirați în revistă, la interval de luni de zile, de jumătate de an, de un an, toți se regăseau în paginile revistei *Familia* de la Oradea. Foarte multe fiind republicări, adică materiale preluate, fie proză, poezie, sau materiale despre, preluate din alte reviste românești, și-n felul acesta se producea o comunicare interromânească de valori, scriitorii cei mai noi erau repede cunoscuți. Sigur că publicând câteva sute de scriitori, a publicat scriitorii în vogă în acel moment, mulți dintre ei s-au sedimentat, acuma nu-i mai percepem ca valori, atunci, însă, au avut o acuitate care lui i-a răsunat și de aceea i-a preluat în revistă. Dacă ar fi timp de arheologie, s-ar putea face o antologie de literatură

Iosif Vulcan într-un portret din tinerețe, preprodus pe coperta revistei „Iosif Vulcan”, ian-mar. 2001, Crigila, Australia

română, așa cum a propulsat-o revista *Familia* și Iosif Vulcan timp de 40 de ani. Și ar fi foarte interesantă aceasta, în ce joc valoric ar fi cu ceea ce judecata timpului a spus asupra acestor oameni. Dar, atunci în epocă, a avut foarte mare importanță pentru că a dat modele de judecată valorică și a mai făcut ceva: a răspândit o limbă română frumoasă în Austro-Ungaria în special, și-n Bucovina, pentru că revista a avut foarte bună circulație.

Sunt suficiente date din care rezultă că revista *Familia* circula foarte bine, putem spune că de la bun început circula foarte bine, chiar după 1865. A propos de această circulație bună, este o întrebare, în 1866 în ianuarie-februarie, care a fost timpul de trecere al revistei de la Pesta la Cernăuți? Anunțul mortuar pentru Aron Pumnul apare în *Familia* de la Pesta la o săptămână după ce s-a produs evenimentul, deci după 14 ianuarie, ori aceasta este o performanță chiar și pentru zilele noastre, înseamnă că se circula foarte bine. De fapt, dacă bine rețin eu, acolo era o cale ferată de legătură prin Praga, care funcționa prin nord, deci pe deasupra de Maramureș, adică revista mergea foarte bine pe calea ferată, pe care va veni Eminescu ulterior. Faptul că modelul cultural vulcanian a fost receptat mai spune ceva: revista *Familia* a preluat din alte reviste masiv și a propus cititorilor săi modele literare, modele de limbă, dar la rândul ei din revista *Familia* s-au preluat multe lucruri în celelalte reviste românești, fie de la Brașov, de la

Iași sau de la București. Însuși Eminescu, despre care a fost o discuție dacă după prima perioadă a colaborării din 1866-1869 la vechea revistă, nu s-a rupt de ea. A publicat 12 poezii în doi ani și jumătate și apoi 7 poezii tocmai în 1883-1884. Ce s-a întâmplat în acest interval de timp, care au fost raporturile lui cu Iosif Vulcan și cu revista *Familia* în acel interval gol? Ei, biografic nu s-au mai întâlnit decât în 1868 la Arad, se pare că în 1870 la Pesta, dar nu e cert și în orice caz e sigur că ei se întâlnesc în 30 martie 1883 la București, în casa lui Titu Maiorescu.

În acest interval un lucru este cert, că în articolele lui Eminescu sunt foarte multe preluări de pasaje, de date, de informații din revista *Familia*, cum sunt și din *Telegraful român*, de exemplu. Adică revista *Familia* a fost pentru Eminescu o sursă de informații, în actualitatea, pe criteriile și pe preferințele sau urgențele pe care el le socotea că sunt atunci motivate. Ve-deți, noi nu încercăm să facem altceva decât tot ce s-a făcut atunci, dar, sigur, pe alt plan, pe un plan care acum ni se pare că este important, încercând aceeași comunicare interromânească, să nu zic interculturalitatea românească, deși nici asta nu este foarte greșit, fiindcă există o cultură românească mare, definită, dar își are diversitățile ei provinciale, zonale, contribuțiile de culoare cu care vine o parte sau alta, în care trăiesc românii. De aceea, aș spune că acest model cultural al lui Iosif Vulcan, poate exprimat metaforic în acea celebră sintagmă „cu drag deschidem coloanele foaiei noastre”, trebuie să ne rămână și acum în minte și să încercăm să-l aplicăm și noi. Să-l utilizăm și noi, dându-i o ființă actuală și, chiar mai mult, viitoare. Nu întâmplător am mai zis, să observăm că acum există revista *Familia română*, care vine cu o sarcină complementară, există revista *Familia* din Iugoslavia, este o revistă *Familia* apărută acum la Liceul „Eminescu” din Oradea, primul număr există, revista „Iosif Vulcan” din Australia sau Editura „Iosif Vulcan” la Oradea, a Domnului Stelian Vasilescu. Adică se poate înțelege că pe alt plan este productiv exact acest model cultural al lui Iosif Vulcan. Dacă vom fi solidari o să putem să-l ducem mai departe, să-l reînființăm, ca să zic așa spre beneficiul cultural al tuturor, al oamenilor celor mulți ai românilor, care au acum foarte mare nevoie de cultură pentru a întări tonusul identității lor într-o lume atât de agitată și de problematizată cum vedem că se întâmplă. Deci, mergem pe acest model și încercăm să-l utilizăm în continuare pentru că mi se pare că este folositor, este pilduitor, este moral și profesional pentru noi toți.

O mare legătură sufletească

Prof. univ. dr. Mircea POPA

Legătura dintre cele două personalități - Eminescu și Vulcan - este indubitabil o mare legătură sufletească. Amândoi au intrat oarecum îngemănați în conștiința noastră, pentru că unul fără altul n-ar fi putut exista. Eminescu îi datorează lui Vulcan publicarea celor dintâi poezii în *Familia*, după cum Vulcan îi datorează lui Eminescu, ca să spunem așa, girul acesta pe care marele poet l-a dat apoi revistei *Familia*, în anii care au urmat. Vulcan a fost într-adevăr un suflet deosebit, un fel de Diogene, care căuta talentele cu lămpașul, peste tot unde credea că răsare un sâmbure de talent. Și revista lui cred că este exemplul cel mai grăitor pentru întreaga viață literară a Transilvaniei de la 1865 până în pragul epocii moderne, să zicem 1900-1901, de când această inițiativă poate o preiau tinerii noi primiți pe firmamentul literaturii, cu revista *Luceafărul*. Dar perioada aceasta dintre 1865 și 1900 este acoperită, aș spune, în literatura transilvăneană, mai ales de revista lui Vulcan, *Familia* de la Oradea. Știți bine că cel care a pornit prima revistă literară din Transilvania, G. Barițiu cu *Foaie pentru minte, inimă și literatură* și care de fapt a creat un cadru propice dezvoltării literaturii transilvănene, a trebuit să se retragă de la conducerea acestei reviste după 1848, când a fost acuzat de autoritățile maghiare pentru simpatiile lui față de cauza, să zicem, casei imperiale. Și din această pricină a trebuit să cedeze locul la *Gazeta Transilvaniei* lui Iacob Mureșanu. Și curând a trebuit să și plece la Sibiu, unde a înființat sau a condus revista *Transilvania*, sau *Observatorul*. Perioada aceasta este o perioadă foarte frământată din istoria noastră literară și aici meritul lui Vulcan este indiscutabil. Nu numai că l-a încurajat pe Eminescu, dar mai târziu, vedem în 1883, când întâlnindu-l din nou la București, cred că intenționat l-a căutat, a mai obținut de la el acel grupaj original de poezii, care a apărut în *Familia*. Tot el este cel care i-a trimis primul onorariu, a întreprins primele încercări exegetice asupra poeziei lui Eminescu. Aș spune că el încurajează în critica transilvăneană metoda genetică de critică, pe care o aplică asupra operei și biografiei eminesciene. Tot el este cel care, publicând în *Familia* multe articole, un fel de apeluri care priveau pe cei care

l-au cunoscut pe Eminescu a provocat acea avalanșă de amintiri. Chiar și studiile blăjenilor *Amintiri despre Eminescu* se datorează lui I. Vulcan, care cumva i-a provocat prin revista *Familia* să-și scrie amintirile. De la I. Vulcan a pornit această idee. Ei se înfățișează, prin urmare, în timp și pentru bihoreni și pentru orădeni, ca două personalități tutelare ale vieții intelectuale a Transilvaniei. De aceea, *Familia* care urmează în epoca interbelică, revista *Cele trei crișuri* și altele vor încerca să pună în valoare personalitatea lor.

Orădenii s-au gândit mereu să le ridice busturi celor două mari personalități și în cele din urmă reușesc să ridice un bust lui I. Vulcan și apoi un bust lui Eminescu. Eu am decupat pentru dvs. câteva însemnări din *Gazeta de Vest*, care vorbesc despre dezvelirea bustului lui Eminescu la Oradea, la 11 iunie 1934. Cu acel prilej s-a făcut un serviciu divin în Catedrala ortodoxă și apoi a avut loc solemnitatea dezvelirii monumentului, în prezența unor scriitori precum: Ion Minulescu, Pamfil Șeicaru, Ludovic Daus, George Gregorian, Mincu Damian, S. Popa, Al. Cazaban, E. Speranția, G. A. Petre, O. Șuluțiu, ultimii trei locuind în acea vreme la Oradea, unde își desfășurau activitatea. La dezvelire, cuvântul de deschidere l-a avut primarul Tiberiu Moșoiu, care a subliniat că acest eveniment are o îndoită semnificație: biruința gândului românesc pe aceste meleaguri și marea recunoștință ce i-o purtăm celui mai mare poet român. În aceste vremuri amintirea vizionarului care și-a depășit vremea trebuie să ne fie reconfortantă. În cuvântul său Minulescu, care reprezenta Asociația Scriitorilor Români a vorbit și el despre Eminescu ca despre o mare fântână, din apa căreia sunt invitați să bea toți cei care vor să păstreze nealterată conștiința românească. Desigur că această sărbătoare s-a încheiat la Oradea cu o șezătoare literară a scriitorilor români, despre care scrie aceeași gazetă, în care s-a evocat din nou figura emblematică a lui Eminescu, de către P. Șeicaru, de către Șuluțiu și alții. În orice caz, evenimentul a provocat lui T. Neș scrierea unui articol foarte interesant, *Eminescu și Bihorul*, în care T. Neș trece în revistă legăturile pe care Eminescu le-a avut cu M. Pompiliu și le-a avut cu Iosif Vulcan. Sigur că aici găsim și ideea

privind posibila influență pe care un cântec popular din zona Vașcăului, un fragment din balada *Bradul* l-ar fi putut avea pentru geneza poeziei *Ce te legeni codrule*. El și citează următoarele versuri: „Bradule, brăduț de jale/ Ce te legeni așa tare/ Fără boară fără vânt/ Cu crengile la pământ/ Da' cum nu m-oi legăna/ Și când vântul n-o sufla” etc. Prin urmare, iată că legăturile acestea dintre Eminescu, poezia populară locală, sunt foarte puternic reliefate. De asemenea, T. Neș vorbește de influența lui Eminescu asupra poeziei lui Miron Pompiliu și citează câteva versuri într-adevăr care par a fi scrise sub impresia *Scrisorii a III-a*: „Mii icoa-

ne-ngrozitoare îi întâmpină privirea/ Larmă, zvonuri, surlet, șuier și fanfară-n aer tremur/ Munții vârfurile-și clatin ca de un grozav cutremur/ Fulgerele săgetează, veșnic tunetul vuieste/ Codrul de stejar se-ndoaie, valea urlă, clocoțește/ În acest vârtej sălbatic, fulgere când trec prin ceață/ Se arată scene crunte care sufletul îngheață” etc. Par versuri scrise sub influența lui Eminescu, după cum tot el pune în paralel câteva din versurile eminesciene cu acelea ale Lucreției Suciului. Chiar încheie articolul acesta foarte frumos, spunând: „Sufletul lui Eminescu se îmbrățișa demult cu sufletul Bihariei. O spun aceasta ca să se știe acum când bustul marelui

LA REVEDEREA ARDEALULUI

*Și iar te văd Ardealule,
Tu cuib încununat,
Și farmecele tale
Mă-ncântă minunat.*

*Moment de revedere,
Ești dulce și ceresc,
În tine grija pierde
Și parcă-ntineresc.*

*Grăbit-am ieri la tine,
Pământ încântător,
Precum drumarul vine
Setos la vr-un izvor.*

*Motivul ce să-nspire,
Curaj la scop zeesc,
Izvorul de-ntărire,
La tine le gălesc.*

*Și sufletul meu zboară,
Sub cerul tău senin,
Și-n trecere ușoară;
Vai, munți se duc și vin.*

*Ce plaiuri de plăcere,
Îmi pare că visai;
Sunt beat, n-am ce mai cere,
Căci parcă sunt în rai.*

*Visez!... și prin tăcere,
Deodată sună-n cor,
Fantastic și-n mistere,
Un murmur lin, sonor.*

*Ascult!... și-atunci îmi pare,
Și mai frumos, mai lin,
Ce este?... O cântare?
O șoptă sau suspin?*

*Și cântecul vibrează,
Cum sună coarda-n vânt,
Cum licăre o rază,
Ca fluierul plângând.*

*Și-apoi zăresc o zână,
Ce ține-n mâna sa,
O harfă eolină,
Cântând făr-a-nceta.*

*Dar cântul tot se mută...
Acuși s-aude sus,
Și zâna mult plăcută,
Îmi strigă-n ton pătruns:*

*„Cum vârful ăstui munte,
Se-nalță falnic, drept,
Așa cu-naltă frunte,
Să dai cu toate piept!*

*Și zâna se coboară,
Se scaldă prin pârâu,
Și vocea-i mult sonoră,
Îngână argintiu;*

*Și cum pârâul strică,
Opreala-n calea ei,
Pășește fără frică,
Și-nfruntă pe mișei!*

*Dar zâna mea se pierde,
Și n-aud glasul său...,
Atunci din codru verde,
Un fremăt geme greu;*

*Apoi un vuiet moale,
Un plânset, un susur,
Apucă să se scoale,
Lin, tainic, împrejur;*

*Și totul cântă, spune,
Precum în munți afund,
Și-n scumpa ta națiune,
Tezauri mulți se-ascund;*

*Dar scoateți-i la soare,
Să-i poată toți vedea,
Și lumea hulitoare,
Se va-nchina la ea”.*

*Și stânca se clatina,
Îmi zice: Fiți cu noi,
Copacii vechi mă-nvită,
Să-nfrâng orice nevoi!*

*Și-n pieptul meu răsare,
Dorința de lucrat,
Dar Doamne ce schimbare!
Căci cerul s-a-norat!*

*Și fulgeră, trăznește,
Că-i vijelie grea;
Prin trăsnet se ivește,
Pe ceruri zâna mea...!*

*Dar iată că deodată,
Tot cerul s-a deschis,
Și vremea cea turbată,
Dispare ca și-un vis.*

*Și sus pe bolta lată,
A cerului senin,
Stă zâna minunată,
Privind cu farmec plin.*

*În mâna dreaptă ține,
Stindardul tricolor,
Și văd sub el cum vine,
Un mândru viitor!”*

(Iosif Vulcan, 1880)

poet se înfige aici ca o cariatidă pe care se rezimă streășina cerului românesc”. Sigur că într-un alt număr din aceeași *Gazetă de Vest*, T. Neșvrea să aducă elogiul celor trei mari personalități, cărora li s-au ridicat busturi în Oradea. Era vorba de I. Vulcan, Eminescu și, în cele din urmă, Delavrancea, pentru că în aceeași lună, iunie, s-a dezvelit și bustul lui Delavrancea la Oradea. Și poate că e interesant să vă citesc ce spunea el despre I. Vulcan: „Prin Iosif Vulcan sufletul Bihariei s-a revărsat în efluvii în planul elevat al spiritualității generale române; îndeletnicirile timide de versificație cultă ale unor tineri, moravurile și poezia poporală din Bihor au contribuit la crearea acelei atmosfere literare în care se nasc capodoperele. Fără această atmosferă sporită și întreținută statornic de oxigenul umilelor produse provinciale și rurale este cu ne-

putință zămislirea unor opere de universală respirație. Chipul lui Eminescu, revărsat de o impresionantă seninătate aduce în Bihor valorile desăvârșite ale unei literaturi cu răsfrângeri universale”.

Iată, prin urmare, că omagiul bihorenilor adus celor două personalități în 1934 este mai mult decât reprezentativ, este un elogiu care ne însuflețește și astăzi gândul, pentru aceste idealuri în slujba cărora cei doi s-au pus. E păcat că mai târziu bustul lui Eminescu a fost dat jos de pe soclu și a fost aruncat undeva în apele Crișului, e păcat că acest lucru s-a întâmplat, dar nu e mai puțin adevărat că orădenii au știut să ridice în locul lui o statuie impozantă, o statuie impunătoare, pe care o vedem aici străjuind în inima orașului, pentru că poetul nostru național este una din acele mari valori ale spiritului nostru, care ne călăuzesc veșnic.

Ecoul *Familiei* lui Iosif Vulcan la românii din Ungaria

Dr. Vasile ROXIN

Trebuie să mărturisesc că pentru tema aceasta m-am documentat la Budapesta și puțin în satul meu natal, la Micherechi. Să încep cu Budapesta. Ecoul *Familiei* în rândul budapestanilor, adică a românilor din Budapesta, mai înainte Pesta și Buda, era bineînțeles foarte mare, pentru că acolo a apărut revista, acolo era prima catedră de limbă și literatură română, a înființat-o Alexandru Roman, deci, era un focar al culturii românești, Pesta, pe vremuri. Ceea ce a rămas, documente, o mare parte s-au păstrat la capela noastră, de pe strada Halló. Unele au dispărut în timpul războiului. Când a trăit fostul vicar Petru Mândruțau, am avut ocazia să studiez ceea ce a rămas, deci aproape toate revistele de limbă română care au apărut, calendarele etc. Românii și aromânii din Budapesta se întâlneau până la 1914 la capela aceasta, unde era un fel de club al românilor, acolo unde există o antecameră. Deci, la Budapesta ecoul *Familiei* și activității lui I. Vulcan a rămas și în perioada interbelică. Din păcate, după al doilea război mondial numai 2 ani a funcționat Colegiul maghiar-român, după care a fost desființat și tradiția aceasta nu s-a mai păstrat, în timpul stalinismului.

La țară, în satul meu natal, preoții erau aceia care răspândeau cultura românească. În primul rând părintele Bordaș a fost primul cu un nume mai cunoscut la Micherechi și de la dânsul au rămas aceste documente despre istoria Micherechiului și multe, multe reviste, însă care au dispărut, majoritatea lor în

perioada interbelică și imediat după război.

Ceea ce am găsit eu la preotul Ioan Olah erau doar câteva numere din *Familia* și *Luceafărul*. În perioada interbelică la Micherechi nu se vorbea de *Luceafărul*, doar preoteasa mai amintea din când în când, că nu era școală românească, după Trianon, la Micherechi. Sâmbăta, se preda religia și acolo învățau copiii alfabetul românesc. Deci, după, în timpul anilor '50-'60, n-am mai găsit numai foarte puține documente la 3 familii și câteva exemplare, dar numai din *Familia*. Bătrânii, adică plugarii mai înstăriți, știau de Eminescu, bineînțeles, dar a ieșit la iveală, să zic așa, numele lui Octavian Goga. Și se cântau cântecele, pe lângă romanțele de Eminescu, și cele de Goga, *De ce m-ați dat de lângă voi* etc. Și am ajuns, deci, până în zilele noastre. Ar fi bine, o să propun și în viitor, măcar o lecție sau două, în școala generală sau la liceu, să fie propuse în programa școlară istoria culturii românești din Pesta și Budapesta; în Buda se tipăreau pe vremuri multe cărți românești, începând de la Școala Ardeleană, dar și mai înainte de aceasta, până la sfârșitul secolului trecut. Eu sper că va reînvia ecoul *Familiei* și Iosif Vulcan. Despre Iosif Vulcan doar atât că *Foaia noastră* a publicat diverse articole despre activitatea lui, semnate de prof. G. Petrușan, care a scos și o carte. Deci, intelectualitatea cunoaște activitatea dânsului, însă limbajul lui nu mai este înțeles de oamenii de rând, dar chiar nici de unii intelectuali.

Iosif Vulcan - cronologie

Documentar de Rozalia VARGA

- 1805, 23 decembrie.** Se naște la Șinca Veche (jud. Făgăraș), Nicolae Vulcan, tatăl lui Iosif Vulcan.
- 1813.** Se naște, la Leta Mare (Ungaria) Victoria Irinyi, mama lui Iosif Vulcan, într-o familie românească cu tradiții progresiste.
- 1828.** Samuil Vulcan, unchiul lui I. Vulcan, episcop orădean, întemeiază la Beiuș liceul de băieți.
- 1831.** Nicolae Vulcan se căsătorește cu Victoria Irinyi, fiind sfințit preot în comuna bihoreană Holod.
- 1841, 31 martie.** Se naște la Holod, Iosif Vulcan, al cincilea copil al lui Nicolae Vulcan și al Victoriei Vulcan.
- 1844.** Familia Vulcan se mută la Leta-Mare.
- 1847-1851.** Iosif Vulcan urmează cursurile liceului romano-catolic al călugărilor premonstratensi din Oradea.
- 1851/1852.** În acest an școlar, datorită demersurilor episcopului român unit Vasile Erdely se înființează la Liceul premonstratens catedra de limba și literatura română, primul ei titular fiind Alexandru Roman, viitorul profesor la catedra română a Universității din Budapesta.
- 1852, 25 iunie.** Din inițiativa lui Alexandru Roman ia ființă la Oradea „Societatea de lectură a junimii române la școalele orădene”.
- 1852.** Apare la Oradea culegerea de versuri *Vioarele*, a tineretului român.
- 1853.** Apare următoarea culegere literară a tinerilor români orădeni, *Sentimente filiale*.
- 1854.** Apare la Oradea almanahul *Diorile Bihorului*, cu încercări literare ale tinerilor români, urmat de volumele *Sentimente de bucurie* și *Versuinții români*.
- 1855.** Gheorghe Ardeleanu în colaborare cu Iosif Vulcan scot revista manuscrisă *Deșteaptă-te române*.
- 1857.** I. Vulcan devine membru al Societății de lectură din Oradea, ajungând în comitetul de conducere.
- 1859.** Elev în ultimul an de liceu, I. Vulcan trimite revistei sibiene *Teologul român*, prima sa încercare publicistică *Despre necesitatea unei foi beletristice române*. După examenul de bacalaureat, I. Vulcan se înscrie la Facultatea de drept din Budapesta, unde se ocupă mai mult de literatură decât de științele juridice.
- 1859, 14 octombrie.** I. Vulcan trimite de la Budapesta lui Iacob Mureșanu, redactorul revistelor *Foaie pentru minte, inimă și literatură* și *Gazeta Transilvaniei*, un articol despre poetul Dimitrie Sfura și câteva poezii scrise de el însuși. Este vorba despre poeziile *Câte stele sunt pe cer* și *Trist, mai trist, tot mai trist*, pe care I. Mureșanu le publică în *Gazeta Transilvaniei* din 1858-1860, realizându-se astfel debutul lui I. Vulcan ca poet.
- 1860.** I. Vulcan publică poezii în *Telegraful român*, *Foaie pentru minte, inimă și literatură* și *Gazeta Transilvaniei*.
- 1861, 3 august.** Ia ființă la Budapesta revista *Concordia*, editată de Sigismund Pop, între anii 1861-1870 și redactată de Alexandru Roman. I. Vulcan publică în *Concordia* între anii 1861-1864, versuri, proză, traduceri, articole.
- 1861, 6 septembrie.** La Sibiu ia ființă „Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român ASTRA”. Primul președinte al acestei asociații culturale a fost ales episcopul Andrei Șaguna.
- 1862.** I. Vulcan publică în revista *Concordia* traducerea unei nuvele de Jókai Móor.
- 1863, 1/13 ianuarie** la Budapesta apare *Aurora Română*, prima revistă literară a românilor transilvăneni. Primul număr al revistei se deschide cu poezia lui I. Vulcan, *Cătră române*, ceea ce atestă faptul că noua publicație se adresa cu precădere femeilor române.
- 1863, 1/13 octombrie.** Apare la Budapesta revista *Umoristul* sub intitulată *Foaie glumeată*, a treia revistă de satiră și umor a românilor din Transilvania și Ungaria, avându-l ca redactor-responsabil pe

- Gheorghe Ardeleanu și „conlucrător primar” pe I. Vulcan.
- 1864.** I. Vulcan obține diploma de avocat, profesie pe care, însă, nu o va practica niciodată, sau tot timpul.
- 1865, 1/13 ianuarie.** I. Vulcan devine odată cu retragerea lui Gh. Ardeleanu, „proprietar, editor și redactor responsabil” al *Umoristului*.
- 1864-1870.** I. Vulcan este redactorul unor calendare-almanahuri de mare popularitate în epocă: *Calendarul Umoristului*”, *Tanda-Manda*, *Almanac umoristic și satiric*, ilustrat cu 30 de caricaturi, *Catastihul dracului* etc.
- 1865.** Apare la Budapesta, în traducerea lui I. Vulcan, romanul *Colombe* de Al. Dumas.
- 1865, 5 aprilie.** I. Vulcan înaintează prefecturii de poliție din Budapesta cererea pentru editarea unei reviste.
- 12 aprilie.** Primește avizul pentru tipărirea revistei.
- 1/13 mai.** Apare numărul de probă al *Familiei*.
- 5/17 iunie.** Apare la Budapesta nr. 1 al *Familiei*, foaie enciclopedică și beletristică. Editor, redactor responsabil și proprietar Iosif Vulcan. Revista era destinată familiei și în primul rând femeilor, care nu aveau posibilitatea să se instruiască în școli românești, deoarece școli pentru fete nu existau.
- 1866:** Apare la Viena ziarul *Albina*.
La Budapesta apare volumul *Poezii* de I. Vulcan.
- 1866, 25 februarie/ 9 martie.** În *Familia* apare poezia *De-aș avea* de Mihai Eminescu, însoțită de o notă redacțională. Tot în acest an I. Vulcan va mai publica alte 5 poezii ale lui Mihai Eminescu, precum și traducerea unei nuvele suedeze.
- 1867.** La Oradea apare antologia *Fenice*, cuprinzând creații originale ale membrilor Societății de lectură.
Revista *Familia* publică alte două poezii ale lui M. Eminescu: *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie* și *La Heliade*.
Apare la Iași primul număr al revistei *Convorbiri literare*.
- 5/17 ianuarie.** Revista *Umoristul* devine *Gura satului*.
- 1868.** Are loc turneul trupei lui Pascaly în Transilvania. La spectacolele de la Arad, I. Vulcan îl întâlnește pe M. Eminescu, sufleurul trupei.
- Iosif Vulcan devine membru al „Astrei”.
Iosif Vulcan este ales membru de onoare al Societății literare „România” din Viena.
Iosif Vulcan întreprinde prima sa călătorie, de o lună, în România.
- 1869.** La Budapesta apare *Panteonul român*, în care I. Vulcan dă portretele și biografiile unor celebrități ale românilor.
- 9/21 ianuarie.** Pe scena Teatrului Național din București se recită poezia lui I. Vulcan *Copila română*.
- 7 februarie.** Apare în *Familia* poezia *Junii corupți* de M. Eminescu.
- 1870.** La Năsăud ia ființă Societatea literară „Virtus romana redilviva” la care va participa și G. Coșbuc.
I. Vulcan publică în *Familia* piesa *Secretul*, o comedie într-un act.
Traduce primele două volume din romanul lui Ponson du Terrail, *Cavalerii nopții*. Volumele 3 și 4 apar tot la Budapesta în anul următor.
- 4-5 octombrie.** La Deva ia ființă „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român în Ardeal”. *Familia* devine „organul publicațiilor Societății pentru crearea unui fond de teatru român în Ardeal”, titlatură ce va apare pe fron-tispiciul revistei începând cu nr.40/1870.
- 1871, 25 ianuarie.** I. Vulcan este primul român care devine membru al Societății literare budapestane „Kisfaludy”.
- 20 noiembrie.** Iosif Vulcan se căsătorește cu Aurelia Popovici, fiica unui avocat din Comlașul Mare (Banat).
- 1872.** La Universitatea din Viena se înființează o catedră de limba și literatura română.
La Budapesta apar primele două volume din *Novele* de I. Vulcan.
Apare volumul *A roman népköltészetéről* (Székfoglaló) - discursul de recepție rostit de I. Vulcan la primirea în Societatea „Kisfaludy”.
La Teatrul Național din București se joacă piesa lui I. Vulcan *Alb și roșu*.
- 1873.** Apar la Budapesta primele două volume din romanul *Sclavul amorului* de I. Vulcan, primul roman din literatura română transilvăneană.
- 1873, august.** Moare Victoria Vulcan, mama lui I. Vulcan. În semn de doliu, acesta sistează apariția *Familiei* timp de două luni.
- 1875, 1 ianuarie.** La Budapesta apare *Siedietore* (*Șezătoarea*) cu subtitlul *Foaia poporului român*. Redactor responsabil: Iosif Vulcan.

- Revista se adresează cu precădere locuitorilor satelor; va apărea timp de 8 ani.
- 1876.** La Budapesta apar *Somnul lui Horea* și romanul *Ranele națiunii* de I. Vulcan, precum și traduceri făcute de același din Jules Verne: *Călătorie de la pământ la lună* și *În jurul lumii*.
- 1877.** I. Vulcan editează un nou volum al său: *Copila Crișului*.
La Budapesta apare *Román népdalok (Cântece populare române)*. Volumul cuprinde versuri traduse de I. Vulcan, Gh. Gruber și Iulian Grozescu.
Apar alte volume semnate de I. Vulcan: *Mireasă pentru mireasă - teatru, Schițe de călătorie* și traducerea *Secretele castelanului* de X. de Montéprin (3 vol.).
- 1878.** La propunerea lui Alex. Roman, I. Vulcan este ales membru corespondent al Academiei Române, secția literară, din București.
I. Vulcan începe publicarea în foileton, în *Familia* a romanului său *Barbu Strâmbu în Europa*.
- 1878, 15 mai.** Nicolae Vulcan este numit canonic la Oradea, la capitolul greco-catolic.
- 1880.** La Budapesta apare în traducerea lui Vulcan romanul *Misteriul nopții* de Chandeneux.
- 1880, mai.** Începând cu nr. 32, *Familia* apare la Oradea, unde se mutase I. Vulcan.
- 1882.** I. Vulcan publică la Oradea volumul de versuri *Lira mea*.
- 1883.** Apare la Oradea, volumul *De la sate*. Novele și schițe de I. Vulcan.
- 1883, aprilie-noiembrie.** Apar în *Familia* poeziile lui Eminescu: *S-a dus amorul, Când amintirea, De acuma, Ce e amorul?, Pe lângă plopii fără soț, Și dacă*.
- 1885, ianuarie.** Nr. 2 din 6/18 ianuarie al *Familiei* e dedicat în întregime lui Eminescu.
- 1890.** Are loc la Oradea sărbătorirea a 25 de ani de la apariția *Familiei*.
Apare la Oradea, piesa lui I. Vulcan *Ruga de la Chisetu*.
- 1891.** Piesa lui I. Vulcan *Ștefan Vodă cel tânăr* este premiată la București cu 750 lei și este propusă pentru repertoriul Teatrului Național.
28 martie. Secția literară a Academiei Române îl alege pe I. Vulcan membru titular, în locul răposatului Timotei Cipariu.
- 1892.** Are loc la București premiera absolută a celei mai importante piese a lui I. Vulcan, *Ștefan Vodă cel tânăr*.
- 1893.** Apare la Oradea, în volum, *Ștefan Vodă cel tânăr*.
- 1894.** Apare la Oradea comedia lui I. Vulcan, *Sărăcie lucie*.
- 1896.** I. Vulcan călătorește în Germania, pentru a-și îngriji sănătatea.
- 1897, 27 martie.** La Teatrul Național din București se joacă în premieră absolută piesa lui I. Vulcan *Gărgăunii dragostei*.
- 1898.** I. Vulcan publică la Oradea piesa *Mâța cu clopot*.
Se joacă la Oradea monologul *Prima rochie lungă* de I. Vulcan (tipărit în același an).
- 1899.** Apare la Oradea comedia lui I. Vulcan, *Gărgăunii dragostei*.
- 1900, 31 martie.** I. Vulcan propune în ședința Academiei Române, alegerea lui G. Coșbuc ca membru corespondent. Propunerea lui este acceptată.
- 1901.** Are loc la Oradea prima întâlnire dintre I. Vulcan și marele poet Ady Endre.
- 1903.** I. Vulcan publică la Oradea monologul *Însurăției*.
4 martie. La Oradea se joacă, în limba maghiară, piesa lui I. Vulcan *Ștefan Vodă cel Tânăr*. Ady Endre va socoti evenimentul drept o „premieră a prieteniei româno-maghiare”.
- 1904.** Jubileul de 40 de ani al revistei *Familia*.
23 martie. La propunerea lui Titu Maiorescu, I. Vulcan este ales președinte al secției literare a Academiei Române.
- 1906.** Anul ultimei călătorii a lui Iosif Vulcan în România.
30 decembrie. Apare ultimul număr al *Familiei*.
Conducătorul ei, I. Vulcan, scrie în încheiere: „Etatea înaintată și sănătatea slăbită mă silesc să mă retrag de la masa redacțională și să sistez această revistă”.
- 1907, 28 august / 8 septembrie.** I. Vulcan se stinge din viață la Oradea.
La funeraliile din 10 septembrie, oficiate de către episcopul de Oradea, Demetriu Radu, au fost prezenți reprezentanții tuturor instituțiilor și asociațiilor științifice și culturale române și maghiare.
El lasă o fundație de 28.000 fl. destinată ajutorării elevilor săraci români de la liceul din Beiuș.

IOSIF VULCAN

(1841-1907)

OPERA ANTUMĂ

Cavalerii nopții: Roman istoric / Ponson du Terrail; Traducere de Iosif Vulcan, Pesta, 1870-1871, în cinci volume (supliment la „Familia”).

De la sate - Novele și schițe. - Oradea Mare, 1883. - 169 p.

Gărgăunii dragostei: Comedie într-un act. - Oradea Mare, 1899. - 30 p.

Gorunul lui Horea. - Budapesta, 1876. - 15 p. Ediția a doua la 1878.

Lira mea: (66 de poezii). - Oradea Mare, 1882. - 235 p.

Mâța cu clopot: Comedie populară cu cântece și joc într-un act. - Oradea Mare, 1898. - 25 p.

Mireasă pentru mireasă: Comedie în trei acte. - Budapesta, 1877. - 112 p.

Orfana Crișului. - Pesta, 1877. Ediția a doua la 1880.

Panteonul român: Portretele și biografiile celebrităților române. Tomul I (31 de titluri / Compuse și colate de Iosif Vulcan. - Pesta cu tiparul lui Alecandru Kocsi, 1869.

Poesii: (conține 85 de titluri). - Pesta: S-a tipărit prin Alexandru Kocsi, 1866. - 205 p.

Prima rochie lungă: Monolog. - Oradea Mare, 1898.

Ranele națiunii: Roman de Iosif Vulcan. - Budapesta: Cu tiparul lui Alecandru Kocsi, 1876. - vol.1: 208 p., vol. 2: 200 p., vol. 3: 215 p.

Román népdaloc (Cântece populare românești) / Traducere Embo György, Iulian Grozescu, Iosif Vulcan. - Budapesta: Kiadja a Kisfaludy Társaság, 1877.

Ruga de la Chiseteu: comedie populară într-un act cu cântece și joc. - Brașov: Librăria Ciurcu, 1902. - 30 p. (Biblioteca Teatrală, 9). Prima ediție la Oradea, 1890.

Sărăcie lucie: Comedie populară cu cântece într-un act. - Oradea Mare: Cu tiparul lui Iosif Lang, 1894. - 30 p. Reprezentată la Arad în 6/18 iunie 1894, a doua zi de Rusalii, „de tinerimea meseriașă română, sub conducerea învățătorului Nicolae Ștefu, în sala din pădurile orașului”.

Sclavul amorului: Roman. - Pesta, 1873-1875, în trei volume; vol. 1: 224 p., 1873; vol.2: 223 p., 1973; vol.3: 212 p., 1875.

Soare cu ploaie: Comedie într-un act. - Brașov: Tipografia N.I.Ciurcu, 1898. - 56 p.

Ștefan-Vodă cel tânăr: Tragedie istorică în 5 acte și 3 tablouri. - Oradea Mare, 1893. - 111 p.

OPERA POSTUMĂ

Mărturii muzicale: eseuri, cronici, portrete / Ediție îngrijită și prefațată de Iana Stai-covici. - București: Editura muzicală, 1979. XXVIV + 204 p. il., portr. și facs.

Publicistica / Iosif Vulcan; culegere selectivă, prefață, tabel cronologic, note și bibliografie de Stelian Vasilescu; coperta Ludovic Szvercsak. - Timișoara: Facla, 1893 (Oradea: I.P. „Crișana”). - 319 p.- Bibliografie p. 313-318.

Schițe de călătorie (prin Transilvania) / Ediție îngrijită, cuvânt înainte, tabel cronologic,

note, glosar și indiciu de localități de Constantin Cubleșan. - București: Sport-Turism, 1982 (Craiova: I.P. „Oltenia”). - 240 p.: il. și portr.

Scieri / Iosif Vulcan; Ediție îngrijită, studiu și note de Lucian Drimba. - București: Minerva, 1987-1994. - (Restitutio)

Vol. 1: **Poezii, Proză, Teatru.** - 507 p. portr.; il.

Vol. 2: **Publicistică.** - 724 p.

Vol. 3: **Însemnări de călătorie.** - 371 p. ISBN 973-21-0427-9.

CONSTANTIN BRÂNCUȘI - 135

Constantin Brâncuși - spiritul nostru către universal

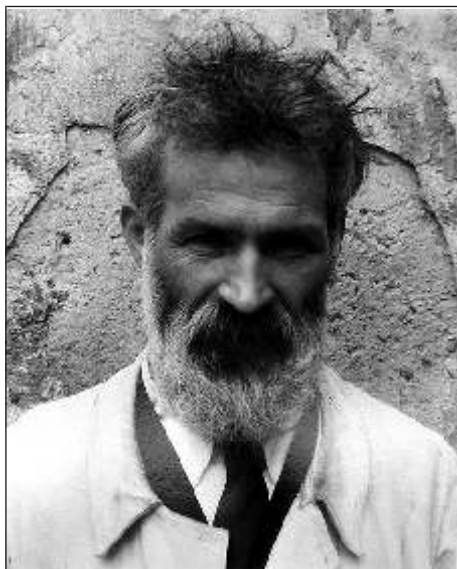
Prof. univ. dr. Petru DUNCA

S-au împlinit zilele acestea 135 de ani de la nașterea, în Hobița, județul Gorj, a marelui Constantin Brâncuși, fondatorul artelor moderne. Avem spirite care sunt prezente doar la nivelul mentalului colectiv

al neamului și nu ajung mai departe, chiar dacă le iubim atât de mult și creștem în lumina lor. Există însă mari spirite, spre exemplu: Constantin Brâncuși, George Enescu, Emil Cioran, Mircea Eliade, care s-au impus în conștiința universală, dănuiesc în panteonul valorilor universale. Există un mister profund al impunerii și consolidării valorilor universale. Românul Constantin Brâncuși, artist francez de origine română, cum se scrie prin marile dicționare, prin opera sa impresionantă, a reușit să-l descifreze. El este acolo printre Nemuritorii Lumii. Cu toate acestea, ne amintim însă rar de el, iar tânăra generație nu-l întâlnește decât foarte sporadic. Operele sale monumentale, pornind de la Complexul monumental de la Târgu Jiu: *Masa tăcerii*, *Coloana infinitului*, *Poarta sărutului*, până la ciclul *Păsările*, fundamentează plastic concepția filosofică a țărânului român.

Marile canale internaționale de televiziune au dedicat serii de emisiuni. De asemenea, site-ul Google l-a comemorat pe marele artist român. Complexul monumental de la Târgu Jiu este unic în lume. România ar putea fi extrem de interesantă din punct de vedere turistic pornind și de la acest complex monumental.

Nu există muzee de artă modernă din marile capitale ale lumii care să nu dețină o lucrare ce aparține lui Constantin Brâncuși. Am trăit marea bucurie să mă întâlnesc cu operele lui Brâncuși la muzeele de artă modernă din Bruxelles, Tel Aviv, Paris.

Constantin Brâncuși fotografiat în 1922 de fotografii american Edward Steichen. Sursa: Wikipedia

Masa tăcerii ne amintește de masa țărănească, în jurul căreia se adună familia și cei apropiați; ne amintește în același timp de prăznuirea morților, ea fiind totodată o formă a abstracției filosofice. Megalitică *Poarta a sărutului*, după cum spune Dominique de Roux, „ar fi un discurs filosofic al istoriei”, cu un profund substrat folcloric, *Coloana infinitului* este o reprezentare a vieții și a morții. Exegețul Giulio Carlo Argan afirma că „Brâncuși este, înainte de toate, un filosof, în sensul pe care-l avea noțiunea în antichitate”. Constantin Brâncuși este un artist-filosof

pentru că opera sa ilustrează marile esențe ale lumii, pornind de aici din Carpați, de lângă sufletul țărânului român.

Și în spațiul artei românești există numeroși continuatori prin descoperirea noilor sensuri ale filonului tradiției românești. Artistul George Apostu este un discipol de excepție, care nu-l imită, ci îl urmează. Ciclurile sale *Tată și fiu* și *Fluturi* sunt revelatoare în acest sens.

Spiritul lui Constantin Brâncuși se leagă profund și de spiritul Maramureșului. Mă gândesc la arhetipurile culturii tradiționale din Maramureș, la domnișoara Pogany, fiica unui nobil din Maramureș, din Sighet, pe care a cunoscut-o

la Paris, iar sentimentele artistului s-au transformat în celebra operă *Domnișoara Pogany*.

Mă gândesc la continuatorii fondului profund al operei brâncușiene, pornind de la aceleași arhetipuri: marele artist Mihai Olos, celebru, imens, fabulos, uitat și el prin indiferența noastră. Mă gândesc la marele artist și spirit complex, Ioan Marchiș, ctitor de spiritualitate

profundă, căutător al esențelor rare. Mă gândesc la celebrii meșteri din Berbeștii Maramureșului, care acum câțiva ani au refăcut cu multă migală casa de la Hobița.

Iată că spiritul lui Constantin Brâncuși trece spre viitor ca o *Pasăre măiastră*, ca o *Coloană infinită* a sufletului românesc, deschisă către imensa Lume...

În Edinburg, cu Brâncuși și Paul Neagu

Dr. Teodor ARDELEAN

Cu ocazia deschiderii primei bibliotecii românești în Scoția, la Glasgow, delegația României a fost invitată de către gazde la vernisajul unei expoziții zis-celebre *10 Dialoguri - Richard Demarco - Scoția și Avangarda europeană*, desfășurat la Royal Scottish Academy din Edinburg. Cum o astfel de provocare nu putea fi refuzată cel puțin din motive de civilitudine și diplomație, iată-ne într-o seară rece de sfârșit de noiembrie, zgribuliți, căutând intrarea în celebra instituție culturală, care se mândrește nu doar cu independența sa, având un statut special în cadrul comunității culturale scoțiene, ci și cu anvergura relațiilor, măreția gândurilor îndrăznețe și beneficiile unor curatoriate excepționale.

Despre Richard Demarco ne-am documentat ușor atât de pe internet cât și din câteva pliante tematice. Artist, director de galerie, educator public, promotor al teatrului modern și comentator cultural apreciat. La 80 de ani nu manifestă gesturi de întoarcere spre propriul trecut cu toate reflecțiile firești, ci, cu energii ne bănuite, finalizează lucrări de o viață: interacțiuni cu mari artiști, discursive și de conversație, vizite la expoziții, studiouri și ateliere, pledoarii și susțineri practice... Galeria Demarco, fondată în 1966, a devenit în plan internațional o platformă de afirmare a noilor evoluții în sculptură, film, video, instalații, teatru, concerte, activități lucrative artistice ș.a. Chiar și expoziția deschisă la Edinburg în noiembrie 2010 dovedea acest stil Demarco, vizibil în prezentarea unor artiști europeni de mare importanță în Scoția. Puteau fi admirate: instalația recent sculptată de Magdalena Abakanowicz, expusă pentru prima dată în Marea Britanie, lucrări semnate de Ainslie Yule, Mach David, MacLennan Alastair, Gunther Uecker, sculpturi de Rory McEwan din colecțiile

Dr. Teodor Ardelean și Richard Demarco

familiei McEwan și ale lui Richard Demarco, opere ale „marilor” Tadeusz Kantor și Joseph Beuys din colecții europene importante, documentația primului spectacol „Rhythm 10” de Marina Abramovic din arhiva Demarco... Iar surpriza cea mare a venit chiar în momentul discursului ținut de Richard Demarco la vernisaj. După ce i se mulțumise public în stilul entuziasmului festiv pentru sprijinul acordat conceptului expoziției, pentru încrederea și răbdarea oferite în toate etapele de pregătire, pentru lumina în care pune aspectele semnificative ale vieții sale etc. simpaticul octogenar, cu o tinerețe a expresiei lucide greu de întâlnit în alte părți, cu o gestică scoțiană tipică și cu un verb penetrant și accentuat a trimis toate laudele spre... Brâncuși. Da, spre Brâncuși, căruia i-a mulțumit dintru început pentru esența a ceea ce a descoperit întru esențializare, pentru amprenta pe care ne-a dat-o în a lucra și a vedea dincolo de superficialul estetic.

Începuseră furnicăturile patriotice prin mădularile noastre. Brâncuși românul, Brâncuși

artistul, Brâncuși filosoful. Și se uita spre grupul nostru deși nu știa cine suntem. Și ne privea Richard Demarco de parcă eram atunci primiți în Academia Lui. Și rostea un *Laudatio* pentru cultura română de tip brâncușian cum n-am mai întâlnit până atunci și greu cred că voi mai întâlni vreodată. Iar când a pus punct „Argumentului Brâncuși” a trecut la... Paul Neagu. Despre „symbolismul hylestic”, despre „materialismul său spiritualist”, despre „stațiunile catalitice”... Eram așa de bulversați de cele auzite încât ni s-a părut tuturor că suntem cei mai importanți exponenți în viața ai societății civile europene! Mai ales că Demarco n-a folosit decât două nume proprii: Brâncuși și Paul Neagu. Toți ceilalți expozați, cu toate meritele și mărimile lor au fost lăsați singuri. Contau numai Brâncuși și Paul Neagu.

După vizitarea expoziției am trăit un sentiment de jenă. Erau acolo lucrări extraordinare ale unor artiști de mare expresie avangardistă despre care Demarco nu spusese decât „să-i vedeți și pe ceilalți”.

I-am văzut și i-am considerat nedreptățiți în acea seară superbă impregnată de „simțire românească a lumii”.

Și pentru ca totul să poarte un semn bun să vă povestesc și finalul. De-a dreptul Supranatural! Prezentându-mă cu albumul expoziției, editat cu această ocazie, după ce a scris un text oarecum convențional Maestrul Demarco exclamă:

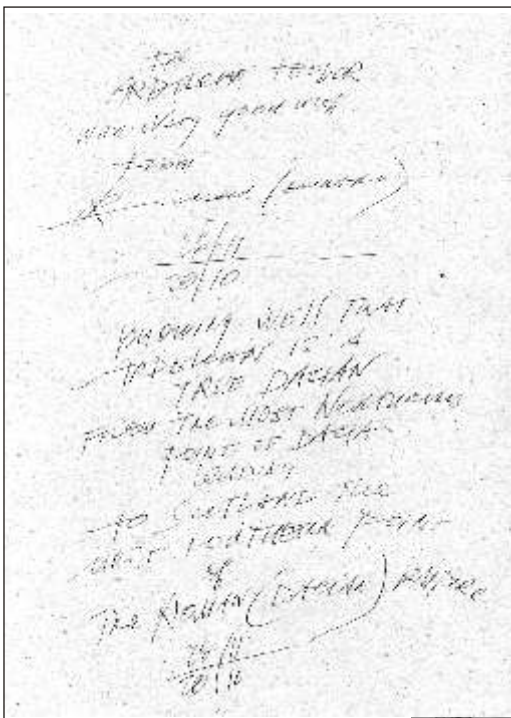
— Păreți a fi român...!

— Da, un român din cel mai nordic castru roman, din cea mai de nord capitală de provincie imperială – Porolissum.

— A, da, asta e foarte interesant și trebuie să adaug la autograf. Căci noi scoțienii ca și voi românii ne revendicăm de la „limesul cel mai nordic al Imperiului roman” și tocmai de aceea semănăm.

Am lăsat să treacă niște luni de zile întru dezmeticire. Dar, mai mult decât autenticul sentimentelor unui om nu văd în jurul acestei întâmplări. Nici când e vorba de sinceritățile simple, ca de om obișnuit ale lui Richard Demarco, nici când e vorba de trăirile mele și ale colegilor ce m-au însoțit. Să fie de vină în chestiune sufletul lui Constantin Brâncuși? Să fi fost pe aproape sufletul lui Paul Neagu? Numai Dumnezeu știe!

P.S. Descoperind ce poate face uneori „sufletul românesc în mare-lucrarea lui” o să-i trimitem aceste însemnări domnului Matei Stîrcea Crăciun, doctor în antropologie și istorie, cercetător științific la Centrul de Cercetări Antropologice „Francisc Rainer” al Academiei Române, care este autor al primei abordări antropologice a sculpturii brâncușiene și al cărții *Paul Neagu – nouă stațiuni catalitice*, publicată în 2003 la Editura bucureșteană Anastasia. Cu rugămintea de-a ne ajuta pe noi, cititorii revistei „Familia română” să aflăm mai multe lucruri de suflet despre Brâncuși și Paul Neagu. Și, poate, și altele...!

Caleidoscop internautic - Constantin Brâncuși

*Ceea ce fac eu astăzi, mi-a fost dat ca să fac!...
Căci am venit pe lume cu o menire! (Constantin Brâncuși)*

Casilda CIOLTEA

Rugăciunea lui Brâncuși - în fața Catedralei românești din Paris

Comunitatea ortodoxă română din Paris a făcut demersuri astfel încât reproducerea lucrării *Rugăciune* a marelui sculptor Constantin Brâncuși să fie așezată pe un soclu din marmură, în fața catedralei românești din Paris.

Guvernul român a făcut cadou Guvernului francez, în anul 2001, reproducerea acestei importante lucrări, copia fiind realizată în anul 2000 la Berlin, după un mulaj de cauciuc siliconic.

„Ni s-a semnalat faptul că Guvernul român, cu ani în urmă, a făcut cadou Guvernului francez o copie a unei lucrări a lui Brâncuși care se numește *Rugăciunea*. Am cerut Statului francez, prin Patriarhia Română, ca această statuie să fie adusă în fața Bisericii noastre din Paris, în fața Catedralei mitropolitane, tocmai pentru faptul că Brâncuși a fost cântăreț acolo (ipodiacon). Această operă a lui Brâncuși adună în ea atât România cât și Franța, atât pe românii de aici cât și pe românii de acolo”, a precizat Înaltpreasfințitul Părinte Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale și Meridionale.

<http://www.jurnalul.ro/timp-liber/arte/rugaciunea-lui-brancusi-in-fata-catedralei-romanesti-din-paris-569232.html>

Bursele „Constantin Brâncuși”

Institutul Cultural Român a lansat în anul 2005 programul de burse „Constantin Brâncuși” și „George Enescu”, program care le oferă artiștilor români ocazia de a lucra într-un mediu artistic internațional prin acordarea de patru burse anual, pentru perioade de trei luni.

Obiectivele acestui program sunt introducerea artiștilor români în circuitul valorilor europene și oportunitatea de a lucra într-un mediu internațional în domeniile arte plastice și muzică. Programul se adresează artiștilor plastici și muzicienilor români care au studiile universitare de specialitate încheiate, cu performanțe recunoscute în domeniu, în vederea desfășurării de

proiecte artistice în atelierul închiriat de România la Cité Internationale des Arts.

Selecția se face de o comisie independentă de specialiști, personalități recunoscute în cele două domenii, în baza unui dosar de candidatură. Dosarul selectat de comisie este trimis spre validare Comisiei de Admitere de la Cité Internationale des Arts.

http://www.icr.ro/burse_brancusi_enescu

Google îl sărbătorește pe Constantin Brâncuși

În data de 19 februarie 2011, la împlinirea a 135 de ani de la nașterea celui mai mare sculptor al secolului XX - Constantin Brâncuși - cel mai cunoscut motor de căutare din lume - Google, a ținut să marcheze acest eveniment dedicându-i un logo.

Astfel, sigla Google de pe pagina principală a fost alcătuită, pentru o zi, din imagini ale celor mai celebre opere ale artistului, printre care se numără *Domnișoara Pogany*, *Pasăre în spațiu*, *Sărutul*, *Nou-născut*, *Prometeu* sau *Leda*.

<http://www.ziare.com/constantin-brancusi/>

Suveniruri despre Brâncuși, în premieră la Târgu Jiu

În vara lui 2010, la aproape 21 de ani de la dobândirea libertății de exprimare, s-a inaugurat la Târgu Jiu un centru de informare pentru turiști, de unde aceștia pot cumpăra suveniruri despre oraș și reproduceri ale operelor realizate de Constantin Brâncuși.

Centrul de informare a fost amenajat în apropiere de *Poarta Sărutului*, *Aleea Scaunelor* și *Masa Tăcerii*. Turiștii care doresc, pot beneficia pe parcursul vizitei, de un ghid existând de asemenea și un tabel cu numerele de telefon ale persoanelor din oraș care pot oferi informații despre capodoperele lui Constantin Brâncuși.

<http://www.ziare.com/constantin-brancusi/>

Lanț uman în jurul Ateneului în memoria lui Constantin Brâncuși

Scriitorul Laurian Stăncescu, membru al Uniunii Scriitorilor din România, a organizat anul acesta, pe 19 februarie, în fața Ateneului Român din București, un eveniment în cinstea împlinirii a 135 de ani de la nașterea sculptorului Constantin Brâncuși.

Aproximativ 300 de persoane, tineri de la liceele „Nicolae Tonitza” și „Constantin Brâncuși”, dar și studenți, profesori, scriitori, artiști plastici și iubitori ai operei brâncușiene au făcut un cerc în fața Ateneului.

Motivul pentru care a fost ales Ateneul Român se datorează faptului că Brâncuși a expus pe holul instituției, din toamna lui 1902, până în primăvara lui 1903, celebra sa lucrare *Ecorșeu*, care se află acum la Academia de Artă din București.

Laurian Stăncescu va organiza, la începutul lunii mai, Marșul Cultural „Constantin Brâncuși” care se va desfășura pe traseul Craiova - Paris, prilej cu care doritorii vor reface drumul artistului din anii 1903 - 1904. „Eu am să plec în luna mai, pe jos, până la Paris. Ideea pentru care fac acest marș este de a aduce osemintele marelui sculptor în țară. Fac acest marș pe jos pentru a îndupleca poporul francez și sper ca ei să înțeleagă demersul meu cultural”, a afirmat Laurian Stăncescu.

<http://www.a1.ro/timp-liber/evenimente/lanț-uman-in-jurul-aten-eului-in-memoria-lui-constantin-brancusi-143635.html>

Casa memorială „Constantin Brâncuși”

În satul Hobița, comuna Peștișani, nu departe de orașul Târgu Jiu, se află casa în care s-a născut în 1876 Constantin Brâncuși.

Construită pe la 1870 de către tatăl său, casa părintească este un exemplu tipic de arhitectură românească. Făcută aproape în întregime din lemn, inclusiv acoperișul din șindrilă coborând până la prispa care înconjoară clădirea, casa este susținută de stâlpi ciopliți și sculptați manual. Avea trei încăperi, nu foarte mari, iar la mijloc se afla o cameră ce avea în spate o vatră micuță cu corlată.

Din 1970 casa a fost transformată în casă memorială, care adăpostește astăzi o colecție de albume, scrisori, fotografii și documente referitoare la viața și opera celui care a fost părintele sculpturii moderne.

http://museum.ici.ro/oltenia/gorj/romanian/fcasa_brancusi.htm

Atelierul lui Brâncuși reconstituit la Centrul Pompidou

În anul 1956 Constantin Brâncuși a lăsat moștenire întregul său atelier (lucrările terminate, schițe, mobilier, unelte, biblioteca, fotografii) statului francez, cu condiția că acesta se angajează pentru a-l reconstitui așa cum va fi la moartea artistului. O primă reconstituire incompletă este realizată la Muzeul Național de Artă Modernă, la palatul Tokio, înainte ca replica sa fidelă, în ce privește dispoziția spațiului și a luminii, să fie transferată la poalele Centrului Georges Pompidou.

*Atelierul lui Brâncuși (imagine de ansamblu) - Centrul Pompidou, Paris.
Sursa:0 www.show.ro*

O reamenajare situată într-un ansamblu arhitectural renovat, realizat de arhitectul Renzo Piano, în colaborare cu Richard Rogers de la Centrul Georges Pompidou, va fi efectuată în 1996, după planurile originale ale atelierului din strada Impasse Ronsin.

A fost dificil pentru Renzo Piano să facă un spațiu deschis pentru public, respectând în același timp dorințele artistului. Dacă arhitectul nu a încercat să recâștige intimitatea din Impasse Ronsin, el a păstrat ideea unui loc protejat, în care privitorul este izolat de stradă și piață.

<http://www.centrepompidou.fr/education/ressources/ens-brancusi/ens-brancusi.htm>

Colocviul Constantin Brâncuși

Uniunea Artiștilor Plastici din România și Uniunea Scriitorilor din România au organizat

cu prilejul aniversării a 135 de ani de la nașterea marelui sculptor român „Colocviul Constantin Brâncuși”.

Manifestarea a avut loc luni, 21 februarie 2011 începând cu orele 18, la Sala Oglinzilor a Uniunii Scriitorilor din România (Casa Monteoru). Cu această ocazie a fost acordată placheta aniversară „Constantin. Brâncuși” unor personalități ale vieții publice românești.

<http://www.hotnews.ro/stiri-cultura-8311136-colocviul-constantin-brancusi.htm>

Centrul de Cultură și Artă „Constantin Brâncuși”

În data de 6 iulie 1998 s-a înființat la Târgu Jiu Centrul de Cultură și Artă „Constantin Brâncuși”, prin reorganizarea activității Casei de Cultură a municipiului Târgu Jiu.

Activitatea principală a Centrului este de informare, cercetare și documentare în domeniul brâncușiologiei, cu accent pe valorificarea spirituală a moștenirii brâncușiene de la Târgu-Jiu: Ansamblul Monumental „Calea Eroilor”.

În acest sens, în cadrul Centrului funcționează un punct documentar și de informare și se editează o publicație cu caracter periodic. Valorificarea cercetărilor și contribuțiilor de brâncușiologie se face și printr-o colecție editorială circumscrisă tematicii, ca și prin colocvii anuale, simpozioane, tabere de creație etc.

Sectorul de activitate pe linie de brâncușiologie funcționează în sediul din Parcul Municipal „Constantin Brâncuși” în care, pe lângă un punct de documentare și informare, există un proiect pentru o bibliotecă Brâncuși și o mini-librărie prin care se vor pune la dispoziția publicului cărți, reviste, pliante, opere de artă, ilustrate.

<http://www.judetulgorj.info/despre-gorj/cultura/94-centrul-de-cultura-si-arta-constantin-brancusi.html>

Enciclopedia Virtuală „Constantin Brâncuși”

Enciclopedia Virtuală Constantin Brâncuși a fost prima realizare de acest gen din România dedicată marelui sculptor, un proiect realizat în colaborare cu Societatea Culturală Noesis sub patronajul UNESCO și finalizat în primăvara anului 2002.

Enciclopedia Virtuală Constantin Brâncuși

a fost îngrijită de Domnul Barbu Brezianu, cel mai reputat brâncușolog la nivel mondial.

Proiectul s-a dorit a fi crearea unei resurse complexe de informații despre marele sculptor, cu o interfață grafică atrăgătoare și ușor de folosit.

Enciclopedia Virtuală a fost realizată sub forma unui dublu CD care conține:

- ▶ peste 900 de fotografii (cu lucrările marelui artist, documente, fotografii din atelier, din expoziții, imagini cu Brâncuși).

- ▶ cărți și studii despre Brâncuși în limbile română și engleză semnate de Barbu Brezianu, V.G. Paleolog, Mircea Eliade, Sidney Geist, Carola Geidion-Welcker, Petru Comarnescu, Sorana Georgescu-Gorjan, Ion Pogorilovschi, Friedrich Teja Bach.

- ▶ un film documentar de 77 de minute în regia lui Cornel Mihalache, despre opera și viața celui care a revoluționat sculptura modernă.

- ▶ scurtă filmare cu Brâncuși (65 de secunde).

<http://www.tree.ro/ro/proiecte/enciclopedia-virtuala-constantin-brancusi.html>

Constantin Brâncuși - locul întâi în topul primilor 500 de artiști ai secolului XX

Sculptorul român Constantin Brâncuși s-a aflat, în anul 2008, în fruntea clasamentului celor mai importanți 500 de artiști ai secolului XX, publicat pe site-ul celebrei galerii Saatchi din Marea Britanie și întocmit pe baza voturilor internautilor.

Astfel, luni, 17 martie 2008, Constantin Brâncuși avea un total de 27.099 de voturi, clăsându-se pe prima poziție a topului, fiind urmat de Pablo Picasso (13.713 voturi), Egon Schiele (13.572 voturi), Paul Cézanne (13.568 voturi), Claude Monet (13.088 voturi), Gustav Klimt (13.016 voturi), Paul Gauguin (12.957 voturi),

„S-a născut la Hobița, în anul 1876 și nu va muri, într-adevăr niciodată”.

(Dumitru Daba, *Adevărul Brâncuși*, Editura de vest, Timișoara 2006, p.226)

Henri Matisse (12.941 voturi), Marcel Duchamp (12.925 voturi) și Piet Mondrian (12.912 voturi), conform site-ului <http://www.saatchi-gallery.co.uk/artvote/>.

În același clasament se află și pictorul român de origine evreiască Victor Brauner, care se afla pe locul 302, cu 3.997 de voturi.

<http://www.mediafax.ro/cultura-media/constantin-brancusi-locul-intai-in-topul-primilor-500-de-artisti-ai-secolului-xx-2460358>

Doamna L.R. de Constantin Brâncuși, vândută pentru 29 milioane euro

Sculptura de lemn *Doamna L.R. de Constantin Brâncuși*, din colecția de artă a lui Yves Saint Laurent, a fost vândută în cadrul licitației organizate la Paris de casa Christie's, pentru 29,2 milioane euro, incluzând comisionul casei de licitații. Lucrarea, care inițial a fost estimată la 20 milioane euro, a fost achiziționată de un colecționar care a licitat prin telefon.

Madame LR a părăsit atelierul lui Brâncuși la scurt timp după creație, și nu a fost expusă niciodată. Lucrată în lemn de stejar, piesa a fost sculptată după ce Brâncuși a întâlnit-o la Paris pe Léonie Ricou - potrivit scrisorilor schimbate de cei doi, relația dintre ei nu a depășit niciodată stadiul de amicitie fondată pe imensa apreciere pe care L.R. o purta sculptorului.

<http://www.colectionarul-roman.ro/stiri>

Constantin Brâncuși fotograf

În perioada 22 aprilie - 13 mai 2009, Institutul Cultural Român din Londra a găzduit expoziția *Constantin Brâncuși fotograf*, prezentând o selecție de 30 de tiraje moderne după fotografiile originale realizate de artist.

La moartea sa, în anul 1957, Constantin Brâncuși a lăsat peste 560 de negative și mai mult de 1000 de fotografii realizate de el însuși. Imaginile redau spațiul intim al atelierului din Paris și ilustrează aspecte ale creației sale.

Expoziția a fost însoțită de proiecția filmului documentar *Brâncuși* (1996, 77 min.), în regia lui Cornel Mihalache. Documentarul a mai fost prezentat la Institutul de Film Canadian din Ottawa în 2005, la Muzeul de Artă al României din București în 2006 și la Societatea de Limbă Portugheză din Lisabona în 2007.

<http://www.icr-london.co.uk/ro/brancusi.php>

Complexul monumental Constantin Brâncuși de la Târgu-Jiu

Singura lucrare monumentală terminată de

Constantin Brâncuși este cea de la Târgu Jiu, ridicată în memoria soldaților morți în timpul primului război mondial, pe axa Bulevardului Eroilor, în apropiere de satul lui natal Hobița.

Inaugurarea ansamblului sculptural a avut loc în octombrie 1938 în prezența lui Brâncuși, cu prilejul comemorării luptelor de la Jiu din timpul Primului Război Mondial. Slujba solemnă a fost oficiată de 16 preoți.

Monumentul este format din trei părți și acoperă temele principale ale operei sale.

Primul monument, *Masa Tăcerii*, este format dintr-o masă de piatră, mică și rotunjită, înconjurată de douăsprezece scaune în formă de clepsidră.

Al doilea, *Poarta Sărutului* are o înălțime de 5m, o lungime de 6m și o lățime de 2m. Preia tema Sărutului, cele două ființe din sculptura originală fiind gravate pe toată lungimea pragului de sus a ușii, în timp ce cei doi piloni păstrează doar ochii cuplului, deveniți o formă rotundă dublă, perfect concentrică și împărțită la mijloc.

Poarta Sărutului dă spre un parc public aflat la câteva sute de metri de Coloana fără sfârșit; o alee mărginită de taburete din piatră desenate de Brâncuși duce către *Masa Tăcerii*, situată pe aceeași axă cu *Poarta* și *Coloana*. Dacă inițial comanda ansamblului de la Târgu Jiu era destinată cinstirii memoriei soldaților morți în luptă, realizarea lui Brâncuși este complet lipsită de vreo aluzie militară. *Poarta Sărutului* nu este nici ea un arc de triumf și nu invită poporul la ceremonii solemne. Ea celebrează dragostea și pacea universale, într-un loc al promenadei și al meditației.

Urmând axa pe care se afla *Masa Tăcerii* și *Poarta Sărutului*, se ajunge la al treilea monument, *Coloana Infinitului*, care, cu cei 29 m înălțime, finalizează procesul de aliniere a întregului.

„...de Brâncuși nu te poți apropia, nu poți vorbi, nu poți scrie despre opera lui, fără un infinit respect. Este respectul pe care modestia și demnitatea vieții lui, măreția operei sale îl impun. După cum el însuși gândea că artistul nu se poate apuca de lucru fără a fi într-o stare de puritate, de seninătate, precedată de meditație și asceză, tot așa noi avem sentimentul că trebuie să ne pregătim pentru a ne apropia de el și că fiecare contribuție a noastră nu va avea sens decât dacă ține de un act de cinstire...”

(Jacques Lassaigne, cf. *Carte de inimă pentru Brâncuși*, p.88)

Unitatea spirituală între operele de la Târgu Jiu exista deja în atelier. Brâncuși a sculptat mai multe variante ale *Coloanei Infinitului*, iar clepsidrele *Mesei Tăcerii* au ieșit tot din atelier.

<http://www.roportal.ro/articole/complexul-monumental-constantin-brancusi-de-la-targu-jiu-2479.htm>

Constantin Brâncuși și „Atlanticul Negru” la Tate Liverpool

Sculptorul Constantin Brâncuși, a fost prezent, între 29 ianuarie și 25 aprilie 2010 în expoziția *Modernitatea africană: călătorii în Atlanticul Negru/ Afro Modern: Journeys through the Black Atlantic*” de la prestigioasa Galerie Tate din Liverpool.

Expoziția a inclus sculptura în lemn *Cap de copil* (1919-1923) din Colecția Tate și fotografiile *Negresa blondă* (1926), *Vedere din atelier* (după 1930) și *Portretul lui Nancy Cunard* (1925-1927) de la Centrul Pompidou din Paris. Evenimentul s-a desfășurat cu sprijinul Institutului Cultural Român din Londra, alături de Primăria din Liverpool.

„Din toată lumea - numai românii și africanii au știut cum să sculpteze în lemn” – Constantin Brâncuși.

<http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/ultima-ora-constantin-brancusi-si-atlanticul-negru-la-tate-liverpool-5325554>

Prima expoziție personală Brâncuși în Europa

În România realismului socialist, Brâncuși a fost contestat ca unul din reprezentanții formalismului burghez cosmopolit. Totuși, în decembrie 1956, la Muzeul de Artă al Republicii din București s-a deschis prima expoziție personală Brâncuși din Europa.

Au fost expuse, atunci, *Portretul picto-*

rului Dărăscu, Cap de copil în bronz, Somnul, Cap de Copil în ghips, Cap de Copil în bronz - din colecția G.Opres.

Invitat fiind de directorul Muzeului M.H. Maxy și de pictorul Camil Ressu, Brâncuși nu a răspuns invitației.

<http://brancusi.1dez.com/biografie-brancusi.html>

Prima mare expoziție Constantin Brâncuși

În perioada noiembrie-decembrie 1926, Brummer Gallery din New York a organizat cu ajutorul pictorului francez Marcel Duchamp, prima mare expoziție a operelor sale. Catalogul prefațat de Paul Morand a cuprins patruzeci și două de sculpturi incluzând cinci socluri, dintre care primele patru *Păsări în spațiu* datând din anii 1923, 1925, 1926 și *Coloana* din 1918 pe care o intitulează *Coloana fără sfârșit*.

<http://brancusi.1dez.com/biografie-brancusi.html>

Astăzi opera lui Brâncuși este găzduită de toate marile muzee ale lumii și poate fi văzută prin intermediul internetului din toate colțurile mapamondului:

http://www.saatchi-gallery.co.uk/times_200/main.php

<http://www.guggenheim.org/new-york/collections/collection-online/show-list/artist/b/?search=Constantin%20Brancusi>

http://www.moma.org/collection/artist.php?artist_id=738

<http://www.tate.org.uk/modern/exhibitions/brancusi/>

<http://www.centrepompidou.fr/education/ressources/ens-brancusi/ens-brancusi.htm>

http://www.artcyclopedia.com/artists/brancusi_constantin.html

Linkuri Biografie:

<http://www.brancusi.com/index.html>

<http://brancusi.1dez.com/index.html>

<http://www.cleopatra-lorintiu.com/ro/documentar/brancusi>

IN MEMORIAM

Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania

Drd. Stelian GOMBOȘ

Iată că de două milenii încoace, adică de la întemeierea credinței creștine, suntem capabili să ne cinstim și să ne omagiem eroii istoriei sau martirii credinței precum și personalitățile marcante, universale și naționale, care au amprentat istoria, veacurile și locurile cu activitatea, cu viața și cu învățăturile ori scrierile lor mult folositoare!... Iată că anul acesta, din ziua de 31 ianuarie ne facem părtași la nașterea în viața cea veșnică a Împărăției Cerurilor a unui mare cărturar, scriitor, teolog, ierarh, cunoscător și mărturisitor al istoriei bimilenare românești, totodată și apologet al drepte credințe creștine - Arhiepiscopul și Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania, după ce și-a purtat cu toată demnitatea și încrederea în Dumnezeu crucea vieții și a suferinței, vreme de mai mulți ani!... De aceea, pentru noi, din acest moment vom comemora totdeauna acest eveniment închinat vrednicului și demnului logofăt spiritual al Clujului, Albei, Crșanei și Maramureșului sfârșitului de secol XX și începutului de secol XXI – care a păstorit aceste meleaguri ale Transilvaniei străbune și Ardealului strămoșesc, vreme de 18 ani, între anii 1993 – 2011, ca Arhiepiscop al Vadului Feleacului și Clujului iar din anul 2006 (și) ca Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului!...

Drept urmare, în iureșul zilei și în vârtejul timpului mi-am adus aminte, pentru câteva momente, de Înaltpreasfințitul Părintele nostru Arhiepiscop și Mitropolit Bartolomeu, a cărui plecare o regretăm foarte mult!... Pentru că îi regretăm calitățile sale, personalitatea sa remarcabilă, abilitățile sale foarte competente în disciplina teologică și în cea pastoral - misionară, apologetică și mărturisitoare, pe care ni le-a cultivat în orice prilej cu atâta dăruire și abnegație!... El este și va rămâne în continuare, în conștiința discipolilor, profilul teologului și al omului de cultură cu deschidere spre universal, spre consistență și acrivie științifică, transmisă nouă cu foarte multă acuitate și exactitate!... Cu vaste și avizate cunoștințe în cele mai diverse

discipline culturale, istorice și teologice, Părintele Arhiepiscop și Mitropolit Bartolomeu inspira tuturor foarte multă demnitate, seriozitate, sinceritate, tărie de caracter, mult discernământ și foarte multă onestitate, noblețe și dărzenie sufletească!... Tocmai din această cauză era foarte apreciat, foarte admirat și probabil, și invidiat!... El, Arhipăstorul, a fost întotdeauna, consecvent probității sale intelectuale, morale și sufletești!... De aceea, a fost mult iubit de tinerii elevi-seminariști, studenți-teologi, preoți și călugări, și nu în ultimul rând foarte mulți laici și intelectuali, ajutându-i pe foarte mulți dintre ei prin recomandările și sfaturile pe care le-a dat fiecăruia în parte, ori de câte ori a fost solicitat!...

Pe numele său de botez Valeriu Anania, Mitropolitul Bartolomeu Anania s-a născut la 18 martie anul 1921 în comuna Glăvile-Piteșteana din județul Vâlcea. Cel ce avea să devină, în martie anul 2006, Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului a avut parte de o tinerețe agitată, fiind arestat în trei rânduri (anii 1941, 1942 și 1958) după ce a fost acuzat de „activități legionare” și condamnat la muncă silnică pentru 25 de ani (ispășind 6 ani). S-a călugărit în anul 1942, fiind apoi student la Facultatea de Medicină, la Conservatorul de Muzică și ulterior la Facultatea de Teologie. Cu alte cuvinte, Bartolomeu Valeriu Anania a urmat

cursurile Facultății de Medicină și Conservatorul de Muzică din Cluj, între anii 1944 și 1946, pe care nu le-a terminat, dar și ale Facultății de Teologie din București și ale Academiei Teologice din Cluj - Napoca și Sibiu, fiind licențiat la Sibiu în anul 1948. Bartolomeu Valeriu Anania nu este cunoscut doar în calitate de cleric ortodox, ci și de scriitor, poet și dramaturg. El a urmat școala primară din localitatea natală, după care a fost înscris la Seminarul „Central” din București. În anul 1943 a absolvit Liceul „Mihai Viteazu” din București a obținut diploma de Bacalaureat, iar în anul 1935, minor fiind, a devenit membru al organizației „Mănușchiul de prieteni”, organizație legionară a tineretului școlar, pentru ca din anul 1936 să fie încadrat în „Frăția de Cruce”, organizație superioară celei dintâi. „Nu am apucat să devin legionar din două motive, unul formal și altul de fond: în ianuarie 1941, la vremea când eu încă nu eram major (la aceea vreme majoratul era la 21 de ani), „Frăția de Cruce” din Seminarul Central a fost desființată. În al doilea rând, în timpul scurtei guvernări legionare, dar și după aceea, mi-a fost dat să văd și reversul medaliei, adică fața neștitută a Gărzii de Fier, cu care nu puteam fi de acord. Mărturisesc însă că „în «Frăția de Cruce» din Seminar nu se făcea politică, nici antisemitism, ci doar educație, și că nu am avut de învățat decât lucruri bune: iubire de Dumnezeu, de neam și de patrie, corectitudine, disciplina în muncă, cultivarea adevărului, respect pentru avutul public, spirit de sacrificiu”, afirma, mai târziu, Bartolomeu Anania. Viitorul Mitropolit avea să fie însă arestat de trei ori pentru legături cu legionarii sau activități legionare: în anul 1941 (pentru 3 săptămâni, după ce participase la funeraliile unui comandant legionar), în anul 1942 (pentru că ar fi deținut în podul Mănăstirii Cernica materiale legionare și arme) și în anul 1958, sub acuzația de activitate legionară înainte de 23 august anul 1944. După cel de-al doilea război mondial, Arhiepiscopul și Mitropolitul Bartolomeu a fost unul dintre liderii protestelor anticomuniste studențești din anul 1946 din Cluj - Napoca, iar ulterior a ajuns în temnițele comuniste, ca deținut politic.

Mai trebuie amintit aici și acum de cariera sa duhovnicească, pe care a început-o în 2 februarie anul 1942 când a fost tuns în monahism la mănăstirea „Antim” din București și primit numele de călugărie Bartolomeu. El a fost hirotonit ierodiacon, la 15 martie anul 1942, și și-a desfășurat activitatea în această calitate la mănăstirile Polovragi și Baia de Arieș, între anii 1943 și 1947, după care a devenit stareț la Mă-

năstirea Toplița, inspector patriarhal pentru învățământul bisericesc, între anii 1949 și 1950, decan al centrului de îndrumare misionară și socială a clerului, la Curtea de Argeș în perioada anilor 1951-1952. A fost condamnat de către Tribunalul Militar Ploiești la 25 de ani de muncă silnică pentru „uneltire contra ordinii sociale”. Și-a ispășit pedeapsa în închisoarea de la Aiud la secția „politici”. În timpul detenției i-a murit mama, iar el a fost înștiințat de acest fapt de către fratele lui, închis și el în aceeași închisoare. În anul 1964 a fost eliberat, împreună cu alți deținuți politici, în urma unui decret dat de autorități de desființare a detenției politice. Așadar, în luna iunie anul 1946, în timp ce era student la Cluj și președinte al Centrului studențesc „Petru Maior”, a condus greva studențească antirevizionistă și anticomunistă, după care a urmat un șir lung de arestări și expulzări. Sub regimul comunist, Bartolomeu Anania a efectuat șase ani de detenție, între anii 1958-1964.

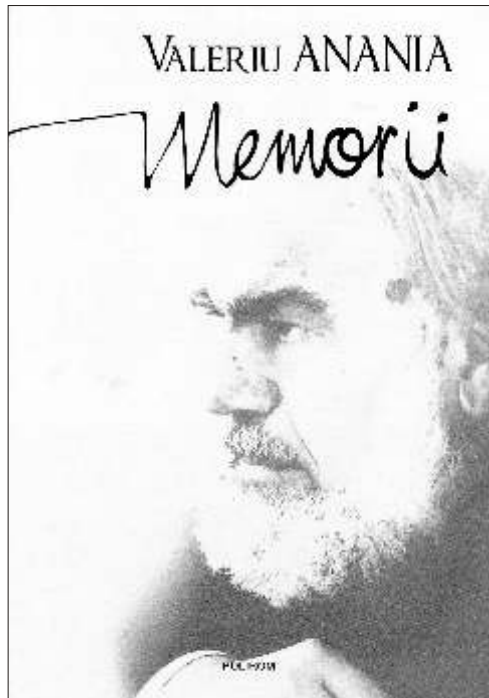
În anul 1965 a fost trimis de către Biserica Ortodoxă Română în Statele Unite ale Americii unde a îndeplinit mai multe funcții în cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române: secretar eparhial, consilier cultural, secretar general al Congresului Bisericesc, director al Serviciului Publicații. În anul 1967 a fost hirotonit ieromonah de către Arhiepiscopul Victorin, acordându-i-se din partea Sfântului Sinod rangul de Arhimandrit. Tot în această perioadă susține nenumărate conferințe în Detroit, Chicago, Windsor, Honolulu și face parte din mai multe delegații ale Bisericii Ortodoxe Române peste hotare, în Egipt, Etiopia și India. Reîntors în țară, devine director al Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, între anii 1976-1982.

În anul 1982 va ieși la pensie și se va retrage la Mănăstirea Văratec, pentru a se dedica scrisului, când și unde a început să lucreze la revizuirea traducerii în limba română a Sfintei Scripturi. În primăvara anului 1990, Preacuviosul Părinte Arhimandrit Bartolomeu Anania a făcut parte din Grupul de Reflecție pentru Înnoirea Bisericii, alături de clericii: Dumitru Stăniloae, Constantin Galeriu, Daniel Ciobotea, Constantin Voicescu, Iustin Marchiș, Toader Crâșmariu și de mireni: Horia Bernea, Octavian Ghibu, Teodor Baconsky, Sorin Dumitrescu. La 21 ianuarie anul 1993 este ales ca Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, fiind hirotonit și însăunat în Catedra Arhiepiscopală din municipiul Culuj - Napoca, ca succesor al Arhiepiscopului Teofil Herineanu, la 7 februarie anul 1993. În toamna anului 2005 inițiază, demarează

și coordonează acțiunea de înființare a noii mitropolii: a Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. La 2 martie anul 2006, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ridicat pe Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Bartolomeu al Vadului, Feleacului și Clujului la rangul de Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului - mitropolie înființată în mod canonic de către Sfântul Sinod la 4 noiembrie 2005 slujba festivă de conferire și înființare având loc de Prasnici Bunevestiri la 25 martie anul 2006, la Catedrala Mitropolitană din municipiul Cluj – Napoca. Pe lângă calitatea de înalt ierarh ortodox, Bartolomeu Valeriu Anania a desfășurat și o amplă activitate de scriitor și traducător, primind în anul 1982 premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor din România, al cărei membru titular a fost. De asemenea, de-a lungul anilor, a fost cinstit cu o serie de premii și medalii culturale printre care se numără premiul de dramaturgie al Uniunii Scriitorilor, pentru volumul *Greul pământului* (1982), premiul special pentru volumul *Din spumele mării*, obținut la Salonul de carte din Oradea (1995), marele premiu pentru poezie al Festivalului internațional de poezie „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca (1999), premiul pentru „Opera omnia”, al Uniunii Scriitorilor Cluj – Napoca (2001). Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului a tradus Biblia - o muncă de Sisif, care a durat peste zece ani și care a fost tipărită în anul 2001, și-a scris *Memoriile*, în anul 2008, considerate literatură pură, a publicat poezii, volume de proză și piese de teatru și a scris sute de Pastorale și predici, pentru credincioșii pe care i-a păstorit, cu multă dragoste, abnegație și jertfelnicie. Tot în anul 2008 pune bazele Fundației „Mitropolitul Bartolomeu” – ce are scopul de a încuraja și ajuta tinerii serioși, conștiincioși, dedicați studiului, însă cu venituri materiale reduse, cu burse de cercetare și perfecționare.

Înaltpreasfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Bartolomeu Anania, printre multe alte ordine și distincții naționale și internaționale, i-au fost decernate titlurile de Doctor Honoris Causa al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napo-

ca (1 iunie anul 2001), al Universității de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” din Cluj-Napoca (7 iulie anul 2001); „Cetățean de onoare” al municipiului Cluj-Napoca (25 ianuarie anul 1996); „Cetățean de onoare” al municipiului Bistrița (martie 2001) și „Cetățean de onoare” al municipiului Dej. Pentru activitatea sa ecleziastică a fost distins cu: Crucea Patriarhală - București, Ordinul Sfântului Mormânt al Patriarhiei Ierusalimului, Ordinul Sfinților Apostoli Petru și Pavel al Patriarhiei Antiohiei, iar începând cu 22 noiembrie anul 2010 era Membru de Onoare al Academiei Române. Ca atare este personalitate marcantă a culturii și spiritualității românești, de anvergură și recunoaștere națională și internațională, autor al vestitelor *Memorii*, membru al Uniunii Scriitorilor, traducător și diortositor al Sfintei Scripturi – Care a și devenit Ediția Jubiliară a Sfântului Sinod, în anul 2001.

multor organisme academice de specialitate din țară, am observat cum, la înmormântarea sa l-au plâns și regretat cu toții, fiind conștienți de marea pierdere ce li s-a pricinuit!... A fost o prohodire a unui distins ierarh și slujitor al Bisericii la care am participat, și care m-a impresionat profund datorită atmosferei de reculegere, decenței și sobrietății în care s-a desfășurat, și la care au participat mulți ierarhi ai bisericii noastre, foști studenți ai prea sfinției sale, precum și foarte mulți preoți și călugări!...

Cuprins fiind de emoție, respect și recunoștință m-am tot gândit, preț de mai multe zile, cum să-mi pot exprima, cât mai bine, în câteva rânduri, aceste stări și sentimente față de înaltpreasfinția sa, acum, la nașterea sa în viața cea cerească, având aici, nouăzeci de ani de viață pământescă, trăiți în spiritul unor principii sănătoase, al unei corectitudini pilduitoare, precum și al bune noastre înțelepciuni, demnități și cuminenții tradiționale și autentice a poporului nostru românesc!...

Constat, cu oarecare strângere de inimă, că nu este ușor să faci un asemenea lucru mai ales pentru unul ca mine care l-am cunoscut de relativ puțină vreme, adică de doar optsprezece ani, de când a fost slujitorul, păstorul cel bun și arhipăstorul duhovnicesc, al preoților și al credincioșilor care viețuiesc în cuprinsul celor două județe – Cluj și Bistrița Năsăud - ce aparțin acestei eparhii!...

În viziunea, în mintea și în inima mea personalitatea prea sfinției sale s-a conturat și s-a identificat prin câteva trăsături și calități distincte: - și anume, în primul rând prin maturitatea și bogata experiență sau înțelepciune pastorală și duhovnicească, prin atașamentul față de valorile spirituale, perene ale poporului nostru, prin felul său de a fi foarte firesc și mai puțin sofisticat sau complicat; după aceea prin tenacitatea și perseverența, prin dispoziția pe care o avea spre intensificarea eforturilor în vederea rezolvării unei probleme, atunci când situația o cere; prin cultura teologică și nu numai cu care sunteți înzestrați datorită muncii și tenacității prea sfinției sale – deoarece a fost un autodidact înăscut și foarte consecvent cu el însuși de-a lungul întregii sale vieți; prin luciditatea și spiritul critic însoțit de foarte multă înțelegere și condescendență; pe urmă prin spiritul de disciplină, în primul rând cu propria lui persoană, revelat cu fiecare slujire ori cu fiecare predică sau cuvântare, susținute într-un mod foarte cerebral, lucid și vertical, concis, coerent dar și consistent în diferite împrejurări sau cu diferite ocazii!... De asemenea, mai avea și calitatea de a fi un om de o sinceritate, fermitate dar și discreție și modestie ieșite din comun, care îți inspirau foarte multă încredere, confort sufletesc și dragoste față de valorile eterne ale spiritualității noastre românești și ortodoxe!...

Cugetând la activitatea și la personalitatea prea sfinției sale, care este foarte bine conturată și cât se poate de autentică și de firească, mă gândesc la darul omului providențial cu care l-a înzestrat Creatorul și Stăpânul nostru al tuturor – Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos – pe care prea sfinția sa l-a cinstit și l-a slujit cu toată sinceritatea, dragostea și abnegația!...

M-aș bucura să știu, că atât contemporanii cât și posteritatea îi vor acorda, totdeauna, cinstea, recunoștința și prețuirea cuvenită pentru tot ce a făcut, pentru ceea ce a fost și însemnat (sau ar trebui să însemne) în conștiința și în memoria noastră colectivă, care, mă rog lui Dumnezeu să nu fie alterată și o spun aceasta cu mare înfrigurare fiindcă, din păcate, noi cam avem „darul”

Noapte liniștită

*Noapte liniștită, noapte desfătăată,
Naști în toată vremea ce-ai rodit odată.
Steauă călătoare, leneșă-n amiezi,
Din genunea clipei ritmic o-ntrupezi
Și mi-o urci în tindă, lumea s-o cuprindă
Ca o nestemată prinsă pe oglindă.
Cine te citește, cine mi te-arată,
Noapte liniștită, noapte desfătăată?
Fluier cu ciobanii, cânt cu ei din flaut
Și pe la 'nceputul cronicii te caut,
Mintea să mi-o stâmpăr, cum de încăpuși
În măsura vremii dintre doi țaruși?
Umblu 'în cartea toată, ești mereu în carte.
Foaia te desparte, față nu te 'împarte.
Îmi surăzi din slova paginii deschise
Și din tot cuprinsul filelor nescrise,
Zilnic dându-mi viața pintenoagă,
Ca o rugăciune scrisă pe zăloagă.
Și cântări de leagăn cânti ca și-a altădată
Tot atât de vie și adevărată,
Limpede 'n vecie, limpede-n clipită,
Noapte minunată, noapte liniștită!*

Valeriu Anania

acesta de a ne uita foarte repede binefăcătorii și înaintașii noștri, dar încerc totuși, să-mi fac un act de încurajare și de optimism și să cred că ori de câte ori va fi pomenit numele său va fi pronunțat cu venerație și respect pentru tot binele pe care l-a făcut atâtor oameni și care fapte sunt consemnate de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos – Arhiepiscopul Cel Veșnic în Împărăția Sa cea cerească și veșnică de care, ne rugăm Lui, să aibă parte!...

Așadar, sunt încredințat că sunt foarte mulți oameni de rând, credincioși și slujitori ai Bisericii noastre strămoșești, care se roagă Bunului Dumnezeu, să-l ierte, să-l odihnească și să-i răsplătească pentru faptul că i-a făcut pe ei ori pe copiii lor oameni cu școală teologică înaltă, încheiată, și pe care, apoi i-a hirotonit preoți și diaconi, după care i-a instalat în parohiile încredințate lor spre păstoriarea turmei celei cuvântătoare, spre Slava lui Dumnezeu – Păstorul cel Bun și Arhiepiscopul cel Veșnic; apoi a târnosit și binecuvântat atât de multe biserici și lăcașuri de închinare – fapt care nu poate fi uitat în istoria acestor locuri - marcate de prezența și activitatea înaltpreasfinției sale atât de prodigioasă, care s-a desfășurat pe parcursul atâtor ani; rugăciuni cărorora mă alătur și eu, avându-l permanent în cinstirea și prețuirea mea!...

Mitropolitul cărturar

Gheorghe PÂRJA

A trecut la Domnul Î.P.S. Bartolomeu, Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului la venerabila vârstă de aproape nouăzeci de ani. A fost o figură proeminentă a Bisericii Ortodoxe Române, cu o biografie laică și ecleziastică extrem de încărcată. După unii controversată. Sub semnul despărțirii creștine spun de data aceasta: despre cei plecați în veșnicie, numai bine! Cu serioase studii teologice la care se adaugă cele de

medicină și muzică și-a construit o aură cărturărescă de anvergură. Deși a urcat treptele ierarhiei bisericești până la cea de mitropolit (a fost preferat să devină patriarh) a rămas consecvent literaturii. În poezie creează o stare de puritate interzisă, provocând elegiac divinitatea mai ales ca singurătate pustuitoare (D.L.R.), ceva din misterul argezean, bucuria luminii necunoscute (cu fiecare urnire a gândului), eternitatea mai pierde o

dată). Dramaturgul s-a apropiat de teme fundamentale ale mitologiei și istoriei naționale. Vânătoria rituală, lupta pentru obținerea suveranității Moldovei se regăsesc în piesa *Steaua Zimbrului*, pusă în scenă și de Teatrul din Baia Mare. L-a preocupat, ca proiecție literară, nașterea altei vieți prin acceptarea morții.

Opera sa stă sub semnul sublimului viziunii și a forței simbolice a limbajului. Universul literar i-a fost locuit și de prietenia cu Tudor Arghezi, Lucian Blaga ori Vasile Voiculescu. A fost membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj. În perioadele sale de retragere și meditație a început marea lucrare la o nouă traducere a Bibliei. Cea de-a șaptea. A fost adoptată ca text oficial al Bisericii Ortodoxe Române fiind introdus în cărțile de cult, în manuale și alte scrieri bisericești. Cu o scriere reverberată a vastei culturi laice și ecleziastice, noua traducere a Bibliei are un limbaj modern, mai accesibil unor largi categorii de credincioși. Î.P. Sa întruchipa statura cărturarului în datele ei esențiale.

Avea curajul opiniei, avea atitudine. Se spune că uneori a exagerat. Dar sub haina preoțească locuia un spirit neîmblânzit dornic de perfecțiune. Am avut marele privilegiu să fiu primit în două rânduri la Palatul Mitropolitan din Cluj. Să-l văd prezidând deschiderea Festivalului Internațional de Poezie „Lucian Blaga”. În fața lui aveam emoția dialogului. I-am găsit calități rare. Marea calitate a lui Ananie, scria un confrate - era o inteligență scilicet. Avea o minte ascuțită. Era cult și un excelent orator. A fost înconjurat de prețuire, acordându-i-se multe titluri și onoruri. Fundația Steinhardt l-a ales președinte de onoare. A fost membru de onoare al Academiei Române. Săvârșirea din viață a marelui prelat ne poate întoarce pe o cărare bătută pe care marea învățătură să ne lumineze.

IN MEMORIAM

FAMILIA ROMÂNĂ

IMN EMINESCULUI

în nouăsprezece cânturi

„Eminescu e sfântul preacurat al ghersului românesc”
(Arghezi)

Starea întâi

*E mult de când te'nsinguri spre nopțile de-apoi
Mișcându-ți veșnicia prin spații și prin noi
Intrăm cu tine 'n lume și parcă ieri ne-au fost
Năvoadele din care-ți făcurăm adăpost.
Enciclică serbare. Ne'nvăluie în rotund.
Stâlpări de foc se-adună și'n tine se pătrund
Cenușile'nserării pe slove ni le cerni
Umplându-le cu arderi din zorii tăi eterni.*

Treapta întâi

*Minunea lumii toată-i în ochii tăi oglindă
Ies taine din vitralii și'n soare se'nfloresc.
Hotar cu ne'nceputul, văzduhul pământesc
Aprinde roi de patimi când visul tău colindă
Imperii de tăcere din care cânturi cresc:
bucură-te'ntrariparea gândului de-abia'ntrupat
bucură-te somn în care munții'n capete se bat
bucură-te corn de seară când se pleacă'n vad gorunii
bucură-te logodirea lacului cu raza lunii
bucură-te cel ce nu știi ceasul bun pe unde-apucă
bucură-te Dor-de-Ducă/
bucură-te chip al ierbii îndrăgit de cer și ape
bucură-te undă'n care stelele te simt aproape
bucură-te cutezanța vântului de-a fi subțire
bucură-te că'nainte-ți neguri prind să se desfire
bucură-te'n mugurire din gândire și din grai
bucură-te'nveșnicirea Eminescului Mihai! [...]*

Poezii de Valeriu Anania

CONFESSIO

*Doamne, tinde-Ți patrafirul
peste fața mea de lut,
sufletu-mi neghiob și slut
să-l albești cu tibișirul
când amurgu-și toarce firul
peste-un pic de gând tăcut.*

*Să-Ți vorbesc, ne-aud vecinii,
iar osânda e păcat;
eu stau pe-un colț plecat
și să-mi scriu povara vinii,
pe când Tu, la vremea cinii,
să-mi șoptești că m-ai iertat*

*Aciuiiați pe-o vatră nouă
vom purcede spre nou cânt;
eu, o mână de pământ,
Tu, lumina-n strop de rouă,
migăli-vom cartea-n două:
Tu, vreo trei, eu, un cuvânt.*

*Și-ncălțându-Te-n sandale
să pornești pe drum stelar,
într-ale slovelor chenar
eu opri-Te-voi din cale
și-n minunea vrerii Tale
Te-oi sorbi dintr-un pahar.*

Constantin Mălinaș, omagiat la un an de la plecarea în veșnicie

Loredana IONAȘ

Orădenii care l-au iubit și prețuit pe marele Om, Profesor și Cărturar Constantin Mălinaș, cel care ne-a lăsat o bogată moștenire literară, materială și spirituală, s-au reunit, în sala de festivități a Liceului Teoretic „Aurel Lazăr” din Oradea, pentru a-l omagia la un an de la plecarea sa în veșnicie, pe 24 februarie 2010. Manifestarea a debutat cu un moment de reculegere ținut în memoria lui Constantin Mălinaș. Moderator a fost prof. univ. dr. Sever Dumitrașcu.

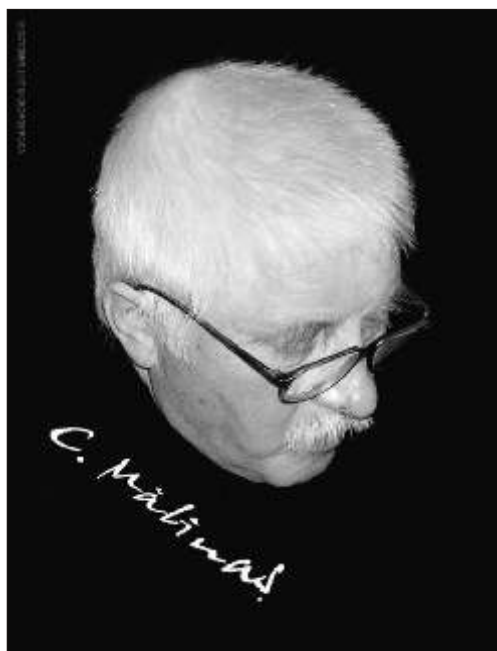
Personalitatea regretatului om de cultură a fost evocată de cei care l-au cunoscut și apreciat, printre care: Ioan Micu, directorul Liceului Teoretic „Aurel Lazăr”, Ștefania Raț, din partea Fundației Franco-Române, deputatul Ioan Sorin Roman, sculptorul Cornel Durgheu, Ligia Mirișan, directoarea Bibliotecii Județene, scriitorul și dramaturgul Pașcu Balaci, prof. ing. Constantin Butișcă, Vasile Ungureanu, venit special de

la Popești pentru a participa la această omagiere, col.(r) Dan Poinar, președintele Asociației Naționale „Cultul Eroilor”, Filiala Bihor, care a venit cu propunerea ca una dintre sălile Bibliotecii Județene să poarte numele regretatului om de cultură, Tiberiu Moraru, președintele și fondatorul Asociației Morărița, care a adus și împărțit celor prezenți numerele trei și patru ale revistei *Familia română*, publicație care a fost „copilul de suflet” al lui Constantin Mălinaș.

Vizibil emoționată, Iudita Călușer, de la Muzeul Țării Crișurilor, a evocat figura regretatului om de cultură și a subliniat buna colaborare pe care a avut-o cu acesta de-a lungul timpului. „A fost un om cu o cultură temeinică, enciclopedică, care a lăsat în urma lui însemne și valori. O pasiune a lui a fost să scoată cât mai multe cărți despre Gojdu. Voi face tot posibilul ca unele teme pe care le-am cercetat împreună să le duc mai departe, chiar dacă numele lui este acum în chenar”, a precizat Iudita Călușer.

La rândul său, omul de cultură Voicu David a subliniat faptul că Mălinaș a fost unul dintre marii luptători pentru retrocedarea averii lui Emanuil Gojdu. „Anul trecut s-au împlinit 140 de ani de la moartea lui Gojdu. Ați simțit acest lucru, dacă n-a fost Mălinaș? A fost un om cu o deschidere fantastică care avea în gând un singur lucru: acest popor care avea nevoie de cultură”, a precizat omul de cultură bihorean.

La finalul manifestării, organizatorul evenimentului, Anton Victor Raț ne-a declarat că Fundația Franco-Română pe care o conduce are în proiect executarea unui bust și a unei plăci comemorative închinată memoriei marelui om de cultură Constantin Mălinaș. Evenimentul comemorativ a fost organizat de Fundația Franco-Română din Oradea, prin președintele acesteia, Victor Raț, și Liceul Teoretic „Aurel Lazăr”, prin directorul școlii, Ioan Micu.

Constantin Mălinaș

(21 mai 1943 – 24 februarie 2010)

Toți suntem nemuritori. Dar trebuie să murim întâi.

(Mircea Eliade)

A trecut un an de când a încetat să bată o inimă atât de mare încât în fruntariile ei se întâlneau Cornova și Uzdinul, Apșa de Jos și Petrovasâla, Herța, Chișinău și Jula și, mai departe, Cringilla, Sydney și Odesa, Tiraspol și Montreal, într-un cuvânt, toate locurile lumii în care mai răsună azi rostire românească. Iar dragostea lui s-a întrupat în fapte de omenie, acte de cultură, în scrieri și rostiri care au țesut legături între spațiile lui privilegiate. Nu altfel înțelegem ctitorirea revistei de cultură și credință românească *Familia română*, pe care ne-a găsit vrednici să o ducem mai departe atunci când energiile nu i-au mai ajuns să înfrunte ostilitățile celor străini de aceste idealuri.

Și mai avea acest bibliotecar, scriitor, cercetător, numismat, ziarist, fondator de reviste și asociații culturale, mărunț de statură, dar mare în faptă, o dragoste nețărmurită pentru poetul nostru național, căruia i-a dedicat numeroase opere – el însuși având o superbă colecție de cărți și medalii dedicate lui Mihai Eminescu.

Moștenirea sa este remarcabilă: o operă științifică solidă, cu mențiune specială pentru domeniile catalogării și cărții vechi, dar și pentru istoria culturală, volume de poezie și proză și o activitate neobosită pe tărâmul culturii române, indiferent de spațiul geografic de manifestare, o listă impresionantă de lucrări și inițiative, dar și exemplul unui om care și-a înfruntat destinul cu mult curaj, luptând și făptuind până în ultima clipă. Cu puțin timp înainte de moarte, i-au apărut lucrările: *Eminescu în arta medaliei : 1871-1989: studiu, catalog și album* și *Din arhiva unei familii de bibliotecari*, expresii ale pasiunilor lui de o viață.

A fost apreciat și contestat, a avut parte de recunoaștere și de ingratitudine, dar acestea sunt lucruri omenești, pe care timpul le cerne. Ceea ce rămâne este valoarea autentică, este felul în care a marcat și îmbogățit viețile tuturor celor cu care a colaborat, cu darul prieteniei lui, pentru care avea o adevărată vocație.

Dumnezeu să îl odihnească în pace, în grădini înflorite de mălin, însoțit de iubirea și recunoștința noastră!

Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare
Revista *Familia română*
Asociația *Familia română*

FILE DE ISTORIE

PETRE DULFU (1856-1953)

La împlinirea a 155 de ani de la nașterea lui Petre Dulfu,
să ne amintim de Isprăvile lui Păcală

„Printre-atâtea griji, necazuri, dacă n-ar mai fi și glume /
Și povești pe lumea asta: ce s-ar face biata lume?”

Gabriela PETCU

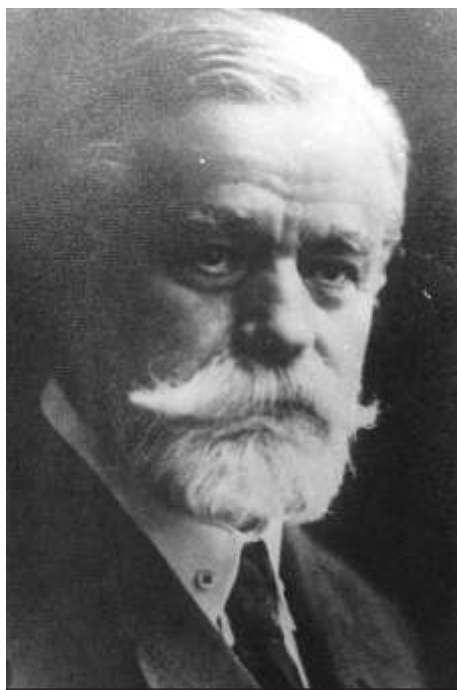
Petre Dulfu s-a născut la 10 martie 1856 în Tohat - Maramureș, într-o familie de intelectuali. Mama, Gafia Bran, fiică și soră de preot este cea care îi cultivă dragostea pentru povești și basme. Tatăl său, Ghifor Dulf, era un militant activ pentru drepturile românilor aflați sub stăpânirea austro-ungară.

Urmează clasele primare și cele șase clase învățământului secundar, la Baia Mare, în limba maghiară obligatorie pe atunci în toate instituțiile de învățământ din Transilvania. Cu toate că studia într-o limbă străină, se dovedește a fi un elev excepțional, obținând premiul I la fiecare sfârșit de an școlar. Urmează cursurile liceale la Baia Mare, în foaia matricolă fiind consemnată în dreptul numelui său caracterizarea „excepțional cu laude și sârguincios”. Începe să colaboreze la revista liceului pe care, în cele din urmă, aproape că o redactează singur. Debutul adevărat are loc în paginile revistei din Oradea, *Familia*, condusă de Iosif Vulcan. La această revistă, cu opt ani în urmă, debutase și Mihai Eminescu. În această perioadă, publică versuri patriotice și o serie de poezii romanțioase, erotice nu numai în această revistă ci și în altele: *Șezătoarea*, *Amicul familiei*, *Cărțile săteanului român*.

În 1876 își începe studiile universitare din Cluj și devine studentul preferat al profesorului

Grigore Silași care îl recomandă călduros, într-o scrisoare, lui Vasile Alecsandri. Cunoscător al câtorva limbi străine, în timpul studenției, Petre Dulfu traduce pentru prima oară în limba română, capodoperele dramaturgiei grecești antice, *Ifigenia în Aulida* și *Ifigenia în Taurida*, de Euripide. Aceste traduceri au fost ulterior perfecționate, cunoscându-se mai multe ediții.

În 1881, își susține doctoratul la Cluj cu lucrarea *Alecsandri Vazul müködese a román terén* în traducere, *Activitatea lui Vasile Alecsandri în literatura română*. Curajul de a realiza o teză despre un autor român, în acei ani ai absolutismului austro-ungar, a făcut să fie cunoscută în rândurile cititorilor de limbă maghiară, nu numai personalitatea și opera lui Vasile Alecsandri ci și a contextului literar românesc. Petre Dulfu notează în teza sa: „Națiunea

Petre Dulfu

română în momentul de față trăiește perioada de înflorire a creației poetice... Creația poetică română de până acum atinge punctual culminant cu opera lui V. Alecsandri. Cu aceasta, nu vreau să spun că prin Alecsandri creația poetică a națiunii române și-a atins apogeul. Ea se află departe de punctual culminant al înfloririi sale, dar Alecsandri a trasat deja și a pregătit bine drumul spre culmi și tocmai pentru aceasta, opera lui care oglindește înaintarea spirituală și

Puncte 25 (08/07/08) (7 decembrie)
 Nr. 39. Anul XI, — 1873.
 Preț de vânzare pe an 10 R., pe luna 1 R. 2 galbeni.

Rentorcerea.

Sare prin ochi: fara aie,
 Si prin toate redicelile,
 Cite teve ca din gandis,
 Cu ale stei minge rapite do vonta ?
 Trece-nun manara vialicela,
 Tareu, 'alta si frumusele,
 Un geseu viticos de frunte,
 Falzica cu stajera 'a munte.
 Oala-i negru, asedatu,
 Pap' ca-i zura mealecava !
 Preste vit' si potoz munt,
 Preste stari fca panti:
 Nici ca faga, si totu sbira,
 Ca o potere, usura.

Sare la dola si jora prin lunel
 Toa dormu in viciu dila:
 Nurali oala manta teu sbira:
 Ce murgite-i prin ogela,
 Si-nu troaga a cauta,
 De totu asidit' asidit' !

„Darin si domas-o pasterira
 Dasa venulu anu sibiru:
 Dasa-n'asau int' la elipita
 Pap' la manta teu sbira.

„Sboru-i-sau in grauniera,
 Si i-saca dila o dometira:
 I-sau asidit' cu totu asidit'
 Ca de totu-i are totu.

*Familia nr. 39 din 1873 publica pe prima pagina poezia
 Reîntorcerea de Petre Dulfu. Sursa Biblioteca digital
 Transsilvanica: <http://documente.bcucluj.ro/periodice.html>*

starea de dezvoltare culturală a națiunii române, merită atenția nu numai a națiunii române, ci a oricărui naționalișt.”

Este numit profesor de pedagogie la Școala Normală „Carol I” din București, apoi preia conducerea Școlii Normale din Turnu-Severin. Revine în București la solicitarea profesorului și pedagogului Barbu Constantinescu. În această perioadă îi cunoaște pe Ioan Slavici, profesor la Școala Normală, pe Eminescu, Vlahu, Hasdeu și alte mari personalități ale culturii române. Publică o serie de articole necesare pentru evoluția spiritului, în revistele de pedagogie ale vremii: *Educatorul*, *Lumina pentru toți*, *Revista pedagogică*.

În 1886, se căsătorește cu Elena Mateescu cu care a avut patru copii. Viața alături de soție sa a fost benefică pentru scriitor, aceasta încurajându-l să se dedice scrisului.

În anul 1894 a debutat editorial cu *Isprăvile lui Păcală*. Premiul de Academia Română, lucrarea a cunoscut zece de

ediții aducându-i o popularitate deosebită. Au urmat alte creații care, de asemenea, i-au adus recunoașterea unanimă: *Snoave*, *Odinioară*, *Ion Sracul*, *Zâna florilor*, *Cei doi fei-i-logofei și cu pârul de aur* (ultima poveste, scrisă la vârsta de 83 de ani), *Gruia lui Novac* și *Povestea lui Făt-Frumos*. A redactat numeroase manuale școlare din cele mai diverse domenii: limba română, aritmetică, geografie. Cele mai cunoscute și apreciate au fost *Etica sau morală filosofică* și *Noțiuni de estetică*.

Se stinge din viață în ultima zi a lunii octombrie a anului 1953, intrând în nemurire prin creațiile sale literare de valoare incontestabilă.

Autor de basme, profesor, traducător și doctor în filosofie, fost membru al Societății Scriitorilor Români din 1911, Petre Dulfu rămâne la loc de cinste între dascălii promotori ai celor mai înalte idealuri naționale.

Numele său face onoare Bibliotecii Județene din Baia Mare - Maramureș, prilej pentru care, transmit omagii în numele culturii veșnice.

Cuvânt înainte

*i spre-a nu se pierde-n valma anilor ce vin și zboară ,
 Pentru cei din urma noastră , scumpa de poveste ti comoară ,
 Din acele ce-auzit-am pe bătrâni de mult spunându-mi,
 Prins-am cu urechea una, ca s-o spun și eu la rândul-mi.*

*E povestea lui Păcală , n-ai zdrăvanul din născare,
 Că ce-n isprăvile iste e pe pământ pereche n-are;
 Cel ce-n cale-i nici de oameni, nici de draci nu se-nspăimântă ,
 Ci-a juca pe toți mi-i face cum din fluier el le cântă .*

*Vreți să o auzi în întreg ? Adunați-vă deci roată ,
 Că și graiul și aceeași limbă , dragi români din lumea toată !
 Ce ne-am face tot cu amaruri, dacă n-ar mai fi pe lume
 și câte-o poveste plină de nveselitoare glume ?*

PETRE DULFU

Străromânii I

Literatura proto-română. Școala literară de la Tomis (sec.IV-VI d.H.)

Prof. dr. Artur SILVESTRI

I. Apariția și consolidarea doctrinei

O examinare a originilor literaturii române ce pornește de la substratul getic și se continuă cu adaosurile ocupației romane, face dovada unui fond autohton unde spiritualitatea patristică vine, la timpul ei, treptat și nimerit. La drept vorbind, acesta este un fel de materie endogenă, netulburată în chip esențial ci doar impulsivă de contribuția Bizanțului care, atunci când se produce, găsește la Dunărea de Jos o lume întărită în vechi reprezentări despre univers, pregătită a primi învățăturile apostolice și fără a respinge din acestea mai nimic, rezumându-se, în fine, să se dezvolte într-un fel de sinteză naturală și inerentă în esența ei oricâte incoerențe de suprafață s-ar fi produs. Combinația de „getism”, romanitate și religie ortodoxă nu este atât de șocantă. De altfel, Zalmoxis era socotit nu de puțini dintre Părinții creștini drept un povățuitor acceptabil și intoleranța ce însoțește de obicei modificările de credință nu atinge pe geți. Fi-va, deci, „creștinarea românilor” o creștere organică de zalmoxism originar ce se completează și se lămurește prin învățătura Evangheliei, cum s-a mai spus uneori? Indiferent cum va fi fost „războiul confesional”, pare în afară de îndoială că doctrina culturală predominantă se menține și, deci, evoluția se produce într-un fel mai degrabă conservator. Totuși, vechimea acțiunii apostolice este evidentă, la rândul ei. Sigură înainte de autonomia aureliană a Daciei - căci aceasta va fi însemnat retragerea administrației dincolo de Dunăre - penetrația creștină era, la 271, multiseclară căci începuse cu misiunea Sfântului Apostol Andrei în Scitia și la traci, scoborând, deci, în vremurile de dinainte de împăratul Traian. Indistinct între cultele Daciei imperiale, numeroase acestea și arătând o persistență de război religios făcut împotriva geților, creștinismul rămâne, în epoca post-provincială, o formă de identitate etnică, de vreme ce potrivirea lui cu doctrina lui Zalmoxis pare a fi fost atât de impunătoare. Astfel încât, a gândi patristic înseamnă aici, către anul 300 d.Hr., a resuscita un fond

ireductibil și, totdeodată, a fi latin. Acesta este un paradox, de fapt paradoxul romanității fără imperiu, cum trebuie să fie socotit sensul autohtonității de după Aurelian, detectabil din Evul Mediu până târziu.

Dar mai mult chiar, un astfel de proces se îngăduie și chiar se însoțește cu „barbarizarea” produsă prin „întoarcerea Dacilor liberi”, ce se scoboară de la nord către sud. Renaște ritualul păgân și chiar dacă nu e menționat decât prea sumar în dovada scrisă, aceasta nu înseamnă decât o altfel de evoluție, căci Romaniile orientale (termenul e al lui Nicolae Iorga) sunt în esență țărănești și culturalicește se exprimă cu precădere oral. Astfel încât, se poate zice fără a greși că în spațiul lui Burebista, literatura e încă determinată de spiritul getic, muzical și oral, creînd acea materie ce va fi denumită odată

„Personalitate complexă și contradictorie” **ARTUR SILVESTRI** este recunoscut ca scriitor, istoric al civilizațiilor, editor și fondator al principalelor organizații profesionale și patronale din domeniul imobiliar.

S-a născut în 1953, la Drăgănești-Vlașca, județul Teleorman și a studiat filologia la Universitatea din București.

A debutat în anul 1972 în critica literară, deținând mai multe rubrici de comentariu de carte în presa vremii. În 1975 devine cronicar literar permanent la revista *Luceafărul*.

A adoptat încă de la început ideea culturală de „protocronism”, iar la revista *Luceafărul* a inițiat proiectul *Noii geografii literare* în vederea stimulării creației locale și regionale, respingând totodată centralizarea culturală.

Opera lui Artur Silvestri include titluri precum: *Semne și peceti. Șapte lecții despre originism, Arhetipul călugărilor sciți. Eseuri despre Bizanțul paralel, Memoria ca un concert baroc, Perpetuum mobile. Piese improvizate pentru violoncel și oboi, Megapolis valah sau Prostologhikon - Vremea clownilor: cum se fabrică suprarealitatea de ziar etc.*

„folklor”. Totuși, o creație cultă există mai presus decât genurile populare; ea ajunge la o formă canonică, documentând scriitori și chiar „școli” dacă nu chiar o schiță de curent literar proto-român, având drept trăsături o romanitate în termen danubian și carpatic și o prelungire locală, înfăptuită prin dezvoltare de substanță autohtonă ce se produce, în unele spații, doar prin creștinism. Literatura română începe, așadar, prin a fi și creație de limbă latină alături de tainica literatură vorbită, ce urma șirul indistinct al vorbelor ce s-au risipit.

II. Epoca „Pătimirilor”

Întăile producții literare documentate la proto-români sunt un soi de narațiuni cu obiectiv etic denumite „Pătimiri”, de fapt niște panegirice de martiri creștini supuși persecuțiilor brutale hotărâte de Împărat. Ele formulează modelul creștin de „mărturisire cotidiană de credință” dar, deopotrivă, și o atitudine refractară ce ar fi venit din subjugarea îndelungată și, poate, și dintr-un fel de aversiune reziduală ne-estompată. Orișicum ar fi, literatura de „passiones” afirmă un punct de vedere anti-roman atunci când Roma era încă păgână. La drept vorbind, nu sunt de exclus nici mentalități centrifuge unde ar intra spirit local autonom, răscoală socială creștină și, de fapt, un fond de rezistență autohtonă apărut oriunde Roma pătrunsese prin ocupație.

Puține din aceste documente s-au păstrat în forma inițială căci transmisiunea prin copiiști a tulburat, în destule cazuri, aspectul epicii originare; totuși, câteva au, chiar dacă sînt anonime, un grad considerabil de plauzibilitate. Astfel, la 290 d. H. ori ceva mai târziu, un necunoscut din Scythia Minor compuse *Martiriul lui Astion și Epictet decapitați la Halmiris*, în Scythia Minor. Sunt doi asiatici: un bătrân preot, cu însușiri miraculoase și făcător de minuni (Epictet) și Astion, un tânăr de extracție aristocratică, fiu de magistrat, veniți pe o corabie din Cappadocia către Pont (schema din

„Varlaam și Ioasaf”). Aceasta ar fi o întâie producție „martirică”, urmând, până la un punct, formularul canonic și totuși cu nu puține știri despre viața aborigenilor, căci astfel de creații lasă să se întrevadă, dincolo de elaborația consacrată, mici elemente de cronică ce ar trebui studiate mai atent decât s-a făcut până azi.

O astfel de cronică, păstrând „compunerea primară”, este, deopotrivă, *Martiriul lui Irineu de Sirmium*, produs într-o regiune a Moesiei unde prezența daco-romană se arătase masivă. E un act scris în latinește și păstrat după procesul verbal alcătuit în aprilie 304 d.H. de Probus, un guvernator local; documentul are un caracter dramatic și teatral, sugerând o adevărată tragedie creștină. Acest Irineu - ce pronunță și o impresionantă „oratio”, memorabilă - fu, de altfel, obiect de cult până târziu, către anul 1200, ceea ce ne îndeamnă să-i presupunem o circulație întinsă acestei „pătimiri”, întrebuițată în ritualistica de fel curent spre a se îndrepta moral o populație ce se încredea în eresuri. În latină era compusă, cu probabilitate, și o altă „passio”, a lui Montanus de la Singidunum (executat în martie 304 d.H.), daco-roman acesta și a cărui pomenire fuse alcătuită, după toate datele, de același autor ce se îngrijise de memoria lui Irineu. De negăsit astăzi, această narațiune are însă existență sigură, căci o menționează o *Viață a lui Pollion, lector la Cibalae* (Vinkovți). Sunt compoziții fundamentale într-o geografie daco-romană a Banatului și a Transilvaniei de azi, având, la o vreme nu îndepărtată, utilitate în biblioteca practică a școlii lui Niceta de Remesiana.

Dar „Pătimiri” apar cam peste tot. Poate că, înainte de acestea, să fi fost compusă și o povestire despre Mercurius, arhistrateg roman din Oltenia, sub Decius sau Aurelianus (pe la 265 ori 270 d.H.), originar din „Sciția” și decapitat, după dezvăluire, în Cesarea Cappadociei. Evocarea lui, prin citirea în biserică, va fi existat cu probabilitate, căci nu altfel s-ar explica invocarea acestui martir în folclorul oltenesc ulterior. Va fi fost astfel sau nu, este greu de dovedit astăzi dar o circulație oarecare, în mediu definit și închis, se putea bănui. Sigur este însă că „Martiriul lui Dasius”, de la Durostorum ori Axiopolis (condamnat tot la 304 d.H., ca și Irineu de Sirmium și Montanus din Singidunum) avu oarecare circulație în părțile Dunării, unde această povestire, arătând repudierea saturnaliilor păgâne, trebuia să impresioneze spiritele încă șovăielnice și conservatoare. Este o „pătimire” păstrată în limbă greacă însă tradusă, fără îndoială, din latină, și alcătuită

pe la 305 d. H., cel mai târziu. Pretutindeni, în astfel de compuneri alcătuite cu o dexteritate ce depășește modelul și indicând o putere de a formula artisticeste ideal, repulsia față de Împărăție izbește și nu-i extravagant să o atribuim nu doar unei motivații religioase ci și unei mentalități de insurecție provincială. Acești anonimi de la Dunăre, ce compun panegirice despre Irineu și Dasius, despre Montanus și, probabil, despre Mercurius, plângând, la Tomis, într-o epocă indeterminată, pe Chiriac și Paul, ilustrează, în felul lor și la proporțiile unei civilizații de provincie îndepărtată, răspunsul unui Orient romanic reprimat.

Însă de îndată ce prigoana romană încează și, începând din vremea lui Constantin cel Mare, avem a face cu un creștinism propagat de administrație, perspectivele se modifică și cele câteva episoade martirice de la Dunărea de Jos reprezintă mai mult accidente decât regulă. Și semnificația „Pătimirilor” ce ilustrează se preschimbă și se arată mai degrabă a fi anti-barbară. Doar rareori câte un împărat apostat (precum Julianus), hotărât să se reîntoarcă la adorația zeilor, mai dădea ocazia câte unei consemnări, altfel admirabilă în expresie, precum *Pătimirea lui Aemilianus de Durostorum*, de la 362 d.H. Astfel de momente se rețin în „istoriile” contemporane și nu-i întâmplare că Teodoret de Cyr și Prosper d'Aquitania fac mențiune de nenorocirea acestui căzuș de la Durostorum, comunicată în latinește, într-o narațiune de pe la sfârșitul secolului al IV-lea.

Însă cu Pătimirea lui Sava Gotul (la 372 d.H.) a fi „latin” însemna totodată a fi sedentar căci persecuțiile „noi” se fac de către goți și nu de către romani; latinitatea ar fi acum, dimpotrivă, protecție și factor de coagulare și, de-aceia, *Pătimirea lui Sava Gotul* (îneecat în Buzău, la 372, de gotul Athanaric) trebuie așezată la începuturile unui fel de tradiție. Apare, astfel, dar într-o formă embrionară, chinul adus de „ghiaur” și martiriul ce produce invadatorul rău, „străin” și „necredincios” ce îl vor încerca și românii din Transilvania peste mai bine de o mie de ani și „românul danubian” de la Moscopole și iobagul de sub ruși și fanarioți. Este o schemă ce se răspîndește. Când istoria îneccării lui Sava Gotul de la Buzău a fost alcătuită la puțină vreme de la „pătimire” și începu să circule de la Dunărea de Jos către Mediterana și, apoi, în Asia Minor, adică în geografia protecției latine, se băgase de seamă că aceasta însemna, poate, mai mult decât episod lăaturalnic ci o schemă de autohtonitate pedepsită.

III. Geografia literaturii proto-române

Dar deodată, acești cărturari din provincii, creștinați ori „latinizați”, își arătară identitatea căci a scrie literatură este acum o contribuție ce individualizează și nu doar o rezistență „în catacombe” și anonimă. Abia când încetă vremea pedepselor, cronicarul de „Pătimire” tace și, astfel, apără și la Dunărea de Jos noțiunea medievală de scriitor; vremurile se așezaseră și așezarea lor însemna o cultură „cultă” creștină.

Cele dintâi documente de creație daco-romană ce nu mai sunt anonime apar acolo unde „Pătimirile” produsese „acte”, ilustrând, prin aceasta, existența unui fel de rețea de concentrări pulsatorii. Sunt, de altminteri, începuturi impresionante și care, fiindcă nu sunt fapt izolat și se continuă în timp, lasă impresia de adevărate „școli”. Astfel de închegări depășesc, de obicei, teritoriul provincial propriu-zis dar puterea lor cea mai de seamă stă în iradiație, așa încât, aparținătoare de Imperiul Roman, ele ajung la înrăuriri ample ce trec dincolo de Dunăre și de Carpați, în Dacia autonomă și până chiar și la „dacia liberi”. Romanizarea, câtă va fi fost, se întărește printr-o religie universalistă, vehiculată în limba latină și se continuă în timp, peste frontiere în schimbare periodică.

Întâia dintre aceste concentrări trebuie socotită, prin însemnătate și prin stăruință, aceea din Scythia Minor (din Dobrogea de azi), demonstrând o „școală literară” la Tomis (Constanța) cu reprezentanți între cei mai iluștri, cunoscută pe întinderea a 200 de ani (de la 370-550 e.n.). E o resurrecție a unui spirit pontic, de civilizație totdeodată elină și latină, unde contribuția substratului face sinteza să se producă. Proporția dintre componente e însă cu neputință de precizat deși s-ar putea zice că o participare a unui spirit ascetic și etic, cu origine getică, va fi fost hotărâtoare chiar dacă nu se poate documenta direct. De altfel, nu doar cetățile maritime - Tomis, Histria și Callatis - dezvoltă cultură ci și acelea danubiene, precum Axiopolis și Halmyris. Și fiindcă aici comunități de monahi sunt detectabile în regiuni de păduri și de câmpie dobrogeană, bănuiala unor adaptări ale străvechilor rituri getice la exercițiul creștin se ivește numaidecât. Și comunicările sunt vechi și nu se corectează. Din Pontul Stâng și până în câmpiile transdanubiene, către Întorsura Carpaților, la Buzău și, mai sus, către Moldova, drumurile sunt tradiționale și ideea unor legături statornice nu poate să fie pusă la îndoială. Pe aici circulă oameni dar și idei și „povești”. Iată, de pildă, *Martiriul lui Sava Gotul* alcătuit, cu

probabilitate, în Sciția și nu la Buzău, ne arată o uimitoare urzeală de fire ce astăzi nu se înțelege și se neglijează. Orișicum ar fi, câte o copie-două, din ceea ce, la Tomis, produsera Bretonian (c.370), Iulius Soranus (c.370-375), Terentius (381), Teotim I (documentat la 390 și la 403), Timotei (431), Ioan de Tomis (448-449) și Teotim II (458), mai apoi, Paternus (581-520) și Valentinianus (549-550), precum și grupul „monahilor sciți” (Ioan Maxențiu, Leonțiu de Bizanț, Petrus Diaconus, Achile, Mauricius și Ioan Lector) se aflase în circulație pe acest vast teritoriu din România răsăriteană. Sunt de adăugat la acestea contribuțiile, cu notorietate întinsă, ce lăsară Ioan Cassianus (ajuns din Sciția în Egipt și, în cele din urmă, în Gallia) și Dionysius Exiguus (pornit de la Tomis la Constantinopol și la Roma), transmise, poate, de ei și în viforoasa Sciție Mică. Câteva caracteristici cu generalitate se și întrevăd, de altminteri, și poate și de-aceea acest gen de agregare căpătă un caracter de „școală” și nu doar acela de alăturare de individualități. Ea impune prin reprezentanți, este păzitoare a doctrinei și contribuția la întărirea unui Bizanț ce se diferențiază nu este de disperețuit.

Alături de tomitani, și mergând adeseori „pe lângă ei”, într-un „creștinism paralel” și heterodox, trebuie socotită a fi o școală danubiană eretică, inaugurată de Ulfila, traducătorul *Bibliei* în gotică, refugiat, cândva, de la Buzău (la 348-350) în Romania, la Nikopolis ad Istrum. Ca și Ulfila, Auxentius de Durostorum (pe la 383), Palladius de Ratiaria (345-381), Maximinus (aprox. 370-400), Secundianus de Singidunum (381) sunt arieni și chiar dacă filosofia lor devine obiect de studiu arheologic și fără continuitate (căci doctrina nu s-a impus, rămânând doar o ipoteză ce se destramă), contribuția literară rămâne. Nu de la ei pornește, totuși, ideologia creștină vehiculată peste Dunăre, în Câmpia olteană, ci de la altfel de intermediari, între care hotărâtoare sunt cetățile de la Novae și Oescus, de pe malul drept danubian. Orientarea acestora nu este ariană. Și fiindcă epigrafia mariologică oltenească dovedește preocupări niceene și calcedoniene - un „simbol de fidelitate” de regăsit și la Tomis și, mai încolo, către Dunărea Mijlocie, la Remesiana și Sirmium - avem un semn că îndreptările „ortodoxe” ajunseseră, sub formă de concluzie, și în Daco-Romania rustică. Și această direcție produce operă, dar, înainte de ea, face „misiune”, întărind instituțiile bisericești; sunt urmașii lui Niceta de Re-

mesiana. „Ortodoxă” e aici lucrarea, de „moștenitor”, a lui Laurentius de Novae (la 420), venit aici de la Sirmium - și, înainte de el, a lui Valens de Oescus (343), apoi a lui Petronius (430), Secundinus (449) și Petrus (c.480), toți de la Novae, între care literatură compune numai Laurentius, scriitor „nicetan”. Geografia este mai largă. E, de altfel, fapt sigur că și Oltenia vestică (mai cu seamă Drobeta, unde sunt documentate basilici la 250 d.H. și la 300 d.H., însă și Sucidava, atârnată, în vremea lui Justinian, de cetatea Aquae) stă în spațiul nicetan și al unei școli moeso-pannoniene. Aici „chipurile memorabile” sunt, culturalicește, Niceta de Remesiana și Laurentius de Sirmium (strămutat la Novae) și de aici provine, către 550 e.n., Martin de Dumio și de Bracara, „apostolul suevilor”, ideologul creștin al Galiciei. Mai jos decât ei aflăm și localnici instruiți, precum Luconochus, fiul lui Lykatios²⁰, un prelat, poate un propagator oltean de literatură moesiană.

Cu Moesia nicetană și cu Pannonia, legăturile Banatului și ale Transilvaniei sunt, chiar dacă documentate puțin, sigure și centrele de înrăurire trebuie căutate în Singidunum și Sirmium, în Viminacium (din Moesia), în Siscia și Cibalae (din Pannonia). Sunt puncte de reazem pentru o cultură mai organizată decât folclorul resurecției păgâne și mitologice ce exista cu siguranță în cultura paralelă getică, ce încă nu se documentează. Aceasta va fi fost posibilă, în forme mai înalte, la Porolissum (în secolul IV e.n.) și la Morisenna (Cenad).

În toate, se detectează, însă, o cultură de „margine de imperiu” căci Durostorum și Ratiaria, Novae, Singidunum și Sirmium, Axio-polis și Tomis se cuprind în provinciile de lângă Barbaricum și le ilustrează. Aceasta, când apare, nu trebuie socotită nefirească și chiar dacă e încă nesigură o viață organizată în măsuri urbane (în afară de Porolissum, Sucidava, Romula și Buzău), unitatea de geografie daco-romană se verifică dincolo de convenția administrativă. Ceea ce este, la anul 350 d.H. și mai târziu, către 550 d.H., cultură latină de cetate își găsește un adaos în straturi de civilizație rurală și post-provincială, în Dacia trasdanubiană. Literatura rămâne încă într-o formulă difuză, cu ordonări diverse, stratificată de la o înaltă creație enciclopedică și cultă și până la enciclopedismul „folcloric” oral de unde ezoterismul cult, getic, ce se constă anterior, nu s-ar exclude. Sinteza lor nu va aparține acestei epoci.

Carol al II-lea, o figură sinistră a istoriei românești?!

Dr. Dan BRUDAȘCU

Fără să aibă vreo legătură între ele, două publicații, respectiv *Historia*, an 10, nr. 103 (pag. 36–37) și *Phoenix Mission Magazine* din S.U.A. consacră recent două articole uneia dintre cele mai sinistre figuri ale politicii românești din toate timpurile – morganaticul rege Carol al II-lea. Ciprian Plăiașu se referă, în *Historia*, la *Un scandal monden evitat. Căsătoria viitorului rege Carol al II-lea*, iar prof. dr. Marius Patraru, din Sacramento, California, valorificând o mai veche sursă apărută în *Saturday Evening Post*, scrie despre *Exilul regelui Carol al II-lea în Mexic și pelerinajul său deghizat în S.U.A. în 1942*.

Cercetătorul român Ciprian Plăiașu are în vedere lipsa de reacție a mass-media din România și de peste hotare față de căsătoria prințului moștenitor Carol cu principesa Elena Sitta a Greciei și Danemarcei, în 10 martie 1921. Constatăm că abordarea autorului român este, pe alocuri, naivă și simplistă, el luând de bune argumentele folosite de o serie de „specialiști” care, având în vedere monstruoșitatea morală a celui despre care scriu, își dau, din răspuseri, silința să prezinte doar acele adevăruri care au menirea de a ascunde adevărata față a fostului monarh. Ciprian Plăiașu, prin urmare, pune această tăcere pe seama pretinsului servilism al mass-mediei din epocă, considerând că: „presa nu putea să lovească în această imagine, încercând să scoată un scandal din nunta lui Carol”.

Adevărul este, însă, cu totul altul: la data efectuării căsătoriei, Carol al II-lea, căsătorit încă din 1918 cu Ioana Maria Valentina Lambrino, la Odessa și tată al lui Carol Mircea, avea, pentru majoritatea ziariștilor români, o imagine dezastruoasă. Pe de altă parte, însăși familia regală, conștientă de păcatele acestui veritabil obsedat sexual, încerca din răspuseri să treacă sub tăcere un eveniment care, la alte case regale, ar fi fost un prilej de mare bucurie, cu invitații de

Carol al II-lea

marcă de la toate curțile regale și imperiale ale momentului. Dimpotrivă, în cazul de față, nunta s-a făcut „pe șest”, în deplin anonim, la Atena, departe de ochii protipendadei române și implicat ai mass-media. Nici măcar tatăl mirelui, regele Ferdinand I, nu a fost de față la acest eveniment.

Nunta a fost precipitată, iar mireasa impusă viitorului rege, compromis în ochii opiniei publice de ușurința cu care și-a abandonat prima soție, precum și primul copil și moștenitor al său.

Potrivit unor surse, prințesa Elena Sitta ar fi avut, înainte de căsătorie, o aventură sentimental-sexuală cu aghiotantul ei, un colonel grec. Viitorul ei soț pare a fi fost conștient de faptul că mireasa era deja însărcinată cu viitorul pretins rege Mihai I, născut la cca. 7 luni după încheierea căsătoriei¹. O serie de martori oculari

1 În general, susțin medicii de specialitate, nașterile la 7 luni comportă un mare risc. În cele mai multe cazuri, fătul nu supraviețuiește și datorită greutății reduse avute la naștere. Ori, din câte se cunosc, la naștere, copilul Mihai a fost sănătos, iar fătul deplin viabil, ceea ce i-a dus pe mulți la concluzia că nașterea a avut loc după termenul obișnuit de 36 de săptămâni de la concepere. Prin urmare, pe cale logică, având în vedere data efectuării căsătoriei dintre Carol și Elena Sitta, rezultă ceea ce susțin unii autori și anume că ea era deja însărcinată la

au susținut că Mihai I nu s-a bucurat niciodată de dragostea tatălui său, cu care dealtfel nu seamănă absolut deloc (spre deosebire de Carol Mircea Lambrino, care seamănă ca două picături de apă cu tatăl său, Carol al II-lea). De altfel, ar fi exagerat să susținem că mama lui, prințesa Elena Sitta, ar fi beneficiat de un tratament diferit. În 1925, făcând pe deplin dovada totalei sale lipse de moralitate și responsabilitate, Carol al II-lea renunță la calitatea sa de prinț moștenitor, părăsește România, însoțit de amanta sa Elena Lupescu Wolf, iar în 1928 divorțează de cea de-a doua soție a sa, respectiv de prințesa greacă. În ceea ce-l privește pe fiul său, la revenirea în țară, în 1930, cere și obține acordul Parlamentului de a se considera perioada sa de domnie începând din 1927, anulându-se astfel interimatul domniei, sub locotenență domnească, a lui Mihai I. Pentru salvarea aparențelor i se acordă lui Mihai I titlul de Mare Voievod de Alba Iulia, care nu are însă menirea de a ascunde adevăratele sentimente nutrite de cel care se spune că i-ar fi fost tată. De asemenea, în 1940, când renunță la tron și părăsește România plecând întâi pe continentul latino-american, iar apoi în Portugalia, neavând încredere în capacitățile intelectuale și în abilitățile politice ale lui Mihai, Carol al II-lea încredințează funcția de șef al statului generalului Ion Antonescu. Este greșit a considera că regele Carol al II-lea ar fi abdicat, renunțând definitiv la tron. El a dorit să își mențină calitatea de rege și să revină în fruntea țării atunci când viața politică din România și situația externă ar fi permis o astfel de revenire.

În ceea ce o privește pe Elena Sitta, după ce a fost abandonată de soțul ei, s-a retras în Italia, unde s-a aruncat în brațele prințului de Aosta. La un moment dat, ea a cerut aprobarea de a se recăsători cu acesta. În cele din urmă, pentru salvarea aparențelor, nu i s-a dat consimțământul în acest sens. După revenirea ei în țară, în 1940 sunt unele acuzații cum că, împreună cu fiul ei, ar fi fost surprinsă de fotografi

la o serie de evenimente ale forțelor politice de extremă dreaptă – adunări și manifestări legionare, dovezi care ar exista pitite prin diverse dosare aflate la arhivele statului.

Cel de-al doilea articol consacrat monstruoasei personalități are în vedere un alt moment ilustrativ al duplicității morale de care a dat dovadă Carol al II-lea. Aflat pe continentul latino-American, inițial la Rio de Janeiro, iar ulterior în Mexic, el a fost însoțit de amanta sa Elena Wolf Lupescu și de fostul șambelan al palatului regal, Urdăreanu, despre care există bănuieli că ar fi fost amantul amantei fostului monarh.

Autorul celui de-al doilea text spune că perioada de domnie a lui Carol al II-lea a fost una catastrofală, însă el face greșeala de a afirma că odiosul monarh ar fi abdicat. El susține că niciodată lui Carol nu i s-a potrivit coroana României, că în permanență aceasta i-a dat dureri de cap, așa cum la rândul lui, el a dat dureri de cap întregii clase politice românești interbelice.

Marius Petraru mai face greșeala de a susține că plecarea lui Carol s-ar fi datorat atitudinii adoptate de Hitler față de România. Nu doresc să intru în polemică cu distinsul cercetător nord-american, însă îl rog să revadă perioada dezastruoasă a domniei acestuia, marcată de două devastatoare crize economice, în perioada '30 – '33 și '37 – '38, certurile nesfârșite dintre monarh și partidele politice, dar mai ales preocuparea bolnăvicioasă și obstinată a acestuia de a instaura propria sa dictatură regală.

Marius Petraru ne spune că, în timp ce se afla în Mexico City, fostul rege își pregătea revenirea în țară, pregătind mișcarea intitulată România Liberă. Carol ar fi dorit ca lansarea acestei mișcări să se facă din SUA, însă Departamentul de Stat. i-a refuzat acordarea vizei de intrare în SUA. Carol a adresat numeroase scrisori unor proeminente personalități de origine română aflate în America Latină și de Nord. El susținea: „Există multă nemulțumire în

---

momentul căsătoriei, iar tatăl natural al copilului era cu totul altul decât soțul prințesei. Deoarece, deși readus în țară de mulți ani, trupul lui Carol al II-lea zace neînhumat la Curtea de Argeș, cu concursul Bisericii Ortodoxe Române, pentru a se elimina orice speculații și acuzații, sugerez specialiștilor să ia din cadavru probleme necesare în vederea stabilirii ADN-ului regelui decedat. Apoi, acest ADN poate fi comparat cu cel al lui Mihai I de Hohenzollern și stabili adevărul. În felul acesta se va clarifica o problemă extrem de importantă: este sau nu Mihai fiul lui Carol al II-lea? Răspunsul la această întrebare este absolut necesar și pentru liniștea și siguranța acestei țări acum și în viitor, întrucât Mihai I de Hohenzollern tulbură frecvent liniștea publică făcându-și cunoscută pretenția de restaurare a monarhiei. Dacă se va dovedi că, dimpotrivă, el nu este fiul natural al lui Carol al II-lea, așa cum susțin unii, va rezulta că Mihai I nu are nici un drept legal la coroana României. De altfel, fiind al II-lea fiu, recunoscut de Carol al II-lea, după Carol Mircea Lambrino, Mihai nu ar avea oricum, nici un drept legal. Cu atât mai mult cu cât importante instanțe juridice europene au recunoscut de mai mulți ani drepturile legale ale lui Carol Mircea Lambrino.

țara mea. Solicit compatrioților mei de pretutindeni să mi se alătore în lupta de eliberare a țării natale. Putem să o facem. Eu l-am întâlnit pe acest Hitler. Îl consider un neamț de duzină. De asemenea n-am văzut la el nici o scânteie de geniu; în plus, este un mincinos ordinar”.

Carol, uitându-și propriul său comportament dictatorial, care pusese capăt incipientei democrații din țară, afirma mincinos că ar dori să lupte împotriva lui Hitler, întrucât „trebuie susținută democrația”. Văzând atitudinea intransigentă a autorităților nord-americane, care nu s-au lăsat păcălite de declarațiile mincinoase ale ex-regelui, Carol al II-lea a trimis scrisori și unor americani influenți în speranța că aceștia ar putea interveni la Departamentul de Stat în favoarea sa.

Pentru a-și spori șansele de afirmare pe plan internațional, după sosirea sa în Mexic, fără a avea acceptul cuiva, fostul suveran s-a declarat pe sine și propria sa camarilă drept „Guvernul în exil”. Continuându-și trimiterea de scrisori spre diverși factori politici și diplomatici, Carol¹ a avut tupeul să declare că: „Hitler mă consideră pe mine principalul obstacol al ambițiilor lui în Europa”.

Totodată, Carol al II-lea aprecia că Mihai ar fi în România un prizonier moral. „Când mișcarea mea România Liberă va intra în acțiune, îl voi elibera din această robie”.

În perioada în care se afla în Mexic, Carol a făcut și alte dovezi ale caracterului său, inclusiv ale zgârceniei fără margini de care a dat dovadă. Deși plecase din România cu o avere impresionantă, depunând în bănci mexicane peste 6 milioane de dolari și scoțând din țară o impresionantă colecție de tablouri, precum și o colecție de timbre ce rivaliza cu cea a președintelui nord-american.

Și pe pământ american Carol al II-lea și-a continuat cirul său politic înființându-și la propria sa reședință din Coyoatan, la periferia orașului Mexico City, o curte regală în calitate de „regent al României Libere”. O perioadă de timp el și însoțitorii săi duc o viață retrasă, participă la rare evenimente mondene și întrețin cordiale relații cu vecinii.

Având în vedere intențiile sale de revenire în țară, Carol al II-lea depune eforturi susținute pentru a ajunge în SUA pe de o parte pentru a-și lansa noua mișcare politică, iar pe de alta pentru

Carol al II-lea și Elena Lupescu

a obține sprijinul și recunoașterea oficialităților americane pentru planurile sale viitoare.

În plus, credem noi, deplin conștient de forța economică și de poziția deținută de membrii comunității române din SUA, Carol al II-lea spera că aceștia vor uita excesele sale dictatoriale și îi vor acorda sprijin. El își planifică, așadar, o vizită la sediul Bisericii Românești din SUA.

Având în vedere refuzul constant al guvernului american când a cerut viză de intrare, Carol al II-lea încearcă să pătrundă fraudulos în SUA deghizat în pelerin. Unele personaje din anturajul său și din comunitatea româno-americană îi cer fostului monarh să se abțină de la orice activitate politică în timpul planificatei călătorii în SUA. Ahtiat, însă, de publicitate cu orice preț, Carol al II-lea ar fi dorit ca, pe timpul deplasării sale în SUA, tinere cupluri de români să-și officieze căsătoria religioasă.

Carol ajunge să recurgă la sprijinul celor pe care, cât s-a aflat la domnie, i-a nedreptățit. Se știe că emigrația românească din SUA s-a opus constant intențiilor și regimului dictatorial ale lui Carol al II-lea, iar ziarul *America*, organul de presă al coloniei române, interzis în România în timpul domniei sale și care, după renunțarea sa la tron, în 1940, a publicat un extrem de critic articol intitulat *Sfârșitul unui regim înspăimântător*. Cu același prilej se vorbea de nevoia de epurare a eventualilor susținători ai fostului rege din rândurile comunității românilor din diaspora nord-americană. Lucru surprinzător, însă: Carol al II-lea va găsi susținători politici tocmai în rândul foștilor preoți legionari, cu toate că tocmai regele Carol al II-lea este cel care dispusese uciderea în țară nu numai a lui Corneliu Zelea Codreanu, ci și a

¹ Prin astfel de afirmații, morganaticul ex-rege își demonstrează o latură narcisistă. El vroia să prezinte Noii Lumi un cu totul alt chip, pozând în luptătorul pentru valorile democrației, după ce, ca rege, a încălcat și batjocorit legile și Constituția și a subminat instituțiile democratice ale statului român.

multor altor luptători și adepți legionari. Astfel, Carol beneficiază de sprijinul Episcopului Policarp Morușcă, în pofida faptului că fostul om politic Carol Davila, aflat pe atunci în exil în SUA, avertizase biserica românească din America în legătură cu riscurile la care s-ar expune dacă ar fi suficient de stupidă pentru a-l susține pe Carol.

Același om politic atrăgea atenția că: „fostul rege încearcă acum o nouă șmecherie. De data aceasta este deghizarea în pelerin. În această calitate el ar urmări nu scopuri politice, ci doar religioase.” Carol Davila spune deschis că „preoții care îl ajută și care speră la beneficii acum sau mai târziu de pe urma acestui pelerinaj sfânt sunt cunoscuți ca fiind fasciști declarați”. Fostul diplomat Carol Davila mai atrage atenția că: „Când Carol și-a încălcat jurământul și Constituția țării și a pus bazele regimului său dictatorial eu am revenit în SUA. După consultarea cu oficialitățile de stat am mers în Cleveland și m-am adresat românilor americani pentru a încerca să alung confuzia acestora în raport cu faptul că însuși Patriarhul României devenise șeful guvernului fascist al lui Carol. Davila continuă spunând că: „Azi, suntem martori aici în America, sub protecția Sfintei Cruci, la același parteneriat fascist dintre Carol și un grup de preoți. În timp ce el se deghizează în pelerin, aceștia se deghizează în democrați. Ei pretind că sunt anticomuniști, ceea ce reprezintă o banală sursă pentru fasciști. Activitățile celorlalți parteneri ai lui Carol, ale celor de tipul părinților Morariu și Opreanu nu mai necesită nici o subliniere. Ei îl ajută pe Carol de dragul avantajelor proprii exploatând sentimentele religioase inocente ale unor credincioși neștiutori. Dar eu trebuie să adresez un avertisment foarte serios părintelui Mihălțean, care conduce Consiliul Episcopal în absența Episcopului fascist Morușca și care ia în bătaie de joc sentimentele majorității preoților români din America. Avertismentul meu este identic cu cel adresat de Maniu patriarhului Cristea în 1938. Părintele Mihălțean trebuie să știe că aduce cea mai proastă reputație Bisericii Ortodoxe din America prin contactele lui cu familia Hohenzollern și cu preoții legionari care îl susțin politic, ca și

prin atitudinea ziarului episcopal „Solia”. Aceasta va avea ca efect fie totala rupere a relațiilor acestei biserici de biserica din România, fie o migrare în masă a membrilor ei spre alte denominațiuni mai democratice. În ceea ce privește activitățile politice ale preoților legionari care îl susțin pe Carol, este bine să ne amintim declarația coerentă și demnă a subsecretarului de stat Summer WELLS din 13 februarie 1942, referitoare la fostul dictator regal. El a afirmat atunci că: «Prezența fostului rege în SUA nu este favorabilă efortului de război al Americii și nici unității naționale»”.

Dovedind realism și obiectivitate, Carol Davila atrăgea atenția că „în comparație cu democrații români în exil, care sunt săraci, banda lui Carol are avantajul de a fi substanțial susținută din fondurile lui. Acești bani sunt singurul sprijin al mișcării lor în rândul democrației. Mă întreb unde își găsesc locul Carol, banii și preoții lui legionari în „Revoluția Mondială”, așa cum este descrisă ea de vicepreședintele Wallace.” „Nu văd, afirma în încheiere Carol Davila, cum întreagă această intrigă, această mahmureală provenită de la un regim defunct și de la un sistem compromis se conformează noii și intensei încrederi în democrație care se răspândește în întreaga lume ca urmare a războiului.”

După cum ne avertizează dr. Marius Patraru, în diverse publicații și arhive nord-americane, ca și în alte colecții străine, se află încă multe date legate de morganaticul Carol al II-lea, dar și de alte momente semnificative pentru istoria noastră națională. Facem apel, așadar, atât la Arhivele Statului, cât și la Ministerul de Externe al României spre a depune eforturile pe care le consideră potrivite pentru fotocopiarea și aducerea în țară a unor astfel de documente a căror cunoaștere este absolut esențială mai ales în aceste momente când asistăm la eforturile disperate ale unor cercuri pseudo-istorice, care încearcă trecerea sub tăcere a crimelor săvârșite de Carol al II-lea și de alți membri ai fostei familii regale împotriva intereselor poporului român, în speranța readucerii cândva, din nou, la putere a reprezentanților acestei case regale dezavuată inclusiv de reprezentanții emigrației române din America.

O CARTE DOCUMENT

Istoricul Seminarului „Sfântul Gheorghe” din Roman

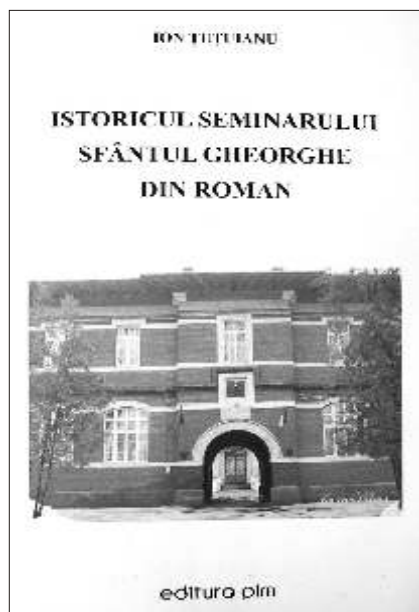
Mihai ȘTIRBU

Apariția unei cărți este un eveniment, cu atât mai mult în zilele noastre, când suntem invadați de publicații fără număr, posturi T.V. care răspândesc - contra-plată - știri, informații sau, de multe ori, acte îndoielnice de cultură, care tind să ne răpească timpul, într-un mod telecomanda, primind fără pic de efort, informații. Aceasta este o capcană ingrătă, care reduce abilitățile de exprimare, de analiză și filtrare a informației, determinând (cred eu) conștient, superficial și dăunător. Evident, este mult mai comod să stai pe fotoliu, să butonezi plătitudinea. O carte clasică, purtând, încă, aroma hârtiei proaspete, mă tem că este un fapt din ce în ce mai rar, iar cititorii, doritorii de frumosul scris, din ce în ce mai puțini. Internetul, prin vasta gamă de acoperire a cerințelor de literatură, frumos, istorie, geografie și, în general a orice altceva, nu poate suplini mulțumirea cititorului fără vârstă, care parcurge paginile provenite din celuloză, cu religiozitate, parcă. Cartea cu coperti cartonate, lucioase (sau nu), apărută într-un spectru cromatic mai bogat sau mai sărac, rămâne refugiul adevăraților iubitori de cultură.

Iată de ce, abia născut, datorită Editurii PIM din Iași, volumul Istoricul Seminarului „Sfântul Gheorghe” din Roman, prins între pagini de neobositul profesor doctor (de la Universitatea din Bacău) - Ion Țuțuianu, este un fapt de adevărată cultură, care dezvăluie oricui comori de spiritualitate, ascunse fără voie în timp, uitate prin sertare, pe rafturi prăfuite din magazii vechi, sau în mințile oamenilor resemnați de sentimentul uitării. Nu trebuie trecut cu vederea Cuvântul înainte, cu valoare de binecuvântare, așternut pe una dintre primele pagini,

de către I.P.S. Eftimie Luca - Arhiepiscopul Romanului și Bacăului. Documentarea strictă, implicarea la un moment dat în viața Seminarului dar și a Episcopiei Romanului (devenită între timp Arhiepiscopie), căutarea temeinică a posibilelor izvoare de informații și date, sunt fundamentul acestei lucrări istorico-monografice, cu iz memorialistic și ușor autobiografic. Din carte rezultă că viața Seminarului, de la începuturile sale până în zilele noastre, a fost sinuoasă, cunoscând clipe de recunoaștere firească - fiind prețuită de oficialități, dar n-a fost lipsită de efectele anatemei aruncate de regimul totalitar asupra religiei, și formelor ei de manifestare.

Sunt convins, nici noi romășcanii, nu cunoaștem în totalitate numărul celor care au fost elevii seminarului, care s-au întors apoi ca profesori, de cealaltă parte a catedrei aceleiași instituții prestigioase, Seminarul din Roman. Numărul impresionant al personalităților de talie națională, care și-au purtat pașii prin sălile seminarului, pentru a le împărtăși elevilor cunoașterea și tainele dobândirii spiritualității supreme, nu ne este cunoscut nouă, celor care doar am trecut pe lângă acea clădire plină de har, auzind cântări bisericesti și încercând să ne închipuim, poate, viața în lăcașul apropiat de Dumnezeu. Aici intervine cu generozitate domnul profesor Țuțuianu; toate generațiile trecute prin școala în cauză se regăsesc în capitolul Seriiile de absolvenți ale seminarului, apoi directorii școlii, și toate cadrele didactice, în capitolul Profesorii. Nu putem trece cu vederea, apreciind efortul făcut pentru a le obține, cele aprox. 280 de fotografii. Dar labirintul vieții este uneori încurcat, prea încurcat. Cu îndrăzneală și prezență de spirit, acid sau

părtinitor când este cazul, autorul șlefuieste subtil și fațetele mai puțin plăcute (sau cunoscute) ale existenței monahale, de care dumnealui a fost aproape, ca absolvent de Teologie, dar și în calitate de jurist al Episcopiei (mai nou Arhiepiscopiei Roman), lăcaș care influențează părintește, pozitiv, existența Seminarului. Puțini dintre străinii care poposesc în orașul Roman, dacă își îndreaptă pașii spre sfânta zidire mușatină ctitorită de Petru Rareș, știu că în apropiere dăinuie clădirea cărămizie, ale cărei uși s-au închis în urma generațiilor întregi de viitori preoți sau cântăreți bisericești, care își amintesc cu nostalgie și evlavie anii trăiți în Seminarul Sfântu Gheorghe.

Rădăcinile existenței școlii bisericești, numaidecât pe lângă Episcopia Romanului, se ramifică în timp spre anul 1716, an în care domnul profesor Țuțuianu localizează un manuscris pornit chiar de acolo. Însă, despre o școală adevărată se poate vorbi (probabil) prima dată, abia în timpul domnitorului Moldovei, Grigore II Ghica; școală analizată cu argumente bazate pe raționamente logice, pe deducții inspirate din mulțimea documentelor găsite, și care au putut fi accesate. După incursiuni laborioase (prin ani, târguri moldovenești, domnitori și dregători ai vremurilor), demne de un adevărat cercetător, se ajunge la Seminarul eparhial din Roman, în anul 1858.

Odată cu trecerea anilor, evoluția și întreaga existență a Seminarului, este redată cu strictețe. Totuși nu poate fi trecută cu vederea prima desființare a școlii în 1901, impusă de criza bugetară dar și de viziunea ministrului Spiru Haret. Însă, asemeni păsării Phoenix, după 18 ani, renaște. După război, s-au găsit fonduri pentru construcția unei monumentale aripi în partea de sud-vest a vechiului local, a construirii clădirii de lângă gard. După aceea, în timp, s-au mai făcut investiții pentru buna funcționare a seminarului, până în 1948 când, în vremuri tulburi pentru clerici, s-a desființat din nou. Când a fost posibil, după Revoluția din decembrie 1989, în urma demersurilor episcopului Eftimie, susținute de arhierul vicar Ioachim Mareș Vasluiuanul, Seminarul s-a reînființat.

Desigur, cei care vor să afle întreaga istorie a Seminarului, cu amănunte, vor citi cartea. Pentru relevarea - încă odată - a importanței

școlii romășcane, o trecere în revistă a numelor câtorva personalități care și-au legat, într-un fel sau altul, destinul de al Seminarului „Sfântul Gheorghe” din Roman, cred că este binevenită:

APOSTOL NICOLAE - director al Seminarului (Cezar Petrescu i-a dedicat romanul său *Apostol*; le-a dirijat pașii spre literatură scriitorilor Mihail Sadoveanu, Ion Agârbiceanu);

BURADA MIHAIL - medic al Seminarului, distins pianist, compozitor valoros;

D.D. BOTEZ - profesor la Seminar, apoi la conservatorul din București (compozitor, dirijor de muzică corală);

CIOBANU A. M. GHEORGHE - profesor al Seminarului, intelectual contemporan de primă mână, numit de Iosif Sava: „miracolul Ciobanu”;

DIAMANDI STERIE - profesor al Seminarului, biograf, eseist;

CALISTRAT HOGAȘ - profesor al Seminarului, scriitor;

GEORGE PASCU - profesor al Seminarului, dirijor, compozitor;

ATHANASIU I. SAVA - elev al Seminarului, academician;

HĂULICĂ IOAN - elev al Seminarului, academician;

PIIU VISARION - elev al Seminarului, mitropolit;

PORCESCU SCARLAT - elev al Seminarului, preot, consilier cultural și vicar administrativ la Mitropolia Moldovei și Sucevei;

RIEGLER EMANOIL - elev al Seminarului, academician.

Evident, numărul personalităților care au trecut pragul Seminarului este mult mai mare, dar bucuria de a le descoperi le rămâne cititorilor.

CUNUNA DE AUR A ROMÂNIEI

ROMÂNII DIN VECINĂTATEA IMEDIATĂ -
O inițiativă a Institutului „Frații Golescu”

Voivodina (Banatul Sârbesc)

Expoziției foto de LIVIU STAMIN,
jurnalist și fotoreporter la revista *Cuvântul Românesc* din Vârșeț

Călătoria noastră la românii din jurul României se apropie de sfârșit. Mergem acum acasă la românii din sud-vestul țării, în Voivodina, careia ne-am obișnuit să-i spunem Banatul sârbesc. În urma Conferinței de Pace de la Paris (1921), Banatul istoric a fost împărțit între România și Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor.

Inițial, sârbii nu se arătau interesați de acest teritoriu, dar la Paris și-au schimbat poziția. În momentul partajării, numărul românilor era estimat la aproape 80.000 de persoane. În 1923 la Alibunar a fost constituit „Partidul Român”, dr. Aurel Novac, fost deputat în Parlamentul de la Pesta, fiindu-i primul președinte. Tot în 1923 a fost înființată și „Asociația Culturală Română”. Constituția iugoslavă din 1974 a acordat provinciei Voivodina dreptul de veto în parlamentul iugoslav în ceea ce privea afacerile sale interne.

Românii erau recunoscuți ca minoritate națională, cu dreptul de a folosi limba română, ca și grafia latină. După anul 2002 nivelul autonomiei a fost extins. Românii de aici, aproape 35.000, sunt grupați în 42 de localități, limba română fiind a patra limbă din provincie după numărul de vorbitori (după sârbă, maghiară și slovacă). Numeroși români trăiesc în localități ca: Biserica Albă, Panciova, Zreman, Novi Sad, Voivodinț, Uzdine, Marcovăț, Salcuta, Costei, Iablanca și altele.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, mulți intelectuali români din Banatul sârbesc s-au stabilit în țară sau în alte părți ale lumii, dar au fost destui și dintre aceia care, rămânând pe loc, au început să se organizeze.

Românii din Voivodina au devenit mai activi după cel de-al doilea război mondial.

Aceasta se vede și din faptul că au reușit să înființeze o Uniune Culturală a Românilor, cu un organ de publicitate, săptămânalul *Libertatea*, care a apărut la Vârșeț în 1945. Tot în Vârșeț, se înființează în 1948 Liceul Român Mixt și apoi Teatrul Popular Român. Un succes deosebit pentru românii din Banatul iugoslav este întemeierea în 1967 a Societății de Limba Română, a cărei activitate, sub conducerea prof. Univ. Radu Florea, s-a concretizat în lucrările *Contribuții la istoria culturală a românilor din Voivodina* și *Analele Societății*.

Astăzi, peisajul mediatic în limbă română, ca și activitățile culturale desfășurate aici indică o vitalitate remarcabilă: 52 de titluri de carte editate în 2006, un Muzeu al Spiritualității Românești în localitatea Begheiți, Societatea Ro-

diplomă din 6 martie 1695 a împăratului Leopold I confirmă înființarea episcopiei ortodoxe de Vârșeț. Între 1718-1864 episcopii de Vârșeț păstoreau deopotrivă credincioșii români și sârbi din Banat.

***

Autorul expoziției Voivodina este Liviu Stamin, jurnalist și fotoreporter la revista *Cuvântul Românesc* din Vârșeț, publicație ce apare sub egida Comunităților Românilor din Serbia. La vernisajul care a avut loc la Muzeul Țăranului Român domnia sa a afirmat: „Prezența acestor imagini în București este un prilej de mândrie și bucurie atât pentru mine, cât și pentru comunitatea românilor din Voivodina, pentru că românii din țară au astfel posibilitatea de a vedea o părticică din lumea noastră”.

Invitatul vernisajului a fost Dr. Dorin Lozovanu, geograf și etnolog.

***

Proiectul *Români din vecinătatea imediată* este susținut de Fundația Națională pentru Români de Pretutindeni, Forumul Internațional al Jurnaliștilor Români, Organizația Studenților Basarabeni București, Asociația Onoare și Patrie, Clubul Maramureșenilor din Dreapta Tisei. **Parteneri media:** *Romanian Global News*, *basarabeni.ro*, *Familia română*.

Institutul Fratii Golescu este organizație nonguvernamentală, dedicată relațiilor cu românii din străinătate.

Despre **Muzeul Țăranului Român** nu e nevoie să spunem nimic; e zi de zi prezent în viața noastră bucureșteană și nu numai. Știm că s-a născut în anul 1907 dintr-o idee pe care Alexandru Tzigara Samurcaș și a dus-o, cu devotament, până la capăt.

Mulțumiri: Doamnelor Ștefania Florescu, Monica Nicole, precum și domnilor Sorin Dumitru, Adrian Darabană și Gheorghe Marina.

mână de Etnografie și Folclor din Torac, Teatrul profesionist românesc din Vârșeț sau Uniunea de muzică și cultură românească sunt agenții activi ai culturii „bănățenilor” din Serbia.

Cele 40 de parohii românești (există și biserică greco-catolică) se află sub jurisdicția Episcopiei ortodoxe române „Dacia Felix” cu sediul la Vârșeț. Numele primului episcop de Vârșeț a fost pomenit în 1619: Simion. Iar o

„Centrul lumii este acolo unde trăiesc eu”

Dialog cu scriitorul PETRU CÂRDU, din Vârșeț (Banatul Sârbesc)

Gheorghe PÂRJA

Petru Cârdu, poet, traducător, editor. S-a născut în zodia Balanței, la 25 septembrie 1952 la Barițe. A făcut școala primară și liceul la Vârșeț. La Belgrad a studiat literatura iugoslavă și universală, iar la București istoria și teoria artei. Este președinte și redactor șef al Comunei Literare Vârșeț (KOV) din 1988. Comentator la radio Novi Sad. Trăiește la Vârșeț (Serbia). Adevăratul său volum de debut este *Menire*, care, din pricini de primă iubire liceană, a fost pierdut în Lacurile Plitvice. Bibliografic vorbind, el apare, în 1970 cu titlul *Menire* în doi conținând poeme scrise cu furie juvenilă într-o serie de nopți de toamnă. Autor al volumelor de poeme: *Aducătorul ochiului* (1974), *Pronume* (1981), *Căpșuna în capcană* (1988), *În biserica Troia* (1992), *Cerneala violetă* (1997). La Londra, în 1990, sub titlul *The Trapped Strawberry* i-a apărut o culegere de poeme transpuse în engleză de Brenda Walker și Dusika Marinkov. I-a cunoscut

îndeaproape pe Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionesco, Constantin Noica. Auzisem de el de la Adam Puslojic și de la alți poeți prieteni sârbi. Dar mai ales de la Ioan Flora. Mă aflam la Craiova, la Zilele orașului, în cadrul cărora au avut loc și întâlnirile periodice ale Comitetului Director al Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România. Aici l-am întâlnit. De o modestie aproape enervantă. Celebritate retrasă în discreție, deși este mereu în pas cu modernitatea poeziei europene. Îi propun un dialog. Acceptă. Era în octombrie 2006.

— *Cu Petru Cârdu, suntem la Craiova, chiar în Primăria urbei. Între uși capitonate, mese austere. Îți propun un dialog de cunoaștere. De recunoaștere. Întreb: ce mai face poetul Petru Cârdu?*

— Cultivă o grădină a toamnei. Prietena mea de-o viață, doctorița Ana, iubește florile și eu am reușit, grație ei, să le iubesc poate și mai mult. Ce fac la Vârșeț? Cresc copii ai cuvintelor. Îi alimentez cu vitamine de pe meridianele lumii. I-am adus la Vârșeț pe Allen Ginsberg, pe Nichita Stănescu și pe alți mari poeți ai lumii. Acolo acord Premiul european pentru poezie. Vârșețul este o grădină de cuvinte, cred eu. Luptând și pledând pentru demetropolizarea culturii, noi, cred că am reușit să mutăm capitala literară a Serbiei de astăzi, chiar a fostei Iugoslavii, la Vârșeț. Vârșețul este singurul oraș din Serbia de astăzi, sau din fosta Iugoslavie, care se bucură de două cărți de poezie închinat lui. Scrise de poeți mari, consider eu. De mari

corifei ai Cuvântului. De la Tadeusz Ruszevic din Polonia la Michel Deguy din Franța. Sau Ștefan Augustin Doinaș, Marin Sorescu sau Nichita Stănescu din România. Centrul lumii este acolo unde trăiesc eu. Ce vreau să spun cu asta? Vreau să spun că Centrul lumii poate fi la Satu Mare, la Timișoara, la Craiova sau chiar în Deseștiul tău natal unde ai fixat un vers de rezonanță avându-l ca simbol pe Nichita Stănescu. Și sunt convins că ai puterea magică a locului pe care-l reprezintă.

— *Uimitor cât de mult ne asemănăm. Tu consideri Vârșețul ca o metaforă. Cred că ți-am luat-o înainte, sau am gândit la fel fără să ne cunoaștem. Ori Dumnezeu ne-a dat aceeași iluminare. Că la Sighetu Marmației și apoi la Desești am făcut cam același lucru. Recunosc că am tras cu sufletul la celebrele Seri de poezie de la Struga, unde Nichita Stănescu a fost încoronat. Cred că Nichita ne-a sugerat asta printr-un mesaj secret.*

MADONA DE LA VÂRȘEȚ

Oul este starea pe loc
dintre zborul a două păsări
cum pământul este starea pe loc
a omului ce aleargă fugărit de lupi.
Stelele sunt starea pe loc
a reînvierii.
Pe țâțele dealurilor de la Vârșeț
mă alăptasem și eu
gândind acestea...

Nichita STĂNESCU

— În drum spre Struga, pentru că pomeneai de Nichita, el s-a oprit pentru a treia oară la Vârșeț și a scris un poem extraordinar: *Madona de la Vârșeț*. La întoarcerea de la Struga i-am promis că o să i-l public sub formă de carte poștală, pentru că activitatea noastră este și editorială. Publicăm foi volante, cărți poștale în diferite limbi. Am scos pînă acum mii de exemplare.

— *Ce texte publici pe cărțile poștale?*

— Poezii ale poezilor care se inspiră la Vârșeț pe timpul șederii lor, ori a trecerii prin orașul acesta în care este născut întemeietorul dramaturgiei sârbești Iovan Steria Popovici. Echivalentul lui Caragiale din România. La Vârșeț au poposit, după cum spuneam, foarte mulți scriitori din lume. Sediul Comunei Literare este la Vârșeț, dar ea nu este locală. Dimpotrivă. Membrii ei sunt din diferite părți ale țării. Și dinafara ei.

— *Îmi dai voie să-mi aduc aminte de întemeietorul Comunei Literare din Vârșeț?*

— Da, de Vasko Popa. În 1972. Vasko Popa m-a dus la *Comuna Literară*, eu fiind pe atunci, în 1979, președintele tineretului literar din Vârșeț. Deoarece Voivodina nu avea tineret literar constituit, am fost cooptat direct în cadrul tineretului literar din Serbia. Vasko, știind acest lucru, m-am trezit cu el acasă. Am rămas la Vârșeț deoarece tatăl meu era bolnav. Și nu m-am mutat nici la Belgrad, nici la Novi Sad. Deci a venit Vasko într-o zi. Eu eram un fel de conștopist la Primărie. Lucram ca translator. Vasko a venit pur și simplu la locul meu de muncă. Și mi-a spus: de luni lucrezi la Comuna Literară! Colegele mele râdeau. A venit la mine acasă să mă convingă. Noi stăteam în chirie.

Știi că a stat pînă dimineața. M-a convins și am trecut la Comuna Literară.

— *Știu de la prietenii mei, scriitorii sârbi, că este socotit unul dintre cei mai importanți poeți ai Serbiei. El se numea în realitate...????*

— Vasile Popa. Eu am editat de curând poemele lui scrise în limba română. Un lucru incredibil. Atunci când am scos antologia poeziei românești în limba sârbă de la Arghezi la Mircea Cărtărescu râdeam. Stăteam cu Vasko de vorbă. Și-i zic: într-o bună zi când voi edita antologia poeziei sârbe în românește, ceea ce s-a întîmplat, i-am spus: tu vei fi antologat cu câteva poeme scrise în limba română. Eu aveam informații că Vasko scrisese și în limba română. Ca într-o bună zi să mă trezesc cu un domn Tănase Ivanov, realmente un domn, un om extraordinar (prieten cu Vasko), care, timp de cincizeci de ani, a păstrat poemele scrise de Vasko în limba română. Eu am rămas șocat.

— *Ce reprezintă Vasko Popa pentru literatura sârbă?*

— Vasko înseamnă mult pentru poezia sârbă. El a știut să sublimeze atât avangarda românească, cât și poezia populară sârbă. Ca la urmă să filtreze atât de bine totul, încât să fie el. Sigur că se pot face paralele între Vasko Popa și Gellu Naum, de pildă. Eu m-am ocupat foarte mult de avangarda românească. Să nu uiți că Vasko a făcut și studii la București, lucru mai puțin cunoscut. A făcut studii de medicină. Așa cum a făcut la Viena studii de egiptologie. Dar să revin la locul lui în ierarhia poetică sârbească. E un vârf. El și Miodrag Pavlovici, după părerea mea, sunt poezii cei mai importanți sârbi din perioada postbelică. Numai că se deosebesc. Vasko scrie o poezie concisă, scurtă, ca un zbor al săgeții, condensată la maximum. Vorbește foarte mult cu poanta la sfârșit. Vasko construia poeme. Le purta în sine multă vreme ca după aceea să el pună pe hârtie. Avea un talent unic în a-și organiza cartea. Cum ai construi o casă. El purta în sine poezia un an, ca după aceea să o pună pe hârtie. A scris opt volume. A scris foarte puțin.

— *Nu voi uita să te întreb cum a ratat, cum n-a ajuns Vasko Popa la Premiul Nobel? Știi că a fost în preajma lui. Precum prietenul lui Nichita Stănescu.*

— Chiar am avut ocazia să stau de vorbă cu președintele de atunci al Premiului Nobel și să-l întreb direct: care sunt șansele lui Vasko la Nobel? El a fost de câteva ori nu numai candidat, ci chiar în antecamera Nobelului. Dar n-a

fost să fie. Vasko a scris foarte puțin dar aproape tot va rămâne. E un lucru mare. La Vasko totul este esență.

— *Unde s-a născut Vasko Popa?*

— La Grebeneț, un sat pur românesc. A optat pentru limba sârbă, lucru pe care până în clipa de față nu mi l-am putut explica. Dar, despre asta putem vorbi cu un alt prilej.

— *Petru, hai să ne amintim și de Nichita Stănescu care l-a cunoscut bine pe Vasko Popa. Cum ți-l amintești?*

— Nichita este un mare poet, unul dintre cei mai mari poeți ai lumii. Poet în carne și oase. În tot ce făcea, de la gest până la Cuvânt, de felul de a se apropia, de a se pronunța despre lumea din jur. Păcat că a trecut dincolo de Styx atât de tânăr. Blestematul de Premiu Nobel, să nu mă audă aștia de la Stocholm, nu a ajuns nici în mâinile lui. Este un lucru extraordinar pe care l-a făcut Gabriela Melinescu. Cu atâta demnitate și rupere de suflet a făcut tot ceea ce a putut ca Nichita să fie tradus în suedeză. Să fie publicat de cea mai influentă editură. După cum se știe, cei care publică acolo, unul dintre cei cinci va lua Premiul Nobel. Spre nefericirea lui, și a noastră, nu a reușit și de aceea nu este cunoscut în lume. Era aproape de consacrarea mondială.

— *În schimb este cunoscut în Serbia.*

— În Serbia se bucură de un interes extraordinar. Are câteva cărți traduse în sârbă de Adam Puslojic. Chiar eu l-am tradus în cartea de buzunar, în 1980, într-un tiraj de cinci mii de exemplare. Foarte curând o să-i public o nouă carte, *Rana* se numește, la editura KOV, pe care o conduc. Venind la Craiova, de la Târgul de carte de la Belgrad, am fost întrebat de nenumărate ori la standul editurii: de ce nu publicați Nichita Stănescu? Am rămas plăcut surprins. Am în sertar un nou Nichita în limba sârbă pe care tot o amân. Așa cum amân cartea de interviuri cu Mircea Eliade, Eugen Ionesco, Emil Cioran.

— *Cum i-ai cunoscut?*

— Ei m-au cunoscut pe mine. Eram în corespondență. Mergeam la ei acasă.

— *Cum ai ajuns la ei acasă?*

— Am mers la Paris pur și simplu. Am ajuns la Paris, strada Odeon 21, în Cartierul

Petre Cârdu, Gheorghe Pârja, Alexandru Mironov. Craiova, 2006

Latin. Îl căutam pe Emil Cioran. Chiar atunci nu avea lift. Cioran m-a primit că m-a recomandat Mircea Eliade. Am urcat la el pe scări. Stătea într-o garsonieră. Nu știu cum ne-am împrietenit. Am conversat în românește. Vorbea o românească impecabilă. Cu Nicolae Breban vorbea numai în germană. Breban este un mare prozator. Și asta am aflat-o de la Cioran. Cu mine vorbea românește. Când era Simone de Bue, vorbea franțuzește. În rest vorbea numai românește. Pe o carte a lui mi-a scris: „Vă invidiez pentru limba în care scrieți! Limba română este cea mai frumoasă limbă din lume”. Da, asta mi-a scris Cioran. Filozofia lui e lirică. Dacă citești primul volum în limba română *Pe culmile disperării*, pe care eu am avut fericirea și nefericirea să-l transpun în sârbă, și să-mi frâng limba de nu știu câte ori, aveți zece cărți de poeme. Cărțile lui, scrise în limba română, după părerea mea, sunt mai importante decât cele scrise în franceză. Poate exagerez, dar sunt mai aproape de sufletul meu. De la Cioran am manuscrise. Unii chiar glumeau pe seama mea. Cum, te-a primit Cioran? El care era inabordabil.

— *Cum l-ai cunoscut pe Eugen Ionesco?*

— Un mare regizor sârb, Boro Draskovici, a montat Ionesco pentru Teatrul profesionist românesc din Voivodina, unde, printr-o întâmplare sunt eu președinte. Punerea în scenă a piesei lui Ionesco, *Englezește fără profesor* a fost la un festival de teatru de la Veneția unde autorul era în juriu. Regizorul l-a cunoscut și chiar și-a luat doctoratul cu el. Mă întrebai cum l-am cunoscut? Am făcut o imprudență: i-am spus lui Cioran că dacă îl voi întâlni pe Ionesco o să-i pun o întrebare nepotrivită: de ce Ionesco și-a falsificat toată viața anul nașterii? Cu trei ani s-a făcut mai tânăr. Și pentru că, într-un fel

sau altul, m-am făcut prieten cu Cioran, pe el puteam să-l tachinez. Ionescu, sobru cum era, cu vocea lui de bariton, mi se părea ca și cum ar fi coborât Dumnezeu pe pământ. Asta este impresia mea de astăzi. După prima întâlnire cu el, era și Marie-France acasă și doamna Rodica, am rămas fascinat. Știam că era bolnav și că va trebui să coboare din pat pentru întâlnire. Și a venit. Nevastă-mea a făcut pe fotoreporterul și ne-a făcut câteva poze. Una dintre întrebări a fost cea care mă obseda. Spusă lui Cioran. Zic: nu vă supărați, dumneavoastră v-ați falsificat anul nașterii. Chestia asta m-a costat pe mine foarte mult. Un pachet de kent și o sticlă de whisky, să verific. Am făcut un xerox după certificatul de naștere. Dovadă pe care am publicat-o într-o revistă din Belgrad unde m-am ocupat de avangarda românească. Am scris că nu este născut în 1912, cum spunea el. Și asta consemnau toate enciclopediile lumii, ci în 1909.

— *Cum a reacționat marele dramaturg?*

— Mă așteptam la o altă reacție. Nu am ascultat de sfatul lui Cioran, să nu-l întreb totuși. Nu, dimpotrivă. Interviu pe care i l-am luat a fost publicat și în revista *Apostrof*, în care el răspunde foarte clar: da, este adevărat!

— *De ce și-a falsificat Ionescu anul nașterii?*

— Deoarece, mi-a spus el, atunci când a venit la Paris, pentru a se înscrie într-o anumită generație de scriitori, el trebuia să fie mai tânăr. Altfel nu era luat în seamă. Lucru extraordinar!

— *Ajung la Mircea Eliade. Cu el cum te-ai întâlnit?*

— Cu Eliade a fost mai simplu. Lui Eliade

m-a recomandat Ion Negoitescu. Cred că i-am scris o scrisoare. Am ajuns la Paris și i-am dat un telefon. Eliade era, să zic, cel mai normal, cel mai firesc dintre toți trei. În Jurnalul lui consemnează una dintre întâlnirile noastre: „între orele 4 și 7 am stat de vorbă cu poetul iugoslav Petru Cârdu”. Trei ore. Mă mir și acum, cum i-am răpit acestui gigant al spiritului trei ore. Nici nu știu cum să-i mai zic. Ori de câte ori mergeam la Paris, îi băteam la ușă. Mă primea. Își găsea timp liber. Îi sunt și acum recunoscător. De fiecare dată deschideam reportofonul. Accepta. Toate întâlnirile le-am înregistrat.

Eliade! Eliade! Mă doare sufletul că n-am publicat încă romanul *Maytrei* pe care l-am tradus demult. Eu nu mă grăbesc. La mine stau în sertar atâtea lucruri...

— *Ai o percepție ciudată asupra timpului...*

— Pentru mine timpul nu există.

— *Cum ai ajuns la această concluzie?*

— Nu știu. Așa gândesc eu. Mă simt bine în pielea acestei idei.

Eu nu mă grăbesc. Așa anunț de multă vreme cartea *Rugați-vă pentru fratele Alexandru* de Constantin Noica pe care l-am cunoscut.

— *Ne oprim, deocamdată aici, frate Petru Cârdu, încercând de acum să învăț de la tine că timpul nu există. Să nu mă grăbesc.*

— Nu cred că îți va fi foarte greu, deoarece acolo la tine în Maramureș timpul are o altă dimensiune. Grăbește-te încet, prietene Gheorghie. Voi veni în Maramureș să constat cât ai învățat din lecția mea.

— *Te aștept în Nord. Cu spiritul Maramureșului și al lui Nichita.*

De ziua lui Eminescu

Un europarlamentar, în vizită la românii din dreapta Tisei

Florentin NĂSUI

În organizarea Uniunii Regionale a Românilor din Transcarpatia „Dacia” din Apșa de Jos, prezidată de dr. Ion M. Botoș, a V-a ediție a concursului literar itinerant „Mihai Eminescu” s-a desfășurat sâmbătă, 15 ianuarie, la Cărbunești, satul aparținător comunei Strâmtura (Gluboki Potok) din raionul Teceu.

Manifestarea a început la Biserica Ortodoxă Română din Strâmtura, cu un parastas în memoria poetului național al românilor de pretutindeni, oficiat de preotul paroh Mihai Marina și doi preoți din Maramureș (Vasile Luțai) și Sătmar. La parastas s-au rugat împreună cu invitații din județele Maramureș, Satu Mare și Bihor: primarul din Strâmtura, Vasile Buga,

președintele Ion Botoș, directorul Școlii din Cărbunești, profesorul Ioan Smerega, profesorii din stânga Tisei (dr. Odarca Bout, dr. Ilie Gherheș, dr. Ion Petrovai, dr. Dorel Todea, dr. Ioan Iuga și Marian Ferțadi). Și alături de ei europarlamentarul Ioan Mircea Pașcu, senatorul de Satu Mare, Valer Marian, consulul general al României la Cernăuți E Sa Tatiana Popa.

Cu toții au asistat apoi preț de 3 ore la concursul literar de la Școala Medie din Cărbunești, la care și-au dat osteneala peste 80 de elevi sau preșcolari, de la 5 la 16 ani, veniți de la cele 13 școli românești din raioanele Teceu și Rahău, toți îmbrăcați în straie populare maramureșene. La programul muzical artistic au contribuit grupurile folclorice ale școlilor respective. Pentru promovarea costumului popular maramureșean și a folclorului autentic, copiii din Bouțul Mic, coordonați de profesorii Elena Gandig și Gheorghe Opriș au meritat premiul pentru originalitate.

Juriul prezidat de prof. dr. Ioan Dorel Todea, format din profesori din dreapta și stânga Tisei, a acordat premii pe 3 secțiuni și categorii de vârstă. Toți participanții au primit cadouri (cărți și dulciuri).

Elevul Ion Opriș și directorul Smerega au primit de la „Morărița” Oradea și „Dacia” un premiu care constă într-o săptămână de odihnă și tratament la Băile Felix.

La finalul manifestărilor culturale au fost depune coroane și flori la bustul lui Mihai Eminescu din centrul comunei Biserica Albă.

Tatiana Popa, consul general: „Noi, împreună cu scriitorii din Cernăuți și Herța l-am omagiat pe Eminescu la Cernăuți și Botoșani, împreună cu o delegație a Uniunii Scriitorilor din România, în frunte cu vicepreședintele Varujan Vosganian, care a rămas foarte încântat de întreaga manifestare, de strânsa legătură a intelectualilor români din Bucovina (nord-sud). Am mai participat la manifestări culturale în comunitățile românești din Transcarpatia, dar la Cărbunești vin pentru prima dată. Mă bucură faptul că, timp de câteva ore, acest concurs l-a readus în sufletele noastre pe Eminescu.”

Ion Botoș: „Aduc mulțumiri tuturor invitaților, Departamentului guvernamental al Românilor de pretutindeni de la București, se-

cretarului de stat Eugen Toma, Consulatului General. Pentru cărțile donate, le mulțumesc și prietenilor din Baia Mare și Sighet, din Satu Mare, Cluj și Oradea”.

Ioan Mircea Pașcu: „E un lucru deosebit să constat cât de iubit este Eminescu în comunitățile românești din afara granițelor țării. Cred că și noi, acasă ar trebui să procedăm la fel. Ați văzut cum în jurul lui Eminescu pulsează tradiția, cântul, portul, muzica, dansul maramureșean. Cum eu sunt maramureșean pe jumătate, mă bucur că același folclor îl regăsim și de o parte și de alta a Tisei. Mă bucur că acești copii țin la tradiții și sunt încurajați de părinți și profesori să le păstreze vii, autentice. Mi-a plăcut mult și acel frumos cântec ucrainean, interpretat la final. Mă bucur că împreună am asistat azi la o asemenea manifestare. Pentru asta, trebuie să-i mulțumesc domnului Botoș, care m-a invitat aici, când ne-am întâlnit la Negrești, de Ziua Culturii Naționale Române”.

Comuna Strâmtura are 5.500 de locuitori risipiți pe văi și dealuri sau în satele Bouțu Mic, Bouțu Mare, Cărbunești, fiecare situate la 4 km de centrul de comună.

În comună sunt 9 case de rugăciuni, o biserică ortodoxă și una în construcție, tot ortodoxă. Jumătate din strâmtureni sunt sectanți, primarul fiind mulțumit că aceștia țin mult la comunitatea locală. O parte din populație este de credință ortodoxă sau fără nici o confesiune.

Satul Cărbunești era odinioară înconjurat de păduri seculare de fag, prin care localnicii îngrășau porcii. Alții făceau mangal, acel cărbune de bocșă, obținut din lodbe de lemn arse mocnit, printr-o tehnică anevoioasă. Motiv pentru care tradiția și meseriașii au dispărut, dar numele localității, nu.

Ce fain peisaj retro, în marea Strâmtura de vară și iarnă, cu satele sale din poveste: printre falnici fagi, mișună râmători leneși de grași. După 4 ore de înfulecat jir, porcii zac zilnic 20 de ore pe dreapta, la somn. Pe dealuri, fumegă bocșele. În desagi asinii cară pe văi cărbune la fierării. Covacii bat fierul în-

roșit. În vârful dealului, la stână, focul pâlpaie mereu nestins. Pe la case, iarna fumegă miros de coaste și cârnați. În jurul coleșei, pruncii primesc sfaturi de la bunici: la vară când duceți iar marhăle la păscut, bouții mici îi mânați tot la stânga, iar bouții mari, tot la dreapta.

Vești bune din Cernăuți

Iurie LEVCIC

Printr-un acord de colaborare între Centrul Bucovinean de Artă pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale românești Cernăuți, Clubul media „Meridian” și Compania de televiziune și radiodifuziune CMTR „Cernăuți” a fost lansat un nou proiect, care va oferi românilor din Nordul Bucovinei oportunitatea de a afla despre evenimentele din ținut, prin intermediul Programului informativ Reporterul de Cernăuți în limba română. În fiecare zi de duminică, la orele 8.30 și 17.30 telespectatorii sunt invitați să urmărească o trecere în revistă a evenimentelor din cursul săptămânii în cadrul acestui program. Pe Postul de televiziune „Cernăuți”, admiratorii tezaurului muzical-folcloric românesc vor putea viziona și programele de muzică românească *Să petrecem împreună* și *La izvor de cânt și dor* care vor fi transmise duminica la orele 17.00. În cadrul lor telespectatorii vor avea posibilitatea să urmărească și manifestările organizate de Centrul Bucovinean de Artă care au devenit tradiționale, cum ar fi Festivalul-concurs de muzică ușoară românească „Vise printre stele”, Festivalurile Internaționale „Alese perle pentru mama”, „În grădina cu flori multe” și „Să-mi cânti cobzar”.

Luna lui Mărțișor aduce încă o surpriză românilor din regiunea Cernăuți: în cadrul acestui proiect va fi inaugurat programul de dedicații muzicale în limba română *De la inimă la inimă*.

Pe lângă Centrul Bucovinean de Artă pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale românești Cernăuți, Clubul media Meridian și Compania de televiziune și radiodifuziune „Cernăuți”, parteneri în acest proiect mai sunt și Studioul Teritorial de televiziune TVR Iași, Ziarele *Libertatea cuvântului*, *Concordia* și Organizația nonguvernamentală Liga Tineretului Român „Junimea” din regiunea Cernăuți. Cu dorința de a extinde proiectul, recent a fost depusă o solicitare de finanțare la Departamentul pentru Românii de Pretutindeni cu genericul „TV Cernăuți - pășind prin spațiul românesc”. Totodată partenerii sunt în căutarea sponsorilor și susținătorilor.

Pentru viitor intenționăm să dezvoltăm acest proiect și să propunem populației românofone mai multe emisiuni de diferite genuri, difuzate pe acest post de televiziune.

(Comunicat - Centrul Bucovinean de Artă pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale românești Cernăuți, Clubul media „Meridian”)

Uzdin, Vasile Barbu și neodihna ziditoare

Ioana DRAGOTĂ

Din punct de vedere geografic, Uzdin e o comună din Serbia, cu nici trei mii de locuitori. Pe o hartă a spiritualității românești, însă, Uzdin e o mare metropolă, un loc cu o extraordinară densitate de creatori și evenimente culturale. Privită de la depărtare, viața în Uzdin pare să fie o perpetuă sărbătoare, luând chipul miraculos al renumitelor picturi naive, celebre în lumea întreagă. Dacă încerci să treci în revistă evenimentele culturale care se desfășoară aici, rămâi uimit de ritmul și diversitatea lor, astfel încât a le inventaria de la distanță e o întreprindere riscantă, asumată cu teama de a nu lăsa pe dinafară ceva important din cascada de festivaluri, concursuri, spectacole, expoziții, lansări de cărți și reviste, editări de ziare etc. Îți vine să te dai bătut, copleșit fiind de atâta vitalitate și diversitate.

Uzdinul mai are ceva special. Acolo par să-și desfășoare activitatea zeci de persoane care, toate, poartă același nume: Vasile Barbu, pentru că e greu de crezut că un singur om poate să realizeze atât de multe lucruri. Animator cultural, poet, ziarist, editor, redactor, inițiator de festivaluri, aproape nu există eveniment marca Uzdin pe care să nu-și pună amprenta inconfundabilă. Oricât s-ar scrie despre el, pare că tot nu e destul. Și apoi, cum să ordonezi informația? Grea dilemă și pentru cel care deschide pachetele variate pe care, cu atâta bucurie, le primim la redacție. Iată și conținutul celui mai recent: cărți editate de-a lungul timpului de SLA Tibiscus din Uzdin, vădind progresul editurii de la an la an:

Pavel GĂTĂIANȚU. *Teroarea gloriei* : versuri. Târgoviște, Uzdin : Editura Macarie, Editura Tibiscus, 1997. Cu o prefață de Cezar Ivănescu. Editori: Mihail I. Vlad și Vasile Barbu.

Ionel STROIȚ. *Eu, în lumea mea de visuri* : versuri. 2002. Redactor șef și responsabil: Vasile Barbu.

Pavel GĂTĂIANȚU. *An assault on the public order*. 2004. Editor șef: Vasile Barbu.

Pavel GĂTĂIANȚU. *Poems from Novi Sad*. 2007. Editor șef: Vasile Barbu.

Gheorghe Puiu ARĂDUCAN-ȚEPEȘTI. *Apocalipsa după Gheorghe*. 2010. Redactor carte: Vasile Barbu, care semnează și prefața.

Trifu ȘOȘDEAN. *Înaintea cășii mielie* : (poezie în grai bănățean). 2010. Editor și argument Vasile Barbu.

Oameni de seamă ai Banatului : ediția a XIII-a : actele Simpozionului internațional desfășurat la Șopotu Vechi (România), 2 mai și la Torac și Uzdin (Republica Serbia), în 8-9 mai 2009. 2009. Ediție îngrijită de Vasile Barbu, conținând prezentări de bănățeni care s-au remarcat de-a lungul timpului.

Vin apoi publicațiile seriale:

Floare de latinitate : revistă de cultură și spiritualitate românească. An VII (2010), nr. 1 (26). Editată de Consiliul Minorității Naționale Române din Serbia – Novi Sad. Redactor șef: Vasile Barbu, publicație pe care am mai prezentat-o cititorilor noștri. Acest număr este dedicat alegerilor pentru Consiliul Național Român, cu rapoartele de activitate ale casei de presă și editură „Libertatea” și Raportul de activitate al Institutului de cultură al românilor din Voivodina, totul încheindu-se cu un grupaj de versuri.

Graiu bănățeanului : revista scriitorilor în grai bănățean din Banatul sârbesc (Voivodina – Serbia). Editor SLA Tibiscus, Uzdin, Director: Vasile Barbu, Redactor șef: Ionel Stoiț. Sunt 3 numere din 2010, unul dintre ele fiind dedicat Festivalului de literatură română în grai bănățean „Todor Crețu Toșa – Petru Dimcea”, ediția a XV-a.

Dialog între români : supliment trimestrial editat de publicația Făgețeanul din orașul Făget, Gândită și realizată pe axa spirituală Făget (România) – Jula (Ungaria) și Uzdin (Serbia), nr. 3/2009 și nr. 4/2010. Redacția Vasile Barbu (Serbia), Ioan Gheorghe Oltean (România) și Delia Kovács (Ungaria).

Colecția serialului *Tibiscus*, numere din anii 2009-2010, ziar intrat în al 22-lea an de apariție, în care a urmărit cu fidelitate pulsul vieții românești în Voivodina. O mențiune aparte pentru prezentarea manifestărilor: Datini și obiceiuri de iarnă „Fie în veci lăudat”, „Zilele Uzdinului”, „Oameni de seamă ai Banatului”.

Și ultimele, dar nu cele din urmă, două suplimente ale revistei Tibiscus, redactor șef Vasile Barbu, străbătute de o undă de umor sănătos: „Berea : o foaie despre bereologie, cu sloganul „Toate trec, berea rămâne” – foaie a festivalului „Fest (cu) berea”, fondator Vasile Barbu-Baronu și „Trăiască răchia” - foaie a Festivalului țuicii din Banat „Gala răchiei”. Cele două festivaluri și revistele lor prezintă asumarea, fără false pudori, a două realități: marea popularitate a berii în zonă, conform statisticilor oficiale, și o bine dezvoltată tradiție a cazanelor de țuică (pălincă, horincă, răchie), tradiție care, ca maramureșeni, ne este prea bine cunoscută. Fără a uita să precizeze că moderația e cea mai bună cale, poeziile și fragmentele de proză umoristică dau acestor suplimente un ton vesel, optimist și plin de înțelegere. Astfel încât, dacă, după desfășurarea festivalurilor de literatură, folclor, a concursurilor sportive, expozițiilor și lansărilor de carte, simpozionelor pe teme cultural-istorice, a mai rămas ci-

neva în Uzdin fără să fie integrat în viața activă a comunității, am convingerea că aceste din urmă acțiuni, împreună cu concursul de cârnați de Crăciun (de casă), „Dărapul de cârnaț”, au reușit să înfrângă și ultimele bastioane ale vreunei ipotetice rezerve sau rezistențe la cultură.

Transmitem gândurile noastre pline de admirație tuturor locuitorilor Uzdinului, o comunitate cu adevărat remarcabilă, ce are în sânul ei un om admirabil care are forța și intuiția de a antrena și a pune în valoare resursele fiecăruia dintre concetățenii săi.

Apel de solidaritate

Ovidiu CREANGĂ
Toronto, Canada

Frați români basarabeni,

Mă adresez la cei câțiva prieteni basarabeni pe care îi cunosc din Toronto, cu rugămintea ca aceste rânduri ale mele să le faceți cunoscute la toți basarabeni din Toronto și Ontario și în final să fie cunoscute de cât mai mulți basarabeni de pretutindeni.

Am să vă reamintesc că pe data de 12 noiembrie 1924 a fost creată RASS Moldovenească, Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească, de pe malul stâng al Nistrului cu capitala inițial la Balta, mai apoi la Tiraspol.

Scopul creării acestei unități administrative bolșevice a fost ca să fie un cap de pod pentru cucerirea întregii Moldove până la Carpați, și de ce nu, a întregii României.

Atunci a luat naștere și aberația de Limbă Moldovenească care este diferită de Limba Română și de atunci dușmanii noștri muncesc ca niște furnicuțe harnice să ne distrugă ca neam și ca țară.

Ce este interesant și regretabil, este că acest măr otrăvit și putred tinde să contamineze toată lădița cu mere sănătoase. Se știe că dacă pui un măr stricat într-o lădiță cu mere sănătoase le strică pe toate.

Și mărul ăsta stricat, această aberație inventată pe 12 noiembrie 1924 mai dăinuiește încă, și nu numai atât ci contaminează și mere absolut sănătoase.

Prin comparația mea am vrut să spun că oameni, basarabeni de ai noștri, absolut de bună credință, fără sa vrea sunt contaminați de acest putregai și nu-și dau seama ca prin atitudinea lor pro moldovenească dau apă la moara celor ce vor distrugerea noastră ca națiune, distrugerea noastră ca țară.

De 200 de ani când Rusia Țaristă a răpit, mai întâi partea de sud a Basarabiei, a răpit Buceagul, că în final să-și extindă raptul pe toată suprafața Basarabiei, Rusia Pravoslavnică sau sub țariști, sau sub bolșevici, sau sub orice formă ar fi, luptă perseverent la distrugerea noastră ca popor, ca națiune.

Mă adresez la frații noștri basarabeni, de bună credință și curați la suflet care nu au realizat că înlocuind termenul de român basarabean cu termenul de moldovean dau apă la moară dușmanilor noștri. Desigur că noi cei dintre Prut și Nistru suntem moldoveni ca și frații noștri de dincolo de Prut, până la Carpați, dar suntem români ca și frații noștri dobrogeni, ardeleni, bănățeni, sau aromânii din Macedonia sau Grecia, sau din alte părți ale lumii.

Din fericire situația s-a schimbat și în așa zisă Republica Moldova, adică Basarabia, nu mai este la putere guvernul comunist a lui Voronin, care în fond era condus de la Kremlin.

Tinerii din Rep. Moldova prin sacrificiul lor, au dat dovadă de un suprem eroism și au determinat schimbarea, țării către România, către Europa, fără revolta lor spontană, Voronin ar fi fost și astăzi la putere.

Basarabia este pământ românesc și trebuie să revină la Patria Mamă, ROMÂNIA.

Deci în mod hotărât și pentru totdeauna să terminăm cu moldovenismul primitiv care este mărul stricat aruncat în lădița cu mere proaspete și sănătoase.

ROMÂNII ÎN LUME

Despre ferestrele de libertate oferite de munca de jurnalist

Interviu cu Ioana Diaconu, redactor șef la *Ziarului românilor* din Atena

Interviu realizat de **Liliana MOLDOVAN**

— *Henriette Yvone Stahl compara cărțile cu niște sonate sau simfonii. Dragă Ioana, consideri că simfonia cuvintelor înșirate cu prețurile pe pagina tipărită are același ecou în ziua de astăzi ca și în trecut? Mai citești contemporanii noștri? Mai au nevoie de ziare și cărți?*

— Dacă Yvone Stahl compară cărțile cu muzica, atunci am să-ți spun ce credea Leonardo da Vinci: „Pictura e o poezie pe care o vezi în loc să-o auzi, iar poezia e o pictură... pe care o auzi în loc să o vezi.” și ca să închid cu cărțile, asemeni lui Ernst Wiechert cred că singurele lucruri care nu fac rău nimănui sunt cărțile. „O carte nu e nici o lege, nici o sentință.” Am citit mult, niciodată destul. Uneori am considerat că mi-am pierdut timpul citind ceva, alții am simțit fericire... după doar câteva cuvinte. Adevărul este că niciodată nu-ți pierzi timpul citind ceva: bun, rău, calitativ sau mai puțin, chiar și faptul de a fi în total dezacord cu ceea ce citești te pune pe gânduri, te ajută să definești mai bine ceea ce crezi de ceea ce este departe de adevărul tău. Impactul cărților și ziarelor este același, dacă vrei să comparăm trecutul cu prezentul, doar că proporția celor care se apleacă asupra „tipăriturilor” a scăzut. Pe de o parte e normal să fie așa, radioul și televiziunea luând locul, într-un fel sau altul cărților și ziarelor. Pe de altă parte mass-media modernă reușește doar să informeze publicul. Cultura nu se poate face nici prin internet, nici prin radio-tv. Și dacă accep-

tăm că un om cult este acela care a uitat tot ce-a citit, în sensul că și-a însușit deja cunoștințele, atunci, fără să citești, reușești să fii doar un om informat. Concluzia este că cititul e ca opera: îți place sau nu. Cred deci că sunt mai puțini cei care citește în ziua de astăzi, dar cei care o fac nu se deosebesc cu nimic de generațiile anterioare. Nevoia de cărți și ziare este constantă, dar este doar pentru unii.

— *Care este situația românilor stabiliți în Grecia? Apreciază eforturile unor redactori originari din România de a edita și distribui ziare românești?*

— În Grecia ritmul de viață este infernal, deci timpul este limitat. Sau cel puțin așa simt eu. De câte ori vin în România am senzația... că trăiesc „în reluare”, timpul pare că se târâie. Majoritatea românilor de aici preferă radioul, televiziunea și foarte mulți au antene parabolice și văd posturile românești. Nu foarte mulți folosesc internetul. Ziarele sunt citite mai mult de către cei care trăiesc în sate, comune, insule. E firesc aș spune, ei se simt mai departe „de casă” decât noi, cei care avem mai multe posibilități de a afla vești. Totuși, în Grecia situația e paradoxală. Cel mai mult citește cei care... nu te aștepti să citească. Și acest fapt este valabil și pentru români și pentru greci. Pot să am o părere avizată, pentru că, la un moment dat, am lucrat la o editură de enciclopedii și am rămas surprinsă de multitudinea avocaților și doctorilor care alegeau cărți după culoarea

copertiilor și numărul celor care nu aveau studii superioare, dar erau interesați de cuprinsul enciclopediilor. În Atena sunt mai puțini cei care citesc ziare, totuși, e destul să citească 2-3 câte ceva, că imediat subiectul ajunge pe buzele tuturor. Apoi merg și cumpără publicația.

— *Aveți concurență în Grecia? În afara ziarului pe care îl redactezi, „Ziarul românilor” din Atena, există în spațiul jurnalistic elen vreo publicație similară?*

— Un ziar similar nu există. Există un ziar care se tipărește în România pentru românii din diasporă, la mijloc având 4 pagini specifice fiecărei țări: Grecia, Spania, Italia... Există un alt ziar, de 64 de pagini, care apare în 7 limbi. Pentru România există 8 pagini. Există o revistă bilingvă, care apare trimestrial. Toate aceste publicații sunt gratuite și au propria rețea de difuzare. De asemenea, există o pagină electronică, stil cotidian. Un alt ziar de limbă română pentru Grecia, distribuit la chioșcurile de ziare cu presă străină din toată Grecia nu există. Tocmai de aceea am un oarecare control atunci când spun că „vând mai bine” în afara marilor orașe și ziarul nostru ajunge peste tot în Grecia.

— *Ești editorul unui ziar românesc de succes. Ce satisfacții poartă cu sine munca de editor? Care este secretul inițierii și continuării unei activități jurnalistice spectaculoase?*

— Tot ce spui sunt cuvinte mari: „succes”, „activitate spectaculoasă”. Nu mi-e frică de cuvintele mari, îmi plac, le folosesc, nu mă feresc de ele, nici nu mă caracterizează excesul de modestie. Încă nu e cazul în ceea ce mă

*Cu George Ciamba,
Ambasadorul României în Grecia*

privește, o spun cu realism. Sper să vină și ziua aceea! Consider că sunt iar... la un nou început, consider că această provocare mă ajută să cresc, dar... „mai am mult până departe”. Viața mea profesională a fost totdeauna, mereu și mereu, un șir de provocări, de lucruri noi, de oameni noi, de locuri noi. Și se întâmplă, inevitabil, să plec din locurile acelea exact după ce am terminat mai tot ce am avut de făcut, exact în perioada când ar trebui să mă odihnesc și... să primesc laurii, dacă vrei. Vine mereu un moment când am de ales între a sta și a consolida, a trece la ritm slow, light, pentru un timp... sau a schimba și a face, din nou și din nou, altceva. Nu știu cum, deși mereu îmi spun că e pentru ultima dată... totdeauna aleg a doua variantă. Satisfacția ca editor îmi imaginez că este aceeași cu cea pe care o simți tu punând întrebările de acum, când răspunzându-ți ție, îmi clarific și eu ideile. Expunând ceea ce cred eu cititorilor bănuiesc că îi oblig să hotărască care este părerea lor. Și orice hotărâre, bună sau rea, cred că e mai bună ca nehotărârea. După ce hotărăști ceva... te simți mai bine, mai liber. Deci satisfacția ar fi că, prin ceea ce scriu, particip la decizia cititorilor și la starea lor de bine. Secretul succesului tuturor oamenilor este unul vechi, arhicunoscut: „Ai pierdut? Continuă! Ai câștigat? Continuă!”

— *Realizând o incursiune în timp, povestește-ne cum ai ajuns să practici această meserie.*

— Mi-era frică de această întrebare, în măsura în care nici acum nu sunt sigură că îmi amintesc exact „cum” sau „când”. Oricum... mult mai târziu ca tata. Tatăl meu, la 15 ani, era corespondent în presa centrală. La întrebarea „cum”... răspunsul corect mi se pare... reflex. Am scris mereu, de copil, prin toate revistele și publicațiile specifice. O mare tristețe a mea este că, de la un moment dat... și nici asta nu mai știu când, am încetat să scriu poezii. Cred, și poate greșesc, că „mi s-a rupt filmul”, n-am mai reușit să-mi păstrez în suflet fărâma aceea de puritate, inocență, curățenie... de aceea nu mai pot scrie versuri. Când? Cum? De ce?... Nu-mi pot răspunde nici mie. Să nu-ți imaginezi că țara a pierdut vreun Eminescu, (asta ca să și râdem!), doar că înșiram și eu „cuvinte goale, ce din coadă au să sune”... și nici asta nu mai pot face. Începutul a fost o rubrică de modă și cosmetice și știi de ce? Mă împăcam cu toate destul de bine, eram tânără, puteam atunci să accept cu ușurință că unii habar n-au despre aproape nimic, doar că mă irita faptul că vedeam femei

drăguțe și neîngrijite sau neasortate. Sigur că „frumusețea se oprește la suprafața pielii, în timp ce urâtenia ajunge până la oase” (Murphy), dar mi se pare firesc ca această călătorie, cu și despre oameni, să fi început din exterior spre interior. În secunda când ajungi în interior... nu mai ai timp pentru restul niciodată. Românele sunt femeii drăguțe, marea majoritate, asta cred și acum, după ce am văzut mai multe „popoare de femei”. Consideram, pe atunci, că le lipsește (tot majorității), informația, amănuntul dacă vrei. Tu știi, așa cum știu și eu, că „de la sublim la ridicol e doar un pas”, așa cum de la sexy la vulgar e tot un pas. Acum de unde și până unde consideram eu că știu sau am calitatea necesară, gustul sau cunoștințele pentru a da sfaturi... nu pot să-ți explic?! Cert este că aveam o rubrică la un important ziar săptămânal, pe unde n-am călcat vreodată, nu mă știa nimeni, ci doar trimiteam articolele. Mai știu că rubrica era foarte apreciată. După mulți, foarte mulți ani, am urmat un curs de cosmetică și machiaj, (pentru sufletul meu) și îți pot spune că n-am aflat multe lucruri noi față de ce știam atunci. Am învățat doar unele tehnici.

— *De asemenea, sunt curioasă să știu, când ai decis să te stabilești în Grecia și de ce ai ales să-ți trăiești viața tocmai în țara vacanțelor de neuitat și a vechilor înțelepți din Antichitate?*

— A fost soarta, nu eu, cea care a ales în locul meu. Grecia a reprezentat țara vacanțelor mele timp de 7 ani, 1990-1997. În România lucram cu greci. De câte ori am venit aici niciodată nu mi-am imaginat că va fi „casa mea” vreodată. Era totdeauna „casa mea de vacanță”, „casa mea de suflet.” Eu îmi doream să merg în Canada, în partea franceză. M-am recăsătorit cu un grec și așa m-am stabilit aici. Între timp am divorțat, sunt la al doilea divorț, deci sunt „foarte divorțată”. Deci m-am stabilit aici din 1997, dar legătura mea cu Grecia este dintotdeauna: istoria, mitologia, primul meu director, (pe vremea lui Ceaușescu) era greco-român... totul se leagă. Așa a fost să fie! Stau aici acum, dar mi se pare că am fost aici dintotdeauna. Și asta a fost senzația încă din prima zi, ca turist: „casă”, dar „casă de vacanță”. Cel mai greu mi-a fost când am început să lucrez și vedeam palmieri, de o parte sau cealaltă a străzii. Palmierii, în mintea mea, erau legați de vacanță, soare, mare... cum să mergi la serviciu... în loc să te plimbi?!

— *Știm că gânditorii greci așezau totul sub spectrul reflectării filosofice. Probabil că grecii au moștenit un strop de înțelepciune de la strămoșii lor. Din această perspectivă, ai obser-*

Cu Ministrul plenipotețiar Nicolae Anton, Consulul României în Grecia

vat, cumva, că grecii sunt mai înțelepți decât noi românii sau știu să trăiască mai frumos ca noi?

— Înțelepciunea e lucru mare. Nu, nu cred că grecii au moștenit acest strop de înțelepciune. Există „Miturile lui Esop”, există toată pleiada de filozofi pe care Grecia „i-a dăruit” omenirii. În Europa nu cred că există vreun popor care a moștenit exact „acest strop” de înțelepciune despre care vorbești, din păcate! Fiecare popor este înțelept, în felul lui, dar popoare mai înțelepte mi se par cele asiatice, doar că ele urmează o altă filozofie. „Tineretea e timpul de a învăța; bătrânețea e timpul de a aplica”, spunea J.J. Rousseau. Probabil că noi, europenii... suntem încă niște popoare tinere... cu toată vechimea istorică. Avem neașteptat de multe lucruri comune cu grecii, chiar dacă-i considerăm, în unele concepții, puțin „mai orientali” decât noi. Aceasta este percepția în România, uneori chiar așa este, dar cred că nu toate aceste diferențe sunt greșite. Calitatea vieții și modul de viață sunt mult mai bune aici, da, grecii trăiesc mai frumos ca noi. Iau lucrurile mai „în ușor” și acordă o mai mare importanță zilei de astăzi, fiecărei clipe. Ei trăiesc fiecare zi ca și cum ar fi ultima... și cine-mi poate garanta mie, și fiecăruia dintre noi, că nu este așa? Nu în sensul fatidic al expresiei, ci în sensul de a face tot ce poți pentru a te simți bine azi, pentru că mâine poate fi mai rău?!

— *Eu cred că presa scrisă este și va rămâne un instrument performant de comunicare, educare, informare. Ce ingrediente e necesar să*

cuprindă un ziar destinat diasporei românești pentru a intra în categoria producțiilor editoriale de succes?

— Un ziar al diasporei trebuie să aibă de toate, e doar o chestie de proporție a rubricilor, care trebuie reglată după target-ul cititorilor. Aici nu sunt foarte mulți interesați de I.T., de exemplu, dar nu poate lipsi o rubrică de inedit, să spunem. Presa scrisă nu poate fi înlocuită de niciun altfel de tip de presă, după părerea mea. E o altă senzație să răsfoiești, să simți hârtia în mână. E un altfel de contact pe care îl ai cu cărțile și ziarele. Folosești mai multe simțuri: mirosul, văzul și simțul tactil. Sunt 3 din 5!

— *Cum a luat naștere pasiunea ta pentru jurnalism? Ai avut vreun model inspirațional în acest sens?*

— Cred că jurnalismul „îl am în sânge” sau îmi place să cred asta. Nu am un model, am mai multe modele, niciunul integral. Îmi plăcea stilul tatei, în unele scrieri, când eram mică, dar nu în toate. Există un singur jurnalist al cărui stil de anchetă îmi place, de exemplu, dar n-am preferat niciodată presa de anchetă. Cunosc foarte mulți jurnaliști pe care îi admir în domenii punctuale: unii scriu editoriale foarte bune, alții pamflet, alții fac reportaje. Lista mea e deschisă, o completez aproape mereu, iar eu nu-mi doresc să semăn cu nimeni, în special, ci cu toți la un loc... dacă s-ar putea?! Nu se poate, deci îmi rămâne să semăn doar cu mine. Oricum, cred că cel mai mult ce putem reuși, fiecare dintre noi, este să ajungem egali cu noi înșine.

— *Consideri că activitățile de presă practicate de românii din diaspora, desfășurate atât sub forma presei scrise (apărută pe suport tradițional și electronic) sau realizate în presa televizată, îndeplinesc rolul unor instrumente de popularizare pozitivă, care pot să schimbe imaginea României în lume? Reușesc ziaristii din diaspora română să intensifice interesul*

altor popoare pentru cultura și civilizația noastră națională?

— Sigur că mass-media din diasporă joacă un rol important în schimbarea imaginii țării. Nu e vorba însă numai despre schimbare. Ca să schimbi ceva... trebuie ca acel ceva să existe. Ceea ce există, bun sau rău, acest ceva care dorim să-l schimbăm este creat, în mare măsură, tot de mass-media. Mass-media are și răspun-deri, nu doar drepturi. Ziaristii români din diasporă reușesc tot ceea ce pot reuși toți ziaristii lumii: să promoveze sau să înfunde un subiect. Pentru ca ziaristii români din străinătate să reușească să schimbe imaginea țării, (așa cum îmi imaginez că vrei să spui, referindu-te la o schimbare radicală) sau să intensifice interesul altor popoare pentru cultura și civilizația românească, ar trebui să fim mai uniți, să susținem campanii de presă comune, să colaborăm și cu colegii din țară. Ar trebui să fim băgați în seamă, de exemplu și de ministerul Turismului din România (domeniu cu care chiar am avut legătură pentru foarte mulți ani), ca să promovăm, așa cum putem fiecare și din locul în care suntem, frumusețile unice ale României. Una e să scriu doar eu, altceva să scriem aceeași temă toți ziaristii români din diasporă, la un moment dat. E un alt impact! Plus că începe să funcționeze principiul acela conform căruia, dacă poți influența 20 de oameni, aceștia vor vorbi cu alți 20... propagarea ideilor fiind mult grăbită, rezultatul mai rapid. În ritmul în care o facem acum, fiecare ziarist român din diasporă încercând să promoveze imaginea României, să schimbe concepțiile adânc împământenite, putem obține doar rezultate „locale” și efemere. Nu mă aștept la rezultate spectaculoase în ritmul acesta, doar că nu pot să nu apreciez eforturile fiecăruia, de acolo de unde este. Dacă am avea o mai bună comunicare între noi, dacă am fi puțin mai solidari, mai organizați, dacă ne-am coordona acțiunile, astfel încât acestea să coincidă, cred că am avea cu toții de câștigat.

Ioana Diaconu citind „Ziarul românilor”

Simpozionul anual Mihai Eminescu la Consulatul Român din New York

Viorica COLPACCI
New York, SUA

Sâmbătă, 15 ianuarie 2011, la Consulatul General al României la New York, a avut loc Simpozionul anual **Mihai Eminescu – Mihai Eminescu, de la idolatrie la contestație**. Simpozionul a fost organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Cenaclul „Mihai Eminescu”, Revista „Lumina Lină” și Galeria „Spiritus”, ce aparține aceluiași Institut, având co-sponsori Societatea Română Creștină „Dorul” și Academia Oamenilor de Știință din România.

Organizat în cinstea zilei de naștere a marelui nostru poet național, simpozionul s-a aflat la a șaptesprezecea ediție a sa și reprezintă cel mai mare eveniment cultural și academic dedicat poetului, pe teritoriul Statelor Unite.

Ca și în anii precedenți, au participat la simpozion scriitori, critici literari, cercetători, poeți, artiști plastici și iubitori ai operei eminesciene, admiratori și comentatori ai personalității sale politice.

În prima parte a programului, după cuvântul de deschidere rostit de prof. pr. dr. Teodor Damian, președintele Institutului a urmat o emoționantă rugăciune, după poemul *Rugăciune* de Mihai Eminescu cântată de renumita artistă Lia Lungu.

Excelența sa Marian Pârjol, Consulul General al României la New York, a adresat un mesaj aniversar dedicat momentului, salutând inițiativa institutului de sărbătorire a poetului național. Atât în cuvântul de deschidere, cât și pe parcursul simpozionului, Excelența sa și-a arătat surprinderea și admirația față de conținutul și nivelul înaltului standard academic și estetic al simpozionului, subliniind importanța acestuia în contextual cultural actual, când în România se înregistrează vădite tendințe de marginalizare a marelui nostru poet național. Ca o dovadă a aprecierii sale, Domnia Sa și-a exprimat credința că acest simpozion este de o mare valoare culturală pentru România și a lansat invitația de colaborare cu institutul, oferind găzduirea acestui eveniment și în anii viitori.

Prima parte a programului s-a încheiat prin cuvântul președintelui Societății Române Creștine „Dorul”, ing. Cristian Pascu, care a vorbit despre inițiativele legate de „Proiectul Eminescu” - crearea și amplasarea bustului poetului într-un spațiu public din New York.

În partea a doua a simpozionului s-au prezentat ample comunicări ale participanților.

Doina Uricariu a vorbit despre *Eminescu: Patrimoniu ca o pradă*. Analizând critic fenomenul Eminescu, scriitoarea precizează faptul că atât înainte cât și după revoluție, critica literară a deformat imaginea poetului din considerente extra estetice. Dacă înainte manualele au modificat titluri, elemente biografice, contexte și sensuri, astăzi există o tendință de marginalizare a poetului venită din partea unor personalități influente din cadrul culturii românești. Scriitoarea subliniază necesitatea creării unui Institut Eminescu după model occidental, care să pună în lumină multiplele valențe și complexitatea personalității marelui nostru poet național.

M.N. Rusu, critic și istoric literar, emi-

nescolog a vorbit despre *Eminescu, insurgentul* scoțând în evidență, în urma studiilor sale făcute în arhivele din Budapesta și Viena, un element biografic important și elocvent pentru formarea unei imagini mai clare asupra vieții și atmosferei politice în care poetul a petrecut ultima parte a vieții sale: existența unui pistol pe care Eminescu avea permisiunea să îl poarte permanent, chiar și în spital, pentru a se apăra.

Dr. Theodor Damian, în comunicarea sa *Accente creștine în poezia lui Eminescu* privește cu ochiul critic al teologului, dar și cu subtilitatea filozofului și a poetului, opera eminesciană și scoate în evidență profundul sentiment creștin al lui Eminescu, care stă la baza pietății sale în poemele religioase, pietate ce apare implicit ca izvor al concepției sale despre lume, oglindită în opera sa poetică.

Valentina Ciaprazi, a vorbit despre Mihai Eminescu, Charles Baudelaire și Septime Gorceix și traducerea lui Eminescu în limba franceză, evidențiind valoarea universală a poeziei eminesciene. În incheiere, cu un remarcabil talent actoricesc, V. Ciaprazi a recitat într-o franceză impecabilă un poem de Mihai Eminescu.

Doru Tsaganea a prezentat lucrarea *Semnificația Congresului de la Berlin în publicistica lui Eminescu*. O notă deosebită a acestei comunicări a conferit-o prezentarea tabloului „Congresul de la Berlin” pictat în 1881 de celebrul pictor Anton von Werner și care narează prin gestica și amplasarea personajelor, poziția marilor puteri în contextul Congresului din 1878, în care se recunoaște și independența României.

Dr. Napoleon Săvescu a vorbit despre *Fenomenul dacic în viziunea lui Eminescu*, dialogând cu audiența și recitând versuri din Eminescu. Scriitorul Mircea Săndulescu, în intervenția sa, a scos în evidență trăsăturile pozitive și negative ale poetului.

Master of ceremony a fost jurnalista, critic literar Mariana Tera, care, secondată de doamna Solomon, a introdus pe rând fiecare moment prin comentarii extreme de pertinente. Atmosfera academică și nivelul estetic în care s-au desfășurat lucrările a fost completată de un recital de poezie susținut de Claudia Damian, recitarea în limba germană a poemului *Mai am un singur dor* de Ion Vitelariu, recitare *Umbra lui Istrate Dabija-voievod*, și un moment muzical de cântece și romanțe pe versuri de Eminescu în interpretarea talentatei soliste Lia Lungu, mesagera artei lirice românești în America.

Galeria „Spiritus” a Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, condusă de

artista Viorica Colpacci, a prezentat o expoziție dedicată marelui poet. S-au expus lucrări de pictură, sculptură și fotografie de artă ale artiștilor din New York, iar Doru Tsaganea a prezentat două printuri de fotografie digitale de largi dimensiuni realizate în întregime de autor.

Garabet Salgian a prezentat un peisaj de iarnă stilizat, amintind nostalgic de iernile natale.

Picturile Ruxandrei Dumitrescu, mai puțin cunoscute până acum în comunitatea românească din New York, ne dezvăluie o pictoriță de talent care știe să mânuiască culoarea și să transmită prin imaginea unui simplu peisaj de iarnă o lume interioară.

Lee Vasu, format la școala artei Bizantine, a expus două tablouri inspirate de pictura Bisericii Sfânta Sofia. În lucrările sale „Albastru Regal Bizantin” și „Roșu Regal Bizantin”, contactul cu spiritualitatea și arta creștină se resimte în puritatea stilistică și atmosfera spirituală. Ele exprimă cu mijloacele abstracte ale artei spirituale moderne, frumosul transcendental.

Tabloul „Irisi” al lui Șerban Chelariu, în tonalități aurii, aproape monocrome, aduce o atmosferă de toamnă, de liniște, parcă detașată de violența lumii, conducând către meditație și contemplare. Este o atmosferă interioară în acest tablou ce parcă te îndeamnă să meditezi asupra trecerilor, asupra apropierei de liniște, ca într-un poem filosofic.

Viorica Colpacci expune o sculptură luminoasă, monumentală intitulată „Steaua” care reprezintă o schimbare de direcție în creația sa. Artista folosește lumina ca parte integrantă și element compozițional pentru a transmite semnificații metaforice și metafizice. Ea mănuieste simboluri universale din tradiția culturală iudeo-creștină cum ar fi punctul, cercul, crucea și simboluri numerice, inspirându-se din filozofia și mistica medievală și cosmologia modernă. Scopul autoarei este ca prin folosirea tehnicii asamblajului formată din obiecte „ready made”, lumina fluorescentă și LED în combinație cu tehnica oțelului sudat, să exprime, prin mijloacele de limbaj al artei contemporane, adevăruri biblice. Lucrările sale recente din care face parte și aceasta, au diferite straturi de semnificații și necesită o hermeneutică interdisciplinară.

Dedicată lui Mihai Eminescu, expoziția în ansamblul prin caracterul ei patriotic, liric și creștin ar putea cu siguranță ilustra un volum de versuri al marelui poet. Simpozionul Mihai Eminescu din acest an a fost fără îndoială o reușită a institutului, aducând o contribuție importantă la cultura românească. (VIP)

Ovidiu Creangă la 90 de ani

Elena BUICĂ (Buni)
Toronto, Canada

Puțini sunt cei care pot păși pragul vârstei de 90 de ani păstrându-și valorile care i-au definit de-a lungul vieții, în așa fel, încât să poată spune la 90 de ani: ”eu voi sări peste sută”, precum cu umor și optimism ne spune prietenul nostru Ovidiu Creangă.

Mulți l-am luat ca model de viață și toți râvnim să ne păstrăm starea lui de spirit, vioiciunea minții capabilă să aștearnă scrieri și să scânteieze în epigrame într-o etapă de viață în care mulți au trecut într-un fel sau altul la odihnă. Câți sunt la număr cei care, la 90 de ani, s-au înscris la concurs de literatură și au primit Premiul Scriitorilor din Diaspora, așa cum a primit el recent, premiul acordat de Liga Scriitorilor din România, Filiala București? Nu-l cunoșteau, dar membrii comisiei de evaluare a textelor, scriitori experimentați, au fost luați prin surprindere întâlnind un fenomen atât de rar în literatură. Câți sunt cei care s-au apucat de scris după trecerea pragului de 80 de ani, așa cum a făcut el? Mintea sa scormonitoare l-a ajutat ca la această vârstă să mai prindă un tren al vieții în care s-a urcat cu firescul cu care a trăit până acum. A fost aceeași minte iscoditoare care i-a încununat studiile la facultate, cu Magna Cum Laudae, iar invențiile în specialitatea lui mult îndrăgită – chimia – l-au ridicat pe cele mai înalte culmi ale cercetării, cu cele mai mari premii și aprecieri, încât a stârnit invidia „savantei de renume mondial” și a fost nevoit să se refugieze în Canada. Deși securitatea și aici i-a făcut mari greutăți, le-a învins și și-a urmat cariera în mod strălucit și cu succese care au făcut cinste neamului nostru românesc. Când a venit vremea să încheie munca pe acest tărâm, s-a apucat să studieze medicina alternativă și hipnotismul cu rezultate incredibile. Scrierile au fost ultima sa iubire. Ele cereau mai puțină aler-

gătură și de pe scaun, acum putea să vadă ceea ce tinerii nu pot vedea stând în picioare. Opt cărți publicate în acești ani și alte câteva volume care își așteaptă momentul trimiterii la tipar, vin să întregescă volumul studiilor de specialitate publicate în țară. La acestea mai avem de adăugat prezența sa în mai multe antologii, cu multă laudă mai ales în cele de epigrame. Mai

punem la socoteală și câteva premii din Basarabia, dar și de la Observatorul, prestigioasa publicație din Toronto, Ovidiu Creangă numărându-se printre fondatorii ei alături de directorul Dumitru Puiu Popescu și de regretatul sculptor și scriitor Nicăpetre. Și cărțile și tot ce întreprinde, Ovidiu Creangă le face ca pe cel mai simplu și firesc gest. Într-o zi, când discutam despre bateriile cu care funcționează ceasurile de mână, îmi spune:

— Buni, știi tu cine a inventat aceste baterii în urmă cu 50 de ani? Tăcerea mea și ridicatul din umeri au adus răspunsul lui scurt. Eu. Și a început să îmi povestească împrejurarea, în timp ce eu încă nu dădeam semne că înțelegeam prea bine totul. E brevetat, a continuat el și bine că mi-ai stârnit această amintire, fiindcă am să cer din România brevetul de invenție. Și tot la fel de simplu, în cursul aceleiași săptămâni, datorită internetului, mi-a pus în față brevetul lui de invenție care acum a luat locul lângă multe altele pe peretele din elegantul lui birou de lucru.

Ovidiu Creangă poate să se înscrie printre oamenii deosebiți chiar dacă aș pune punct aici, dar mai sunt multe de adăugat și, de bună seamă, nu le voi putea cuprinde pe toate. A fost înzestrat cu o structură psihologică fericită și cu farmec personal, „lipici” cum se spune în popor. Născut în ziua îndrăgostiților, 14 februarie, ursitoarele au fost bucuroase să-l înzestreze și cu acest dar. Carisma sa l-a făcut să fie mereu

înconjurat de oameni care l-au îndrăgit și apreciat. Conversația cu el este o rară plăcere. Ironia, autoironia, persiflarea, alunecarea spre ludic, limbajul simplu, clar, direct, sfântos cu care se adresează interlocutorului face ca prezența acestui „Moș Bodrângă” cum îi place să se prezinte, să fie una dintre cele mai atrăgătoare persoane.

Pentru că firul vieții sale s-a desfășurat pe drumul omului de omenie, i-a mai adus încă o recunoaștere de valoare în ochii celor care-l cunosc. Dragostea nețarmurită pentru Basarabia sa natală și oamenii ei pentru care nu de puține ori a fost gata să sară în foc, i-au colorat viața și i-au dat satisfacția că a putut să-i ajute, chiar și material, din prea plinul inimii sale. Ovidiu Creangă este model strălucit și pentru frații săi basarabeni care i-au acordat multe diplome și titluri onorifice, iar câteva școli, cămine culturale și străzi îi poartă numele.

Și ar mai fi de spus încă multe altele. Pentru că am avut șansa și norocul să mă număr printre cei apropiați lui și familiei lui, mi-a dat prilejul să-l admir pentru cum și-a crescut copiii și nepoții, pentru întreg devotamentul său față

de familie, de prieteni și de toți cei care i-au stat aproape, dar și de ființele necuvântătoare din preajma lui, în special câinii. Dacă prinde o muscă în casă, nu-l lasă inima s-o omoare, o dă afară, să trăiască și ea, fiindcă și ea este o făptură creată de Cel de Sus. M-a uns la suflet dragostea lui pentru frumos și pentru înalte valori morale. Aș mai adăuga și un alt aspect și anume acela că îi plac nu numai florile, ci și buruienile, de unde i se trage un anume aspect, este uneori „buruienos la gură” cum obișnuiește să se „scuze” pentru limbajul lui uneori cu picanterii. N-aș vrea să închei fără să amintesc de pasiunea lui pentru pescuit, adevărat izvor de povestiri, asemenea oricărui pescar care se respectă.

Respectul este și cuvântul cu care închei aceste rânduri și pe care îl adaug celuilalt cuvânt, cel de inimă, dragostea, dar și prețuirea, cuvinte care îi sunt adresate de toți cei care îl cunosc și de colaboratorii „Obsevalorului” și ai publicației „Faptu`divers” din Toronto, la care se alătură un număr mare de colaboratori ale altor publicații onorate prin scrisul său.

SĂ NE TRĂIEȘTI, dragul nostru Ovidiu Creangă!

Prima bibliotecă publică românească din Canada

Ioana DRAGOTĂ

Din România de pământ, România de apă și de piatră poți ieși cu ușurință. Dar mai există o Românie de sentimente, amintiri și cuvinte, care te însoțește oriunde ai fi. Ca să nu te pierzi de această a doua Românie, există un ajutor prețios: cartea.

Povestea primei biblioteci publice românești din Canada, începe cu povestea familiei Costache, care a emigrat în Canada în anul 2006, și poate fi citită în întregime pe site-ul Fundației culturale Biblioteca românească, <http://bibliotecaromaneasca.org/in-biblioteca>.

Proiectul Biblioteca Românească s-a născut ca o intenție de familie. Ar fi totuși mult spus să considerăm că s-a născut „proiect”. A fost mai întâi nevoia noastră de carte în limba română, apoi a copiilor noștri, am căutat la bibliotecile comunitare și am constatat că nu există nimic în acest sens. Am găsit doar carte în engleză, franceză, italiană, spaniolă, germană,

rusă. Desigur am aflat de Librăria Românească, am vizitat-o, ne-am oprit la câteva titluri... totuși nu ne dădeau pace sutele de cărți lăsate de izbeliște prin vecini, pe la rude, la plecarea din țară; așa că am decis să găsim o cale să le aducem aici. Astfel, proiectul, cum îi spun mulți, a demarat, ca probabil multe altele similare, de la oameni simpli și nevoile lor.

Nu am ales Montreal pentru bibliotecă, am ales acest oraș pentru a ne crește copiii în Canada, iar noi fiind trăitori în Montreal, desigur că inițiativa a debutat aici. Ideea colecțării de cărți în România nu a apărut mai apoi, ci simultan. Ne-am gândit că românii din Canada, după ce și-au adus cu mari sacrificii câteva volume, poate cele mai dragi fiecăruia, nu-și pot dori să le pună la dispoziția comunității, pentru că atunci când ești departe de valorile culturale natale, poate cele puține pe care ai reușit să le aduci cu tine, capătă altă greutate, o valoare

mult mai mare, deci greu de imaginat această despărțire.

Astfel că am gândit, firesc, unde se pot afla cărți în limba română, și unde se pot afla oameni care să dorească să le ofere celor ce vor să le prețuiască la rândul lor? În țara natală, în România. Așa că am pornit la drum, pe calea undelor, online, cu telefonul și cu mesaje adresate tuturor cunoscuților, prietenilor, rudelor. Așa a început ceea ce acum putem numi proiectul „Biblioteca Românească”.

Președintele de onoare al fundației este reputatul actor Mircea Albulescu.

Spre deosebire de multe alte inițiative, care s-au pierdut pe parcurs, proiectul a prins viață și volumul cărților donate a depășit toate așteptările. Date fiind preocupările constante de înființare de biblioteci în comunitățile de români din afara granițelor și experiența acumulată în colectarea și distribuirea cărților, era inevitabil ca Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare să se implice în această acțiune cu o donație deosebit de consistentă. Astfel încât, din totalul de cca. 15.000 de volume, care s-au adunat până în prezent, 4.000 de volume, reprezintă donația bibliotecii noastre, acest fapt plasându-ne între membrii fondatori ai bibliotecii românești din Canada, într-o extrem de onorantă companie din care face parte inclusiv Casa Regală a României.

Ce speră membrii Fundației culturale Biblioteca Românească? Speră ca românii trăitori în zona Montrealului, aproximativ 67.500 de români, să apeleze la serviciile bibliotecii, împreună cu toți cei ce vorbesc românește în To-

ronto, Ottawa, Quebec, care sunt așteptați să acceseze online site-ul cu titlurile disponibile în bibliotecă și să le solicite pentru împrumut la distanță, prin poștă.

Noi le dorim mult succes și le mulțumim pentru diploma de recunoștință prin care ne acordă titlul de Membri fondatori și apărători ai culturii române, pe care ne-au oferit-o. Multă bucurie ne-a adus și corespondența purtată între inițiatorii proiectului și dl. Teodor Ardelean, directorul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”, în cei mai calzi termeni (fragmente de corespondență):

Nu este în puterea cuvintelor să exprime ceea ce am simțit aici, departe de țara natală, când am primit vestea contribuției dumneavoastră la fondul de carte al Bibliotecii Românești din Canada.

Toată stima și respectul meu pentru omul care a construit PODUL DE CARTE între Montreal și Baia Mare.

Românii din Canada se află acum, datorită dumneavoastră, reînfrăținați în glia străbună, și acest gest, făcut cu atâta discreție transilvană, vă aduce, domnule director, în postura de cititor al acestei adevărate construcții de suflet.

Va mulțumim cu recunoștință.

Dar cea mai mare răsplată va fi pentru noi desfășurarea în bune condiții a activității acestei biblioteci.

Proiectul s-a bucurat de sprijinul a încă trei maramureșeni, care au primit, la rândul lor, diplome: dr. Ștefan Mariș, în numele Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș, al cărui director este, poeta Rodica Dragomir și prof. univ. dr. Nicolae Felecan, de la Universitatea de Nord Baia Mare, în nume propriu.

Fotografii de Alexandru Roman

Pregătirea cărților pentru biblioteca din Canada la Biblioteca „Petre Dulfu” Baia Mare.

Gala internațională a celebrităților - Spania

Madrid, 2010

Prof. Mihaela ȘERBAN

Realizator, moderator tv

Prima ediție a „Galei Internaționale a Celebrităților – Spania, 2010”, a fost realizată, în Salonul de Festivități al Facultății de Jurnalism, Universitatea Complutense din Madrid, pe data de 3 decembrie 2010. În cadrul evenimentului au fost premiate personalități, române și spaniole, care au contribuit la dezvoltarea relației dintre cele două țări, în special prin implicare socio-culturală, popularitate, activitate academică, jurnalistică și economică.

Prima ediție a galei a sărbătorit ZIUA NAȚIONALĂ a ROMÂNIEI în SPANIA. O notă aparte a Galei Celebrităților Româno-Spaniole o reprezintă importanța acordată domeniului literar și artistic, organizatorii subliniind astfel necesitatea promovării culturii române în Spania pentru o mai bună cunoaștere a spațiului cultural românesc de către spanioli și o accentuare a spiritului de identitate românească, pentru românii din Spania. Limba română, prin multiplele sale forme de exprimare, de la poezie, la filosofie, la traduceri literare, jurnalism și teatru este principalul omagiat al acestei Gale a Celebrităților Româno-Spaniole.

GALA CELEBRITĂȚILOR ROMÂNNO-SPANIOLE a fost realizată de Professional Celebrity, TVR Internațional și Universitatea Complutense din Madrid, cu sprijinul Departamentului Românilor de Pretutindeni – Guvernul României, al companiei Blue Air și Sport Art.

Președintele Juriului Galei a fost Octavian Bellu, iar vicepreședinte, Cristian Țopescu. Totodată, Gala a fost prezentată de Cristian Țopescu și Prof. Mihaela Șerban, realizatoarea acestui format de televiziune și va difuzată de TVRi.

Invitatul de onoare al galei, care a primit Premiul de Excelență, a fost Altea Sa Regală Leandro Alfonso de Borbón Ruiz, fiul regelui Alfonso XIII al Spaniei și unchiul regelui Don Juan Carlos II.

Alături de domnia sa, au fost premiate atât personalități românești stabilite în Spania, cât și personalități spaniole care au legătură cu Ro-

mânia: Generalul Manuel Fuentes Cabrera – Președintele gărzii „Reales Tercios de Spania” care a sprijinit o serie de proiecte culturale bilaterale, cântărețul de renume mondial Julio Iglesias, scriitorul Fernando Savater – cel mai cunoscut filosof spaniol contemporan, eseist, romancier și dramaturg, căruia îi aparține meritul de a-l introduce primul pe Emil Cioran publicului spaniol, Iker Casillas - cel mai bun portar din lume, Miguel Angel Gálan Segovia – colonel în garda „Reales Tercios”, directorul editurii Niram Art, José Antonio Jiménez de las Heras – vicedecanul Facultății de Jurnalism, Universitatea Complutense, Joaquín Garrigós Bueno – cel mai cunoscut traducător de literatură română, scriitorul Héctor Martínez Sanz, promotorul cultural Antonio Calderón de Jesús, directorul companiei de teatru „Hemoficción” Lorenzo Mijares, Miguel Fonda Ștefanescu – președintele fondator al Fedrom, celebra trupa Il Divo și mulți alții.

Printre personalitățile românești care au fost premiate în Spania s-au numărat Ambasadorul României în Regatul Spaniei – Maria Ligor, Romeo Niram – artist plastic al Casei Regale, Nicu Covaci – fondatorul trupei Phoenix, Gheorghe Hagi, Doina Melinte, îndrăgitul interpret Costel Busuioc, Mirco Maschio – Ambasador al Păcii pentru România, pentru dezvoltarea relațiilor de afaceri între România și Spania, oamenii de cultură Dan Caragea, Horia Barna - personalitate reprezentativă a culturii române în Spania, fostul director al ICR Madrid, Bogdan Ater – artist plastic, Fabianni Belemuski – scriitor și jurnalist, director al revistei „Niram Art”, Cătălina Iliescu Gheorghiu - directoarea Centrului Cultural al Universității Alicante, Emil Pop – Campion European de Kick-Boxing, Gică Craioveanu etc. Un premiu special, post-mortem, a fost acordat lui Valeriu Lazarov.

Gala a fost deschisă de un concert de pian susținut de pianistul român Alexandru Belemuski.

Proiectul CELEBRITĂȚILE ANULUI a avut succes în fiecare an și a reușit să aducă în

atenția publicului peste 700 de personalități din toate domeniile, devenind astfel „Cea mai iubită gală din România”, după cum a declarat marele realizator și producător de televiziune, Valeriu Lazarov, cunoscut în Italia și Spania pentru munca de realizator și producător pentru cele mai importante televiziuni.

Criteriile de evaluare a premiilor galei, aleși dintre mai mulți nominalizați, au avut în vedere popularitatea acestora în rândul societăților române și spaniole, valoarea, recunoașterea, implicarea socio-culturală, realizările profesionale în Spania și România.

CELEBRITĂȚILE ANULUI au fost distinse cu trofee, care au fost acordate pe baza votului juriului, fiind alese personalități reprezentative din domenii cât mai variate, precum: literatură, afaceri, sport, administrație, televiziune, artă, jurnalism, justiție, muzică, presă românească și spaniolă, promovare culturală.

Realizarea acestei gale reprezintă o încredințare a eforturilor depuse de echipa de realizare și a comisiei de celebrițiți de a aduce în atenția publicului români celebri, dar și oameni de succes din Spania care au legătură profesională cu România.

Julio Iglesias: „Sunt încântat și bucuros pentru că românii consideră că merit Trofeul Celebrității”

Celebru artist Julio Iglesias a ținut să își arate recunoștința față de români printr-o emoționantă scrisoare oficială adresată României, organizatorilor și juriului „Galei Internaționale a Celebrităților – Spania 2010”:

„Mă simt onorat și profund recunoscător pentru «Trofeul Celebrității» din partea României. Legătura mea de prietenie și dragoste cu românii a început în anul 1969, când datorită iubitului meu prieten Valeriu Lazarov, am participat la Festivalul „Cerbul de Aur”, la Brașov, de unde păstrez frumoase amintiri. Am avut norocul să colaborez mulți ani cu Valeriu, în Spania și am învățat atâtea lucruri de la el... Astăzi, ne lipsește tuturor, nu numai pentru că a fost un geniu al televiziunii, ci și pentru că, înainte de toate, a fost un mare om, nespun de generos, și un foarte bun prieten. De fiecare dată când m-am întors în România – în 1999, 2007 și 2008 – am simțit afecțiunea sinceră a oamenilor, am descoperit o țară minunată în turneele pe care le-am făcut și mai presus de

orice, m-am simțit acasă. Pentru toate acestea, vreau să profit de această ocazie ca să le mulțumesc din inimă românilor”, se arată în scrisoarea adresată de Julio Igesias către Octavian Bellu, Cristian Țopescu și Mihaela Șerban.

Fernando Savater dedică premiul lui Emil Cioran

O altă personalitate spaniolă a ținut să adreseze cuvinte de mulțumire României pentru trofeul acordat. Cel mai cunoscut filosof contemporan spaniol, Fernando Savater, îi dedică lui Emil Cioran „Trofeul Celebrității”.

„Țin să aduc sincere mulțumiri pentru această onoare care mi se face. De fapt, întâlnirea mea cu Cioran și difuzarea gândirii lui Cioran m-a îmbogățit pe mine mai mult decât pe ceilalți. Adevăratul premiu și stimulul decisiv pentru dezvoltarea mea intelectuală a fost întâlnirea cu opera marelui filosof român și apoi cu Cioran personal, cu care am fost prieten peste 20 de ani. El niciodată nu a vrut să fie maestru, dar a fost pentru mine și cred că prin intermediul traducerilor pe care le-am făcut operelor sale, a fost un maestru pentru milioane de persoane care vorbesc limba spaniolă. Din acest motiv, acest trofeu este deosebit de generos, fiindcă mă recompensează pe mine, care am fost recompensat de marele scriitor și gânditor român. Acum, că suntem aproape de comemorarea centenarului său, mă simt deosebit de emoționat să îmi amintesc de el. Deși nu îi este necesar, este el cel care merită acest trofeu. I-l dedic din inimă și vă transmit dumneavoastră sincerele mele mulțumiri”, se arată în scrisoarea trimisă de Fernando Savater lui Cristian Țopescu.

„O distincție specială” declară Alteța Sa Don Leandro Alfonso de Bórbon Ruiz

Invitatul de onoare al „Galei Internaționale a Celebrităților – Spania, 2010” este Alteța Sa Don Leandro Alfonso de Bórbon Ruiz, unchiul Regelui Juan Carlos al II-lea al Spaniei. „Mulțumesc României pentru trofeul acordat. Trebuie să recunosc că această distincție este specială pentru mine, datorită relației excepționale pe care o am cu grupul de artiști români de la Madrid. Acest trofeu, care îmi este acordat la scurt timp după ce artistul Romeo Niram a oferit un tablou nepotului meu, Prințul Felipe de Asturias, întărește relațiile dintre România și Spania și face ca artiștii români să fie cât mai apreciați în Spania”, a declarat Alteța Sa Don Leandro de Bórbon Ruiz.

Liviu Baciú – preot la Roma

Mihai PĂTRAȘCU

Cu nouă ani în urmă publicam o carte despre experiențe inedite pe pământul Italiei, cu aventuri cuprinse din sudul țării, din însorita Sicilie și până la polul nord al Italiei, zona Bolzano. Cartea era dedicată unui bun prieten, Liviu Baciú, om cu chemare divină și gesturi mesianice, care a făcut din locurile unde lucra expresii ale pogorării harului și învățurii lui Hristos. Urmând un traseu sinuos, plin de ocolișuri și încercări, pornind de la șederi la limita clandestinității într-o lume ostilă, trudind ani buni de râvnă continuă, cu puține ore dormite și navete inumane, trecând prin valorificarea fiecărui centimetru de cablu rămas de la activitatea din construcții, Liviu nu a cedat niciodată de la vocația lui de slujitor al oamenilor și al bisericii. Zilele marilor noștri scriitori, momentele importante din viața bisericii sau sărbătorile de peste an erau, pentru el, ocazii de a-i aduna pe cei cu care lucra și, în pauzele de la activitățile lor, le propovăduia, explica sau tălmăcea din înțelesul zilelor care marcau existența trăirii întru românism. Fără excepție, un mesaj scurt și condensat îmi sosea și mie, ca o expresie a unui strigăt de existență, care parcă voia să sfideze distanța ce ne despărțea. Pentru că negura depărtărilor nu se poate așterne peste adevăratele trăiri, după cum uitairea nu este o stare acolo unde iubirea persistă...

Duminica fiului risipitor a anului 2011 a marcat, pentru Liviu, întoarcerea la adevărata lui vocație și la ceea ce a iubit întotdeauna cu râvnă și lacrimi: Biserica. Episcopul Italiei, PS Siluan, ne spune că într-un singur an, în Italia

s-au sfințit 30 de parohii... și că ascensiunea ortodoxiei, pe pământul eminent catolic, este una fără precedent, născută dintr-o nevoie firească a oamenilor ce, cu dor de casă și cu sufletul împărțit, își găsesc în biserică alinarea, încărcarea și modalitatea de a continua lupta pe meleaguri străine. Stau și mă uit la sutele de credincioși care vin și umplu modestul spațiu din Ladispoli, Roma, amenajat ca biserică românească, drept-măritoare de Hristos; nu îmi vine să cred cum, în câteva minute, un loc aparent nevinovat, aproape abandonat, adună sute de oameni veniți de la zeci de kilometri, la chemarea clopotelor și a sufletelor. Mă alătur și eu mulțimii care dă slavă lui Dumnezeu, și-ntre oameni bunăvoire. Îmi găsesc un loc la urmă, mai retras, și particip la liturghia în urma căreia bunul meu prieten va fi declarat axios, dignus și vrednic. E un moment solemn, trăit duminică de duminică, odată cu jertfa continuă a lui Hristos; poate mai mult ca în alte locuri, datorită absenței spațiului, mă simt puțin asaltat de foșnetul și forfota generală și nu îmi găsesc locul... La un moment dat, văd cum mulțimea se dă la o parte și face loc preoților care vin să cădeze cu tămâie. Smeriți sau îndrăzneți, unii se ating de haina preotului, în gestul ancestral al omului de a lua, prin atingere, forță și energie divină... și eu am făcut de sute de ori gestul, dar acum stau cuminte, la fel de stingherit prin lipsa unui loc care să îmi ofere un spațiu și un confort minim. Brusc, îl văd pe Liviu cum vine, impunător, prin mulțime. Nu are nevoie de gesturi specifice

FAMILIA ROMÂNĂ ROMÂNII ÎN LUME

pentru a se impune, de un mers săltat sau de mlădierea vocii – simpla lui prezență creează respect și umple parcă locul gol dintre noi, cei măcinați de patimi și El, care ne vede, ne înțelege și ne iartă veșnic. Liviu are privirea ațintită spre podea, fiind împovărat de grijile și nevoile celor din jur. Parcă plutește prin mulțimea care îl atinge, cu pioșenie și respect. Nici nu îndrăznesc să fac un astfel de gest pentru a nu știrbi nimic din vraja momentului sau din curgerea evenimentului. Știu că, în astfel de momente, preoții nici nu clipesc, neputând să aibă expresii ale familiarității! Ritualul curge în tipicul lui plin de mister și taină, iar omul este abandonat în favoarea slujitorului divin. Însă, dintr-o dată, văd cum mâna lui se mișcă și

mă ia de mână scurt, bărbătește! Timpul încremenește și eu, surprins, izbucnesc în lacrimi de bucurie. Mi se pare anormal și de neimaginat gestul lui – ca într-o fulgerare, mă luminează gândul că, până la urmă, dincolo de religii, de manifestări sau convenții, prietenia și umanitatea sunt mult mai presus de alte sentimente cunoscute. Efortul meu de a fi venit doar pentru această trăire până la Roma îmi pare nu doar răsplătit, ci eclipsat total de gestul lui, care, pe moment, se dezbracă de haina slujirii și o îmbracă pe cea a umanității – sau poate că aceasta este, la nivel absolut, expresia slujirii! Și simt din plin că lacrimile sunt cheile care deschid împărăția Cerurilor!

(Roma, 20 februarie 2011)

Conferința Internațională despre avangarda românească la Universitatea din Ierusalim

Mirel HORODI

Tel-Aviv, Israel

Centrul pentru Studiarea Iudaismului din România, din cadrul Universității Ebraice din Ierusalim, în colaborare cu Institutul Cultural Român, a organizat, între 12 și 14 decembrie 2010, o conferință internațională, intitulată „Avangarda românească între București, Paris și Tel Aviv”. Programul foarte încărcat al conferinței, la care au participat specialiști din România, Israel, Franța, Elveția, Suedia, Statele Unite, a cuprins 15 comunicări, două filme și o masă rotundă.

Unele comunicări au avut caracter de sinteze, altele au fost dedicate unor artiști avangardiști (Isidore Isou, Gherasim Luca, Ilarie Voronca, Paul Celan, Sesto Pals, Marcel Iancu). S-a discutat despre avangardă din punct de vedere conceptual și al continuității fenomenului în timp. Diversitatea subiectelor și al abordărilor depășește cadrul limitat al

unui articol. De aceea, în cele ce urmează, mă voi referi la masa rotundă care a concluzionat conferința și la câteva puncte de vedere abordate în comunicările de sinteză.

Masa rotundă, având ca subiect raportul dintre „periferie și centru” în cadrul avangardei, a fost moderată cu tactul și priceperea cunoscută de Michael Finkenthal (Johns Hopkins University, USA). La întrebarea dacă Parisul sau alt oraș european poate fi considerat ca fiind centrul avangardei și care a fost rolul Bucureștiului, în acest cadru, s-au dat răspunsuri diferite, fiecare participant la discuție privind problema din alt punct de vedere.

Leon Volovici (Universitatea Ebraică din Ierusalim), a deschis dezbaterile amintind scandalul pe care l-a provocat B. Fundoianu, în anii '20, prin afirmația șocantă că din punct de vedere cultural, România era de fapt o colonie a

Franței. Complexul periferiei, care exista în general în cultura română, era mai pronunțat în rândurile intelectualilor evrei, complexați psihologic, deoarece nu mai erau legați de cultura tradițională evreiască și nici nu erau primiți în cultura românească. Ei erau marginalizați de două ori: odată ca evrei, nefiind acceptați în centrul culturii române și, a doua oară ca români, în raport cu marea cultură europeană. De aceea aderarea la avangardă a fost o soluție, întrucât prin caracterul ei cosmopolit, le oferea posibilitatea afirmării. O altă soluție a fost emigrarea. De pildă, la Paris, unde artiștii străini erau acceptați și, unde mulți dintre ei s-au afirmat pe plan internațional. Unul din exemple este chiar Fundoianu, devenit pe malurile Senei, Benjamin Fondane (trebuie totuși notat că, la Paris, Fondane s-a depărtat de cercurile avangardiste). În Israel au emigrat Marcel Iancu, după pogromul legionar din 1941, iar Paul Păun și Sesto Pals, după instaurarea regimului comunist.

Ovidiu Morar (Universitatea Suceava), autorul unui volum de sinteză, foarte bine documentat, despre *Avangardismul românesc* (Editura Fundației Culturale Ideea Europeană, 2005), a afirmat că problema este mai complicată, poziția lui Fundoianu neexplicând totul. În primul rând n-a existat o singură avangardă și nici un singur centru – la Paris. Au fost centre avangardiste la Berlin, la Viena, la Zürich, Geneva și chiar la... București, orașul unor importante expoziții internaționale de artă modernă, organizate, începând cu anul 1928, sub egida Revistei *Contimporanul*.

De altfel nu toți avangardiștii au avut complexul de periferie. Într-un manifest publicat în revista *Contimporanul* se afirmă că „nu am imitat pe nimeni (...) am fost, în Europa, dintre cei care au ridicat steagul”. În 1945 grupul suprarealist român (Gellu Naum, Gherasim Luca) și-a manifestat dorința subordonării față de mișcarea patronată de André Breton, printr-o încercare disperată de a-și continua activitatea, în condițiile iminentei instaurări a dictaturii comuniste. Bineînțeles că această încercare nu avea nicio șansă să reușească, și grupul suprarealist s-a autodizolvat, de voie, de nevoie, în 1947.

Evreii, suferind din cauza nerecunoașterii lor în România, au fost atrași în mod firesc de avangardism, care este prin esență cosmopolit. Așa se explică ponderea neobișnuit de mare în avangarda românească a poezilor și artiștilor de origine evreiască: Tristan Tzara, B. Fundoianu, Ilarie Voronca, Mihail Cosma, Sașa Pană, Gherasim Luca, Paul Păun, Dolfi Trost, Isidore Isou, Marcel Iancu, Victor Brauner, Jules Perahim, M. H. Maxy, Jacques Herold, Arthur Segal etc.

Cosmopolitismul, așa cum a arătat Guy Scarpetta, respinge orice tendință de „înfrățire”, care-l conectează pe individ la gintă, națiune, rasă etc. Iar, Eugène Ionesco definea avangarda „în termeni de opoziție și ruptură”, considerând că artistul avangardist este un opozant al sistemului existent.

Camelia Crăciun (Universitatea din București), a afirmat că problema trebuie analizată în contextul situației intelectualului evreu în România acelor ani, când populația evreiască suferise schimbări datorită fenomenelor de aculturație (preluarea unei alte culturi) și de secularizare. De altfel, unii scriitori evrei au abordat în literatura lor subiecte evreiești: Ion Călugăru, Isac Peltz, Uri Benador.

Complexul culturii mici a existat la toată generația anului 1927, nu numai la scriitorii evrei. Paralel cu înflorirea avangardismului în România, el a înflorit în Ungaria și în alte țări est-europene.

Ion Pop (Universitatea din Cluj), autorul a numeroase lucrări de referință în domeniul avangardei (ultimul volum *Din avangardă spre ariergardă*, Editura Vinea 2010, a fost lansat la 16 decembrie la ICR Tel Aviv), a subliniat că problema centru-periferie are mai multe dimensiuni. România se găsea pe drumul modernizării, chiar dacă procesul nu se împlinise. Marele critic Eugen Lovinescu preconiza sincronizarea culturii române cu cele europene. Ceea ce apărea la Roma, la Paris, la Berlin, era imediat cunoscut la București. Lumea modernă era o lume a interfețelor culturale. Desigur Parisul era marea metropolă, care încă din timpul generației de la 1848, a influențat cultura din Principate. În Ar-

deal era mai pronunțată influența vieneză. În realitate au existat centre avangardiste și la Zürich, la Berlin, la Viena, cu caracteristici diferite. Expresionismul, într-o formă moderată, a fost asimilat chiar și de un poet tradiționalist ca Lucian Blaga.

De altfel, avangardismul român s-a dezvoltat pe bazele moderniste existente încă dinaintea primului război mondial, la post-simboliști (Adrian Maniu). În 1912 a apărut revista *Simbolul*, editată de Ion Vinea și de Tristan Tzara. Precursorul avangardismului românesc a fost Urmuz. Avangardismul românesc a fost divers. Tristan Tzara și Marcel Iancu au început ca dadaști, în schimb Ion Vinea n-a fost dadaist. Revista *Contimporanul*, înființată de Ion Vinea și Marcel Iancu a fost o tribună constructivistă, promovând modernismul care decurgea, în domeniul artistic, din revoluția industrială. Avangardismul românesc a avut o caracteristică eclectică, de sinteză între diferitele curente. Un exemplu a fost revista *Integral*, care promova modernismul, indiferent de curent. Numai suprarealiștii s-au afirmat ca un curent aparte, dar și ei au fost mai puțin dogmatici decât colegii lor francezi.

Petre Răileanu (Paris), este de părere că avangardismul s-a răspândit în Europa ca o contagiune, ca o stare de spirit. De aceea periferia poate ajunge la un moment dat centru și invers. Zürichul, ca centru transnațional, a fost locul unde a apărut dadaismul. În 1920, francezii l-au așteptat pe Tristan Tzara ca pe Mesia. Ulterior Breton s-a certat cu Tzara, pe care-l invidia pentru talentul lui de poet. Din toate curentele avangardiste se poate spune că numai suprarealismul a fost, prin esență, de origine franceză.

Ceea ce definește apariția unui curent avangardist, după părerea domniei sale, este existența unui grup, a unei reviste și lansarea unui manifest. Din acest punct de vedere, începutul avangardismului în România, poate fi considerat anul 1924, când s-a publicat manifestul avangardist în revista *Contimporanul*.

Totuși, trebuie să recunoaștem că peste tot curentele avangardiste au fost marginale. Numai suprarealismul a avut, în Franța, o poziție mai importantă.

Cosana Nicolae Eram (Stanford University), a amintit în intervenția ei, volumul *Aproapele și Departele* al profesorului Paul Cornea și teoriile post coloniale, care apreciază aportul cultural al celor care au fost, în trecut, colonizați. În contextul metropolă-foste colonii, ea a amintit că Tristan Tzara, care vorbea despre cultura europeană ca fiind o cultură moartă, era, în schimb, un mare admirator al artei negre.

***

După trei zile de participare la această Conferință, este evident că problemele legate de avangardă sunt complexe, să nu uităm multitudinea de curente (expresionismul, futurismul, dadaismul, constructivismul, suprarealismul, integralismul, letrismul etc.) fiecare cu nuanțele lui.

Ovidiu Morar, în comunicarea sa, având ca subiect „aspectele cosmopolite ale avangardei române” a afirmat că „după modelul confrăților lor francezi (Aragon, Eluard, Picasso, chiar Gide și Malraux, nota mea), majoritatea avangardiștilor români au susținut deschis revoluția proletară, o bună parte înscriindu-se chiar în partidul comunist...” Domnia sa a combătut afirmația absurdă a lui Stelian Tănase, din volumul *Avangarda românească în arhivele Siguranței* (editura Polirom, 2008), cum că „avangardiștii români ar fi visat – (în anii '30!, nota mea), - să aducă tancurile rusești la București”.

Ion Pop a subliniat, în comunicarea sa, intitulată „Avangarda românească: tendințe, evoluții, posteritate”, că fiecare cultură a asimilat avangardismul în mod propriu. Cultura română era prea nouă, pentru a fi loc pentru o negare radicală a tradiției culturale. În România nu existau muzee și biblioteci, care să fie distruse, cum propunea Marinetti în manifestul futuriștilor. Pentru avangardiștii români se pune problema de a construi, nu de a distruge. Avangarda românească a început prin a fi constructivistă (*Contimporanul*), a încercat să facă o sinteză modernă (*Integral*), pentru a deveni ulterior suprarealistă (*unu*).

De altfel, se poate constata, că în mod ciclic, generațiile noi neagă pe cele vechi. Generația anilor '60 (Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana etc.) a negat generația proletcultiștilor, generația optzeciștilor (Mircea Cărtărescu, Florin Iaru etc.), i-a negat pe șaizeciști, apoi generația anului 2000 i-a negat pe optzeciști... Totdeauna se caută o înnoire. Spiritul avangardei, dinamic-interogativ, rămâne în multe privințe actual și promițător, cu consecințe benefice pentru creația artistică.

Ca o dovadă incontestabilă pentru succesul postum al avangardei este și publicarea recentă, în colecția „Biblioteca pentru toți” a *Jurnalului Național*, într-o ediție de masă, a unui volum de poezii de Geo Bogza, cuprinzând *Poemul invectivă* și *Jurnal de sex*, pentru care autorul a făcut, la timpul lor, închisoare, sub acuzația de pornografie...

Iar Michael Finkenthal, în legătură cu evoluția prin care a trecut avangarda, s-a exprimat, în calitatea sa de fizician, astfel: „Avangarda este ca o ardere, care în prima fază poate fi explozivă, apoi arderea intră în echilibru, se liniștește, se stinge, sau poate lăsa tăciuni care se pot reaprinde...” (VIP)

Corespondență din Germania

Întâia zidire ortodoxă românească din temelii la Mannheim

„Desigur că nu faptele îți vor aduce cerurile, dar credința și faptele merg laolaltă și-ți urmează pas cu pas, ori de nu, nu credem ce spunem și doar credem că avem credință”.¹

Mirel GIURGIU

Frankenthal, Germania

În urmă cu mai bine de trei ani, într-o zi de toamnă frumoasă a anului 2007, împreună cu câțiva zeci de creștini ortodocși, asistam la punerea pietrei de temelie a celei dintâi biserici românești din sud-vestul Germaniei. Faptul se petrecea la Mannheim, în cadrul unei impresionante slujbe ținute de ÎPS Serafim, mitropolit al Europei Centrale și de Răsărit, asistat de un sobor de preoți. Între aceștia preotul Ioan Popescu - monahul hărăzit de Dumnezeu să conducă destinele parohiei „Învierea Domnului” departe de ai săi de acasă - regăsindu-i pe ai săi întru credință în această parte a Europei de Apus... Am consemnat la vremea respectivă într-o pagină a *Graiului* (cotidianul *Graiul Maramureșului*, n.r.) importanța deosebită a evenimentului pentru miile de credincioși români locuitori ai zonei ce cuprinde pe întinsul ei orașe mari aflate în apropierea frontierei cu Alsacia franceză. E vorba de Mannheim - Ludwigshafen - Heidelberg și Worms.

De curând am avut bucuria să asist, împreună cu soția Mariana și cu câteva sute de credincioși, la ceremonia inedită a sfințirii celor trei cruci de către același mitropolit Serafim însoțit de același paroh Ioan Popescu care, cu voia lui Dumnezeu și osteneala enoriașilor, a reușit într-un timp scurt să înalțe pe locul altădată pustiu o bijuterie arhitectonică în stil bizantin, având o cupolă centrală străjuită maiestuos de trei turnuri pe care în cadrul aceleiași ceremonii au fost înălțate și amplasate cu precizie de ceasornic crucile din metal strălucitor de culoarea argintului. Mai înainte, în interiorul noii biserici, am participat la liturgia duminicală urmată de o slujbă specială de sfințire de către Mitropolitul Europei Centrale și de Răsărit ÎPS Serafim Joantă împreună cu preotul paroh Ioan Popescu.

De azi înainte le vom zări împărțind catapeasma cerului în felii de un albastru simetric, obligându-ne să ne înălțăm privirile odată cu inimile mereu mai sus, mai aproape de altarul divin al orizontului creștin.

Prima biserică românească ortodoxă ridicată din temelii din Germania

Fiecare cruce ne apare ca o fereastră ce împarte cerul în patru felii - o fereastră prin care cu ochii sufletului creștinul privește zărilor aurore aflate dincolo de ceruri...

Întreaga asistență, adunată în curtea bisericii în jurul mitropolitului și al preoților, așteptând cu răbdare sub imperiul emoțiilor ce țineau de cald în frigul aspru de ianuarie, a putut admira măiestria lucrătorilor care, servindu-se de brațul enorm al macaralei, au montat cele trei cruci pe turlile bazilicii, locaș de sfântă rugăciune aflat încă în faza de construcție la roșu. Am fost martorii unui eveniment venit să răsplătească tenacitatea în continuitatea credinței celor care zile, săptămâni și ani și-au cheltuit energiile fizice și sufletești pentru a ridica pe pământ străin această „Casă a Domnului” - întâia zidire din temelii a unui lăcaș de cult al românilor ortodocși din Germania.

Casa Domnului - o ambasadă spirituală a românismului

O agapă binevenită la care românii au dat cinste mare specialităților culinare și vinului de acasă a consfințit încheierea slujbei și a procesiunilor ce au fost închinare și s-au petrecut de-a lungul întregii zile de duminică, sub semnul crucii, dând o aură nobilă bisericii. Menționez acest fapt cu atât mai mult cu cât în zilele premergătoare evenimentului mai sus amintit mulți trecători văzând construcția în roșu credeau

¹ Tersteegan - pastor pietist german (1697-1769), *Weg der Wahrheit / Drumul Adevărului* citat de Nicolae Steinhardt în *Jurnalul Fericirii*

că este vorba de o nouă moschee ce-și va deschide în curând porțile pentru credincioșii islamici.

Ne-a fost dat să asistăm la împlinirea unei fapte creștinești în cadrul parohiei noastre. Când rostesc cuvântul acesta îmi aduc aminte de o frază a lui Nicolae Steinhardt - Delarohia care face referire în „Jurnalul fericirii” la etimologia substantivului parohie, ce-și află sorgintea într-un verb grecesc tâlmăcind viața printre străini. Ne ducem aici viața noastră de zi cu zi, după cum se știe, printre străini, de aceea conotația parohiei și a bisericii purtând hramul Sfântului Gheorghe se îmbogățește de înțelesuri și simboluri proprii acestei stări de lucruri. Casa Domnului devine aici o ambasadă spirituală a românismului, iar parohia, o familie în care ne regăsim împreună în rugăciune, dar și în dialog cu compatrioți pe care altfel nu am avea ocazia să-i cunoaștem îndeaproape, să-i prețuim și să le cerem ajutorul la nevoie.

Cei care au sfințit locul

Privind când de aproape, când de departe, cum s-a înălțat construcția bisericii în care de mai bine de un an se țin cu regularitate slujbe duminicale și în sărbători, îmi vine în minte

zicerea românească despre omul care sfințește locul atunci când se dăruie fără ezitare și adesea fără cruțare a eforturilor proprii, unei cauze nobile.

Cei care au sfințit locul pe care pășim acum cu seninătate în propria noastră biserică merită recunoștința și atenția noastră, a credincioșilor. Le adresăm mai întâi preotului Ioan Popescu, care cu răbdare și stăruință creștinească a știut să motiveze și să mobilizeze pe aceia care își manifestau dorința de înfăptuire în numele credinței a unei ctitorii care să înfrunte în libertate de conștiință veacurile ce vor veni. Autori ai acestei minunate ctitorii sunt arhitecții Nicolae Busilă din Timișoara și Klaus Klimmer din Mannheim, în colaborare strânsă cu inginerul diplomat Vlad Stanomir, și dânsul locuitor al orașului de pe Neckar. Face echipă cu dânsii meșterul Walter Hohn, ce stăpânește mai multe meserii deodată, adevărată cheie franceză bună la toate... Acestor nume li se adaugă cel al atâtor meseriași pricepuți și dăruți (din pacate nu-i putem aminti pe toți aici, deși ar merita cu prisosință) care prin voluntariatul lor adesea anonim, lăsându-se conduși de credința lor profundă în Hristos Dumnezeu, au renunțat de nenumărate ori la timpul lor liber, la odihna cuvenită după orele de serviciu și la diverse recompense bănești.

O coroană pe capul unei regine

Înălțând biserici, gândul ne îndeamnă să modelăm în același timp și caractere felurite, să formăm odată cu timpul ce se scurge implacabil, oameni pentru care spiritualitatea să fie o cale de ieșire de sub povara apăsătoare a materiei. Spiritualitate afirmată și asumată în măsura de a se putea oricând integra în traiul vieții lor de zi cu zi...

Un gând mă urmărește multe zile după ce toate aceste desfășurări pe care le-am descris mai sus s-au încheiat. El îmi spune că de fapt, într-o duminică friguroasă de ianuarie, am asistat la punerea unei coroane pe capul unei regine: coroana e crucea, capul e turla, iar regina e biserica noastră. Noi suntem servitorii devotați ai acestei regine a cărei mantie în anii ce vor urma, într-un efort creator, laolaltă cu toți românii de bună credință, o vom împodobi cu icoane, picturi și fresce, toate semne ale credinței ce sălășluiește în sufletele noastre...

Țara Chioarului a colindat Țara Bârsei

Ruga sătenilor de la Buciumi pentru Săcele

Reportaj

*„De drumetuț care cântă să nu te temi.
E un om bun la inimă și milostiv” (Ion Creangă)*

Prof. Liviu DÂRJAN

Președintele despărțământului Astra „Frații Popoșca” Săcele - Brașov

I-am descoperit la Dej cu prilejul Centenarului Adunărilor Generale ale Asociațiunii ASTRA, în toamna anului 2004. De fapt, acolo au cântat numai femeile, „nanele” cum se zice, cu respect, pe la noi prin Ardeal. De atunci pot spune că mi-au atras atenția prin puritatea și naturalețea, vioiciunea cu care aceste țărănci cântau sub conducerea unui adevărat profesionist și om de suflet - profesoara de muzică dr. Gabriela Ion de la Baia Mare.

În 2009, la Șomcuta Mare, tot cu ocazia Adunării Generale ASTRA, ne-am reîntâlnit. L-am cunoscut atunci și acolo pe dl. Teodor Hăgan, baciul, de fapt președintele Asociației Corale „Buciumeni Chioarului”, din satul Buciumi. Un bărbat voinic, calm și echilibrat. Ne-am împrietenit repede în fața unui păhărel de horincă, de domnia sa păstrată pentru „zile mari” sau pentru „oaspeți de seamă”. Am „vorovit” atunci de una, de alta. În vara lui 2010, pe la finele lunii august, am tras o fugă până la Șomcuta Mare unde avea loc Festivalul coral „Valentin Băințan”, la Finteușu Mare, ocazie cu care am invitat (ca la nuntă!) pe membrii Asociației Buciumeni Chioarului la Săcele și Brașov, în zilele de 4, 5 și 6 decembrie 2010, pentru a colinda Țara Bârsei după datină. Invitația și programul au fost acceptate cu mare plăcere. Au urmat pregătiri febrile de ambele părți. Dar, fără aportul câtorva „piloni” de bază ai sponsorizării, vizita aceasta nu s-ar fi materializat nicicând. Se cuvine să îi numim pe binefăcători: Inspectoratul Școlar și Consiliul Județean Brașov, Primăriile și Consiliile Locale din Șomcuta Mare și Săcele, Parohiile ortodoxe Turcheș I și Baciul din cadrul Protopopiatului Săcele. Aceștia li se adaugă și unele firme, persoane fizice etc, care

din modestie au ținut să-și păstreze anonimatul și cărora le mulțumim și pe această cale.

Parafrazând titlul celebrei cărți a lui John Reed *Zece zile care au zguduit lumea*, afirmăm, în cunoștință de cauză, că sosirea Buciumenilor în Țara Bârsei, în cele trei zile de sărbătoare menite a declanșa aici cortegiul colindelor și al obiceiurilor de iarnă, prin cântecul și portul românesc din partea de Nord a Ardealului, a „zguduit” ființa și spiritualitatea săcelenilor ce au avut ocazia de a-i cunoaște pe oaspeți în splendoarea și plenitudinea valorii lor artistice înalte și inconfundabile. În fruntea ansamblului (cca. 40 de persoane) s-au aflat cei trei vajnici „colonei” ai turneului astrist: domniile prof. Vasile Albu, președintele despărțământului Astra „Chioar” de la Șomcuta Mare, Teodor Hăgan, președintele Asociației Corale „Buciumeni Chioarului” și prof. Octavian Butuza, poet, publicist, redactor și talentat comentator, realizator de televiziune la Studioul Teritorial din Baia Mare. Distinșii oaspeți au vizitat mai întâi Muzeul Primei Școli Românești din Șcheii Brașovului, unde primirea și explicațiile pertinente

ale neîntrectului cercetător brașovean, părintele prof. dr. Vasile Oltean, le-au lăsat colindătorilor o impresie superlativă.

Aceeași primire afectivă le-a fost apoi rezervată, în centrul Brașovului, la Librăria „Șt. O. Iosif” unde dl. Virgil Oniță, un ardelean de pus la inimă, și-a întâmpinat colindătorii cu cuvinte alese și cu daruri, asigurându-i de dragostea și prețuirea sa și a doamnei Ana Oniță, în această adevărată citadelă a cărții din orașul lui Coresi și Honterus.

Duminică 5 decembrie 2010 a fost „ziua de foc” a turneului. Afară era frig. Peste noapte a nins bogat și aerul tare arăta că suntem la poalele Tâmpiei. Cineva a fost de părere, în ajun, că doamnele coriste să nu se îmbrace în portul popular, la Săcele (n.n. ca să nu răcească?!), neglijând în felul acesta efectul minunatelor straie la care ținem atât de mult. Personal n-am fost de acord. Cum așa?! Nu, nu, lucrul acesta nu se poate întâmpla pentru că stricăm totul și-ar fi păcat. Sunt ascultat și îmi revin din „cumplita” supărare. Pornim spre Săcele. A nins bogat toată noaptea și Dumnezeu a primenit Plaiurile Săcelene cu o hlamidă imaculată amintindu-ne de solemnitățile portului vechilor mocani săceleni întemeietori de țară, limbă și datini, păstrători ai credinței strămoșești în toate timpurile. Mașina Poliției Comunitare ia delegația în primire și se face un scurt popas la Muzeul de Etnografie din localitate. „Mic și fermecător” edificiul cultural se constituie astfel într-un veritabil „prolog” al vizitei doriților și îndrăgiților noștri oaspeți.

Este ora 9,45'. Autocarul ajunge în Piața Unirii de la Turcheș, al doilea cartier istoric al Săcelului. Colindătorii sunt salutați „la scară” de însuși edilul-șef al municipiului – dl. ec. Radu Florea Nistor, primarul urbei, care în

această primă zi de iarnă autentică are serioase probleme cu conductele de apă și cu dezapezirea drumurilor. Este „în haine de lucru” cum s-ar spune, dar foarte bucurat de întâlnirea cu oaspeții. Clopotele anunță solemn sosirea invitaților. În biserica părintelui Eugen Emil Beleuță, cea mai veche din Săcele, datând de pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea, e cald, poate prea cald. Părintele Beleuță slujește cucernic. A început Sf. Liturghie, iar corul sătenilor de la Buciumi asigură răspunsurile în fața enoriașilor și a altor credincioși din oraș. Ceea ce aude și

vede asistența e ceva de-a dreptul dumnezeiesc. Cu toții suntem curioși, dar și vrăjiți de înalta forță interpretativă a melosului frumoaselor privesne și răspunsuri la slujbă fără de cusur. Cine sunt aceste femei elegant și impecabil costumate?! Dar acești viguroși bărbați? Ce fain cântă!... afirmă, în șoaptă, o credincioasă. Și tot șoptit îi precizez că sunt țărani, țărani autentici dintr-un sat aflat undeva în Nordul Ardealului, la Porțile Maramureșului. Să-i apere și să-i ocrotească Bunul Dumnezeu pentru bucuria și darul ce ni le-au oferit în pragul Sărbătorilor. La sfârșitul slujbei, dl. Hăgan îi înmânează o Diplomă de Excelență părintelui Beleuță „... în semn de recunoaștere a meritelor în inițierea și organizarea acestei manifestări”. Se cântă „Mulți Ani trăiască”! În fața școlii și în „tinda bisericii” se face poza de grup.

Spre seară, la Centrul Cultural „Reduta” din Brașov are loc Gala Concertului din cadrul Festivalului muzical „Țara Chioarului colindă Țara Bârsei”. Spectatorii, în număr impresionant (aproape jumătate din asistență tineri), sunt întâmpinați, după datină, în hol, cu colinde și melodii populare din Țara Bârsei în interpretarea unui talentat grup de instrumentiști din comuna Dumbrăvița Bârsei. În sală sunt prezente oficialitățile locale în frunte cu Excelența Sa, dl. Ion Ochi, vicepreședinte al Consiliului Județean Brașov, de alți reprezentanți ai administrației locale. Se află în sală preoți, profesori și elevi de la școlile și liceele din municipiile Brașov, Săcele și împrejurimi, un numeros și entuziast public meloman și nu numai.

După deschiderea făcută de directorul Centrului Cultural, actorul Marius Cisar, și de subsemnatul, în calitate de gazde, „cârma” spectacolului este preluată de dl. Octavian Bu-

tuza. Cu șarmul inegalabil al domiei sale prezintă formațiile corale invitate. Deschid două renumite coruri brașovene; este vorba de „Concentus”, dirijor prof. Marius Modiga și „Astra” sub bagheta maestrului prof. dr. Ioan Oarcea.

Colinde, colinde... e vremea colindelor. În aceste zile brașovenii sunt „răsfățați” de prezența lui Ștefan Hrușcă și Fuego... dar și de cele trei formații corale, adevărați ... „Crai de la Răsărit”. În antracte susțin scurte recitaluri Sergiu Pungă (R. Moldova) și George Echim (Brașov). Primul, proaspăt absolvent al Conservatorului de muzică din Brașov, interpretează magistral piesa *Panis Angelicus* a cunoscutului compozitor Cesar Franck, iar al doilea interpret este un cunoscut avocat brașovean înveșmântat în atrăgătorul costum nășăudean din satul său natal, Monor. Cântă cu patos și simțire românească melodia populară *Bună dimineața, nană!* din repertoriul lui Ioan Bocșa și întru întâmpinarea „vedetelor” spectacolului: BUCIUMENII CHIOARULUI!

Din nou colinde, din neam în neam răsună iarăși la noi, la Săcele și la Brașov, străbunele noastre colinde. O interpretare nobilă, firească, pusă la punct și dădătoare de autentic fior artistic, cum numai puritatea unor glasuri instruite o pot face. Vorba versului domnului Butuza: „... E fior de iarnă divină la Săcele ... ” (n.n. și la Brașov), fascinație în sufletul privitorilor ascultători. *Rugă, Măicuță* sau *Călugărul din țințirim* etc... Sala amuțește. Din nou ropote de aplauze. La sfârșit, corurile reunite interpretează *O, ce veste ninunată!*, poate și un omagiu adus autorului: marele compozitor și dirijor brașovean Gheorghe Dima. Tuturor formațiilor le este atribuită distincția specială a despărțământului Astra „Frații Popeea” Săcele: „Diploma MAGNA”, „în calitate de mesageri de frunte ai artei corale interpretative din România...”, apoi albume, medalii, bomboane de ciocolată „GRAZZIA”, îmbrățișări și măgulitoare alocuțiuni. Se atribuie, în continuare, Diplome de Excelență atât din partea gazdelor cât și a oaspeților. Un superb coș cu flori vine din partea Consiliului Județean Brașov.

După spectacol, scurte impresii: Doamna notar Andreea Maria Albu: „Vă spun drept că-n cele două ceasuri și ceva m-am simțit parcă transpusă într-o altă lume, mai bună și mai curată, zău, ceva rupt din rai! ... În rest, păcat că asemenea apariții inedite sunt atât de rare în peisajul nostru cotidian atât de cenușiu și de tern în ultimii ani.” Iar dl. Dumitru Chirițoiu, directorul general al revistei *România Turistică*, observa faptul că „Nu-mi aduc aminte ca Bra-

șovul să fi fost onorat în ultimii ani de un asemenea cor de țărani instruiți, o formație de excepție, cu oameni de excepție... Felicitări Astrelor de la Săcele și Șomcuta Mare”.

Orașul strălucește sub povara zăpezii și a ghirlandelor multicolore ce anunță Crăciunul. Ne îndreptăm din nou spre Săcele, de data asta la un binevenit banchet oferit de Astra săceleană, la Salonul medieval „Odăile Lupului” din centrul localității. După această zi de veritabil „travaliu cantabil”, cei de la Chioar au dreptul la câteva clipe de destindere. Dl. Ștefan Lupu – amfitrionul nostru - care e și vicepreședinte al Astei „Frații Popeea” - îi întâmpină pe oaspeți cu nelipsitul „urlet al lupului” și le urează, în continuare, o seară plăcută, care se dovedește a fi fost de neuitat. Către miezul nopții se anunță sosirea... Sfântului Nicolae, „Moșul” darnic care umple ghetuțele copiilor cu daruri. Locotenenții noștri Durby, Levi și Tarciziu aduc trei săculeți cu modeste daruri (deh, e doar perioadă de criză!) pentru îndrăgiții oaspeți. Cu toate că lumea e obosită, antrenul se menține la cote rezonabile. Noaptea, pe la cântători, zeul viselor Morfeu îi leagănă în brațele-i generoase pe colidătorii de la Buciumi.

A treia zi și ultima e mare sărbătoare creștină: Ziua Sf. Ierarh Nicolae, iar colindătorii vor ajunge la hramul bisericii ortodoxe de la Baci-Săcele, despre care savantul Nicolae Iorga spunea că „are catapeteasma cea mai frumoasă din toată Țara Bârsei”.

Este ora 10,00. Pe deal, biserica „băci-fălenilor” geme de lume. Din nou o parte dintre săceleni sunt „bлагословиți” de încântătoarele „replaci” ale valorosului cor mixt de la Buciumi, cor de țărani frumos înveșmântați și azi, mândri purtători ai solemnului lor port național. Părintele paroh Vergilius Urzică este vădit emoționat de prezența coriștilor la sărbătoarea hramului și cu delicată pornire și binecuvântată vorbă laudă efortul și talentul buciumenilor, dar și audiența extraordinară a credincioșilor în fruntea cărora se află din nou primarul Săcelilor. Dl. Hăgan îi atribuie părintelui Urzică aceeași „Diplomă de Excelență”. Între timp a dat soarele. Facem un „tur de forță” până la Brădet, o modestă zonă de agrement din împrejurimi. Săcelele e lung de peste 7 km. Străbatem în goana autocarului: Baci, Turcheș, Cernatu, Satulung – toponime familiare localnicilor. Rând pe rând este admirată natura plaiurilor ninse, barajul de la Tărlung, uzina „Electroprecizia”, bustul lui Eminescu (unic în Țara Bârsei!) și altele.

La ora 13,30, primire oficială la Primăria

Municipiului Săcele. Pâine și sare, cozonac. Copiii din Ansamblul Folcloric „Astra” îi întâmpină ceremonial și se alătură colindătorilor. Dl. primar Nistor își depășește cu greu emoția și-i salută din nou (a câta oară?!) cordial pe distinșii musafiri din Țara Chioarului, care au adus bucurie și balsam în inimile săcelenilor demonstrându-le că muzica vocală, corurile tradiționale sunt un bun inestimabil al comunităților noastre. Li se dă cuvântul oaspeților. La această întâlnire de suflet sunt prezenți și câțiva consilieri iubitori de cultură și artă: d-na Nicoleta Voicescu, domnii Constantin Zavarache, Nicolae Coliban, Lucian Zangor, Petre Gheorghică Mutu, Geo Stoea și câțiva funcționari ai primăriei, dornici să participe și ei la eveniment. În cinstea primarului se interpretează din nou *Corul ro-bilor* din opera Nabucco de Giuseppe Verdi.

Cu ultime forțe, asemenea unor ostași biruitori pe câmpul de luptă, colindătorii își încheie periplul lor vizitând impunătoarea Catedrală Ortodoxă a municipiului, unde tânărul preot paroh Laurențiu Milotoiu își stăpânește printre lacrimi, cu greu, emoția atunci când *Ruga* buciumenilor răsună tulburător sub cupola lăcașului de cult, simbol ar mândriei săcelenilor, edificiu înălțat eroic pe la mijlocul secolului al XIX-lea cu lacrimi și sânge. O privesc discret pe Doamna „MAREȘAL” dr. Gabriela Ion. A răgușit și este la capătul puterilor dar nu se lasă. I

se citește pe chipu-i obosit o rază de lumină și bucurie visată de-acasă: CORUL ȚĂRANILOR dirijat cu atâta măiestrie de Domnia Sa, a obținut în fața săcelenilor și a brașovenilor nota zece cu FELICITĂRI!

Cuvintele noastre de mulțumire încep să fie de prisos. Oare de ce momentele acestea sacre sunt atât de rare pe la noi?! Avem astăzi atâta nevoie de ele. Și, fugar, la scara autocarului, printre îmbrățișări și felicitări, consemnez totuși și un fragment de gând din partea profesorului de literatură română, dl. Cornel Cosmuța, membru al corului: „Ceea ce a surprins în acest turneu al nostru, de fapt foarte reușit, a fost mobilizarea exemplară a oamenilor la actul de cultură, coeziunea tradițională a săcelenilor nedezmintându-se nici de astă dată. Este o deschidere spre tradiție, spre valanțele frumosului exprimat prin arta și limbajul universal al cântecului ...”

Iar noi ne încheiem aici reportajul cu fireasca bucurie de a întâmpina, în acest an, alături de admirabilii prieteni de la porțile Maramureșului, Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, Crăciunul, Noul An 2011 și Jubileul de 150 de ani de la înființarea ASTREI, la Sibiu în anul 1861, prin această manifestare de excepție care ne unește în continuare, definindu-ne dorurile și identitatea culturală la care ținem atât de mult.

ANIVERSĂRI 2011

aprilie-iunie

Ana GRIGOR

APRILIE

- 1 apr. – 130 ani de la nașterea lui **Octavian Goga**, poet, publicist și om politic (01.04.1881 – 1938);
- 1 apr. – 180 ani de la nașterea lui **Vasile Mitrofanovici**, scriitor, rector, între 1871-1878, al Universității din Cernăuți (01.04.1831 – 1888);
- 2 apr. – 160 ani de la nașterea **Matildei Cugler-Poni**, poetă (02.04.1851 – 1931);
- 4 apr. – 110 ani de la nașterea lui **Ion Brezu**, istoric și critic literar (04.04.1901 – 1958);
- 4 apr. – 70 ani de la nașterea lui **Grigore Grigoriu**, actor (04.04.1941 – 2003);
- 5 apr. – 130 ani de la nașterea lui **Florian Ștefănescu-Goangă**, psiholog, fondatorul școlii române de psihologie experimentale (05.04.1881 – 1958);
- 6 apr. – 130 ani de la nașterea lui **Vasile Săcară**, militant pentru drepturile naționale și cauza școlii basarabene (06.04.1881 – 1938);
- 6 apr. – 110 ani de la nașterea lui **Paul Jelescu**, compozitor (06.04.1901 – 1989);
- 7 apr. – 175 ani de la moartea lui **Vasile Fabian-Bob**, poet (1795 – 07.04.1836);
- 7 apr. – 80 ani de la nașterea lui **Amza Pellea**, actor (07.04.1931 – 1983);
- 8 apr. – 100 ani de la nașterea lui **Emil Cioran**, filosof și scriitor (08.04.1911 – 1995);
- 9 apr. – 80 ani de la moartea lui **Nestor Urechia**, scriitor (1866 – 09.04.1931);
- 9 apr. – 50 ani de la moartea lui **Alexandru Kirițescu**, dramaturg (1888 – 09.04.1961);
- 10 apr. – 130 ani de la apariția, la Piatra Neamț, a revistei științifice și literare „Asachi” (10.04.1881);
- 11 apr. – 110 ani de la nașterea lui **Theodor Rogalski**, compozitor, dirijor și pianist (11.04.1901 – 1954);
- 13 apr. – 125 ani de la nașterea lui **Nicolae Tonitza**, pictor (13.04.1886 – 1940);
- 15 apr. – 90 ani de la moartea lui **Constantin Barozzi**, general, părintele școlii române de cartografie (1833 – 15.04.1921);
- 21 apr. – 40 ani de la moartea lui **Nicolae Bagdasar**, filosof (1896 – 21.04.1971);
- 21 apr. – 10 ani de la moartea **Anei Cartianu**, lingvist (1908 – 21.04.2001);
- 22 apr. – 120 ani de la nașterea lui **George Enacovici**, compozitor (22.04.1891 – 1965);
- 22 apr. – 110 ani de la nașterea lui **George Dumitrescu**, poet (22.04.1901 – 1972);
- 22 apr. – 25 ani de la moartea lui **Mircea Eliade**, scriitor, filosof și istoric al religiilor (1907 – 22.04.1986);
- 23 apr. – 90 ani de la nașterea lui **Edmond Deda**, compozitor (23.04.1921 - 2006);
- 24 apr. – 125 ani de la nașterea lui **Ștefan Bezdechi**, filolog și traducător (24.04.1886 – 1958);
- 24 apr. – 100 ani de la nașterea lui **Eugen Jebeleanu**, poet (24.04.1911 – 1991);
- 24 apr. – 140 ani de la nașterea lui **Theodor Pallady**, pictor (24.04.1871 – 1956);
- 27 apr. – 150 ani de la nașterea lui **Mihail Ciachir**, istoric și scriitor (27.04.1861 – 1938);
- 29 apr. – 75 ani de la nașterea lui **Gheorghe Tomozei**, poet (29.04.1936 – 1997);
- 29 apr. – 70 ani de la nașterea lui **Mircea Veroiu**, regizor de film (29.04.1941 – 1997);

MAI

- 1 mai – 180 ani de la înființarea Arhivelor Statului din Țara Românească (01.05.1831);
- 1 mai – 90 ani de la nașterea lui **Vladimir Colin**, scriitor (01.05.1921 – 1991);
- 1 mai – 90 ani de la apariția, la Cluj, a revistei „Gândirea”, sub conducerea lui Cezar Petrescu și Lucian Blaga (01.05.1921);
- 1 mai – 110 ani de la moartea lui **Dimitrie C. Isopescu**, om politic, pedagog, autor de manuale didactice (1839 – 01.05.1901);
- 2 mai – 130 ani de la nașterea lui **Grigorie Leu**,

- episcop ortodox, martir al bisericii (02.05.1881 – 1949);
- 4 mai – 90 ani de la nașterea lui **Mircea Basarab**, compozitor și dirijor (04.05.1921 – 1995);
- 4 mai – 140 ani de la nașterea lui **Gheorghe Grigorovici**, om politic, militant pentru unitatea național-politică a românilor (04.05.1871 – 1950);
- 5 mai – 175 ani de la nașterea lui **Gheorghe Scheletti**, compozitor (05.05.1836 – 1887);
- 6 mai – 50 ani de la moartea lui **Lucian Blaga**, filosof, poet, dramaturg (1895 – 06.05.1961);
- 10 mai – 30 ani de la moartea lui **Octav Doicescu**, arhitect, membru al Academiei Române (1902 – 10.05.1981);
- 13 mai – 80 ani de la nașterea lui **Dan Grigorescu**, critic literar și de artă, istoric literar, publicist și traducător, primul director al Bibliotecii Române din New York (13.05.1931 – 2008);
- 15 mai – 130 ani de la nașterea lui **Nicolae N. Beldiceanu**, prozator (15.05.1881 - 1923);
- 15 mai – 130 ani de la nașterea lui **Marius Bunescu**, pictor (15.05.1881 – 1971);
- 15 mai – 120 ani de la înființarea instituției de stat „Fundatiunea Universitară Carol I” (15.05.1891);
- 17 mai – 125 ani de la nașterea lui **Emil Isac**, scriitor (17.05.1886 – 1954);
- 17 mai – 110 ani de la nașterea lui **Pompiliu Constantinescu**, critic literar (17.05.1901 – 1946);
- 17 mai – 110 ani de la nașterea lui **Romul Ladea**, sculptor (17.05.1901 – 1970);
- 18 mai – 100 ani de la moartea lui **Ioan Adam**, prozator (1875 - 18.05.1911);
- 19 mai – 170 ani de la nașterea lui **Victor Mihaly de Apșa**, mitropolit al Bisericii Române Unite cu Roma (19.05.1841 – 1918);
- 21 mai – 20 ani de la moartea lui **Ioan Petru Culianu**, filosof, istoric al religiilor, scriitor (1950 – 21.05.1991);
- 21 mai – 130 ani de la nașterea lui **Iosif Iser**, pictor, grafician (21.05.1881 – 1958);
- 22 mai – 130 ani de la nașterea lui **Gheorghe Druță**, publicist, membru în Sfatul Țării (22.05.1881 - ?);
- 23 mai – 140 ani de la nașterea lui **Garabet Ibrăileanu**, romancier, critic și istoric literar (23.05.1871 – 1936);
- 27 mai – 190 ani de la moartea lui **Tudor Vladimirescu**, conducătorul Revoluției de la 1821 (1780 – 27.05.1821);
- 26 mai – 110 ani de la moartea lui **Eugen de Mocioni**, om politic, deputat în Dieta ungară (1844 – 26.05.1901);
- 29 mai – 110 ani de la nașterea lui **Ionel Fernic**, compozitor (29.05.1901 – 1938);
- 30 mai – 60 ani de la moartea lui **Ștefan Neaga**, compozitor, pianist și dirijor (1900 – 30.05.1951);
- mai – iun. – 160 ani de la apariția, la Paris, a ziarului „Junimea” (05-06.1851);

IUNIE

- 1 iun. – 375 ani de la nașterea lui **Nicolae Milescu Spătarul**, cărturar, scriitor, geograf și diplomat (01.06.1636 – 1708);
- 1 iun. – 175 ani de la desfășurarea primului spectacol de operă în limba română [„Semiramida” de G. Rossini], realizat de elevii Societății Filarmonice (01.06.1836);
- 2 iun. – 190 ani de la nașterea lui **Ion C. Brătianu**, om politic, scriitor (02.06.1821 – 1891);
- 4 iun. – 50 ani de la moartea lui **Alice Voinescu**, scriitoare, critic de teatru, prima româncă doctor în filosofie (1885 – 04.06.1961);
- 5 iun. – 70 ani de la moartea lui **Alexandru Nicolescu**, mitropolit greco-catolic (1882 – 05.06.1941);
- 6 iun. – 80 ani de la moartea lui **Alexandru Voevidca**, folclorist, muzicolog și dirijor (1862 – 06.06.1931);
- 6 iun. – 20 ani de la moartea lui **Gheorghe Pituț**, poet (1940 – 06.06.1991);
- 7 iun. – 125 ani de la nașterea lui **Henri Coandă**, fizician, inventator, realizator al primului avion cu reacție din lume și descoperitor al efectului Coandă (07.06.1886 – 1972);
- 7 iun. – 90 ani de la moartea lui **Luca Ion Caragiale**, poet (1893 – 07.06.1921);
- 7 iun. – 30 ani de la moartea lui **Milan-Pavel Șesan**, teolog, istoric (1910 – 07.04.1981);
- 10 iun. – 80 ani de la nașterea lui **Dan Constantinescu**, compozitor (10.06.1931 – 1993);
- 11 iun. – 30 ani de la moartea lui **Sterie Diamandi**, eseist (1897 – 11.06.1981);
- 14 iun. – 110 ani de la nașterea lui **Alexandru Bădăuță**, prozator, eseist, unul dintre întemeietorii cinematografului documentare românești (14.06.1901 – 1983);
- 14 iun. – 110 ani de la înființarea, la București, de către D.G. Kiriac, a Societății Corale

- „Carmen” pentru Răspândirea și Cultivarea Muzicii în Popor (14.06.1901);
- 14 iun. – 70 ani de la nașterea lui **Vasile Vasilache-junior**, compozitor (14.06.1941 – 1991);
- 15 iun. – 170 ani de la nașterea lui **Dimitrie Grecescu**, botanist, director-fondator al Grădinii Botanice din București (15.06.1841 – 1910);
- 15 iun. – 100 ani de la nașterea lui **Viorel Huși**, pictor (15.06.1911 – 1972);
- 15 iun. – 30 ani de la moartea lui **Ben Corlaci**, poet, prozator și traducător (1924 – 15.06.1981);
- 18 iun. – 80 ani de la nașterea lui **Iacob Lazăr**, pictor (18.06.1931);
- 20 iun. – 120 ani de la moartea lui **Mihail Kogălniceanu**, scriitor, jurnalist, istoric, om politic, membru fondator al Societății Academice Române (1817 – 20.06.1891);
- 20 iun. – 100 ani de la nașterea lui **Ștefan Cucuoreanu**, lingvist (20.06.1911 – 1986);
- 21 iun. – 30 ani de la moartea **Celinei Emilian**, sculptoriță (1902 – 21.06.1981);
- 22 iun. – 60 ani de la nașterea **Lidiei Istrati**, scriitoare (22.06.1941 – 1997);
- 25 iun. – 70 ani de la moartea lui **Ion Halippa**, istoric, arheolog, arhivist (1871 – 25.06.1941);
- 26 iun. – 75 ani de la moartea lui **Constantin Stere**, om politic, scriitor (1865 – 26.06.1936);
- 27 iun. – 90 ani de la nașterea lui **Paul Petrescu**, etnolog, publicist (27.06.1921 – 2009);
- 28 iun. – 110 ani de la nașterea lui **Grigore Ghidionescu**, compozitor (28.06.1901 – 1968);
- 29 iun. – 120 ani de la nașterea lui **Petre Andrei**, sociolog, filosof și om politic (29.06.1891 – 1940);

Revista presei: mass-media despre români

ianuarie-februarie

Selecție realizată de:

Lavinia ARDELEAN și Simona DUMUȚA

Pianiști români în străinătate / Oltea Șerban-Pârâu

Adevărul, 2 ianuarie 2011,
www.adevarul.es

Din fericire, generația de 30-40 de ani de artiști români cu activitate internațională nu ține cont de crizele din țară. Pentru că numele muzicienilor români stabiliți în străinătate sunt destul de numeroase – și neștiute încă în țara lor de origine – voi semnala două evenimente discografice care pun cultura românească într-o lumină favorabilă. Este vorba despre Früh-lingsglaube - Luiza Borac Piano Transcriptions, și despre cel de-al cincilea CD dedicat de casa de discuri Naxos creației lui George Enescu, care oferă ascultătorilor Sonata nr. 1, Suita nr. 2 precum și piesele Choral și Charillon nocturne pentru pian în interpretarea pianistului Matei Varga. Cu acești doi artiști publicul românesc a avut șansa unor întâlniri recente în cadrul seriei de concerte cuprinse în stagiunea Orchestrelor și Corurilor Radio și dedicate anului internațional Chopin, sub același semn al celebrării marelui compozitor polonez aflându-se și recitalurile oferite de cei doi pianiști în cadrul seriei Chopin... și nu numai.

Hirotonire de preot în Eparhia de Canton, OH, SUA / Ioan Banea

3 ianuarie 2011, www.bru.ro

În 1 ianuarie 2011, parohia română greco-catolică Sfânta Treime din Chesterland, OH, a avut bucuria unui mare eveniment. Mica biserică în care se simțea lipsa unui preot permanent de aproape doi ani, a fost gazda hirotonirii întru preoție a diaconului Gabriel Didiță, originar din Sibiu, stabilit de un an și jumătate în vecinătate, la Cleveland, OH. Prin bunăvoința și punerea mâinilor PS John-Michael Botean, Eparhul greco-catolicilor români din Statele Unite și Canada, pr. Gabriel va fi păstorul celor câteva zeci de credincioși americani de diferite origini. La Sf. Liturghie oficiată în limba engleză și parțial în română au concelebrat cinci preoți invitați din parohiile învecinate și mulți credincioși, unii sosiți de la mari distanțe. În predica sa, PS John-Michael a reamintit că slujba preoției lui Christos nu este întru mărire lumească, nu este o dovadă de realizare nici materială și nici intelectuală, iar pr. Gabriel a dovedit că a înțeles bine aceasta angajându-se în păstoria unei comunități mici dar inimoase. (...) Parohia română greco-catolică Sfânta Treime din

Chesterland, OH, va împlini la anul 100 de ani de la înființare. Deși a fost constituită de români imigranți, acum doar 2-3 membri își (re)cunosc rădăcini românești. Actualii parohieni au îndepărtată origine poloneză, slovacă etc, deci americani get-beget care au ales ritul român bizantin pe calea spre mântuire.

Parohia românească din Boras - Suedia are un nou preot

Ziarul Lumina, 11 ianuarie 2011,
www.ziarullumina.ro

Românii ortodocși din orașul suedez Boras au de duminică, 9 ianuarie, un nou preot. Părintele Octavian Horațiu Mureșan a fost instalat în slujirea de preot paroh al comunității românești de aici, de către Preasfințitul Macarie, Episcopul ortodox român al Europei de Nord. Preasfinția Sa a oficiat Sfânta Liturghie și i-a binecuvântat pe cei prezenți cu Agheasmă Mare. „Parohia de la Boras a fost înființată la data de 7 februarie 1988, de către părintele consilier Gheorghe Borca de la Stockholm, a cărui slujire o voi continua cu ajutorul bunului Dumnezeu și din încredințarea chiriarhului nostru, Preasfințitul Părinte Macarie”, a declarat pr. paroh Octavian Horațiu Mureșan pentru TRINITAS TV.

Lucrări ale artistului maramureșean Nicolae Cațavei, pe simezele unei galerii din Torino / Alina Andreica

Infomm, 11 ianuarie 2011, www.infomm.ro

Vineri, 14 ianuarie, de la 18.30, „Galleria Aripa” din Torino va găzdui un spectacol de grup sub genericul „Materia vie”. Printre cei care expun se numără artiști din Franța, Italia, Elveția, dar și câțiva români și chiar un maramureșean: Nicolae Cațavei. Expoziția este prima dintr-o serie de expoziții-proiect. Fiecare dintre expoziții va invita artiști din întreaga lume pentru a reflecta asupra problemelor dragi, pentru a investiga concepte în lumea artei contemporane prin coduri expresive. Lucrările propuse din Italia, Elveția, Franța și România au fost selectate pe baza unor criterii. „Faptul că sunt pe simezele «Galeriei Aripa» din Torino înseamnă confirmarea calității mele de pictor. Mi-au fost selectate două lucrări pe care să le prezint în cadrul a două expoziții colective «Materia Viva» în perioada 14-28 ianuarie și «Apocalypse Today», în perioada 4 - 14 februarie 2011. Pe de altă parte, mă bucur că reprezint, zic eu, onorabil «noua școală» baimăreană” a precizat artistul Nicolae Cațavei. Una dintre lucrările expuse în galeria italiană se intitulează «Imagini arhetipale»”.

Înființarea Asociației bisericești a femeilor ortodoxe „Sfânta Maxima” de pe Valea Timocului, Serbia

Basilica, 12 ianuarie 2011,
www.basilica.ro

Cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Daniil al Episcopiei Daciei Felix din Serbia, părintele Protopop Boian Alexandrovici al Protopopiatului Ortodox Român al Daciei Ripensis a înființat pentru românii/vlahi stabiliți în Valea Timocului, Asociația bisericească a femeilor ortodoxe „Sfânta Maxima”, cu sediul în localitatea Malainița, informează părintele Alexandru Mortici, Inspector eparhial în cadrul Sectorului Comunități Externe. Asociația își va desfășura activitatea atât în domeniul social cât și pe plan cultural și de reprezentare. Astfel, din punct de vedere filantropic, Asociația „Sfânta Maxima” va oferi asistență socială pentru copii, bătrâni, bolnavi sau alte categorii sociale care au nevoie de ajutor umanitar, iar din punct de vedere cultural se va ocupa de conservarea și promovarea identității românești pe Valea Timocului.

Românul care aduce pacea / Sebastian Secan

Adevărul, 12 ianuarie 2011,
www.adevarul.es

Sabin Mureșan (33 de ani) a muncit în ultimii șase ani în cele mai periculoase locuri din lume ca lucrător pentru pace. Meseria de „pacificator” îi aduce lunar între 500 și 2.000 de euro. A învățat să meargă printre oameni înarmați, să se ferească de proiectile și să-i convingă pe rebeli să nu fure recoltele localnicilor din Filipine. Acum, Sabin Mureșan s-a întors în România la o viață simplă. Timp de șase ani, principala activitate a lui Sabin Mureșan a fost să evite izbucnirea unor violențe în comunitățile locale, ocazie cu care și-a riscat chiar și viața. Mame care își duc copiii la școală înarmate cu AK 47, sute de familii își părăsesc în grabă casele de frică să nu fie măcelărite de militari, proiectile care suieră lângă taberele de voluntari. Acestea sunt câteva dintre imaginile pe care Sabin Mureșan le-a trăit în ultimii șase ani, ca „peaceworker” (lucrător pentru pace-n.r.). El a fost angajat de organizații nonguvernamentale internaționale de profil, dar și guvernamentale precum Serviciul German de Dezvoltare, pentru a încerca să evite conflictele armate pe plan local în zonele periculoase ale lumii precum Irak, Sudan sau Filipine, dar și să ofere sprijin umanitar și logistic localnicilor.

„Mica Românie” din Flamanville
/ Ana Zidărescu

Evenimentul zilei, 13 ianuarie 2011,
www.evz.ro

Aproximativ 450 de muncitori români lucrează în apropiere de orașul francez Flamanville, pe cel mai mare șantier din Europa, la realizarea super-reactorului EPR (European Pressurized Reactor). Românii sunt recrutați prin intermediul companiei Elco din România. În acest moment, pe șantier lucrează 3.200 de muncitori, dintre care 450 sunt români, iar alți 600 de alte naționalități. După 10, uneori 15 ore de muncă, românii se retrag în cele peste 250 de bungalouri vechi, ca „dintr-o altă eră”, scrie publicația franceză francesoir.fr. Chiria pentru aceste „cocioabe” este de 250 de euro pe lună. Jurnaliștii de la francesoir.fr descriu condițiile precare în care stau românii de pe șantierul din Flamanville. Bungalourile în care locuiesc câte doi muncitori au o cameră de dormit de 4 metri pătrați și o alta în care se află o masă, o chicinetă, o bancă sau câteva scaune și un cuptor cu microunde. Pereții nu sunt izolați, iar frigul și umezeala fac dificil traiul. Bunurile pe care le iau în primire muncitorii nu sunt noi și deseori se strică. Iar penalitățile variază de la 20 de euro pentru o arsură de țigară, la 70 de euro pentru un scaun rupt. Unul dintre românii care a acceptat să stea de vorbă cu jurnaliștii de la francesoir.fr este Dumitru. Acesta i-a primit pe reporterii în bungaloul său. A tapetat ferestrele cu ziare și peste ele a pus steagul României, în încercarea de a ține frigul la distanță.

Un român, star în baschetul universitar din SUA / Aura Costache

Adevărul, 13 ianuarie 2011,
www.adevarul.es

Fiul președintei Federației Române de Baschet, Vlad Moldoveanu, face furori în baschetul universitar nord-american (NCAA). Tânărul în vârstă de 22 de ani a realizat recordul carierei, 39 de puncte, în meciul câștigat de echipa sa în fața campioanei en-titre. Evoluțiile lui Moldoveanu au ajuns subiect în paginile prestigioasei publicații Washington Post, care-i rezervă românului spații ample în ediția tipărită de miercuri. Sub titlul „Născut în România, star în America”, ziaristii de la Washington Post au realizat un articol despre jucătorul înalt de 2.06 metri, urmărit din tribună la ultimul meci chiar de mama sa. Formația sa, American Eagles, a obținut în meciul cu Lehigh, campioană en-titre, scor 82-75, a patra victorie consecutivă, iar Moldoveanu a primit toate onorurile: premiul Asociației Ziaristilor pentru jucătorul săptămânii în NCAA și jucătorul săptămânii în Conferința de Est.

Fiul unui român - fondatorul Australiei moderne

Ziare.com, 14 ianuarie 2011,
www.ziare.com

Fiul unui emigrant român este considerat unul dintre fondatorii Australiei moderne, deși nu este cunoscut deloc în țara de origine a tatălui său. Edward Granville Theodore s-a remarcat la începutul secolului trecut în mișcarea sindicală din Queensland și a devenit prim-ministru al acestui stat iar ulterior chiar vice-premier al Australiei, scrie România Libera. Edward Granville a fost unul dintre cei șase copii ai lui Vasile Teodorescu, fiul unui preot din Galați care a emigrat în Australia și s-a căsătorit cu o irlandeză în 1882. Cele mai importante titluri care amintesc de Edward Granville sunt „Theodore, his life and times”, de Irwing Young, apărută în 1971 și lucrarea „Red Ted - the life of E. G. Theodore”, a istoricului Ross Fitzgerald, profesor la Universitatea din Queensland. Alt material aparține lui Neville Cain și a fost inclus în „Australian Dictionary of Biography”. Edward a primit porecla Red Ted sau Ted cel Roșu de la Conservatori pentru modul categoric în care și-a exercitat puterea pe vremea când era premier. Potrivit unui lider emblematic al politicii de stânga din Australia, John Maitland, „Theodore și tipii aceia din jurul său au făcut această țară”.

Doi tineri din Tromso, Norvegia, după ce s-au întors din vacanță: «Cerșetorul român ne-a decorat casa» / Ana Hațeg

Libertatea, 15 ianuarie 2011,
www.libertatea.ro

O poveste incredibilă a ajuns, ieri, în atenția presei din Norvegia. Doi tineri din Tromso și-au pus casa, timp de o lună, la dispoziția unui bărbat din România, care cerșea pe străzile orașului. Pe durata Sărbătorilor de iarnă, Knut Gronvoll și partenera lui de viață, Alexa Belandria, s-au gândit să îi facă o bucurie românului Ioan Bandac (49 de ani), care își ducea traiul cerșind pe străzile din orașul norvegian Tromso. Astfel, cei doi tineri, care citiseră într-un ziar local despre român că își va petrece Sărbătorile sub cerul liber, fiind nevoit să își caute un adăpost, s-au gândit să îl ajute. Cum ei se pregăteau să plece timp de o lună în Venezuela, țara natală a femeii, i-au lăsat cheile apartamentului și frigiderul plin cu bunătăți și i-au permis să stea în locuința lor, chiar dacă mulți i-au avertizat că e un gest riscant și că s-ar putea să rămână cu casa goală. Însă cei doi tineri și-au pus toată încrederea în român, despre care au auziseră doar lucruri bune și despre care aflaseră că venise în Norvegia de un an și jumătate și că banii pe care îi câștigă din cerșit îi trimite în România, pentru a plăti școala celor doi băieți ai lui. La întoarcere,

cuplul norvegian a rămas mut de uimire, când și-a găsit casa mai curată și mai îngrijită ca niciodată. „Cerșetorul român ne-a decorat casa”, au spus fericiții norvegienii. Ioan le făcuse ordine. Mai mult, și-a cheltuit banii câștigați la cerșit și le-a cumpărat un covoraș pentru baie, decorațiuni de Crăciun și ghivece cu flori.

Călătorie în Transilvania americană / Dan Arsenie

Evenimentul zilei, 16 ianuarie 2011,
www.evz.ro

În Carolina de Nord și în Kentucky există comitatul Transylvania, respectiv o universitate cu același nume. În Kansas, găsim o mică Bucovină. Transylvania americanilor își trage numele de la o colonie care a existat pentru scurt timp, undeva în ultimul sfert al secolului al XVIII-lea. În locul de unde au plecat pionierii, Carolina de Nord, există comitatul Transylvania. Acolo unde au ajuns - atunci Virginia, astăzi Kansas - există Transylvania University. Colonia ilegală Transylvania a existat între 1775 și 1776 în zona împădurită a statului Virginia (de aici și numele de „peste păduri/dincolo de păduri”). În 1775, Transylvania Company, deținută de un judecător din Carolina de Nord, a cumpărat de la indigenii Cherokee 81.000 de kilometri pătrați de teren (cam o treime din suprafața României) în statul Virginia. Însă tranzacția încălca prevederile Proclamației Regale din 1763. Falsa colonie a fost desființată la un an de la „înființare”, în 1776. Într-un timp, teritoriul de „peste păduri” dorit de judecător a trecut în componența statului Kentucky. Acum, la Lexington, în statul Kentucky, există Universitatea de arte liberale Transylvania, una dintre cele mai vechi universități din State. Contactată de EVZ, responsabilă cu relațiile publice a instituției, Mollie Eblen, spune că nu există Halloween fără Dracula la Lexington. „Când aud cuvântul Transilvania, mulți oameni se gândesc la Dracula. Așa că am considerat amuzant să preluăm acest simbol”, spune Eblen. „De fapt, coincidența este una etimologică. Acest teritoriu, acum Kentucky, era partea împădurită a Virginiei de atunci, unde a poposit un grup trimis din Carolina de Nord”.

Mezzosoprană româncă la Viena: „Mi-a lipsit cântatul în limba maternă” / Oltea Șerban-Pârâu

Adevărul, 17 ianuarie 2011,
www.adevarul.es

Ruxandra Donose, stabilită la Viena, mărturisește că simte nevoia să se întoarcă la limba în care a crescut și a iubit prima oară. Mezzosoprană

în vârstă de 47 de ani va susține pe scenele românești un concert și un recital, la 21 ianuarie și la 29 mai. La Sala Radio, Ruxandra Donose va interpreta operele „Ora spaniolă” și „Copilul și vrăjile” de Maurice Ravel, iar la Ateneul Român va susține un recital de lieduri, alături de pianistul Horia Mihail. Aplaudată pe marile scene ale lumii, mezzosoprană spune că, prin forța lucrurilor, cariera internațională a privat-o de cântatul în limba maternă. Pentru artistă, concertele pe care le va susține în România sunt deopotrivă o ocazie de a redescoperi repertoriul românesc vocal, dar și o formă de dialog emoțional foarte special. „A cânta este un act de comunicare și cum poți să comunici ceva în mod spontan, direct și sincer dacă nu vorbești limba în care comunici?”, explică mezzosoprană. „Sigur că poți să înveți... Am cântat și în limba rusă, o limbă pe care, din păcate, nu o vorbesc, am studiat în cele mai mici amănunte pronunția, traducerea fiecărui cuvânt, dar nu este același lucru. Rămâne o redare mecanică. Așadar, limba pe care nu o vorbești se transformă într-un filtru în cel mai bun caz, iar în cel mai rău caz, într-un zid între tine și public”, adaugă Ruxandra Donose. Revenirea pe scenele românești echivalează și cu reîntoarcerea la sine, mai spune Donose.

Biblioteca Județeană contribuie la înființarea unei biblioteci românești la Montréal / Alina Andreica

Glasul Maramureșului, 20 ianuarie 2011,
www.glasulmaramuresului.ro

Peste 8.700 de cărți vor pleca, în luna februarie, către Montréal, Canada. Aceste cărți vor ajunge pe rafturile primei biblioteci publice românești din Canada. Inițiativa acestui proiect a pornit în anul 2007, la propunerea Consiliului de inițiativă al Fundației Culturale „Biblioteca Românească” (președinte de onoare, maestrul Mircea Albulescu). Membrii fondatori ai acestui proiect au făcut aceste donații, printre ei numărându-se și Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, din Baia Mare (director dr. Teodor Ardelean). Pe lista donatorilor se regăsește și numele directorului Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș, Ștefan Mariș, cu o donație de 172 de cărți (43 de titluri) din domeniul antropologiei, folclorului, poeziei ș.a. Biblioteca va funcționa, în primul an, într-o clădire din cartierul Côte-des-Neiges, unde comunitatea românească este bine reprezentată. „Este vorba de prima bibliotecă românească în Canada. Noi obișnuim să facem biblioteci în comunitățile românești din Europa. Ultima, cea de-a zecea, a fost deschisă la Glasgow, în noiembrie. Aceste 2.000 de cărți care vor pleca de la noi constituie un fond foarte bun. Ne-am orientat spre

carte pentru copii, clasici, dar și carte diversă, cum ar fi cărți de bucate, eseistică, literatură politică ș.a.”, a precizat dr. Teodor Ardelean.

**Bursă de 1,3 milioane de euro
pentru un român / Ana-Maria Tolbaru**

Adevărul, 23 ianuarie 2011,
www.adevarul.es

Adrian Constantin (41 de ani), profesor la Universitatea din Viena, a primit săptămâna aceasta fonduri de la Comisia Europeană pentru a cerceta tsunamiurile. Profesorul universitar născut în Timișoara vrea să arate, cu ajutorul formulelor matematice, unde va lovi un tsunami și cât de distructiv va fi acesta. „De ce uneori apa se retrage pe 5-100 de metri și apoi un tsunami lovește țărmul, iar alteori nu se retrage deloc înainte de gigantul val?”. Această întrebare l-a propulsat pe românul Adrian Constantin între cei 266 de cercetători europeni care au primit burse de la Comisia Europeană miercuri, 19 ianuarie. Studiul profesorului care predă de trei ani la Universitatea din Viena are la bază tsunamiul devastator de la 26 decembrie 2004, când peste 275.000 de oameni au murit. Atunci, în urma unui cutremur produs în largul Oceanului Indian, s-au format valuri cu o înălțime de peste zece metri, care au lovit coasta de vest a Asiei cu o viteză de până la 500 de kilometri pe oră. Tsunamiul s-a manifestat însă diferit. Felul în care s-au format valurile uriașe stau de altfel la baza cercetării lui Adrian Constantin. „Cărui fapt se datorează această retragere a mării? În Sri Lanka, unde tsunamiul a făcut multe victime, marea nu se retrăsese. Este un aspect important și necunoscut, care mă interesează în mod deosebit”, a declarat profesorul.

**68 de români au cerut azil în Austria /
Flavius Toader**

Evenimentul zilei, 25 ianuarie 2011,
www.basilica.ro

Un număr de 68 de români au aplicat pentru azil, sunt în curs de aplicare sau au făcut recurs la cererile lor de azil respinse de autoritățile austriece, a declarat azi ministrul de interne austriac, Maria Fekter, citat de Agerpres. Românii care solicită stabilirea definitivă în Austria vor să obțină drept de muncă. Motivele politice pentru cererile de azil sunt însă foarte greu de acceptat, pentru că România este stat membru UE, cu drepturi depline și legislație adecvată privind respectarea drepturilor cetățenilor. Fekter a evidențiat buna colaborare și corelare cu statele din Balcani, Serbia, Macedonia, Bulgaria și România în ceea ce privește politicile de azil, pentru că, după eliminarea vizelor pentru această regiune, s-a înregistrat „un tsunami de emigranți spre Austria”.

**Israel: un român, lider al Partidului
Muncii / Eva Galambos**

Adevărul, 28 ianuarie 2011,
www.adevarul.es

Misha Harish s-a născut în 1936 la Timișoara și a plecat din România în 1950. Partidul Muncii este cea mai importantă formațiune politică de stânga din Israel, cu o istorie de aproape jumătate de veac. După ce Ehud Barak a plecat din fruntea Partidului Muncii pentru a-și forma o altă mișcare politică, Atzmaut (Independența), conducerea laburistă l-a numit ca președinte (interimar) pe Misha (Michael) Harish, fost ministru al industriei și comerțului. Astfel, un evreu de origine română ajunge în fruntea celui mai important partid din Israel cu o istorie de aproape o jumătate de veac. Importantă personalitate politică a Partidului Muncii, Misha Harish (Hirsch) s-a născut în 1936 la Timișoara și a emigrat în Israel cu familia la vârsta de 14 ani, în 1950. Este absolvent al Universității Ebraice din Ierusalim, unde a studiat economia și științele politice. Activitatea lui în Partidul Muncii începe în 1966, când înființează aripa de tineret a acestuia. Timp de 15 ani (1967-1982) este director al Departamentului de Relații Internaționale. Harish vorbește fluent 5 limbi: în afară de ebraică, Harish știe engleză, franceză, română și maghiară.

**Maramureșul este descris în șase pagini
ale revistei „New Magazine” /
Corina Șofran**

Informația zilei, 30 ianuarie 2011,
www.informatia-zilei.ro

Jobi Chan, reporter de călătorie din Hong Kong, însoțită de un fotograf, a poposit pentru câteva zile în Maramureș, în toamna anului trecut. Acest colț de țară, cu peisajele, oamenii și tradițiile locului, a fost surprins în cuvinte și imagini de oaspetele venit de la mare depărtare. Reportajul său a apărut recent în revista New Magazine, un săptămânal editat în 140.000 de exemplare și care este în topul preferințelor în Taiwan, respectiv pe locul secund în Hong Kong. Conform surselor autorizate, revista este citită lunar de aproximativ 500.000 de persoane. Revista New Magazine se adresează persoanelor cu vârsta între 25 și 44 de ani și este alcătuită din două fascicule, unul axat pe politică, social, sănătate, IT iar al doilea focalizat pe călătorii, timp liber, divertisment. În numărul din 13 ianuarie, Maramureșului i s-au dedicat nu mai puțin de șase pagini. Cum s-a născut acest reportaj de călătorie? Cele două femei din Hong Kong au contactat Centrul Județean de Turism Maramureș InfoTurism și au cerut ajutorul lor pentru vizita de patru zile în județul nostru. Ioana Tripon, directorul Centrului, le-a însoțit în călă-

torie și le-a facilitat vizitele la obiectivele turistice dar și întâlnirile cu localnicii. Au poposit în Baia Mare, în Săpânța, Bârsana, au vizitat multe dintre bisericile de lemn incluse în patrimoniul UNESCO, Muzeul Țărăncii Române din Dragomirești, Muzeul din Ieud, etc. Jobi Chan a fost impresionată de Cimitirul Vesel. S-a întâlnit cu Dumitru Pop, urmașul lui Stan Ioan Pătraș, fondatorul Cimitirului Vesel, de la care a aflat cum se compun versurile înscrise pe crucile din faimosul cimitir. Apoi a stat de vorbă cu meșteri populari, a văzut care este „tehnica” confecționării cergilor, cum lucrează meșterii cioplitori în lemn, a urmărit munca la câmp, cum se strânge fânul, cum se pasc animalele.

Incognito în Cernăuți, orașul uitării / Ioana Lucăcel

Gazeta de Maramureș, 31 ianuarie 2011,
www.gazetademaramures.ro

Cernăuți, al treilea oraș ca număr de locuitori din România interbelică, a devenit astăzi o insulă în care românii se străduiesc să-și păstreze limba, cultura și obiceiurile. Orașul păstrează puține „urme” românești, multe dintre statui și nume de străzi românești fiind „ucrainizate”. Mai mult, în regiunea cu același nume, în 20 de localități nu se predă limba română, nici măcar facultativ. În ciuda numeroaselor solicitări, nu s-a reușit deschiderea unei Universități românești la Cernăuți. GAZETA de Maramureș vă invită la o plimbare imaginară printr-un oraș în care istoria are miros de rană sau de resemnare. 250 de kilometri de slalom printre gropi și mașini cu poliție, peste 7 decenii de istorie și niște litere, pentru noi imposibil de citit, despart România de un oraș al cărui nume sună aspru, ca și istoria devenită pentru unii rană, pentru alții resemnare. Cernăuți este o provincie și un oraș atipic. Austriac ca și infrastructură, românesc ca istorie, ucrainean ca apartenență și mixt ca și limbă. „Mica Vienă” a Ucrainei de astăzi a fost „smulă” României după invadarea Bucovinei de Nord de către trupele Sovietice. După o deportare masivă și un proces asiduu de ucrainizare, prin Codrii Cosminului, dacă întrebi de Ștefan cel Mare, ți se răspunde într-o amestecătură ruso-ucraineană și se ridică din umeri, iar Alexandru cel Bun, cel care a emis actul privind prima atestare documentară a așezării, a devenit pentru localnici Olexandr Dobryi.

Prima bibliotecă de carte bisericească și laică în Timoc

Timoc press, 3 februarie 2011,
www.timocpress.info

Preotul-martir Boian Alexandrovici a declarat joi, că a luat această inițiativă în scopul inițierii credincioșilor tineri și bătrâni în cititul în

limba română și în educarea tinerii generații în cultul creștin al românilor ortodocși din ținuturile istorice Timoc, Morava și sudul Dunării. „De aproape 180 de ani, populația românească din Serbia de nord-est nu a mai avut posibilitatea să mai învețe a citi în limba maternă a strămoșilor. Întrucât în zonă nu există școli în limba română credem că trebuie să osârdim și să naștem în sufletele oamenilor dragostea față de trecutul și istoria străbunilor”, a precizat Alexandrovici. Prin grija unor asociații din România și Serbia, pe adresa bisericii din Mălainița, construită de părintele Boian Alexandrovici între anii 2004 și 2005, drept pentru care a fost în nenumărate rânduri ostracizat de autoritățile și clerul sârbesc, și chiar condamnat la închisoare, deja au sosit sute de cărți românești. „Fondul de carte se va îmbogăți continuu. Sperăm ca odată cu primăvara să inaugurăm și această instituție care, hotărât lucru, va contribui la păstrarea identității minorității naționale române și, implicit, a limbii române”, a afirmat Alexandrovici. Înființarea bibliotecii care va purta numele Sfântului Niceta de Remesiana, întemeiatorul creștinismului în Balcani, (anul 335-414 d. Ch.), a fost posibilă datorită sprijinului financiar acordat protopopiatului Daciei Ripensis de Patriarhia Română și a unui proiect finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.

Dan Munteanu Colan, românul din „Who’s who”: „Rumaniol a apărut ca situație de urgență lingvistică”, / Mihai Mateaș

Adevărul, 4 februarie 2011,
www.adevarul.es

Profesorul universitar român al Universității din Las Palmas de Gran Canaria, Dan Munteanu Colan, inclus în enciclopedia americană „Who’s who in the world”, ar vrea ca fenomenul rumaniol să fie studiat la Universitatea din București. Dan Munteanu Colan este profesor universitar și recent a fost inclus în ediția 2011 a enciclopediei americane „Who’s who”, care cuprinde personalitățile marcante din diverse domenii din întreaga lume. Autor și co-autor de dicționare, realizator al mai multor studii publicate în reviste de prestigiu internațional și coordonator al unei colecții de literatură est-europeană în limba spaniolă, Munteanu Colan a acordat un interviu publicației Românul, în care vorbește despre rumaniol, „dialectul” vorbit de românii din Spania și despre cum a ajuns să apară menționat în „Who’s who”. „Domnule profesor, cărui fapt i se datorează includerea dumneavoastră în această enciclopedie?” „Cred că se datorează muncii mele, am publicat foarte mult, după părerea altora și după părerea mea, cu toată lipsa de modestie care mă caracterizează. Adică sunt peste 50 de

titluri de cărți, mai mult de 200 de articole și studii de specialitate și faptul că lucrez de 43 de ani în acest domeniu a însemnat recunoașterea acestei activități și, în consecință, includerea în această enciclopedie.”

**Colț de literatură românească la
Parohia ortodoxă română din Pool,
Marea Britanie**

Basilica, 5 februarie 2011, www.basilica.ro

Românii ortodocși din Parohia „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt” din Pool - Marea Britanie vor înființa o bibliotecă românească pentru comunitatea de aici. Parohia a lansat un anunț în care cei interesați pot dona volume pentru viitoarea bibliotecă, informează „Ziarul Lumina”. „Vrem să alcătuim în biserica de la Pool un colț de literatură ortodoxă cu cărți donate de creștini pentru cei interesați de acest fel de lectură. Cei care doresc să sprijine proiectul nostru și să doneze pentru biblioteca bisericii cărți din biblioteca personală le pot aduce duminică la biserică”, a spus părintele paroh Ioan Fodor. În această biserică, serviciile religioase sunt ținute în limba română și limba engleză. Credincioșii acestei biserici se închină permanent la moaștele Sfântului Petru Atonitul, ale Sfinților Mucenici omorâți la Mănăstirea „Sfântul Sava cel Sfințit” și alți sfinți ce se află într-un baldachin special amenajat.

**Un băimarean emigrat în Germania
la 14 ani este acum un om de succes /
Lia Brădeanu**

Informația zilei, 6 februarie 2011,
www.informatia-zilei.ro

S-a născut în Baia Mare, dar înainte de a împlini vârsta de 14 ani, mai exact în iunie 1989, familia a luat hotărârea de a emigra în Germania. Anii au trecut, iar acum, la 36 de ani, Josef Kreiter este unul dintre oamenii de succes din țara de „adopție”. Din 2009 este membru al conducerii firmei Vesuvius Refractories, furnizori în domeniul metalurgiei. Dacă la primul loc de muncă era delegat pentru a se ocupa de contractele încheiate în partea Europei de Est și Africa de Nord, în prezent este director de vânzări, responsabil pe Europa de Est, exceptând Rusia. În România a practicat înotul de performanță, iar odată cu plecarea din țara natală s-a înscris la un club de natație din Gottingen, ca după doar trei ani să renunțe și să se orienteze înspre alte sporturi. A pus un accent deosebit pe școală și așa se face că a participat la numeroase cursuri de formare pe linia de prelucrare metalurgică, iar în 2010 și-a finalizat studiile de master în Administrarea Afacerilor, după ce a studiat mai mulți ani în Elveția. S-a stabilit în Dusseldorf, iar în prezent declară, cu

mâna pe inimă, că se simte împlinit și așteaptă cu nerăbdare să vină pe lume un nou membru al familiei, care, după cum susțin medicii, va fi flăcău.

**„Stranieri” mândri să fie români /
Claudia Vidican**

Adevărul, 7 februarie 2011,
www.adevarul.es

George Lucian a înființat comunitatea „Românilor din Viena care vor să vină la un suc” și promovează conceptul „Mândru să fiu român”. Orădeanul George Lucian, în vârstă de 23 de ani, a înființat comunitatea „Românilor din Viena care vor să vină la un suc”. Comunitatea numără acum peste 400 de membri, și încearcă să promoveze conceptul „Mândru să fiu român”, atât pe Facebook, cât și prin activități comune. George este student cu bursă la Afaceri Internaționale și la Relații Internaționale, la universitatea americană Webster University Viena. Lucrează la ziarul și la barul universității și, ocazional, ca ghid turistic. „Mă simt bine ca român în Viena. Austriecii au o reticență la străini în general, iar aceasta crește gradual, în funcție de țara din care provii. Nimeni nu-ți face statuie că ești român, dar dacă îți vezi de treabă și respecti regulile, ești tratat bine”, a povestit George, care și-ar dori o carieră de diplomat în România. „Aș vrea să contribuie și eu la ceea ce mai este de făcut în țară. Îmi plac viața și condițiile de trai de aici, așa că voi mai rămâne o perioadă plecat. Dacă mi se va da ocazia să fac ceva important, mă voi întoarce”, a spus George, care crede că în România, oamenii ar trebui să fie mai uniți, mai responsabili, să vorbească mai puțin și să treacă la fapte.

**Eveniment cultural românesc în
Țara Sfântă**

Basilica, 7 februarie 2011,
www.basilica.ro

La sediul Uniunii Scriitorilor Ebraici din Israel a avut loc joi, 3 februarie 2011, lansarea unui număr special al revistei culturale „MOZNAIM”, dedicat literaturii române moderne. Acest eveniment a prilejuit o întâlnire a scriitorilor români din Țara Sfântă, care continuă să scrie în limba română și departe de țara în care s-au născut. S-au recitat traduceri de versuri în limba ebraică ale unor scriitori români și s-a jucat piesa „Lanțul slăbiciunilor” de I. L. Caragiale. S-a vorbit despre contribuția pe care comunitățile evreiești au adus-o la dezvoltarea culturii române în secolul al XX-lea și s-a făcut un apel către scriitorii evrei născuți în România de a conserva valorile multiculturalismului și de a educa noile generații în acest spirit. La acest eveniment au participat și Excelența Sa Edward Iosiper, ambasadorul Ro-

mânii la Tel Aviv, dl. Tsolag Momjian, consulul onorific al Armeniei la Locurile Sfinte, precum și o delegație a Senatului României, din cadrul grupului „Prietenii Europeni ai Israelului”.

Ediție aniversară a Zilelor Filmului Românesc în Suedia / Aura Costache

Adevărul, 13 februarie 2011,
www.adevarul.es

După cinci ani de existență, Institutul Cultural Român din Stockholm organizează Zilele Filmului Românesc în Suedia. Aniversarea din acest an are loc în contextul participării României, în calitate de țară-focus, la recent încheiatul Festival Internațional de Film de la Göteborg (28 ianuarie - 7 februarie). Secțiunea specială „Valul filmului românesc”, organizată în colaborare cu ICR Stockholm, a reprezentat o premieră în istoria Festivalului de la Göteborg, cel mai important eveniment cinematografic din Scandinavia, scrie Agerpres. Ediția aniversară a Zilelor Filmului Românesc este marcată printr-un turneu al filmelor românești în patru orașe suedeze: Stockholm, Västerås, Malmö și Lund. Festivalul a început la 9 februarie și se va desfășura până la 21 februarie și include șapte producții lansate în 2010, două filme de referință ale cinematografului dinaintea de 1989, o selecție de scurtmetraje, precum și o retrospectivă de filme experimentale realizate de regizorul avangardist suedez de origine română Mihail Livadă, după cum precizează un comunicat al ICR Stockholm. Ediția aniversară a Zilelor Filmului Românesc este marcată printr-un turneu al filmelor românești în patru orașe suedeze: Stockholm, Västerås, Malmö și Lund. Festivalul a început la 9 februarie și se va desfășura până la 21 februarie și include șapte producții lansate în 2010, două filme de referință ale cinematografului dinaintea de 1989, o selecție de scurtmetraje, precum și o retrospectivă de filme experimentale realizate de regizorul avangardist suedez de origine română Mihail Livadă, după cum precizează un comunicat al ICR Stockholm.

Cel mai luxos hotel din lume angajează români / Aura Costache

Adevărul, 13 februarie 2011,
www.adevarul.es

35 de români vor fi recepționeri, major-dormi sau ospătari pentru bogații lumii care se cazează la Burj Al Arab, în Dubai. Reprezentanții hotelului fac recrutările la București, la începutul lunii martie. Directorul hotelului Burj Al Arab și șeful de la resurse umane caută tineri motivați, dinamici, comunicativi și buni vorbitori de engleză. Cine a mai lucrat în hoteluri de patru și cinci stele, cu siguranță va avea un avantaj. Interviuurile ar urma să aibă loc între 7 și 10 martie. Vor fi

numai 20 de fete și 15 băieți de până în 30 de ani, scrie Realitatea.net.

O româncă de succes cu care se mândrește New York-ul

Ziare.com, 14 februarie 2011,
www.ziare.com

Exodul de creiere nu ne mai surprinde prea mult și totuși continuă. Ne pleacă medicii, ne pleacă matematicienii, informaticienii și, ce e mai trist, scriitorii și poeții, mintea și inima acestei țări. Unii pentru că așa i-au purtat valurile sorții, alții în căutarea unei recunoșteri binemeritate, de care nu au avut parte în țara de baștină. Alexandra Ares nu este nici prima, nici ultima româncă din diaspora, dar este printre puținele tinere scriitoare care au avut succes literar atât în țară, cât și peste hotare. Ce este trist e că la noi a fost recunoscută numai după succesele de acolo. Pentru cine are curiozitatea să caute beletristică în limba engleză, sub semnătura unor autori români, recomandăm drept una dintre cele mai interesante, recenta apariție „My Life on Craigslist”, publicată pe Amazon.com. Înainte de acest debut de carte electronică, Alexandra Ares, stabilită de ani buni pe Coasta de Est, s-a afirmat ca teatrolog, producătoare de televiziune și romancieră.

Artiștii români, vedete în Europa, necunoscuți în țară / Diana Florina Cosmin

Adevărul, 20 februarie 2011,
www.adevarul.es

În galeriile de artă pariziene și londoneze, dar și în casele bogaților lumii, operele artiștilor români Nicolae Maniu și Mariana Gordan împart același perete cu Chagall, Botero sau Picasso. Ambii artiști se bucură de un succes fulminat în Europa. Un singur teritoriu le-a rămas însă de cucerit: România. Timpul: o după-amiază de toamnă pe New Bond Street din Londra, kilometrul zero al magazinelor de marcă, al restaurantelor de lux și mai ales al galeriilor de artă exclusiviste. Locul: Opera Gallery. Personajul: Agentul 007. Chiar el! Mai corect spus, fostul Agent 007 și fostul hoț de tablouri din „Thomas Crown Affair”. De data aceasta, în civil. Intră în galerie, face un tur printre tablourile expuse, de la Robert Indiana la Picasso ori la exotical Tatsanasomboon Jirapat. Se oprește în fața unei picturi, zăbovește câteva secunde și apoi arată cu mâna, ferm: „This one”. Scurt și la obiect. În definitiv, cine ar putea să i se opună lui James Bond - respectiv Pierce Brosnan - când i-a căzut cu tronc la prima vedere un tablou semnat Nicolae Maniu? „Arta mea a fost norocul meu”, zâmbește românul. „Oamenilor le place imaginea și abia apoi întreabă numele. Nu cumpără doar o semnă-

tură pentru portofoliul lor”. Și reversul este valabil. Nici semnăturile cumpărătorilor pe contracte - care ajung și la 100.000 de euro pentru un tablou de dimensiuni mari (150x180cm sau 220x130cm) - nu-l fletează în mod deosebit pe artistul român.

Volohii din Ucraina vorbesc românește, dar nu au auzit de România /

Liviu Șiman

Infomm, 20 februarie 2011,

www.infomm.ro

La 200 km distanță de Sighetu Marmăției, în Poroșcovo (Ucraina), în imediata apropiere a frontierei cu Slovacia, își duce existența o comunitate de volohi români. În jur de 2.000 de suflete, dintre care 1.300, de copii trăiesc în condiții foarte grele. 5.000 de oameni trăiesc în Poroșcovo, din care 2.000 sunt volohi români. Datorită acestui fapt există șanse mari ca volohii să devină majoritari și de aceea autoritățile nu îi prea ajută în rezolvarea problemelor. Marginalizați pe nedrept, volohii formează o enclavă românească și încearcă din răspuțeri să găsească un sprijin la frații români. Reprezentanți ai cotidianului Glasul Maramureșului, Asociației „Valea Verde”, Uniunii Regionale „Dacia” a Românilor din Transcarpatia, Fundației „EMA”, Fundației „Rozalina” au strâns ajutoare (constând în alimente, îmbrăcăminte și jucării), care au ajuns la volohii români. În dimineața zilei de duminică 6 februarie, însoțit de dr. Ioan Mihai Botoș, președintele Uniunii Regionale „Dacia” a Românilor din Transcarpatia, ing. Ioan Mariș, reprezentantul Asociației „Valea Verde”, dr. Emanuel Baci, președintele Fundației EMA, dr. Lidia Andrada Baci și Camelia Pop, membre ale Fundației EMA și Mircea Mureșan, corespondentul Realitatea TV, ne îmbarcăm la bordul a trei autoturisme și punem cap compas Poroșcovo.

Ortodocșii români din Nisa vor avea biserică

Basilica, 21 februarie 2011,

www.basilica.ro

Credincioșii din Parohia ortodoxă românească „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Nisa, Franța, vor avea în curând o biserică, informează TRINITAS TV. Terenul pe care va fi construit lăcașul de cult a fost deja obținut. „Urmează să primim permisul de construcție și să începem construirea bisericii, proiectul fiind deja definitivat. Arhitecții sunt chiar din comunitatea din Nisa. Este un proiect la care ținem mult, proiect pe care mulți oameni și din România ar dori să îl sprijine”, a spus Înaltpreasfințitul Părinte Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale și Meridionale. Parohia a fost înființată în urmă cu zece ani și în prezent sfințele slujbe se oficiază în spațiul oferit de Biserica Notre - Dame

du Vallon des Fleurs din Nisa. „Comunitatea românească de la Nisa ar dori să aibă o biserică care să îi reprezinte și în care ei să se regăsească ca și comunitate. Prezența românească acolo fiind la fel de veche ca cea rusească din secolul XIX”, a mai spus Înaltpreasfințitul Părinte Iosif. Cei care doresc să se implice în acest proiect vor găsi coordonatele parohiei accesând site-ul web www.bisericaortodoxanisa.net.

Biserică maramureșeană pentru românii din Guadalajara /
Silviu Dascălu

Ziarul Lumina, 22 februarie 2011,

www.ziarullumina.ro

Românii ortodocși din Guadalajara - Spania - vor avea în scurt timp un lăcaș de închinăciune propriu, piatra de temelie a acestuia urmând să fie pusă duminica viitoare de către Preasfințitul Timotei, Episcopul românilor din Spania și Portugalia. Punerea pietrei de temelie are loc pe 27 februarie, chiar cu o zi înainte de hramul parohiei, „Sfântul Ioan Casian”, prăznuit de Biserica noastră pe 28 februarie. „La sfârșitul lunii se va pune piatra de temelie pentru viitoarea biserică din Guadalajara. Aici, parohia cu hramul Sfântului Ioan Casian a primit anul trecut în concesiune din partea primăriei din localitate un teren de 6.000 de metri pătrați pe care se vor construi biserica parohială și un așezământ social. Părintele paroh Emilian Geabana a lucrat foarte mult și în țară, el activând în Constanța în domeniul asistenței sociale. Va fi o biserică tradițională maramureșeană adusă din Maramureș”, a declarat Preasfințitul Timotei, Episcopul ortodox român al Spaniei și Portugaliei. În Guadalajara există o comunitate de aproximativ 5.000 de români, majoritatea acestora provenind din nordul țării, din Maramureș și Bistrița. Prin construcția acestei biserici se dorește o reîmprospătare a vieții duhovnicești din Guadalajara și totodată un surplus al arhitecturii acestei zone, deoarece biserica va deveni și un centru de atracție turistică și de promovare a culturii și credinței ortodoxe în Spania. În prezent, parohia funcționează în spațiul acordat de catolici într-un centru social. Proiectul este unul ambițios, planurile nelimitându-se doar la lăcașul ortodox, ci la un întreg complex de care se va bucura întreaga comunitate, cuprinzând școală parohială, săli pentru expoziții și conferințe. Parohia Guadalajara este arondată Protopopiatului Madrid și a fost înființată la 19 octombrie 2008, moment în care a primit hramul Sfântului Cuvios Ioan Casian și a fost hirotonit preot teologul constănțean Emilian Geabana.

Român la Microsoft: „A fost visul meu. Peste 10 ani mă văd tot aici” / Mihaela Dincă

Adevărul, 23 februarie 2011,
www.adevarul.es

Paul Borza are 24 de ani și câștigă acum cât să-și permită orice. Din clasa a VI-a își dorește să lucreze la Microsoft, iar de 8 luni își trăiește visul american. S-a adaptat ușor la viața din SUA: bea ciocolată caldă de la Starbucks și mănâncă hamburger. Îi lipsesc însă ciiorbele. Prietenii lui sunt un indian și un chinez, dar vrea o soție româncă. Pasiunea lui Paul pentru Microsoft începe în urmă cu 10 ani. Crescut într-o familie de IT-iști, tânărul a avut contact cu produsele companiei încă din clasa a șasea. „Am vrut să mă duc în America. Mi-au plăcut produsele Microsoft încă de când eram mic, eram pasionat de tot ce scotea compania. Sigur, naiv la vremea aceea”, spune Paul zâmbind. Iar de aici, totul a depins de el și de ambiția pe care i-au format-o părinții, care nu i-au dat de-a gata tot ce-și dorea el. După trei ediții ale concursului Microsoft Imagine Cup pe care le-a dominat la nivel național, Paul a ajuns să lucreze pentru compania americană. „Am făcut liceul în Alba Iulia, locul meu natal, iar apoi facultatea de matematică-informatică la „Babeș-Bolyai”, în Cluj-Napoca. În timpul Masterului la aceeași facultate am obținut un Internship la Microsoft”, așa rezumă tânărul anii de educație care au precedat era Microsoft din viața lui. Neimportant, după cum chiar el spune.

Noul primar de Chicago e nepotul unui român / Carmen Pleșa

Jurnalul Național, 23 februarie 2011,
www.jurnalul.ro

Noul primar al orașului Chicago, Rahm Emanuel (51 de ani), este nepotul unui emigrant care a ajuns în Statele Unite ale Americii din România. „Pentru mine, Rahm Emanuel, nepotul lui Herman Smulivitz, care a venit în acest oraș în 1917, de la granița ruso-română, pe când avea 13 ani, pentru a scăpa de pogromuri, și fiul lui Benjamin Emanuel, care a venit aici în 1959 din Israel pentru a începe o carieră medicală, este o mare realizare personală”, a declarat Rahm Emanuel, după anunțarea rezultatelor alegerilor. Noul primar, care a primit 55% din voturi, a fost consilier al președintelui Barack Obama, iar la Casa Albă a fost supranumit „Rhambo”, de la numele celebrului personaj de film. Mama lui Rahm, Marsha Emanuel, născută Smulevitz, este fiica lui Herman Smulivitz, „un imigrant moldovean” care s-a remarcat ca boxer, dar și ca lider de sindicat. Marsha Emanuel, care a apărut alături de fiul său după ce a fost anunțat rezultatul alegerilor, a lucrat ca

asistent în radiologie, însă s-a remarcat în special ca activistă pentru drepturile omului. Presa americană scrie despre mama noului primar de Chicago că a mărșăluit alături de Martin Luther King și că a fost de mai multe ori arestată pentru opiniile și acțiunile ei.

Expoziție de cărți în limba română, la Biblioteca Publică Municipală Cardenal Cisneros din Alcala de Henares

Romanian Global News, 24 februarie 2011, www.rgnpress.ro

Biblioteca Publică Municipală (BPM) Cardenal Cisneros din Alcala de Henares găzduiește în perioada 14-28 februarie o expoziție de cărți în limbile română, rusă, poloneză și arabă, transmite Romanian Global News, care citează „Noi in Spania”. Orarul bibliotecii este de luni până vineri, de la 08.35 la 21.40. Totodată, Bibliotecile Publice Municipale din Alcalá de Henares participă până pe 30 iunie la programul Biblioteca Abierta, ce are ca obiective integrarea tuturor minorităților din Comunitatea Madrid, oferind astfel populației spaniole posibilitatea de a fi în contact permanent cu diversitatea multiculturală existentă în societate.

Întreprinzător român, premiat de regiunea Veneto

Romanian Global News, 24 februarie 2011, www.rgnpress.ro

Românul Marius Gheorghe Mada a fost premiat de Regiunea Veneto pentru prezentarea celei mai bune idei de afaceri, premiu care este acordat cetățenilor români și moldoveni rezidenți în Veneto care doresc să înceapă o afacere în propria țară de origine, transmite Romanian Global News, care citează Gazeta Românească. «Marius „întreprinzător înăscut” - Regiunea îi premiază ideile», este titlul articolului din cotidianul veronez L’Arena, dedicat lui Marius Mada. Românul a inventat o muncă pentru care nici măcar localnicii nu ar fi pariat un cent, devenind în numai câțiva ani patronul unei societăți de servicii pentru gestionarea și întreținerea clădirilor de locuințe din stațiunea de ski Malga San Giorgio. „Intrasem în contact în urmă cu ceva timp cu consulul onorific George Teseleanu care m-a invitat să particip la concurs. Ocazia a fost dată de solicitarea mea de a vizita Clam, firma din Marsciano, regiunea Umbria, care produce șeminee și sobe inovative, pe lemne și peleti, cu economisire energetică și randament ridicat și pentru care sunt reprezentant exclusiv pentru România”, a declarat Mada pentru L’Arena. De aici a luat naștere ideea de a participa la concursul Regiunii, categoria „întreprinzător înăscut”, promovat în colaborare cu Veneto Lavoro, Sme (Support to migrants’ entrepreneurship) și agenția IFAD a ONU pentru eradicarea sărăciei

populațiilor rurale. Ceea ce a plăcut mai mult comisiei din proiectul lui Marius a fost studiul pentru prezentarea energiilor alternative de ultimă generație, implicând profesioniști locali și permițând facultăților de inginerie din România să colaboreze la proiect. Marius a pus la punct un showroom mobil, adică o sală de expoziție pentru produse (șeminee și sobe în funcțiune) montate în interiorul unui container care poate fi mutat cu un camion și în zonele cele mai izolate ale României și lăsat în loc fix pentru vizite și demonstrații. „Intenția este de a putea vizita și atinge produsele și în același timp de a implica tinerii elevi ai școlilor superioare tehnice și ai facultăților științifice într-o sală de probe pusă la dispoziție pentru experimentare și formare profesională”, adaugă Marius.

Marlene Comănescu, actrița care joacă în film cu Leonardo DiCaprio: „Când l-am întâlnit, am simțit că-mi sare inima din piept” / Paul Bardas

Libertatea, 25 februarie 2011,
www.libertatea.ro

Actriței Marlene Comănescu (24 de ani), o româncă plecată anul trecut în America, să cucerească Hollywoodul, soarta i-a zâmbit în urmă cu puțin timp. Distribuită în pelicula „J. Edgar” a regizorului Clint Eastwood, ea a avut norocul să stea la o jumătate de metru de Leonardo DiCaprio. Piteșteanca povestește pentru Libertatea ce a simțit în acele momente. „Actoria e visul meu de copil. Când eram mică, petreceam ore întregi interpretând diferite personaje în fața oglinzii. Apoi, în perioada liceului, am luat lecții de la Luminița Borta, o artistă apreciată în lumea teatrului din Pitești”, spune Marlene. La începutul anului trecut, ea și soțul ei, Cătălin (29 de ani), au decis să plece în Statele Unite. S-au stabilit în Los Angeles. „Am luat-o de la zero. Am trimis un portret și alte fotografii mai multor agenții de talente. La ceva vreme, am primit un telefon de la Jack Scagnetti, care a scris peste 15 biografii pentru staruri ca Valentino, Laurel și Hardy (Stan și Bran) sau Clark Gable. Am fost chemată pentru un interviu și, spre bucuria mea, am semnat contractul chiar în aceeași zi”, povestește actrița cu nume de scenă Marlene Manes. De ce a plecat din România și care sunt atuurile sale? „Am decis să merg la Hollywood pentru că, deși competiția este acerbă, sunt joburi mai numeroase. E greu, pentru că suntem mulți care batem la uși, dar știu că munca și răbdarea îmi vor fi recompensate. Nu sunt o vedetă și nu-mi doresc faimă, cel puțin nu acum. Poate mai târziu, când o voi merita.”

Statul suedez a recunoscut Episcopia Europei de Nord

Basilica, 25 februarie 2011,
www.basilica.ro

După trei ani de eforturi susținute în demersurile de reorganizare canonică și juridică, utilitatea publică și rolul pozitiv pe care îl are, în societatea suedeză, Episcopia Europei de Nord au fost recunoscute oficial de Statul suedez. Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord a încheiat, la sfârșitul anului 2010, procedura administrativă de recunoaștere de către Guvernul Suediei, obținând personalitatea juridică specifică entităților religioase, sub numărul de înregistrare 252004-3593, cu titulatura în suedeză: ‘Rumänska Ortodoxa Stiftet för Norra Europa’. Actul de recunoaștere a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord este încununarea procesului de reorganizare canonică și juridică a misiunii Bisericii Ortodoxe Române în partea de nord a Europei. Astfel, se finalizează ultima etapă a procedurii de recunoaștere juridică prevăzută în actuala legislație suedeză referitoare la libertatea religioasă și regimul cultelor. După întronizarea Preasfințitului Episcop Macarie la Stockholm, în data de 6 iulie 2008, acesta a întreprins acțiunile necesare pentru recunoașterea de către Statul suedez a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord. Prin încheierea acestei proceduri, Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord este recunoscută ca având o organizare statornică și o activitate benefică pentru societate.

Viața de angajat român la Google și la Facebook / Dan Arsenie

Evenimentul zilei, 26 februarie 2011,
www.evz.ro

Muncești pe brânci, dar câștigi 8000 de dolari/lună. Un fost salariat al Google povestește pentru EVZ ce trebuie să demonstrezi la interviu, cum vrea să te țină compania cât mai mult la muncă și cum poți câștiga 100.000 de dolari pe an. Giganții internetului au anunțat că angajează programatori români pentru birourile din Europa și SUA. EVZ a vrut să afle cum este viața de angajat la Google. Cătălin Frâncu a făcut trei ani de Politehnică, apoi s-a transferat la Massachusetts Institute of Technology (MIT). În 2001, a primit oferta de a efectua un stagiul la Google. Era plătit cu 30 de dolari pe oră. Imediat, și-a dat seama de ceva: „Google nu face nimic la repezeală, lasă mereu loc de creștere. Putea să facă o fabrică de chereștea, tot ar fi scos profit”, spune Cătălin. A fost angajat în 2002 și, din 2004 până în 2006, a fost unul dintre inginerii care intervievau aspiranții la un post la Google. În primul rând, la angajare nu contează prea mult dacă ai absolvit o facultate în

România, vestul Europei sau SUA, spune Cătălin. În schimb, ai șanse foarte mici dacă nu ai măcar patru ani de studii superioare în informatică. Vei avea interviuri cu mai mulți ingineri de la Google. Fiecare te va chestiona timp de 45 de minute, după care te va nota: „Sigur pun întrebări din algoritmi. Nu ai cum să păcălești algoritmi. Programarea s-a schimbat, a devenit o artă de a lua bucăți gata făcute și de a le pune împreună, dar undeva intervine creația ta”.

Români celebri în America / Julian Chitta

Ziare.com, 27 februarie 2011,
www.ziare.com

Răsfoind prin Analele Academice Americane, Who's Who și alte publicații din ultimii ani, am selectat personalități de origine română care s-au remarcat în diverse domenii. Lista, departe de a fi completă, dă posibilitate cuiva să vadă realizările și participarea unor americani de origine română, la viața economică și culturală a SUA. Haralamb H. Georgescu (1908-1977), un celebru arhitect american, cunoscut sub numele de Harlan Georgesco (după ce a obținut cetățenia americană), e vestit pentru clădirile guvernamentale ridicate în California și Colorado, sau biserici din New York, Indiana și Ohio. El a desenat cinematograful ARO din București, care, în 1949, va deveni Cinema Patria (800 de locuri). Sandu Florea (n. 1946 -) artist grafician și caricaturist american, autor de ficțiune științifică. John DeLorean (1925-2005), celebru inginer de automobile, a fost fiul unui emigrant român din Craiova. El a creat mai multe modele de automobile considerate clasice, cum ar fi Pontiac GTO, Pontiac Grand Prix. DeLorean DMC-12, mașina lui, din oțel inoxidabil ce nu necesită vopsea exterioară, avea uși în stil de „aripi de pescăruș”, care se deschideau în sus. General Motors l-a considerat „trădător” pentru că a părăsit gigantica companie ca să meargă în Irlanda să-și producă propriul model. GM l-a șicanat ani de

zile. Presiuni politice și financiare, de tot felul, l-au răpus, după ce compania a devenit insolventă.

Maria Margarita Barroso, într-o vizită privată la Sighet: Sighetenii sunt prietenoși și ospitalieri / Liviu Șiman

Infomm, 28 februarie 2011,
www.infomm.ro

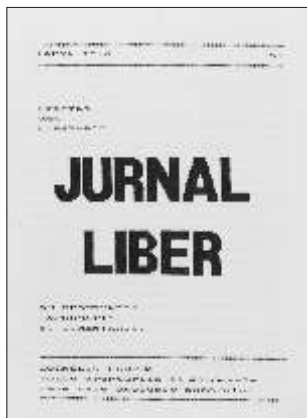
La sfârșitul săptămânii trecute, Maria Margarita Barroso, soția președintelui Comisiei Europene, Manuel Barroso s-a aflat într-o vizită particulară la Sighet. Scopul principal al vizitei l-a constituit participarea la nunta fiicei Mariei Topan, care lucrează în casa familiei Barroso de peste 10 ani. De-a lungul timpului, sigheteanca a reușit să devină un apropiat al soților Barroso, care prin intermediul Mariei au reușit să-și formeze o imagine despre România, în general, și Maramureș. Maria Barroso a vizitat Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, Muzeul Culturii Evreiești, Muzeul Satului, Mănăstirea Bârsana și a petrecut alături de invitați la nunta fiicei Mariei Topan.

Modestă, plină de farmec, Maria Barroso te cucerește din prima clipă. „Mă aflu pentru prima dată în România. Mi-am dorit tare mult să vin la Sighet. Am găsit România exact cum mi-o descriesese Maria. De România, de Sighet, am auzit foarte multe de la Maria. Stăteam timp îndelungat ascultând-o când îmi vorbea despre modul în care fetele din Maramureș se pregătesc pentru diferite ocazii, precum și despre alte obiceiuri. În Maramureș am găsit o asemănare cu locurile din Portugalia. Este bine să existe o dezvoltare economică, dar trebuie să se păstreze tradițiile. Sighetenii sunt oameni călduroși, prietenoși și ospitalieri. Am să îi povestesc soțului meu de ceea ce am văzut în Maramureș. Intenționez să revin la Sighet în primăvara ori vara acestui an”, a spus Maria Margarita Barroso.

Am primit la redacție

Simona DUMUȚA

Jurnal liber - mică revistă de critică socială, nr. 51/2010, jurnal de observații, informații și comentarii, ce apare prin grija d-lui **Corneliu Florea** (Dumitru Pădeanu), scriitor din Canada. În acest număr: *Decembrie în România*, *Note de lectură* în cadrul cărora regăsim „Gașca și diavolul. Istoria bolnavă a domnului Manolescu” de Puși Dinulescu, „Godul nordian: însemnări din clandestinitate” de Cristian Bădiliță și „Frumoasele străine” de Mircea Cărtărescu, la final *Polemă: Sluga credincioasă*, un material-comentariu pe marginea primirii Ordinului Național Serviciul Credincios de către H. R. Patapievici și *Peregrinări: La stânca discordiei*, însemnări de călătorie.

Din Skopje, Macedonia, dl. **Dina Cuvata** (Dimo N. Dimcev) ne-a trimis cărțile:

Bat cămbánjli, Tipografia „Naumovski”, Skopje, 2009, autor **Dina Cuvata**, *Cântiți populare istrieneshtsă*, Skopje, 2010 autor **Petru Iroaie** cu o prefață intitulată „Petru Iroaie, 75 de ani de la prima călătorie în Istria (1935-2010)” semnată Ramona Elena Potoroacă și *Golgota-armănească*, de Mishu Gh. Samarineanu, Skopje, 2011, o reeditare a cărții *Tablouri din Pind*, apărută la Ora-dea în anul 1923 la Editura Franklin, în limba română cu dedicația: „Memoriei marelui Andrei Baron de Șaguna închin aceste crâmpes din jalea Pindului. Autorul”. Trei volume de versuri și cântece populare editate bilingv: aromân și macedonean și apărute sub egida Uniunii Culturale a Aromânilor din Macedonia și a Bibliotecii Naționale Aromâne „Constantin Belemace”.

memoriei marelui Andrei Baron de Șaguna închin aceste crâmpes din jalea Pindului. Autorul”. Trei volume de versuri și cântece populare editate bilingv: aromân și macedonean și apărute sub egida Uniunii Culturale a Aromânilor din Macedonia și a Bibliotecii Naționale Aromâne „Constantin Belemace”.

Prin amabilitatea d-lui Ion Botoș din Apșa (Ucraina), am primit nr. 1-4/ianuarie 2011 și nr. 5-7/februarie 2011 ale săptămânalului *Concordia* din Cernăuți, ziar al minorității naționale românești din Ucraina din care spicuim: *Prin magia veșnicului ler*, *Teatrul folcloric* (Dumitru Mintescu), *În căutarea Duhului Sfânt* (Doina Bojescu), *Simțire, cuget și imagini întru Luceafăr* (Dumitru Mintescu), *Intertext în poezia din Nordul Bucovinei* (Elena Apetri).

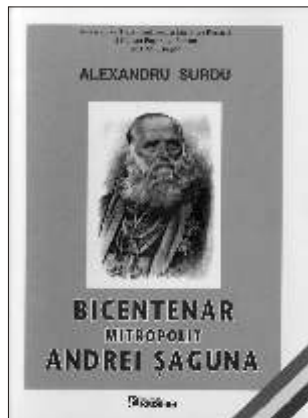

Spîța unui neam din Ardeal de **Sextil Pușcariu**, Editura Clusium, Cluj Napoca, 1998. Un consistent și important volum de memorialistică de aproape 400 de pagini, apărut grație nepoatei autorului, Magdalena Vulpe, care semnează de altfel ediția, notele și glosarul, și care este structurat în trei mari părți: *Pușcăreștii (Pușcașii)*, *Ciurculeștii și Nicheștii* și *Tablourile genealogice*, în plus o bogată iconografie, un Glosar de termeni învechiți și regionali, dar și un foarte util Indice de nume. „Împrejurările au făcut ca volumul ce trebuia să deschidă seria memoriilor lui Sextil Pușcariu să apară ultimul. Elaborat - cu întreruperi - în decurs de 13 ani (1943-1946), a așteptat mai bine de o jumătate de veac un editor avizat și, poate, un public interesat.” (M. Vulpe în Notă asupra ediției).

Romanul **Regina nopții**, Editura Eurotip, Baia Mare, 2010, autor maramureșeanul **Vasile Mîrza** (primar al comunei Rozavlea), cu o prefață semnată de Ovidiu Pecican și o postfață de prof. univ. dr. Dumitru Pop. „Debutul în roman a lui Vasile Mîrza se numără printre acele formule de creație care, indiferent despre ce ar vorbi, asigură în fundal, prin situarea propriei sensibilități într-un orizont al tradiției, o situare în zona moștenirii de acasă.” (Ovidiu Pecican în prefața *Proximități tainice*)

Două cărți semnate de acad. **Alexandru Surdu**: **Izvoare de filosofie românească**: eseuri apărute în Revista Clipa – Magazinul actualității culturale românești, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2010, lucrare apărută cu sprijinul Fundației Naționale pentru Civilizație Rurală „Niște țărani”, iar dintre eseurile adunate aici amintim: *Tezaurul filosofic al limbii române*, *Specificul național al filosofiei*, *Filosofia românească la sfârșit de mileniu*, *Elogiul filosofiei românești*, și **Bicentener Mitropolit Andrei Șaguna**: discurs rostit în Sala Festivă a Colegiului Național „Andrei Șaguna” 28 noiembrie 2008, Editura Kron-Art, Brașov, 2009, discurs ținut cu prilejul împlinirii a 200 de ani de la nașterea mitropolitului ardelean și a 90 de ani de la Marea Unire.

Lirica războiului de reîntregire a neamului, Editura Sylvi, București, 1998, ediție alcătuită de **Florian Tucă**, **Nicolae Ionescu** și **Romulus Raicu**, cu un Cuvânt către cititori de P. S. Calinic Argeșanu Episcop de Argeș și Muscel, volum publicat cu sprijinul Fundației Românilor de Pretutindeni. Structurat în șase capitole: *Așteptare*, *Che-mare la arme*, *În focul luptelor*, *Închinare oștirii române și eroilor neamului*, *La Alba Iulia*, *În Memoriam* în care se regăsesc versuri semnate de Octavian Goga, Aron Cotruș, Alexei Mateevici, Ovid Densusianu, Mircea Dem. Rădulescu, Petre Dulfu, Aurelian Păunescu și mulți alții.

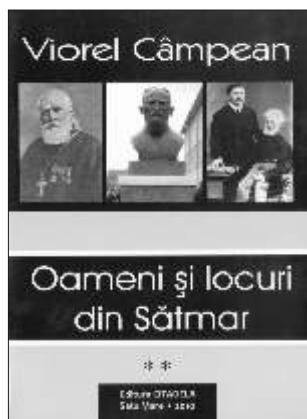
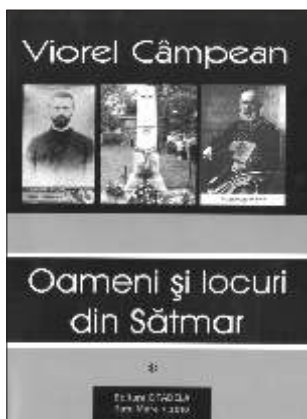
Imnele iubirii de **Ioan Alexandru**, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2009, Colecția *Poeți în rugăciune*, o antologie alcătuită de **Ion Buzăși**, care semnează și prefața. În postfață descoperim un studiu inedit despre poezia lui Ioan Alexandru, scris în anul 1975 semnat pr. Ioan Miclea și intitulat *Ioan Alexandru - Imnele Bucuriei - poezia luminii și lumina poeziei*, studiu ce cuprinde un *Preludiu*, cinci capitole: *La izvorul creației poetice*, *Elementele structurale ale imnelor bucuriei*, *Poezia teologiei și a liturgice și teologia poeziei*, *Accente ascetice și mistice în „Imnele Bucuriei”*, *Modul existențial autentic românesc în „Imnele Bucuriei”* și un *Epilog*.

Cuvinte în labirint: Poeme într-un vers, de **Ion Onuc Nemeș**, Editura Imago, Sibiu, 2009, cu un Cuvânt înainte de Rodica

Braga din care reținem: „Poeme într-un vers? Scăpărare de flacără. Nu apuci să te ferești și ești ars de lumina lor de arc voltaic. Ion Onuc Nemeș, acest împătimit al poeziei, le cunoaște puterea explosivă, le stăpânește prin știința secretă a împlânzitorului de sălbăticiuni și le trimite spre noi prin neașteptate căi labirintice.”

Oameni și locuri din Sătmărean, Editura Citadela, Satu Mare, 2010, vol. I și II, Ed. a 2-a revăzută și adăugită, autor sătmăreanul **Viorel Câmpean**. O antologie formată din zeci de texte

publicate pe parcursul anilor de către autor în presa locală și care impulsionat și susținut de oameni de cultură din preajma sa, a avut fericita inspirație de a aduna tot acest material valoros la un loc, cu intenția declarată „de a scoate din negura uitării anumite personalități, locuri și evenimente din istoria românilor de pe plaiurile sătmărene.” Prefața vol. I este semnată de Ilie Sălceanu, iar la vol. II de Aurel Pop. Nu lipsesc indicii onomastici și de toponime, atât de necesari unei astfel de lucrări.

Despre *Familia română*

Numărul 4/ 2011 al revistei *Familia română*, în care a fost dezbătută „Chestiunea armânească” nu a rămas fără ecou în rândurile asociațiilor armânești din țară dar și în presa locală. Redăm mai jos două scrisori ale celor mai de seamă reprezentanți ai aromânilor, precum și articolele din publicațiile locale care ne onorează.

Acest număr poate fi considerat o primă încercare de „rediscutare” a unui subiect aproape tabu în România: „modelul tradițional” al problemei armânești

Stimate domnule Ardelean,

(...) Această scrisoare, însă, nu v-o adresez pentru a vă aduce „critici”. Dimpotrivă! Deși numărul nu l-am putut coordona „împreună” (mă refer la „Fara Armânească / Comunitatea Armânilor din România), pot spune că acest număr poate fi considerat o primă încercare de „rediscutare” a unui subiect aproape tabu în România: „modelul tradițional” al problemei armânești. Desigur, majoritatea articolelor se încadrează în acest model tradițional, prin utilizarea acelor sintagme care au devenit aproape „leit-motiv” când se discută problema armânilor. Se vorbește mai mult de „Sudul Dunării”, parcă ignorându-se cu voință faptul că Armânii sunt la ei acasă dintotdeauna în Macedonia antică – geografic destul de departe de Dunăre!

În schimb, Editorialul dvs. este o clară dovadă a faptului că ați înțeles cu adevărat problematica armânească de azi, care nu mai poate fi tratată ca în sec.19. „Respectul fără limite” față de Armâni, de care vorbiți iarăși în editorial, nu v-a împiedicat să aveți o „privire” plină de înțelegere față de „cea de-a treia încercare de emancipare a aromânilor”. „Evident că o identitate nu se face în „laborator” ci se „asumă” – spuneți în editorial și exact aici este cheia rezolvării „problemei armânești” în România! Nicio academie și nici cei mai de seamă oameni de știință nu pot impune o identitate, pentru simplul fapt că este un proces natural, normal de „autodefinire”!

„Cel mai important neam din Balcani trebuie acum, la masa verde a istoriei să se lupte să-și demonstreze ființa!” Cu această frază ați spus un mare adevăr. Însă, este România de azi capabilă să înțeleagă și să „ajute” să ne putem demonstra ființa? Desigur, singurul ajutor și cel mai important este recunoașterea noastră ca popor cu limba și cultura lui aparte. Și atunci, vom fi în această parte de Europă, noi și românii, ca reprezentanți ai

„romanității/latinității orientale așa cum este cazul celorlalte limbi romanice din „romanitatea occidentală”! Exact cum spuneți și dvs. în această frază: „Ei (Armânii) sunt parte primă și genetică a romanității orientale, iar dacă Academia Română nu dorește să-și schimbe pozițiile, nu trebuie să ne închistăm în această dificultate”.

În acest număr de revistă se vorbește, pe bună dreptate, de contribuția uriașă adusă de armâni culturii române! Însă nu trebuie să uităm că aceeași contribuție au adus-o în toate statele balcanice – de aceea istoria armânilor este istoria statelor în care trăiesc!

Este un adevărat „miracol” ceea ce a reușit acest popor harnic, loial și generos! Se pare că tocmai aceste calități i-au fost fatale, într-un Balcan naționalist și șovinist, unde fiecare s-a gândit numai să obțină cât mai mult teritoriu!

Aveți dreptate, domnule Ardelean, „Emanciparea (Armânilor) nu poate fi nici evitată și nici oprită” însă este mare nevoie să fie sprijinită de o nouă viziune politică la nivel de fiecare stat național în care trăiesc Armânii, și, poate, în primul rând, în România. Spuneam într-o altă comunicare că „cheia problemei armânești este la București”. Rămân la aceeași convingere.

La sfârșit, doresc să fac o corectare de mare importanță, la textul referitor la imnul național al Armânilor. Titlul corect este „Dimândarea părintească” și traducerea din revista dvs. este departe de sensul poemului. Nu este „Părinteasca blestemare (muștrare)”, deși tot poemul este un cumplit blestem! Sensul cuvântului „dimândari” este „Diată/Testament/Recomandare”. Cuvântul vine din latinescul „demandare”! Însă și o mai gravă eroare este cea referitoare la autorul imnului. În revistă se precizează că „autorul acestui imn este preotul Constantin Belimace (Papa Lambru), eroul „național” al aromânilor, care a fost ucis ca un martir, fiindcă a luptat pentru drepturile aromânilor și nu numai”. Precizăm că adevăratul autor al imnului „Dimândarea părintească” este Constantin Belimace (1848-1934), care a murit de bătrânețe, la Bitolia.

Încă o dată îmi exprim bucuria că ne-am cunoscut și sperăm ca, în această scurtă Trecere, să ne mai întâlnim.

Cu deosebit respect,

Kira IORGOVEANU-MANTSU
„Fara Armânească”

***Din lecturarea revistei am constatat că
„chestiunea makedonarmână” este pe larg dezbătută și,
desigur, analizată din perspective diferite***

În atenția domnului Dr. Teodor Ardelean

Ne face plăcere să vă comunicăm că din lecturarea revistei am constatat că „chestiunea makedonarmână” este pe larg dezbătută și, desigur, analizată din perspective diferite. Putem aprecia că sprijinul dumneavoastră de a acorda un spațiu larg makedonarmânilor în revista Familia română pe care o coordonați reprezintă un pas important pentru o cunoaștere mai bună a complexității acesteia.

Vrem să credem că atât colectivul dumneavoastră de redacție, pe care îl felicităm pentru profesionalismul și efortul depus în prezentarea Makedonarmânilor, cât și cititorii revistei vor înțelege că ne aflăm într-o etapă care ne obligă la pragmatism și soluții concrete și nu la polemici patriotarde și sterile.

Dorim să vă mulțumim pentru interesul acordat în revista dumneavoastră makedonarmânilor, având convingerea că lecturarea acesteia de către autoritățile române va conduce la conștientizarea pentru găsirea unor soluții care să sprijine în mod real „chestiunea makedonarmână”.

Comunitatea Armână din România
Președinte,
Stere SAMARA

Ultimul număr al revistei „Familia Română”, dedicat aromânilor

A apărut un nou număr al Revistei pentru solidaritatea românilor de pretutindeni, *Familia Română*, decembrie 2010, an 11, nr. 4 (39).

Acest număr este dedicat aromânilor. „Este voința redacției de a risca o plonjare, sumar, într-un teritoriu atât de disputat și discutat. Este o primă fereastră deschisă, urmând ca în numerele următoare să publicăm, de câte ori va fi nevoie, alte intervenții în... chestiunea aromână. Problema aromână nu este deloc simplă și nu poate fi abordată simplist. Articolele publicate sunt un mozaic multicolor, iar «Familia română» îi acceptă pe armâni și aromâni, și makedon-armâni... și se desfășoară ideatic, cu convingerea că numai punerea problemei poate servi cauza armânească. Prin faptul că tratăm această chestiune nu înseamnă că vrem să-i românim pe aromâni. Ei sunt parte primă și genetică a romanității orientale, iar dacă Academia Română nu dorește să-și schimbe pozițiile nu trebuie să ne închistăm în această dificultate”, a precizat redactorul-șef al acestei publicații, dr. Teodor Ardelean.

Materialele din cuprinsul revistei prezintă mărturisiri ale aromânilor, spinoasa problemă a acestora, povestea unor familii de macedo-români, muzica aromână, o variantă aromânească a Mioriței ș.a. Un însemnat număr de pagini este dedicat și capitolelor *In memoriam*, *File de istorie*, *Cununa de aur a României și României în lume*.

Alina ANDREICA

Aromânii în „Familia română”

Ultimul număr apărut al revistei *Familia română*, an 11, nr.4 (39), este dedicat aromânilor și problemelor legate de identitatea acestora, aromânii stârnind încă vii controverse privitoare la originea, etnogeneza lor.

Acest număr al *Familiei române* găzduiește în paginile sale numeroase articole ce tratează istoria aromânilor, limba aromână și statutul ei (aceasta fiind considerată oficial, în continuare, un dialect al limbii române), identitatea comunității etnice și lingvistice a aromânilor, texte ale unor lingviști și istorici români și străini despre aromâni, documente inedite.

Într-un interviu realizat de Eugenia Guzun cu istoricul Neagu Djuvara, interviu publicat în acest număr al *Familiei române*, cunoscutul istoric face o afirmație cel puțin îngrijorătoare pentru soarta aromânilor: „Aromânii n-o să dispară total, dar mi-e teamă că numai la noi se vor mai păstra”. Pentru ca aceasta previziune funestă să nu se realizeze există însă (încă) oameni, asociații, organizații. Nu întâmplător *Familia română* semnaleză desfășurarea în perioada 22-24 octombrie 2010, la Easton, S.U.A., a Congresului Internațional al Aromânilor, congres la care au participat români și aromâni din întreaga lume, care militează pentru conservarea, promovarea și cultivarea dialectului aromân, a obiceiurilor, tradițiilor, culturii, istoriei, folclorului și religiei, dar și pentru consolidarea legăturilor dintre aromânii din Balcani și România, precum și cu alte organizații ale aromânilor de pretutindeni.

În cuprinsul revistei regăsim o variantă aromânească a Mioriței, un studiu despre muzica aromână, un articol despre Mitropolitul Ardealului, Andrei Șaguna, câteva scurte biografii ale unor personalități aromâne marcante, informații despre imnul aromânilor, despre primul muzeu al aromânilor din România și despre diferite organizații ale aromânilor din țară și străinătate.

Controversa continuă și, așa cum e și corect, *Familia română* prezintă și punctul de vedere al Academiei Române.

Un comunicat al acestei instituții susține că „toți aromânii nord și sud-dunăreni sunt români (armâni), cu specificul lor dialectal, folcloric și etnografic, în cadrul generosului popor român, unul dintre cele mai numeroase și mai puternice din Sud-Estul Europei. Cei care vor, azi, să se constituie într-o minoritate națională aromână în interiorul României încalcă în mod flagrant datele reale ale istoriei și, totodată, valorile noastre morale și spirituale comune”, completează lista de materiale dedicate aromânilor. După cum se observă din comunicat, controversa este departe de a fi elucidată... Capitolele deja consacrate ale *Familiei române* (*In memoriam, File de istorie, Cununa de aur a României și Români în lume*) încheie acest număr al revistei.

Ioan BOTIȘ

Am citit cu interes

Despre aromâni în „FAMILIA română”

Ultimul număr de pe anul trecut (al patrulea, din decembrie 2010) al revistei pentru solidaritatea românilor de pretutindeni ce apare la Baia Mare, aduce în prim plan chestiunea aromână, cum zice dr. Teodor Ardelean, directorul executiv al publicației. Mai mult de jumătate din corpusul revistei îl ocupă această problemă, cu abordări dintre cele mai pertinente, semnate de nume cu notorietate.

Răspândiți prin toți Balcanii de vitregiile istoriei care le-a fost mereu potrivnică, această parte primă și genetică a romanității orientale, „n-o să dispară total, dar mi-e teamă că numai la noi se va mai păstra”, susține cunoscutul istoric Neagu Djuvara într-un interviu pesimist. Scriu bine și apăsător despre chestiune, printre alții, Gheorghe Pârja, redactorul nostru șef, („Limba sufletească” și „Veniți în Pind, să-i cunoașteți pe frații noștri”), lector univ. dr. Ilie Gherheș (tot două materiale), prof. dr. Adrian Botez (și el cu două colaborări), prof. Ioana Petreuş, redactorul șef adjunct al *Familiei române*, Anca Goja, secretarul de redacție al revistei („Moscopole, inima poporului aromân”), Kira Iorgoveanu-Mantsu, prof. dr. Ion Baba Armănescu, Antoaneta Turda.

În capitolul *File de istorie*, academicianul Florin Constantiniu, istoric de prestigiu european, afirmă într-un interviu, întins pe trei pagini de revistă, la 21 de ani de la revoluția română, că „șansele imense care se ofereau țării noastre în decembrie 1989 au fost ratate”. Col. (r) Ioan Romaniuc își continuă însemnările de veteran de război cu un material purtând titlul „Riscul suprem pentru a fi liber”.

Segmentul „Cununa de aur a României” cuprinde relatări despre românii din Ungaria, Ucraina Subcarpatică, Basarabia, Serbia, în general frații noștri din afara granițelor țării. Nu sunt uitați nici românii din lume, cu împlinirile și speranțele lor, cu dorul de vatra strămoșească. Frumos zice folcloristul și dirijorul Alexandru Viman, stabilit de ani buni în SUA, într-un interviu acordat Ancăi Goja că „Niciodată, indiferent unde am fost în lume, nu am uitat de unde am plecat”. Consistent și acest număr din revista trimestrială de cultură și credință românească.

Faceți rost de el (în ultimă instanță la Biblioteca Județeană) și citiți-l. Merită.
Lectură plăcută!

Gheorghe PETER

Cuprins

IOSIF VULCAN - 170

Iosif Vulcan, un vizionar / Prof. Ioana PETREUȘ	5
Iosif Vulcan – portret peste timp / Georgeta NEDELCU	6
<i>Gărgăunii dragostei</i> [fragment] . . . . .]	
Aron Pumnul și Iosif Vulcan în umbra Poetului / Adelina ULICI	9
„Cuvânt de deschidere” a revistei „Iosif Vulcan” / Ioan MICLĂU	12
„Iosif Vulcan”, o revistă pentru românii din Australia / Anca GOJA	14
Iosif Vulcan și teatrul transilvănean / Ioan MICLĂU	15
Iosif Vulcan și Maramureșul / Prof. Ioana PETREUȘ	16
Revista <i>Familia</i> în anul de grație 1866 / Adelina ULICI	18
Iosif Vulcan și Societatea pentru Fond de Teatru Român (STR) / Valentina ROTARU	21
Revista revistelor <i>Familia</i> / Ioana DRAGOTĂ	24
Prețuire și recunoștință pentru cinci destine artistice într-o carte de suflet / Paula RUS	27

IOSIF VULCAN - 170 - RESTITUIRI

Modelul cultural Iosif Vulcan / Dr. Constantin MĂLINAȘ	30
Eminescu și Iosif Vulcan / Prof. univ. dr. Dimitrie VATAMANIUC	33
Iosif Vulcan romancier / Prof. univ. dr. Mircea POPA	35
Tinerețea lui Iosif Vulcan / Dr. Constantin MĂLINAȘ	38
O mare legătură sufletească / Prof. univ. dr. Mircea POPA	40
Ecoul <i>Familiei</i> lui Iosif Vulcan la românii din Ungaria / Dr. Vasile ROXIN	42
Iosif Vulcan – cronologie / Documentar de Rozalia VARGA	43

CONSTANTIN BRÂNCUȘI - 135

Constantin Brâncuși – spiritul nostru către universal / Prof. univ. dr. Petru DUNCA	47
În Edinburg, cu Brâncuși și Paul Neagu / Dr. Teodor ARDELEAN	48
Caleidoscop internautic - Constantin Brâncuși / Casilda CIOLTEA	50

IN MEMORIAM

Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania / Drd. Stelian GOMBOȘ	55
Mitropolitul cărturar / Gheorghe PÂRJA	59
Constantin Mălinaș, omagiat la un an de la plecarea în veșnicie / Loredana IONAȘ	61
Constantin Mălinaș (21 mai 1943 – 24 februarie 2009) / Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Revista <i>Familia română</i> , Asociația <i>Familia română</i>	62

FILE DE ISTORIE

Petre Dulfu (1856-1953) / Gabriela PETCU	63
Străromâni I / Prof. dr. Artur SILVESTRI	65
Carol al II-lea, o figură sinistră a istoriei românești?! / Dr. Dan BRUDAȘCU	69
Istoricul Seminarului „Sfântul Gheorghe” din Roman / Mihai ȘTIRBU	74

CUNUNA DE AUR A ROMÂNIEI

ROMÂNII DIN VECINĂTATEA IMEDIATĂ - Voivodina (Banatul Sârbesc)	75
„Centrul lumii este acolo unde trăiesc eu” - dialog cu scriitorul Petru Cârdu, din Vârșeț / Gheorghe PÂRJA	79
Un europarlamentar, în vizită la românii din dreapta Tisei / Florentin NĂSUI	82
Vești bune din Cernăuți / Iurie LEVCIC	84
Uzdin, Vasile Barbu și neodihna ziditoare / Ioana DRAGOTĂ	85
Apel de solidaritate / Ovidiu CREANGĂ	86

ROMÂNI ÎN LUME

Despre ferestrele de libertate oferite de munca de jurnalist - interviu cu Ioana Diaconu / Liliana MOLDOVAN	87
Simpozionul anual Mihai Eminescu la Consatul Român din New York / Viorica COLPACCI . . .	91
Ovidiu Creangă la 90 de ani / Elena BUICĂ (Buni)	93
Prima bibliotecă publică românească din Canada / Ioana DRAGOTĂ	94
Gala internațională a celebrităților - Spania / Prof. Mihaela ȘERBAN	96
Liviu Baciú – preot la Roma / Mihai PĂTRAȘCU	98
Conferința Internațională despre avangarda românească la Universitatea din Ierusalim / Mirel HORODI	99
Întâia zidire ortodoxă românească din temelii la Mannheim / Mirel GIURGIU	102
Ruga sătenilor de la Buciumi pentru Săcele / Prof. Liviu DÂRJAN	104
ANIVERSĂRI 2011 / Ana GRIGOR	108
Revista presei: mass-media despre români / Selecție realizată de:	
Lavinia ARDELEAN și Simona DUMUȚA	110
Am primit la redacție / Simona DUMUȚA	122
Despre <i>Familia română</i>	123

1,2 Liviu Baciu sfințit preot ortodox la Roma; 3,4 Sfințirea crucilor la Catedrala Ortodoxă din Mannheim, Germania; 5,6 Corul „Buciumenii Chioarului” din Buciumi, Maramureș în spectacol la Săcele, Brașov.

